

FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE
Sektor za zaštitu osoba sa invaliditetom i zaštitu civilnih žrtava rata

IZVJEŠTAJ
ANALIZE IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE ZA IZJEDNAČAVANJE MOGUĆNOSTI
ZA OSOBE SA INVALIDITETOM U FEDERACIJI BIH 2011.-2015. GODINE

Sarajevo 30.12.2015. godine

SADRŽAJ

SKRAĆENICE/AKRONIMI.....	2
Sažetak	4
UVOD.....	6
I) OSNOVNE INFORMACIJE O PRIPREMI I DONOŠENJU SIMOI U FBiH 2011-2015.....	8
1.1 KONTEKST I PRAVNI OSNOV PRIPREME SIMOI U FBiH 2011.-2015.	8
1.1.1 Međunarodni pravni osnov.....	8
1.1.2 Pravni osnov u domaćem zakonodavstvu	9
1.2 PROCES PRIPREME, USAGLAŠAVANJA, USVAJANJA I DISTRIBUCIJE SIMOI	11
1.3 SADRŽAJ I CILJEVI SIMOI U FBiH 2011.-2015. GODINA	13
II) IMPLEMENTACIJA SIMOI U FBiH 2011.-2015. GODINA.....	14
2.1. MONITORING I PRAĆENJE	14
2.2 CILJ ANALIZE IMPLEMENTACIJE SIMOI U FBiH 2011.-2015. GODINA.....	15
2.4 METODE I TEHNIKE ANALIZE IMPLEMENTACIJE SIMOI U FBiH 2011.-2015. GODINA	16
2.3.1 Upitnik za prikupljanje informacija o implementaciji obaveza iz SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina.....	16
2.3.2 Institucije koje su uključene u postupku prikupljanja informacija o implementaciji obaveza iz SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina.....	17
2.4 STRUKTURA IZVJEŠTAJA	17
III) ANALIZA IMPLEMENTACIJE SIMOI U FBiH 2011.-2015. GODINA.....	18
3.1 ANALIZA PROVEDBE OPĆIH CILJEVA SIMOI U FBiH 2011.-2015. GODINA	18
3.2 ANALIZA PROVEDBE OPĆIH CILJEVA SIMOI U FBiH 2011.-2015. GODINA.....	19
3.2.1 Socijalna zaštita	19
3.2.2 Pristupačan život u zajednici i stanovanje.....	23
3.2.3 Zdravstvena zaštita	30
3.2.4 Odgoj i obrazovanje	37
3.2.5 Sport i rekreacija	43
3.2.6 Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje	45
3.2.7 Porodica.....	50
3.2.8 Informacije, komunikacije, podizanje svijesti	52
3.2.9 Sudjelovanje u javnom, kulturnom i političkom životu	55
3.2.10 Istraživanje i razvoj.....	60
3.2.11 Organizacije osoba sa invaliditetom	64
3.2.12 Međunarodna saradnja	67
3.3 TABELARNI I GRAFIČKI PREGLED INDEKSA PROVEDBE CILJEVA MJERA I AKTIVNOSTI ZA SVE OBLASTI.....	69
IV. ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	71
A. Lista institucija kojima je dostavljen Upitnik	
B. IZVORI	
C. DRUGI DIO : Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije	

SKRAĆENICE/AKRONIMI

SIMOI u FBiH 2011.-2015.	Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011.-2015.
OSI	Osobe sa invaliditetom
OOSI	Organizacije osoba sa invaliditetom
VFBiH	Vlada Federacije BiH
PFBiH	Parlament Federacije BiH
KPFBiH	Komisija Parlament Federacije BiH
KLJPPFBiH	Komisija za ljudska prava Parlament Federacije BiH
FMRSP	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
FMZ	Federalno ministarstvo zdravstva
FMF	Federalno ministarstvo finansija
FMBIZ	Federalno ministarstvo za pizanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata
FMNO	Federalno ministarstvo nauke i obrazovanja
FMKS	Federalno ministarstvo kulture i sporta
FMRPO	Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i brta
FMPU	Federalno ministarstvo prostornog uređenja
FMP	Federalno ministarstvo pravde
FMOT	Federalno ministarstvo okoliša i turizma
FMPK	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
KMRSP	Kantonalna ministarstva rada i socijalne politike
KMZ	Kantonalna ministarstva zdravstva
KMBIZ	Kantonalna ministarstva za pizanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata
KMON	Kantonalna ministarstva obrazovanja i nauke
KMKS	Kantonalna ministarstva kulture i sporta
KMPU	Kantonalna ministarstva prostornog uređenja
KMOT	Kantonalna ministarstva okoliša i turizma
KMPK	Kantonalna ministarstva prometa i komunikacija
FEDZZO	Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije
KZZO	BiH Kantonalni zavodi zdravstvenog osiguranja
KZR	Komore zdravstvenih radnika
LJK	Ljekarske komore
ZZJZFBiH	Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH
KZZJZ	Kantonalni zavodi za javno zdravstvo
ZU	Zdravstvene ustanove
LZ	Lokalna zajednica
KV	Kantonalne vlade
OP	Općine
OSL	Općinske službe
NVO	Nevladine organizacije
HO	Humanitarne organizacije
FPRFBiH	Fond za profesionalnu rehabilitaciju osposobljavanje i zapošljavanje OSI FBiH

FZZZ	Federalni zavod za zapošljavanje
KZZZ	Kantonalni zavodi za zapošljavanje
SZZNSN	Službe za zapošljavanje na svim nivoima
PPZ	Prosvetno-pedagoški zavodi
UP	Udruženje poslodavaca
SO	Sportske organizacije
JUSZ	Javne ustanove socijalne zaštite
MD	Mediji
EU	Evropska unija
VE	Vijeće Evrope
SRFKM	Sva resorna federalna i kantonalna ministarstva
IKFBiH	Izborna komisija Federacije BiH
GCFBiH	Gender centara Federacije BiH
KUFBiH	Kulturne ustanove Federacije BiH
LAP	Lokalni/kantonalni akcioni planovi
VOOSI FBiH	Vijeće organizacija osoba sa invaliditetom Federacije BiH
RVI	Ratni vojni invalidi
CŽR	Civilne žrtve rata
CMZ	Centri mentalnog zdravlja
KOOSI	Koordinacija organizacija osoba sa invaliditetom

Sažetak

Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011. - 2015. godina, prvi je provedbeni dokument novog pristupa u oblasti invalidnosti u BiH, koji je usklađen sa najvažnijim UN i EU aktima, i u koji su uključene sve oblasti od značaja za položaj OSI. U osnovi, ovaj dokument predstavlja najsveobuhvatniji i najusklađeniji koncept rješenja, koja se prije ili kasnije trebaju primjeniti ukoliko se zaista želi postići inkluzija i izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u FBiH.

Ovaj izvještaj predstavlja analizu implementacije definiranih ciljeva, mjera i aktivnosti, za planirano razdoblje 2011.-2015. godina. Imajući u vidu složenost zadatka i resurse za njegovo provođenje, najprikladnije je bilo da se primjeni metoda analize sadržaja i komparativna metoda. U analizi su korišteni podaci koji su od odgovornih institucija dobiveni putem jedinstvenog upitnika, podaci i nalazi drugih relevantnih analiza i izvještaja o stanju u oblasti inavliditeta u FBiH i BiH, te domaći, UN i EU akti i dokumenti iz oblasti invaliditeta.

Na osnovu provedene analize može se zaključiti da opsežni i dugotrajni naponi, koji su uloženi u pripremu, donošenje i promociju dokumenta, nisu dali ni blizu očekivane rezultate.

Od pet Općih ciljeva, koji su definirani kao mehanizmi implementacije, nijedan nije ispunjen u potpunosti. Na skali od 0-2, indeks provedbe Općih ciljeva je 0,8.

Opravdano je zaključiti da je prvi i najvažniji uzroka slabe provedbe, upravo u neizvršavanju Općih ciljeva, posebno petog cilja, kojim je predviđeno osnivanje Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta, koji bi pratio i koordinirao implementaciju. Utvrđeno je da su mnogi nosioci aktivnosti provodili određene programe implementacije, ali da je među njima bilo veoma malo saradnje, a koordinacije gotovo da i nije bilo, što je sigurno uticalo na konačan rezultat i ishod uložених resursa, kao i na stepen implementacije.

Mada je u nekim oblastima, kao što su socijalna zaštita, zapošljavanje i obrazovanje, utvrđen blagi napredak, provedba ciljeva mjera i aktivnosti po sektorima također je izuzetno niska.

U dvanaest oblasti koje su uključene u Strategiju, postavljeno je 43 sektorska cilja. Kumulativni indeks ostvarenja svih sektorskih ciljeva je 0,5, odnosno, implementirana su samo 4 sektorska cilja, djelimično je implementirano 19, dok se u vezi sa 20 ciljeva nije ništa radilo.

Kumulativni indeks provedbe svih mjera također je 0,5, što je ispod svakog nivoa očekivanja. Od 64 definirane mjere, nijedna nije provedena u potpunosti, u 51 mjeri su provođene određene aktivnosti, dok se za 13 mjera nije ništa poduzelo.

Od ukupno 229 planiranih aktivnosti, samo je 53 provedeno u potpunosti, u vezi 103 aktivnosti je bilo, uglavnom minimalno djelovanje, dok u vezi 73 aktivnosti nije poduzeto ništa.

Najviši index provedbe utvrđen je u oblasti Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje, a najniži indeks provedbe utvrđen je u oblastima Porodica i Istraživanje i razvoj, gdje gotovo ništa nije urađeno.

Iako su vođene određene aktivnosti, u blasti zdravstva većina planiranih ciljeva, mjera i aktivnosti je ostala neizvršena, što generalno na položaj OSI ima posebno nepovoljan uticaj.

Najslabiju uključenost u izvršavanje dodijeljenih obaveza pokazali su resori prostornog uređenja, boračko-invalidske zaštite i kulture i sporta, na svim nivoima. Treba naglasiti da prva dva navedena resora imaju ključnu ulogu u inkluziji, integraciji i izjednačavanju mogućnosti OSI.

Najviše posvećenosti i provedenih aktivnosti imalo je FMRSP, koje je, u granicama mogućnosti i ovlasti, vršilo ulogu koja je bila namjenjena Uredu Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta. U nastojanju da osigura provedbu na nivou kantona i lokalnih zajednica, FMRSP je najveći dio aktivnosti i resursa usmjerilo na izradu i donošenje KAP, te je u tim okolnostima propustilo izvršavanje nekih svojih obaveza, posebno u oblasti Porodica.

Ova analiza je pokazala da, osim oblasti Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje, nijedna oblast nije u potpunosti riješila primarno pitanje i obavezu, a to je donošenje/usklađivanje propisa, kao neophodan osnov svih ostalih aktivnosti.

Izuzev resornih institucija iz oblasti socijalne zaštite, zapošljavanja i u manjoj mjeri iz oblasti obrazovanja, utvrđeno je da ni jedan drugi resor nije provodio aktivnosti na uspostavljanju i vođenju odgovarajućih podataka o OSI. Standardizaciju i vođenje podataka koji bi bili uporedivi na međunarodnom nivou nije radila nijedna institucija.

I pitanju podizanja svijesti javnosti o položaju, pravima i potrebama OSI, osim resornih institucija iz oblasti socijalne zaštite, zapošljavanja i obrazovanja, ostali odgovorni resori nisu posvetili ni minimalnu pažnju.

Praćenje implementacije propisa u oblasti invalidnosti je veoma loše, posebno propisa za čiju provedbu je odgovorno više resora i novoa vlasti. U ovom dokumentu je na više mjesta naglašeno *poštivanje i praćenje primjene* Uredbe o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uslovima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za lica sa umanjanim tjelesnim mogućnostima, što ni minimalno nije ispunjeno.

Nije ostvaren nikakav napredak u pogledu uklanjanja diskriminacije OSI po osnovu nastanka invaliditeta, te po mjestu stanovanja, niti je išta urađeno po pitanju višestruko diskriminiranih OSI, kao što su žene i OSI koji žive u ruralnim sredinama.

Na osnovu rezultata ove analize može se zaključiti da je provedba dokumenta sa ovako sveobuhvatnim sadržajem i uključenosti velikog broja aktera teška, na granici nemogućeg, bez uspostavljanja odgovarajućeg Vladinog organa/tijela, koje će imati mandat da osigura implementaciju, predlaže i provodi rješenja za probleme koji se pojave, te izvještava i usmjerava procese u oblasti invaliditeta. Također, za bolji uspjeh u sljedećem implementacijskom razdoblju, neophodno je osigurati veći stepen odgovornosti i posvećenosti nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u FBiH.

UVOD

Prema istraživanju Svjetske zdravstvene organizacija (WHO, 2011.)¹ oko 15% svjetske populacije živi s nekim oblikom invaliditeta, odnosno 2,2% svjetske populacije ima značajne poteškoće u funkcionisanju. Uzmemo li u obzir procjene Biroa za popis stanovništva Sjedinjenih Američkih Država, prema kojima na Zemlji trenutno živi oko 7,3 milijarde ljudi, možem izvesti zaključak da u svijetu živi oko 1,1 milijardu OSI, odnosno oko 160 miliona osoba sa teškim invaliditetom.

Kada je riječ o našoj zemlji, ne postoje oficijelni podaci o broju OSI u Bosni i Hercegovini, kao ni u entitetima i Distriktu Brčko, ali se može očekivati veći procenat OSI u ukupnom broju stanovništva, jer se posljedice rata najduže i najobimnije manifestiraju kroz invaliditet. Najčešće se navodi podatak Agencija za statistiku BiH (2010.), koja na osnovu podataka službi za socijalni rad i fondova penzijsko invalidskog osiguranja u oba entiteta procijenjuje da više od 270.000 građana BiH ima status OSI. Međutim, ako uzmemo u obzir nezvanične podatke popisa stanovništva u BiH izvršenog 2013. godine², prema kojima je ukupan broj stanovnika u BiH 3.791.622.4, od toga je u Federaciji BiH 2.371.603 osobe, te se držimo svjetske statistike, ispada da samo u Federaciji BiH živi najmanje 355.740 OSI, odnosno oko 52.175 osoba sa ozbiljnim teškoćama u funkcionisanju.

Razlog zašto je teško doći do odgovarajućih statističkih podataka o OSI, prije svega, treba tražiti u činjenici da OSI svoja prava ostvaruju u više sistema i na različitim nivoima vlasti, među kojima ne postoji razmjena statističkih podataka, niti postoji odgovarajuća komunikacija u definiranju rješenja u oblasti invalidnosti. Također, u Federaciji BiH još uvijek ne postoji jedinstvena definicija osobe sa invaliditetom. Iako je Bosna i Hercegovina usvojila UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom³, u različitim sistemima (socijalna i zdravstvena zaštita, penzijsko invalidsko osiguranje, obrazovanje zapošljavanje, itd), se koriste različite definicije i pod različitim uslovima i kriterijima se stiče status i ostvaruje pravo po osnovu invaliditeta.

Ovakav pristup predstavlja polazište diskriminacije koja je još uvijek značajno prisutna, unatoč mnogim kritikama, preporukama pa i određenim aktivnostima domaćih i međunarodnih institucija i organizacija koje su se bavile pitanjima invaliditeta i definiranjima okvira reformi u oblasti invalidnosti u Bosni i Hercegovini. Naime, ključni problem u pristupu invaliditetu u Federaciji BiH, kao i u BiH, je što se invaliditet prvenstveno cijeni po medicinskom a ne po socijalnom modelu, te po uzroku nastanka a ne po posljedicama invaliditeta.

¹ World Health Organization, the World Bank. *World report on disability*. Geneva, World Health Organization, 2011.

² http://www.fzs.ba/godsnji_bilteni.htm#STANOVNIŠTVO

³ Odluka o ratifikaciji Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i Fakultativnog protokola „Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori“, broj: 11/09.

Invaliditet predstavlja značajan medicinski, privredni, socijalni i politički problem svakog društva, odnosno invaliditet uvijek predstavlja dodatne finansijske troškove, a ko će ih podnijeti, porodica/pojedinac ili sistem, zavisi od uređenosti države. U našem društvu posljedice invaliditeta u najvećem obimu podnose porodice, koje u velikom procentu pripadaju najsiromašnijim kategorijama društva.

Treba imati u vidu da je invaliditet rezultanta interakcije pojedinca koji ima određene psihičke, fizičke, mentalne ili intelektualne poteškoće i sredine koja te poteškoće može povećati, umanjiti ili ih kompenzirati, odnosno omogućiti uslove u kojima će osoba sa invaliditetom moći funkcionirati. Nažalost, mnoga društava, pa i naše podršku OSI vidi kao trošak, što u postojećoj praksi uglavnom i jeste, a ne kao investiciju, što bi bilo u situaciji da se ulaže u uklanjanje barijera i obezbjeđenje uslova za uključivanje i društvenu integraciju OSI, a ne samo u socijalnu/materijalnu pomoć, koja je i nedovoljna i neusklađena sa potrebama koje proizilaze iz invaliditeta.

Problemi OSI u Federaciji BiH i nedostaci postojećih rješenja identificirani su već odavno, ali način i spremnost za rješavanje nisu postojali ili se nisu jasno prepoznavali u složenom pravnom i političkom sistemu naše zemlje. Jedan od najvažniji koraka u oblasti invalidnosti u BiH bio je 2005. godine, kada su Ministarstvo rada i socijalne politike Federacije Bosne i Hercegovine i Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, uz koordinaciju Ministarstva civilnih poslova BiH i finansijsku podršku Ministarstva vanjskih poslova Republike Finske, pokrenuli i implementirali Projekat „Podrška razvoju politike u oblasti invalidnosti u BiH (POI 2005.-2009.)“.

Cilj ovog projekta bio je da se definiraju okvir i mehanizmi za uspostavljanje adekvatnog i održivog sistema socijalne zaštite, za potpuno priznavanje prava i mogućnosti OSI, te usklađivanje pravne i socijalne zaštite svih lica s invaliditetom. U okviru ovog projekta urađen je dokument „Politika u oblasti invalidnosti u BiH“⁴, koji je usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i zadužilo entitetske vlade da pripreme sprovedbene dokumente, tj. strategije na kojima će se uspostaviti i razviti usvojeni okvir u oblasti invalidnosti u BiH.

Ovim aktivnostima udareni su temelji reforme u oblasti invaliditeta u Bosni i Hercegovini, na kojima se prije ili poslije trebaju graditi i razvijati novi pristupi i na ljudskim pravima zasnovana rješenja u oblasti invaliditeta.

⁴ „Politika u oblasti invalidnosti u BiH“ („Službeni glasnik BiH“ br. 76/08 od 22.09.2008. godine)

I) OSNOVNE INFORMACIJE O PRIPREMI I DONOŠENJU SIMOI U FBiH 2011-2015.

1.1 Kontekst i pravni osnov pripreme SIMOI u FBiH 2011.-2015.

Poslednjih desetak godina glavna politička i strateška orijentacija Bosne i Hercegovine je pridruživanje Evropskoj uniji. U procesu pridruživanja Bosna i Hercegovina i njeni entiteti imaju obavezu usklađivanja zakonodavstva sa pravnom stečevinom EU i poštivanja određenih ekonomskih i političkih kriterija. Politički kriterij uključuje stabilne institucije koje garantuju demokratiju, vladavinu zakona, ljudska prava i poštivanje/zaštitu manjina. Ako se ima u vidu teorija da su OSI najveća manjina na svijetu i u svakom društvu pojedinačno, onda nije teško zaključiti da je proces stabilizacije i pridruživanja EU za BiH podrazumijevao i još uvijek podrazumijeva puno posla i odgovornosti, kako za državne tako i za entitetske vlade. Iz tog razloga je priprema i donošenje dokumenta „Politika u oblasti invalidnosti u BiH“ izuzetno važan korak, a budući da je usklađen sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, zasigurno predstavlja dugoročni okvir djelovanja u oblasti invalidnosti.

U cilju stvaranja uslova za implementaciju novih pristupa u oblasti invalidnosti, koji su definirani okvirnim dokumentom „Politika u oblasti invalidnosti u BiH“, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je u okviru svojih ustavnih nadležnosti imenovala Komisiju⁵ sastavljenu od predstavnika osam federalnih ministarstava u čijem području se nalaze pitanja od značaja za osobe sa invaliditetom, i to predstavnika FMRSP, FMZ, FMF, FMBIZ, FMNO, FMKS, FMRPO, FMPU, zatim predstavnika OOSI, te petnaest neovisnih stručnjaka iz oblasti invalidnosti i akademske zajednice, koja je pripremila dokument SIMOI u FBiH 2011. – 2015. godine.

Pravni osnov za pripremu SIMOI u FBiH 2011-2015. godina utvrđen je u više međunarodnih i domaćih propisa i dokumenata koji direktno ili indirektno uređuju oblast invalidnosti i pitanja od značaja za položaj osoba sa invaliditetom.

1.1.1 Međunarodni pravni osnov

Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom Ujedinjenih naroda (Generalna skupština UN-a. A/RES/61/106, 24/01/2007) i Opcioni protokol ratificirani su 12.03.2010. godine (bez rezervacija ili izjava). Za Bosnu i Hercegovinu Konvencija je stupila na snagu 11.04.2010. godine, tridesetog dana nakon deponiranja instrumenta o ratifikaciji. Početni izvještaj Bosne i Hercegovine o napretku u provođenju Konvencije podnesen je dvije godine nakon ratifikacije.

⁵ Rješenje Vlade Federacije BiH, V broj:983/08 od 26.11.2008. godine („Službene novine Federacije BiH“, broj 77/08)

Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Vijeće Evrope. ETS 5), koju je Bosna i Hercegovina potpisala, predstavlja instrument kojim se garantuju građanska i politička prava svakom pojedincu i zabranjuje diskriminacija po bilo kojoj osnovi, što se odnosi i na osobe sa invaliditetom.

Pored ove dvije konvencije postoji niz drugih UN i EU dokumenata koji su doneseni s ciljem unapređenja položaja osoba sa invaliditetom, kao što su: *Standardna pravila za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom*⁶, koja je usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 30. rujna 2003. godine, i obavezalo nadležne organe vlasti u Bosni i Hercegovini, entitetima i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, da zajedničkim djelovanjem provode aktivnosti u cilju poboljšavanja položaja osoba sa invaliditetom. Također su značajne: Preporuka Vijeća od 4. juna 1998. o parking kartama za osobe s invaliditetom (98/376/EC); Rezolucija Vijeća od 17. juna 1999. o jednakim mogućnostima zapošljavanja za osobe s invaliditetom (1999/C 186/02); Rezolucija Vijeća od 15. jula 2003. o promovisanju zapošljavanja i socijalne integracije osoba s invaliditetom (2003/C 175/01); Rezolucija Vijeća od 6. februara 2003. „e-Pristupačnost” - poboljšanje pristupa osobama s invaliditetom društvu zasnovanom na znanju (2003/C 39/03); Rezolucija Vijeća od 5. maja 2003. o jednakim mogućnostima za učenike i studente s invaliditetom u obrazovanju i obuci (2003/C 134/04); Rezolucija Vijeća od 6. maja 2003. o dostupnosti kulturne infrastrukture i kulturnih aktivnosti osobama sa invaliditetom (2003/C 134/05).

1.1.2 Pravni osnov u domaćem zakonodavstvu

Ustav BiH se već u preambuli poziva na Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, međunarodnim paktovima o građanskim i političkim pravima, odnosno o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Deklaraciju o pravima lica koja pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičkim manjinama, kao i drugim instrumentima ljudskih prava. Nadalje, u članu II(1) propisuje da će Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najviši stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. U članu II(2) je definirano da se prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima u Bosni i Hercegovini⁷.

Ustav Federacije BiH i svih kantona u Federaciji BiH garantuju poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda definiranih u usvojenim međunarodnim normama.

Pored državnog i federalnog Ustava postoji nekoliko ključnih zakona Bosne i Hercegovine i Federacije BiH koji regulišu prava i oblasti od značaja za osobe sa invaliditetom, koji su bili osnov za definiranje ciljeva, mjera i aktivnosti SIMOI FBiH 2011-2015.

⁶ Odluka o prihvatanju Standardnih pravila za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom „Službeni glasnik BiH”, broj: 41/03

⁷ Ustav BiH, Sarajevo OHR, Office of the High Representative

Na nivou države to su: Zakon o zabrani diskriminacije⁸; Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini⁹; Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini¹⁰; Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini¹¹; Zakonu o udruženjima i fondacijama BiH¹².

Na nivou Federacije BiH to su: Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom¹³; Zakon o osnivanju instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja¹⁴; Zakon o preuzimanju prava i obaveza osnivača nad ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH¹⁵; Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju¹⁶; Zakon o Centru za slušnu i govornu rehabilitaciju Sarajevo¹⁷; Zakon o Centru za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu¹⁸; Zakon o Zavodu za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica¹⁹; Zakon o ustanovama²⁰; Zakon o pravima branilaca i članova njihovih porodica²¹; Zakon o pravima demobiliziranih branilaca i članova njihovih porodica²²; Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine²³; Uredba o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uslovima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za lica sa umanjnim tjelesnim mogućnostima²⁴; Zakon o radu²⁵; Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba²⁶; Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom²⁷; Zakonu o udruženjima i fondacijama Federacije BiH²⁸; Zakon o Udruženjima ratnih vojnih invalida, porodica šehida i poginulih boraca i demobiliziranih boraca²⁹;

⁸ „Službeni glasnik BiH“, br. 59/09.

⁹ „Službeni glasnik BiH“, br. 18/03.

¹⁰ „Službeni glasnik BiH“, br. 59/07 i 59/09.

¹¹ „Službeni glasnik BiH“, broj 27/08

¹² „Službeni glasnik BiH“, br. 32/01 i 42/03

¹³ „Službene novine Federacije BiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06 i 14/09

¹⁴ „Službene novine FBiH“, broj 70/07

¹⁵ „Službene novine Federacije BiH“, broj 31/08

¹⁶ „Službene novine FBiH“, br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05 i 59/06

¹⁷ „Službeni list RBiH“, broj 36/94

¹⁸ „Službeni list RBiH“, broj 36/94

¹⁹ „Službeni list RBiH“, broj 36/94

²⁰ „Službeni list RBiH“, br. 6/92, 8/93 i 13/94

²¹ „Službene novine Federacije BiH“, br. 33/04, 56/05 i 70/07

²² „Službene novine Federacije BiH“, br. 61/06, 27/08 i 32/08

²³ „Službene novine Federacije BiH“, br. 2/06, 72/07 i 32/08

²⁴ „Službene novine Federacije BiH“, broj 48/09

²⁵ „Službene novine Federacije BiH“, br. 43/99, 32/00 i 29/03

²⁶ „Službene novine Federacije BiH“, br. 55/00, 41/01, 22/05 i 9/08.

²⁷ „Službene novine Federacije BiH“, broj 9/10.

²⁸ „Službene novine Federacije BiH“, broj 45/02

²⁹ „Službeni list RBiH“, br. 33/95 i 37/95

Zakon o zdravstvenoj zaštiti³⁰; Zakon o zdravstvenom osiguranju³¹; Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju³²; Zakon o igrama na sreću³³.

Treba naglasiti da se pored navedenih međunarodnih, državnih i entitetskih propisa pitanja i položaj osoba sa invaliditetom, definira i kroz nekoliko stotina kantonalnih zakona i pripisa koji uređuju prava i oblasti od značaja za osobe sa invaliditetom.

Značajno je primijetiti da većina navedenih zakona ima antidiskriminacijske odredbe u kojima se direktno ili indirektno navode i OSI, mnogi imaju odredbe koje su usmjerene na unapređenje položaja OSI, ali glavni problem je u situaciji koja se može označiti kao „jaz primjene“.

1.2 Proces pripreme, usaglašavanja, usvajanja i distribucije SIMOI u FBiH 2011.-2015.

Imperativ koji proizilazi iz UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, a koji je ugrađen i u Politiku u oblasti invalidnosti u BiH, je da osobe sa invaliditetom svoja prava i potrebe ostvaruju u sektorima u kojima ih ostvaruju sve druge osobe. Naime, do tada sva pitanja i problemi s kojima su se osobe sa invaliditetom javljale u sistem adresirane su na sektor socijalne zaštite, što je predstavljalo ne samo diskriminaciju nego i segregaciju i društvenu izolaciju ove populacije.

Važno je istaći činjenicu da su problemi i rješenja u svakom sektoru koji je uključen u izradi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godine, identificirani od strane stručnjaka iz tog sektora i u punoj suradnji sa organizacijama osoba sa invaliditetom, koje su na temelju svojih aktivnosti bile kompetentne da otvaraju pitanja i predlažu mjere za te oblasti. To naprosto znači da su ciljevi, mjere i aktivnosti definirani od strane nadležnih institucija i da su u tom procesu bile izraz usaglašenog djelovanja i utvrđenih prioriteta. U procesu pripreme ovog dokumenta svaka od uključenih institucija je prepoznala svoju ulogu i odgovornost u rješavanju pitanja iz oblasti invalidnosti i samim tim je preuzela odgovornost i za implementaciju definiranih mjera i postizanje očekivanih ciljeva. Nažalost, u periodu implementacije mnoge od uključenih institucija su pokazale mnogo manje spremnosti i odgovornosti za provođenje preuzetih obaveza.

Na Nacrt SIMOI u FBiH 2011.-2015. godine provedene su javne rasprave u svim kantonima u FBiH, u koje su uključeni predstavnici nadležnih organa zakonodavne i izvršne vlasti, javnih ustanova, jedinica lokalne uprave, nevladinih organizacija i organizacija osoba sa invaliditetom. Također, u skladu sa procedurom, Nacrt ovog dokumenta upućen je na mišljenje Uredu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Europske unije, FMP,

³⁰ „Službene Novine Federacije BiH“, broj 29/97

³¹ „Službene Novine Federacije BiH“, br. 30/97, 7/02 i 70/08

³² „Službene Novine Federacije BiH“, broj 70/08

³³ „Službene novine FBiH“, broj 1/02

FMF, kao i svim federalnim ministarstvima koja su imala svoje predstavnike u Komisiji, ali i Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija, Federalnom ministarstvu okoliša i turizma, Gender Centru Federacije Bosne i Hercegovine, Federalnom zavodu za programiranje razvoja, Zavodu za javno zdravstvo Federacije BiH, Federalnoj upravi civilne zaštite i Federalnom zavodu za zapošljavanje, jer su u pojedinim mjerama označeni kao nosioci aktivnosti. U ovom procesu nije bilo suštinskih primjedbi i u osnovi Nacrt ovog dokumenta je prihvaćen od svih navedenih aktera, te kao Prijedlog dostavljen Vladi Federacije BiH na razmatranje, usvajanje i upućivanje u dalju proceduru.

Na 5. Sjednici održanoj 21.04.2011. godine, Vlada FBiH je razmatrala i usvojila Prijedlog SIMOI u FBiH 2011.-2015. godine i uputila ga Parlamentu Federacije BiH na upoznavanje i usvajanje.

Predstavnički dom Parlamenta FBiH je usvojio SIMOI u FBiH 2011.-2015. godine na 2. Redovnoj sjednici, održanoj 22. juna 2011., a Dom naroda Parlamenta Federacije BiH na 4. sjednici održanoj 28.07.2011. godine.

Ovako sveobuhvatan proces usaglašavanja i usvajanja nije česta praksa za strateške dokumente, ali u ovom slučaju cilj nije bio samo usaglašavanje već i uključivanje i animiranje što više nadležnih i značajnih organa, institucija i subjekata u ovaj zahtjevan i značajan reformski proces, koji pored konkretnih zadataka ima poseban cilj, da prevaziđu višedecenijsku praksu i shvatanja invaliditeta.

Nakon usvajanja SIMOI u FBiH 2011.-2015. godine uslijedila je promocija i distribucija dokumenta, opet s ciljem da se održi fokus i animiraju odgovorni nosioci vlasti da pristupe izvršavanju svojih obaveza. Iako je u izradu dokumenta bio uključen veći broj odgovornih aktera, kako je navedeno u dijelu o Komisiji, u procesu usvajanja, promocije i distribucije dokumenta najveću odgovornost preuzelo je FMRSP. Tako je, nakon usvajanja SIMOI u FBiH 2011.-2015. godine štampalo i koncem 2011. godine organiziralo i provelo prezentaciju, i to:

- U Parlamentu Federacije BiH, gdje su pozvani predstavnici oba doma Parlamenta FBiH, nadležnih federalnih institucija i nevladinih organizacija, te medija;
- U kantonima, kroz dva regionalna okrugla stola održana u Bihaću i na Vlačiću, gdje su pozvani rukovoditelji kantonalnih skupština, premijeri vlada, ministri, rukovoditelji i stručnjaci nadležnih kantonalnih i općinskih organa i nevladinih organizacija, kao i medija.

Također, promocija SIMOI u FBiH 2011.-2015. godine, izvršena je na prostoru čitave FBiH, putem bilborda i banera, te na internet portalima.

Svi ovi podaci navedeni su u namjeri da se pokaže koliko je truda i aktivnosti prethodilo rezultatima koje će pokazati ova evaluacija.

1.3 Sadržaj i ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina

Prilikom definiranja sadržaja SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina nastojalo se da se sva područja života i djelovanja učine otvorenim i pristupačnim osobama sa invaliditetom. Također se nastojalo da dokument bude usklađen sa aktuelnim međunarodnim programima u oblasti invaliditeta. U tom kontekstu definirani su ciljevi, mjere i aktivnosti, rokovi i nosioci aktivnosti u dvanaest sektora ili oblasti koje su od interesa za osobe sa invaliditetom, a koje su uključene i u Akcioni plan Vijeća Europe za promovisanje prava i punog sudjelovanja osoba sa invaliditetom u društvu (2006-2015), i to: 1) *Socijalna zaštita*, 2) *Pristupačan život u zajednici i stanovanje*, 3) *Zdravstvena zaštita*, 4) *Odgoj i obrazovanje*, 5) *Sport i rekreacija*, 6) *Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje*, 7) *Obitelj*, 8) *Informacije, komunikacije, podizanje svijesti*, 9) *Sudjelovanje u javnom, kulturnom i političkom životu*, 10) *Istraživanje i razvoj*, 11) *Organizacije osoba sa invaliditetom* i 12) *Međunarodna suradnja*.

Pored ciljeva koji su definirani za svaku oblast pojedinačno, definirano je i pet općih ciljeva koji su osmišljeni i formulisani na način da obezbijede uslove za punu i sistemski usaglašenu implementaciju sektorskih ciljeva i stvaranje stabilnih osnova i mehanizama za dalji razvoj i unapređenje oblasti invalidnosti u Federaciji BiH.

Ciljevi, mjere i aktivnosti su formulisani na osnovu identificiranih prepreka po oblastima koje osobe sa invaliditetom sprečavaju ili ograničavaju u ostvarivanju njihovih potreba i mogućnosti i koje ih dovode u neravnopravan položaj za puno i djelotvorno sudjelovanje u društvu, a do takvih podataka se došlo kroz dvije studije i četiri sveobuhvatna istraživanja stanja u oblasti invalidnosti koja su provedena za potrebe pripreme Politike u oblasti invalidnosti u BiH, i ista su bila relevantna i prilikom izrade SIMOI u FBiH 2011.-2015. godine. U tom smislu, definiranim mjerama i aktivnostima sistem podrške i zaštite osoba sa invaliditetom usmjeren je u pravcu punog priznavanja prava i mogućnosti osoba s invaliditetom, s ciljem osiguranja podrške za izjednačavanje mogućnosti i istovremeno razvijanje vještina i spremnosti za puno sudjelovanje u svim segmentima društva, a uz učešće svih relevantnih aktera institucija sistema i organizacija osoba sa invaliditetom. Ovako postavljen sistem i okruženje predstavljaju optimalne prilike za život osoba sa invaliditetom, u kojem one neće biti pasivni korisnici pomoći, već aktivni kreatori ne samo vlastitog već i društvenog ambijenta.

Iako je ovako sveobuhvatni dokument bio ambiciozan za postojeće prilike u Bosni i Hercegovini, zasigurno ovaj dokument predstavlja osnovu na kojoj se prije ili poslije, brže ili sporije, treba graditi sistem i prostor optimalnih prilika za život osoba sa invaliditetom i društvo bez prepreka i predrasuda.

II) IMPLEMENTACIJA SIMOI u FBiH 2011.-2015. GODINA

2.1. Monitoring i praćenje

U posljednjem poglavlju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina definiran je monitoring i praćenje, na način da će Vlada Federacije BiH, do osnivanja Ureda Vlade Federacije BiH za pitanje invaliditeta, obezbijediti mehanizam za praćenje kroz šestomjesečno izvještavanje nadležnih nosioca aktivnosti na svim nivoima vlasti o implementaciji definiranih mjera i aktivnosti. U proces praćenje primjene SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina osigurat će se i učešće OOSI.

Odmah po usvajanju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina FMRSP je uputilo inicijativu Vladi Federacije BiH da se obezbijedi predviđeni mehanizam praćenja. Vlada Federacije BiH je na 43. sjednici održanoj 28.03.2012. godine donijela Zaključak³⁴ kojim se zadužuju Premijer Federacije BiH, Sekretar Vlade Federacije BiH i federalni ministar rada i socijalne politike da pripreme prijedlog rješenja o formiranju Ureda. Na tom osnovu Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je pripremilo Prijedlog Uredbe o osnivanju Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta i uz mišljenja nadležnih institucija dostavilo ga Vladi FBiH na razmatranje i usvajanje. Na 90. sjednici održanoj 04.12.2013. godine Vlada Federacije BiH je usvojila ovu Uredbu³⁵.

I pored usvajanja, Uredba o osnivanju Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta nikada nije realizirana, te planirano institucionalno rješenje za koordinirano djelovanje u oblasti invaliditeta, praćenje i reviziju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, nikada nije zaživjelo.

Imajući u vidu značaj SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina i činjenicu da je ovaj dokument i pored svih uložених napora na izradi, donošenju i promociji, ostao izvan prioriteta aktuelnih vlasti i sistemskog praćenja i izvještavanja, FMRSP je na kraju 2013. godine u administrativnoj proceduri provelo prikupljanje informacija o implementaciji SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, za period 2011.-2013. godina. Na osnovu prikupljenih podataka FMRSP je pripremilo i Vladi Federacije BiH dostavilo Izveštaj o implementaciji SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, za period 2011.-2013. godina. Značajno je napomenuti da je dokument usvojen tek krajem prvog kvartala 2011. godine, te da je poslije toga, do kraja 2011 godine, slijedila promocija, štampanje i distribucija, tako da u 2011. godini nije bili aktivnosti na implementaciji.

Na 114. sjednici, održanoj 13.05.2014. godine Vlada Federacije BiH je usvojila ovaj izvještaj i donijela Zaključak³⁶ kojim se obavezuju sva federalna ministarstva i druge federalne institucije koje su odgovorne za izvršenje aktivnosti definirane u SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, da pristupe/intenziviraju izvršavanje svojih obaveza i odgovornosti i da u okviru svojih programskih

³⁴ Zaključak V. broj: 418/2012 od 28.03.2012.

³⁵ „Službene novine Federacije BiH“ broj 99/13

³⁶ Zaključak V. broj: 899/2014 od 13.05.2014.

aktivnosti promoviraju i apliciraju principe jednakih mogućnosti za OSI. Istim Zaključkom Vlada Federacije BiH se obavezala da će intenzivirati aktivnosti na osnivanju Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta. Ipak, od usvajanja Zaključka do pisanja ovog izvještaja nije bilo konkretnih aktivnosti na realizaciji ove obaveze Vlade Federacije BiH.

U posljednjem kvartalu 2015. godine, FMRSP je pokrenulo drugi krug prikupljanja informacija o implementaciji SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, ovaj put za period 2014.-2015. godina.

Ovaj izvještaj se temelji na informacijama prikupljenim u oba kruga i prikazuje saznanja i procjenu implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, kroz cijeli mandat na koji je definirana.

Pored ovog prikupljanja i analize informacija o implementaciji SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, značajno je napomenuti da je FMRSP, u okviru Program „Podrška funkcioniranju uspostavljenih kantonalnih koalicija za izradu lokalnih akcionih planova za implementaciju Strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011. - 2015.“, podržalo Udruženje slijepih Kantona Sarajevo da provode istraživanje i uradi analizu stepena implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, za period 2011. – 2014. godina. Rezultati navedene analize konsultovani su prilikom pisanja ovog izvještaja.

Također, u okviru UNICEF-ovog Zajedničkog programa saradnje sa BiH 2015-2019, kroz komponentu „Monitoring prava djeteta i socijalna zaštita i inkluzija“ sa Federalnim ministarstvom rada i socijalne politike i Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske pokrenuto je provođenje analize strategija iz oblasti invalidnosti. Do pisanja ovog izvještaja navedeni projekat nije završen, ali će rezultati istog biti korisni u procesu revizije i novog implementacijskog perioda strategije za oblast invalidnosti.

2.2 Cilj analize implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina

Cilje ove analize je da se utvrdi nivo ostvarenja ciljeva definiranih u SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, odnosno da se ispita u kojoj mjeri su nadležne federalne i kantonalne institucije pristupile izvršenju mjera i aktivnosti koje su im dodjeljene kao nosiocima ili sunosiocima, te da se izvještaj sa rezultatima prezentira Vladi Federacije BiH. Također, cilj je da se ostvari uvid u eventualne prednosti ili nedostatke definiranih ciljeva, mjera, aktivnosti i odgovornosti, koji će biti koristan u pripremi revidiranog strateškog dokumenta za oblast invalidnosti u FBiH.

Zbog ograničenih resursa ova analiza neće pružiti podatke o efektima ispunjenosti/neispunjenosti ciljeva, ali će biti relevantna osnova za uvid o stanju po tim pitanjima.

2.4 Metode i tehnike analize implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina

Imajući u vidu složenost zadatka i resurse za njegovo provođenje, najprikladnije je bilo da se koristi metoda analize sadržaja i komparativna metoda. Na temelju tako dobivenih informacija nivo ispunjenosti ciljeva, mjera i zadataka iskazan je na kategorijalnoj skali procjene, na kojoj su definirane tri kategorije procjene. Svako od kategorija procjene dodijeljen je index procjene („0“- cilj nije ostvaren/nije bilo aktivnosti; „1“ – bilo aktivnosti ali cilj nije ostvaren/ bilo aktivnosti - nisu završene; „2“ - cilj ostvaren/ aktivnosti izvršene), koji je korišten za izračun ukupne procjene ostvarenja ciljeva, mjera i zadataka.

Ova skala od tri kategorije možda nije bila dovoljno diskriminatorna, ali se, obzirom na analizirani sadržaj, nismo upuštali u preciznije procjene.

2.3.1 Upitnik za prikupljanje informacija o implementaciji obaveza iz SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina

Za potrebe prikupljanja informacija o implementaciji obaveza iz SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, kreiran je jedinstven Upitnik sa pitanjima otvorenog tipa, koji se sastojao iz dva poglavlja:

I. Provedba općih ciljeva Strategije. U ovom poglavlju tražene su informacije u vezi obaveza na: (a) izradi sektorskog Akcionog plana za implementaciju Strategije i (b) Uvođenju budžetskog koda za implementaciju Strategije.

II. Provedba sektorskih ciljeva Strategije. U ovom dijelu tražene su informacije u vezi aktivnosti na: (a) Usklađivanju zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, (b) Uvođenju elemenata ili mjera podrške za OSI (c) Implementaciji programa za podršku i unapređenje položaja OSI, (d) Izradi edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI, (e) Jačanju kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI (f) Promicanju i zagovaranju prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanju društvene svijesti o ovim pitanjima, (g) Uspostavljanju međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranju i provođenju programa ove vrste, (h) Uspostavljanju međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranju i provođenju programa ove vrste, (i) Mjerama eliminacije diskriminacije, (j) Pitanjima statistike i izvještavanja i (k) Podrški i podsticaju uključivanja OSI u društvo.

Također su u okviru svakog cilja postavljena sljedeća tri pitanja: (a) „Vaše mišljenje i iskustvo u implementaciji ovog cilja“, (b) „Ako nije ništa urađeno navedite koji su mogući razlozi, prepreke“ i (c) „Vaša preporuka za koncipiranje rješenja u narednom strateškom dokumentu“. Ove informacije su nam bile vrlo značajne za definiranje prioriteta i mehanizama implementacije sljedećeg dokumenta. Međutim u većini institucija/organizacija na ova pitanja nisu davani odgovori, što je svojevrsni indikator uključenosti i posvećenosti institucija obavezama iz SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, i općenito razumijevanju invaliditeta.

2.3.2 Institucije koje su uključene u postupku prikupljanja informacija o implementaciji obaveza iz SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina

Upitnik za prikupljanje informacija o implementaciji obaveza iz SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina upućen je na adrese 70 nadležnih institucija Federacije BiH i kantona koje su u zadacima označene kao nosioci ili sunosioci aktivnosti, odnosno na 9 federalnih i 61 kantonalnu instituciju.

Lista učesnika je u prilogu.

Iz liste je vidljivo koje su institucije vratile popunjen upitnik ili bilo kakav odgovor, a koje ne, što je svojevrsan indikator odnosa prema preuzetim obavezama iz ovog dokumenta.

2.4 Struktura izveštaja

Izveštaj se sastoji iz dva dijela.

U prvom dijelu data je Analiza implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, odnosno analiza implementacije Općih ciljeva i analiza implementacije ciljeva, mjera i aktivnosti za svaku od 12 oblasti koje su uključene u dokument.

U drugom dijelu dat je cjelovit Pregled informacija koje su institucije dostavile u Upitniku.

III) ANALIZA IMPLEMENTACIJE SIMOI u FBiH 2011.-2015. GODINA

3.1 Analiza provedbe Općih ciljeva SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina

Ciljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Cilj nije ostvaren	Bilo aktivnosti- cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ Svako ministarstvo u Vladi Federacije BiH će pripremiti Akcioni plan za implementaciju aktivnosti za koje je zaduženo u Strategiji, u roku od šest mjeseci od usvajanja Strategije		X		Ni jedno ministarstvo u VFBiH nije pripremio ovaj Plan, ali je FMRSP u svojim godišnjim programima rada uvrstilo obavezu implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.
❖ Svako ministarstvo u Vladi Federacije BiH će u Budžetu za 2011. godinu uvesti budžetski kod koji će imati naziv „Implementacija Strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom“		X		Samo je FMRSP od 2012 . god. Uvelo budžetski kod i planiralo sredstva za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.
❖ Kantonalne vlade i općinske vlasti će do kraja godine donijeti svoje akcione planove za implementaciju aktivnosti za koje su zadužene u Strategiji, u roku od šest mjeseci od usvajanja Strategije		X		U svim kantonima su pripremljeni KAP, ali samo su tri kantonalne vlade - Posavska, Sarajevska i Kantona 10., te općina - Doboj jug, usvojili svoj KAP.
❖ Kantonalne vlade i općinske vlasti će u Budžetu za 2011. godinu uvesti budžetski kod koji će imati naziv „Implementacija Strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom“	X			Nijedno KM niti OP nisu uveli budžetski kod za imlementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.
❖ Vlada Federacije BiH će obezbijediti institucionalno praćenje stanja u oblasti invalidnosti, primjenu zakona koji regulišu oblast invalidnosti, te praćenje implementacije ove Strategije, kroz osnivanje Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta. Ured bi se osnovao u roku od godinu dana po usvajanju Strategije		X		VFBiH je donijela Uredbu o osnivanju Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta, ali ista nije realizirana.
Kumulativna ocjena ostvarenja Općih ciljeva:			1+1+1+0+1=4:5= 0,8	Index ostvarenja: 0,8

Generalni osvrt na provođenje Općih ciljeva

Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina su osovina postizanja sektorskih ciljeva. Međutim, ostvarenje ovih ciljeva je bilo na izuzetno niskom nivou, odnosno, nijedan cilj nije ostvaren u potpunosti. Jedino je FMRSP uvelo budžetski kod za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina. Mada su u svim kantonima pripremljeni KAP, samo su vlade tri kantona usvojile taj dokument. Iako je VFBiH donijela Uredbu o osnivanju Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta, ista nije realizirana, pa samim tim nije ostvaren planirani i neophodni uslov koordiniranog djelovanja na implementaciji ovog dokumenta. Uz maksimalno vrednovanje ovih aktivnosti kumulativna ocjena Općih ciljeva je vrlo niska i na skali od 0 do 2 iznosi tek 0,8. Imajući u vidu funkciju ovih ciljeva i stepen njihovog ostvarenja, možemo očekivati i izuzetno niske rezultate ostvarenja sektorskih ciljeva.

3.2 Analiza provedbe Općih ciljeva SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina

3.2.1 Socijalna zaštita

Ciljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ Utvrditi egzistencijalni minimum za OSI, uvećan za troškove koje te osobe i njihove porodice imaju zbog invaliditeta		X		Pripremljen Prednacrt zakona o osnovama socijalne zaštite u Federaciji BiH, i dostavljen kantonima na davanje mišljenja, ali usaglašavanje nije postignuto. Ovim zakonom uveden je socijalni minimum kao osnovni kriterijum u borbi protiv siromaštva stanovništva, imovinski census za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite i posebno poglavlje koje tretira sferu socijalnih usluga, što za OSI u kontekstu Mjere 4., ima veliki značaj.
❖ Obezbijediti sve oblike podrške socijalne zaštite, zasnovane na individualnim potrebama OSI, u svrhu izjednačavanja mogućnosti	X			Nije uveden pristup socijalne zaštite na osnovu individualnih potreba OSI. Ta prava se još uvijek ostvaruju isključivo na osnovu procenta tjelesnog oštećenja i uzroka nastanka invaliditeta. Pravo na materijalnu naknadu ostvaruju: OSI neratne 90-100% , ČZR 60-100% i RVI 20-100% oštećenja organizma.
❖ Razviti mehanizme za sprječavanje zloupotrebe prava OSI		X		Pooštavanje kriterija za ostvarenje prava, te dogradnja baze SOTAC bile su u funkciji ovog cilja. Međutim, pitanje nije riješeno u skladu sa potrebama.
❖ Uspostaviti jedinstven institucionalni model za ocjenu stepena invaliditeta i preostale životne i radne sposobnosti za sve OSI bez obzira na uzrast i uzrok nastanka invaliditeta, koji će imati jedinstvene kriterije i proceduru baziranu na Međunarodnoj klasifikaciji funkcionisanja, invalidnosti i zdravlja svjetske zdravstvene organizacije (rezolucija WHA 54.21)	X			Po ovom pitanju su vođenje određene aktivnosti, barem što se tiče uspostavljanja Jedinstvene liste tjelesnog oštećenja, ali jedinstven institucionalni model nije uspostavljen.
Kumulativna ocjena ostvarenja Općih ciljeva:			1+0+1+0=2:4= 0,5	Index ostvarenja: 0,5

Mjera	Aktivnosti	Nosioci Šifra	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti - nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Uskladiti sve zakone i druge akte iz oblasti socijalne zaštite na nivou Federacije BiH i kantona sa Konvencijom UN-a o pravima osoba sa invaliditetom (Generalna skupština UN-a. A/RES/61/106, 24/01/2007)	1.1. Izvršiti analizu postojećih zakona iz oblasti socijalne zaštite i utvrditi nivo usklađenost sa Konvencijom UN-a o pravima OSI	N) FMRS, KMRSP, IMVZ SN) VFBiH, PFBH, OOSI			X	Za FMRS su provedena odgovarajuća istraživanja/analize u okviru „Projekta podrške mrežama socijalne sigurnosti i zapošljavanju (SSNESP“ ³⁷ i u okviru Projekta SPIS koji je realiziran u suradnji sa UNICEF-om za BiH ³⁸ . Nezavisno, neke analize su provele i neke NVO (ACED ³⁹ , Projekat „IN“ ⁴⁰ , MyRight – DRPI ⁴¹
	1.2. Uskladiti postojeće zakone sa Konvencijom UN-a o pravima OSI (Generalna skupština UN-a. A/RES/61/106, 24/01/2007).			X		Pored postojeće djelimične usklađenosti predmetnog zakonodavstva sa Konvencijom o pravima OSI, prema presudi Ustavnog suda BiH ⁴² izvršeno je usklađivanje federalnog zakona ⁴³ po pitanju uvođenja u pravo OSI čiji je invaliditet nastao nakon 65. godine života. Ove izmjene Zakona su do kraja 2015. još uvijek bile u parlamentarnoj proceduri, ali se Presuda Ustavnog suda BiH primjenjuje.
	1.3. Precizno definisati pojam invaliditeta, osobe sa invaliditetom i pojam diskriminacije po osnovu invaliditeta		X			Nije bilo aktivnosti po ovom pitanju
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.			0+1+2=3:3=1			Index ostvarenja: 1,0

³⁷ Izveštaj/studija „Budžetske novčane naknade za socijalnu zaštitu u BiH – Šta funkcioniše, a šta ne“ –“IBHI” - 2013.

³⁸ Izveštaj „Komparativna analiza zakonodavstva u FBiH iz oblasti prava osoba/djece s invaliditetom u odnosu na zakonodavstvo i politiku Republike Hrvatske, Republike Srbije, Kraljevine Holandije i Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske u pogledu na instrumente EU i UN iz oblasti invaliditeta“, 2014.

³⁹ Izveštaj o usklađenosti zakonodavnog i institucionalnog okvira u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori sa UN Konvencijom o pravima lica /osoba sa invaliditetom sa preporukama za harmonizaciju - ACED 2014. godine

⁴⁰ Izveštaj o usklađenosti zakona u BiH sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom – Helsinški parlament građana 2015. godine;

⁴¹ Izveštaj o monitoringu sistema u BiH po DRPI metodologiji, o usklađenosti sa Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom - “MyRight” 2013. godine

⁴² Odluka Ustavnog suda BiH br.U 9/12 od 30.januara 2013 i Rješenje Ustavnog suda BiH (Službene novine F BiH br.7/2014 i Službeni Glasnik BiH broj:5/14)

⁴³ Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtva rata i zaštite porodice sa djecom.

2. Donijeti nove zakone o socijalnoj zaštiti na nivou Federacije BiH i kantona	2.1. Upoznati se sa zakonima u oblasti socijalne zaštite koji su aktuelni u Evropskoj uniji i sa njima uskladiti domaću legislativu	N) FMRSP, KMRSP SN) VFBIH, PFBH, OOSI	X	Nije bilo značajnih aktivnosti na ovom zadatku
	2.2. Izvršiti istraživanje i procjenu dodatnih troškova koji nastaju kao posljedice invaliditeta		X	FMRSP je u okviru Programa „Implementacija aktivnosti definiranih u Strategiji – Istraživanja“, osiguralo sredstva i provelo ovo istraživanje u 2014. godini ⁴⁴ .
	2.3. Na bazi utvrđenog stanja pripremiti prijedlog i donijeti zakone i provedbene akte		X	FMRSP je pripremio tekst zakona ⁴⁵ , kojim bi se osigurao jedinstven okvir materijalne zaštite svih OSI u F BiH. Međutim, nalaze istraživanja iz prethodne aktivnosti tek bi trebale biti uključene u ovaj zakon.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.			0+2+0=2:3=0,7	Index ostvarenja: 0,7
3. Donijeti novi zakon o dodatnim pravima OSI na nivou Federacije BiH i kantona	3.1. Upoznati se sa međunarodnim standardima koji regulišu prava OSI i integrisati ih u novi zakon	N) FMRSP, KMRSP SN) VFBIH, PFBH, OOSI	X	Neke od provedenih aktivnosti, u okviru kojih je bilo i upoznavanje sa međunarodnim standardima u vezi OSI, nisu rezultirali standardizacijom i donošenjem relevantnih domaćih propisa
	3.2. Na bazi utvrđenog stanja pripremiti prijedlog i donijeti zakone i provedbene akte		X	Nije bilo značajnih aktivnosti na ovom zadatku
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.			1+0= 1:2=0,5	Index ostvarenja: 0,5
4. Donijeti zakon o servisima podrške OSI i raditi na razvijanju ove vrste podrške OSI	4.1. Izvršiti istraživanje potencijalnih korisnika servisa podrške i vrste potrebne podrške	N) FMRSP, KMRSP SN) VFBIH, PFBH, OOSI	X	Neka istraživanja su provele NVO, ali nije bilo koordiniranog djelovanja Vladinog i NV sektora, niti su ta saznanja uključena u sistemska rješenja.
	4.2. Upoznati se sa standardima i zakonima iz ove oblasti koji su aktuelni u Evropskoj uniji		X	Institucije, NVO i OOSI u načelu su upoznate sa EU standardima u oblasti invaliditeta

⁴⁴ „Procjena dodatnih troškova koji nastaju kao posljedica invaliditeta“, UPEI, 2014.

⁴⁵ Zakon o jedinstvenim načelima i okviru materijalne podrške za osobe sa invaliditetom, usvojen u Zastupničkom domu F BiH, u formi Nacrta.

	4.3. Realizacija pilot projekata servisa podrške OSI		X	Realizirani su određeni Pilot projekti ove vrste na nivou lokalne zajednice i uz podršku međunarodnih programa i donatora (UNDP, UNICEF...), a ove aktivnosti provode NVO ⁴⁶
	4.4. Pripremiti i donijeti zakone i provedbene akte o servisima podrške OSI		X	Nadležne institucije nisu pripremile i donijele predmetne propise, iako postoje neke aktivnosti osnivanja servisa podrške od strane NVO ⁴⁷
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.			1+2+1+0=4: 4=1	Index ostvarenja: 1,0
5. Jačanje mehanizama kontrole u svrhu sprečavanja zloupotrebe prava po osnovi invalidnosti	5.1. Uspostaviti jedinstvenu bazu podataka na svim nivoima vlasti, uz podršku OOSI	N) FMRSP, KMRSP, FMZ, FMBIZ SN) VFBiH, PFBH, OOSI	X	Pripremljen i VFBiH na razmatranje dostavljen Nacrt zakona o Jedinstvenom registru korisnika gotovinskih naknada na koje se ne uplaćuju doprinosi, kako bi utvrdila Prijedlog ovog zakona i uputila ga na usvajanje PFBiH. Vršeno je i usavršavanje baze SOTAC.
	5.2. Izrada potrebnih podzakonskih akata		X	Moguće tek po usvajanju zakona.
	5.3. Jačanje kapaciteta službi za inspeksijsku kontrolu i reviziju		X	Nema raspoloživih informacija.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 5.			1+0+0=1:3=0,3	Index ostvarenja: 0,3
Kumulativna ocjena svih mjera:			1,0+0,7+0,5+1,0+0,3=3,5:5=0,7	Index ostvarenja svih mjera: 0,7

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

Provedba ciljeva u oblasti Socijalna zaštita je izuzetno niska. Iako je, očigledno, vođeno dosta aktivnosti, indeks ostvarenja iznosi tek 0,5. U dva od četiri cilja nije utvrđen nikakv napredak, niti su vođene odgovarajuće aktivnosti u tom pravcu. U osnovi, ova dva cilja su ključ reformi u oblasti materijalne zaštite OSI i usklađivanja propisa i prakse u ovoj oblasti sa UN Konvencijom o pravima OSI, ali je za njihovo provođenje potrebna politička volja. S druge strane, ohrabruje činjenica da je u dva cilja utvrđen određeni napredak i da su vođene značajne aktivnosti u smislu zakonodavstva.

⁴⁶ Programi i projekti pojedinačno navedeni u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMRSP

⁴⁷ U okviru SPIS projekta sa UNICEF-om za BiH provedeno istraživanje „Mapiranje potreba za socijalnim i zdravstvenim uslugama u FBiH“

Iako se i na ovim pitanjima treba još puno raditi, vizija koju je otvorila SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, je usvojena i prepoznata u aktivnostima koje su poduzimane u vezi ovih ciljeva.

Provedba mjera i aktivnosti je za nijansu bolja. Kumulativni indeks provedbe svih mjera iznosi 0,7, što je tek trećina od planiranog. Od 15 planiranih aktivnosti, 7 se ni u minimalnoj mjeri nije provodilo, u 5 je bilo određenog napretka, dok je 3 implementirano u potpunosti, što je, u poređenju sa ostalim sektorima, uspjeh.

Ipak, u oblasti socijalne zaštite je ostalo još mnogo obaveza na kojima se u narednom razdoblju mora raditi više i koordinirano, ako se planira prevazići diskriminacija među OSI. Prvenstveno je potrebno da FMRSP i FMBIZ, uz podršku VFBiH i PFBiH definiraju odgovarajući model materijalne zaštite OSI, ČŽR i RVI, koji neće biti diskriminirajući a koji će svim korisnicima, pored materijalnog prava osigurati i zasluženi lični i društveni dignitet. Također, potrebno je raditi na uspostavljanju i razvijanju sfere socijalnih usluga i servisa podrške OSI.

3.2.2 Pristupačan život u zajednici i stanovanje

Ciljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti - cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ Svim OSI omogućiti uslove za samostalan život i puno učešće u životu zajednice	X			Seobuhvatni programi koji bi omogućili ostvarenje ovog cilja nisu provođeni.
❖ Uspostaviti široke mreže podrške u zajednici kako bi OSI mogle samostalno odabrati i ostvariti svoje životne ciljeve		X		FMRSP je u suradnji sa NVO provelo nekoliko programa deinstitucionalizacije i integracije OSI u životnu zajednicu ⁴⁸
❖ Stvoriti okruženje koje će biti pristupačno svim OSI		X		Provedeno je nekoliko značajnih programa, uglavnom u urbanim sredinama i to po pitanju arhitektonskog prilagođavanja javnih površina /kose ravni, zvučni semafori i sl.). Za obim i sadržaj problema ove aktivnosti su nedovoljne ali zaslužuju da se vrednuju.
❖ Svim OSI osigurati adekvatan pristup informacijama, komunikacijama, uključujući sve vidove transporta, kao i upotrebi savremenih tehnologija, kako u urbanim tako i u ruralnim područjima	X			Iako postoje sporadični primjeri pokušaja da se uspostavi praksa dostupnih informacija i komunikacija, uglavnom vođena od strane NVO, u nekim slučajevima uz podršku FMRS, KMRSP i HO, ona je toliko mala i kratkotrajna u odnosu na potrebe i planirani obim rješenja koja su sadržana u ovom cilju.
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva:			0+1+1+0=2:4=0,5	Index ostvarenja: 0,5

⁴⁸ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“

Mjera	Aktivnosti	Nosioći Sumas.	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti - nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Harmonizacija zakona i podzakonskih akata u Federaciji BiH kantonima sa međunarodnim standardima koji reguliraju gore navedene oblasti	1.1. Analiza relevantnih zakona kako bi se identificirale odredbe koje nisu u skladu sa međunarodnim standardima	N) FMP, FMPPU, FMOT, FMPPK, FMKS, FMRSR, KMP, KMPPU,		X		Postoje analize provedene od strane NVO ⁴⁹ , ali ne postoje inf. da su nadležne institucije iskoristile rezultate tih analiza i preporuka.
	1.2.Širenje informacija o međunarodnim standardima koji reguliraju ovu oblast, kako među zakonodavnim tijelima Federacije BiH, tako i među OSI			X		FMRSP u suradnji sa NVO provodilo informativne kampanje s ciljem podizanja svijesti o pitanjima invaliditeta ⁵⁰ .
	1.3. Osigurati promociju poštivanja međunarodnih standarda pri donošenju novih i mijenjanju postojećih zakonskih rješenja			X		FMRSP se u pripremi i predlaganju svih propisa tokom izvještajnog perioda pozivala na međunarodne standarde i praksu. Za druge institucije nema relevantnih informacija.
	1.4. Izvršiti usklađivanje zakona i podzakonskih akata sa međunarodnim standardima			X		Svi pripisi koji su upućeni u parlamentarnu proceduru morali su imati Izjavu o usklađenosti sa zakonodavstvom EU. Međutim, to nije omogućilo posebne efekte u smislu ostvarivanja definirane mjere.
	1.5. Praćenje primjene relevantnih propisa, uključujući kaznene odredbe zakona		X			Ne postoje relevantne informacije.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.			1+1+1+1+0=4:5=0,8			Index ostvarenja: 0,8

⁴⁹ - <http://www.aced.ba/userfiles/BiH/IzvjestajL.pdf>; „Izveštaj o usklađenosti zakonodavnog i institucionalnog okvira u Bosni i Hercegovini sa UN Konvencijom o pravima lica/osoba sa invaliditetom sa preporukama za harmonizaciju“

- Projekat „IN – Implementacija UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u BiH“ provela grupa OOSI uz podršku EU i VFBIH.

⁵⁰ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMRSR

2. Stvoriti uslove u kojim će OSI biti u mogućnosti da same biraju i kreiraju uvjete pod kojima/s kim će i gdje će živjeti i sudjelovati u životu zajednice	2.1. Promovisati prava OSI sa naglaskom na pravima žena i djece sa invaliditetom, kao i populacije koja živi u ruralnim sredinama	N) FMRSP, FMZ, FMPI, FMOT, KMRSP, KMZ, KMPI, KMOTS, OSI, SN) OOSI	X	FMRSP je u saradnji sa NVO provodilo promotivne kampanje. Također i NVO i OOSI su imale ovakvih kampanja ⁵¹ .
	2.2. Jačati svijest među OSI o tome koja su njihova prava i kako ih mogu ostvariti		X	Provedeno više kampanja i edukativnih skupova s ovim ciljem, najčešće u organizaciji OOSI, NVO, ali i u organizaciji FMRSP, KMRSP, u suradnji sa NVO ⁵² .
	2.3. Provođenje kampanja koje će promovisati sudjelovanje OSI u aktivnostima na lokalnoj razini		X	Kampanje provođene, uglavnom u organizaciji OOSI, NVO, ali i u organizaciji FMRSP i KMRSP. Iako nisu provedeni u formi kampanje veliku promociju sudjelovanja OSI i OOSI u lokalnoj zajednici imali su programi koje je FMRSP provodio u pogledu osnivanja i rada kantonalnih koalicija ⁵³
	2.4. Provođenje kampanja koje za cilj imaju uklanjanje predrasuda prema populaciji OSI		X	FMRSP je u saradnji sa OOSI i NVO provelo više kampanja, a niz kampanje su provele i NVO, OOSI same ili u saradnji sa FMRSP, KMRSP i drugim institucijama ⁵⁴ .
	2.5. Osnajivati OOSI		X	Postojala je značajna podrška u osnaživanju OOSI kroz dodjelu sredstava iz više transfera iz Budžeta Federacije BiH, budžeta kantona, ostvarene dobiti Lutrije BiH. Također, sufinansiranje projekata, davanje preporuka i prioriteta u kod realizacije javnih konkursa za dodjelu sredstava bile su u funkciji podizanja kapaciteta i osnaživanja OOSI i OSI ⁵⁵ .
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.			1+1+1+1+1=5:5=1	Index ostvarenja: 1,0

⁵¹ *Ibid.*

⁵² *Ibid.*

⁵³ *Ibid.*

54 *Ibid.*

⁵⁵ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“.

3. Obezbijediti uslove za sveobuhvatno rješavanje stambenih pitanja OSI	3.1. Stvoriti pravni okvir za razvijanje i implementaciju programa socijalnog stanovanja	N) FMRSP, FMPPU, KMPU; SN) OOSI, HO, NVO	X	Nema informacija da je bilo aktivnosti po ovom pitanju.
	3.2. Definirati oblike podrške za rješavanje stambenih pitanja OSI, uključujući samostalno stanovanje i stanovanje uz podršku		X	Općenito, politika rješavanja stambenih pitanja OSI je nedovoljno precizirana i nije aktivna. Naime, jedino u slučaju RVI postoje programi za implementaciju ove zakonske odredbe, ali za ostale kategorije to se uglavnom ne implementira. Značajno je da je FMRSP uradilo a VFBIH usvojila Strategiju deinstytucionalizacije i transformacije ustanova socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine (2014-2020) ⁵⁶ .
	3.3. Osigurati primjenu principa univerzalnog dizajna pri projektovanju i gradnji stambenih jedinica		X	Prema raspoloživim informacijama po ovom pitanju ništa se nije radilo.
	3.4. Osigurati podršku za adaptaciju stambenih jedinica u kojima žive OSI		X	Kao u komentaru aktivnosti 3.2.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.			0+1+0+1=2:4=0,5	Index ostvarenja: 0,5
4. Uspostaviti adekvatan i efikasan sistem mreža podrške za osobe sa invaliditetom i njihove porodice	4.1. Napraviti analizu postojećih mreža podrške OSI i njihovim porodicama	N) FMRSP, FMZ, KMRSP, KMZ, OSI; SN) OOSI, NVO	X	Prema raspoloživim informacijama nisu provedene odgovarajuće analize.
	4.2. Poboľjšati i proširiti postojeće mreže i uspostaviti nove		X	Nema relevantnih informacija.
	4.3. Raditi kampanje koje će poticati uključivanje šire zajednice u mreže podrške OSI, kao i promovisati voluntarizam na lokalnom nivou		X	Kampanje provedene kao što je navedeno u aktivnostima od 2.1. do 2.4.

⁵⁶ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMRSP

4.4. Porodicama OSI učiniti dostupnim informacije o pravima i mogućnostima OSI i njihovih porodica		X	Postoje određene aktivnosti NVO ⁵⁷ . FMRSP i druge institucije bile otvorene za medije i transparentne u pogledu prava OSI, ali nisu se ciljano bavile ovom aktivnošću.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.		0+0+1+1=2:4=0,5	Index ostvarenja: 0,5
5. Osigurati punu primjenu Uredbe o prostornim standardima, urbanističko -tehničkim uslovima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko -urbanističkih prepreka za lica sa umanjnim tjelesnim mogućnostima, kako bi se uklonile fizičke barijere u pristupu svim javnim i drugim objektima	5.1. Napraviti analizu postojećeg stanja, prvenstveno po pitanju javnih ustanova	X	FMRSP je u saradnji sa OOSI uradilo analizu pristupačnosti zdravstvenih, obrazovnih i JUSZ u FBiH, ali rezultati nisu publikovani niti korišteni za sistemska rješenja.
	5.2. Napraviti plan prilagođavanja objekata i listu prioriteta	X	Plan nije urađen.
	5.3. Pratiti primjenu ove Uredbe	X	Nema informacija da li se i na koji način prati primjena ove Uredbe.
	5.4. Promovisati načelo Univerzalnog dizajna, kao i njegovu široku primjenu	X	Nema podataka da je ovakva aktivnost provoden.
	5.5. Osigurati edukaciju zainteresiranih skupina o načelu Univerzalnog dizajna	X	Nema informacija da su ove edukacije provođene
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 5.		1+0+0+0+0=1:5=0,2	Index ostvarenja: 0,2
6. Uvođenje odgovarajućih elemenata podrške u sferi informacija, sredstava komuniciranja i novih tehnologija za gluhe, nagluhe, slijepe i slabovidne osobe i osobe sa	6.1. Analiza postojećeg stanja i utvrđivanje glavnih barijera koje ometaju ove osobe u aktivnom sudjelovanju u svim sferama života	X	Postoji više analiza urađenih od strane OOSI i NVO, ali nisu korištene za sistemska rješenja
	6.2. Izrada plana postepene prilagodbe okruženja za gluhe, nagluhe, slijepe, slabovidne osobe i osobe sa mentalnim i intelektualnim invaliditetom	X	Nema podataka da je ovakva aktivnost provođena.

⁵⁷ - <http://ic-lotos.org.ba/ba/prava-osoba-sa-invaliditetom>: Pristup pravdi: Pružanje informacija, savjeta i besplatne pravne pomoći u Bosni i Hercegovini

- http://www.mrezappravde.ba/mpbh/mpbh_files/file/mp-publikacije: Vodic kroz prava u Kantonu Sarajevo.pdf

	6.3. Postepeno i kontinuirano uvođenje elemenata informacijske i druge podrške za gluhe, nagluhe, slijepe, slabovidne osobe i osobe sa mentalnim i intelektualnim invaliditetom		X	Postoji zakon o upotrebi znakovnog jezika na državnom nivou, a bilo je aktivnosti i na donošenju federalnog propisa. FMRSP, KMRSP, FMON i KMON su imali po ovom pitanju ⁵⁸ , ali za optimalne rezultate potrebna je koordinirana akcija više institucija.
	6.4. Promovisati upotrebu znakovnog jezika i Brajevog pisma i informacija u pojednostavljenom tekstu		X	Vidjeti 6.3.
	6.5. Uvoditi praksu prisustva osobnog asistenata/ tumača koje OSI koriste		X	Bilo je aktivnosti po ovom pitanju. Međutim još je veliki jaz između zakonodavstva i pakse.
	6.6. Promocija i edukacija u korištenju novih komunikacijskih i informat. tehnologija za OSI		X	Nema raspoloživih informacija da je bilo značajnih aktivnosti po ovom pitanju.
	6.7. Promoviranje važnosti neometanog pristupa informacijama za sve OSI, posebno za gluhe, nagluhe, slijepe, slabovidne i osobe sa intelektualnim i mentalnim invaliditetom		X	Nema raspoloživih informacija da je vršena ciljana promocija ali je ovo pitanje uključeno u okviru većine provedenih promocija i kampanja, posebno kroz obezbjeđenje tumača i materijala na Brajevom pismu.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 6.			1+0+1+1+1+0+1=5:7=0,7	Index ostvarenja: 0,7
7. Osigurati pristupačnost svih oblika javnog prijevoza za sve OSI	7.1. Prilagođavanje zakona i podzakonskih akata međunarodnim standardima	N) FMPPK, KMPPK, OSI, SN) OSI, NVO	X	Nije bilo aktivnosti po ovom pitanju.
	7.2. Osigurati punu provedbu odredbi Uredbe o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uslovima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za lica sa umanjnim tjelesnim mogućnostima, kako bi se na svim mjestima, na kojima to još nije učinjeno, osigurala stajališta, peroni, javne pješačke površine, pješački prijelazi, semafori, raskršća i parkirna mjesta prilagođena OSI		X	Nije se sa dovoljno pažnje pristupilo ovom zadatku. Postoje određeni pozitivni pomaci u pogledu prilagođavanja javnih površina potrebama OSI, uglavnom u većim gradovima, ali to je malo u odnosu na obim ovog problema. Još uvijek se gradi sa barijerama, što implicira da se odredba ne poštuje.

⁵⁸ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMRSP

7.3. Prilagođavati postojeći javni gradski, međugradski i međunarodni transport OSI 7.4. Osigurati da nova sredstva javnog prevoza budu pristupačna OSI 7.5. Osigurati da sva uputstva, objave i informacije o gore navedenom prijevozu, budu dostupna u formatima kojima se koriste OSI 7.6. Praćenje primjene zakonskih odredbi koje su od značaja za prijevoz OSI	X	Nije bilo značajnih aktivnosti po ovom pitanju.
	X	Nema informacija da se pristupilo rješavanju ovog pitanja.
	X	Nema informacija da je ova praksa uvedena.
	X	Prema raspoloživim informacijama ovoj mjeri u cjelosti nije posvećena ni minimalna pažnja. Nije bilo značajnih aktivnosti u smislu propisa, prakse, niti praćenja u ovoj oblasti.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 7.	0+1+0+0+0=1:6=0,2	Index ostvarenja: 0,2
Kumulativna ocjena svih mjera:	0,8+1+0,5+0,5+0,2+0,7+0,2=	Index ostvarenja svih mjera: 0,6

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

Za izjednačavanje mogućnosti i inkluziju OSI ključan je pristupačan život u zajednici i odgovarajući uslovi stanovanja. U formulisanju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godine ova činjenica se imala u vidu i zato je ovoj oblasti posvećena posebna pažnja. Međutim, iako su vrednovane i minimalne aktivnosti, ova analiza je dala zabrinjavajuće rezultate. U toj vrlo fleksibilnoj procjeni indeks ostvarenja ciljeva iznosi 0,5. Ali, u dva od četiri cilja nije poduzeto ništa svrsishodno, dok je u preosta dva cilja, koji se odnose na uklanjanje prostornih barijera i razvijanje mreže podrške u zajednici, poduzeto vrlo malo u odnosu na potrebe. Koliko je s jedne strane važna, toliko je s druge strane implementacija ova dva ciljeva složena, jer uključuje više aktera na svim nivoima vlasti, za šta je potreban koordinacijski mehanizam, koje u ovom implementacijskom razdoblju nije postojao. Generalno, u posmatranom razdoblju u ovoj oblasti nisu donesene nikakve nove politike ni propisi koji bi podržali koncept pristupačnosti za OSI, što se sigurno reflektiralo i na sveukupni progres u oblasti invalidnosti, jer nisu stvorene nužne pretpostavke za napredak u drugim oblastima od značaja za život OSI, kao što su obrazovanje, porodica, kulturni, javni, poitički život, itd.

Indeks ostvarenja mjera također je izuzetno nizak i iznosi 0,6, što upućuje na činjenicu da mjere korespondiraju sa ciljevima. Ovo je oblasti u kojoj je predloženo najviše aktivnosti, čak 36. Međutim, nijedna aktivnost nije provedena do kraja, ili barem većim dijelom, u 20 su provedene neke aktivnosti, a u 16 planiranih aktivnosti nije ništa opoduzeto.

Imajući u vidu značaj pitanja pristupačnosti u zajednici i stanovanja za sveukupan napredak reforme u oblasti invalidnosti i uočene probleme implementacije u izvještajnom razdoblju, za bolji uspjeh u sljedećem implementacijskom razdoblju bi se mogli definirati samo prioriteta u oblasti, sa utvrđenim mehanizmima koordinacije i praćenja implementacije.

3.2.3 Zdravstvena zaštita

Ciljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ Osigurati sveobuhvatnu, kontinuiranu, dostupnu i kvalitetnu zdravstvenu zaštitu svim OSI bez obzira na spol, dob, porijeklo, prirodu ili stepen invaliditeta		X		Nije bilo usklađivanja zakonodavstva iz oblasti zdravstvene zaštite u smislu ovog cilja. Obim zdravstvene zaštite OSI je ostao isti. Postoji određeni napredak u pogledu dostupnosti kroz otvaranje porodičnih ambulanti i nabavke opreme, ali za sveobuhvatnu brigu aktivnosti su bile nedovoljne.
❖ Poboljšati dostupnost usluga medicinske rehabilitacije na svim nivoima zdravstvene zaštite, naročito Centrima za fizikalnu rehabilitaciju u zajednici i Centrima za mentalno zdravlje u zajednici	X			Nije bilo značajnog napretka i aktivnosti po ovom cilju.
❖ Razviti programe za rano otkrivanje, dijagnosticiranje i tretman djece sa invaliditetom, u kojima treba osigurati učešće multidisciplinarnih timova	X			Cilj nije ostvaren.
❖ Obezbijediti OSI pravo na besplatna, individualno prilagođena pomagala, koja na bilo koji način nadomješćuju ili zamjenjuju izgubljene ili oštećene dijelove tijela, organe i čula i omogućavaju potpunu ili maksimalno moguću samostalnost u obavljanju svakodnevnih životnih i radnih aktivnosti		X		Pravo postoji u propisima li su mogućnosti za ostvarivanje ovog prava različite po kantonima. Nije bilo značajnih promjena i posmatranom razdoblju.
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva:			1+0+0+1=2:4=0,5	Index ostvarenja: 0,5

Mjere	Aktivnosti	Nosioči Sunos.	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti - nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Svim osobama sa teškim i višestrukim invaliditetom osigurati pravo na zdravstveno osiguranje bez diskriminacije po osnovu spola, dobi, porijekla i prirode invaliditeta	1.1. U izradi novog Zakona o zdravstvenom osiguranju uključiti OSI	N) VFBIH, KV, FMZ, FEDZZO, KZZO i OSI; OOSI	X			Nije bilo aktivnosti na izradi ovog propisa
	1.2. Implementirati Osnovni paket zdravstvenih prava na teritoriji cijele FBiH, posebno u dijelu koji se odnosi na prava neosiguranih osoba, ostvarivanja prava na ortopedsku pomagala i lijekove sa esencijalne liste		X			Nema raspoloživih informacija o provedbi ove aktivnosti
	1.3. Osobama sa teškim i višestrukim invaliditetom omogućiti stjecanje svojstva osiguranika ako nisu ni po kojem drugom osnovu zdravstveno osigurani			X		Prema Zakonu o zdravstvenom osiguranju FBiH ⁵⁹ , OSI imaju pravo na zdravstvenu zaštitu pod jednakim uslovima kao i ostale osigurane osobe, što podrazumijeva pravo na primarnu, specijalističko-konzilijarnu i bolničku zdravstvenu zaštitu, pravo na korištenje lijekova koji su utvrđeni osnovnom i dopunskom listom lijekova, pravo na stomatološko-protetsku pomoć i stomatološkoprotetske nadomjestke, pravo na ortopedsku i druga pomagala i pravo na zdravstvenu zaštitu u inostranstvu. Nema raspoloživih informacija da nešto više radilo u ovoj oblasti. U osnovi uvijek je problem različita praksa kantona
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.			0+0+1=1:3=0,3			Index ostvarenja: 0,3

⁵⁹ Zakon o zdravstvenom osiguranju FBiH ("Službene novine FBiH", br. 30/97, 7/02 i 70/08).

2. Osigurati OSI dostupnost zdravstvenim ustanovama na svim nivoima, posebno primarne zdravstvene zaštite	2.1. Implementacijom Strategije primarne zdravstvene zaštite i razvojem obiteljske medicine omogućiti da zdravstvene usluge budu što bliže OSI odnosno gdje žive i rade	N) FMZ, KMZ, FEDZZO, KZZO,LZ; SN) OOSI	X	Bilo je pozitivnog utjecaja na OSI u granicama implemetacije ove Strategije. Međutim, stvarni efekti i bliže informacije u ovoj analizi nisu bile dostupne.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.			1:1=1	Index ostvarenja: 1,0
3. Osigurati dostupnost potrebnih ortopedskih, tiftotehničkih i drugih pomagala svim OSI	3.1. Razvijanje zakona i podzakonskih akata kojima će se obezbijediti svim OSI pristup potrebnim pomagalima bez dodatnih troškova	N) FMZ, KMZ, FEDZZO, KZZO; SN) ZU, LZ, OOSI	X	Aktivnost nije realizirana, čak postoje informacije da je u posmatranom periodu u nekim kantonima došlo do uvođenja restriktivnih mjera pri ostvarivanju pomagala ⁶⁰ .
	3.2. Davanje informacija o novim pomagalima		X	Prema dostupnim informacijama nije bilo ovakvih programa. Ovom temom se u pravilu bave kompanije koje prodaju pomagala, djelomično OOSI i ljekari u konkretnim slučajevima.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.			1+0=1:2=0,5	Index ostvarenja: 0,5
4. Uskladiti standarde zdravstvene zaštite sa specifičnim potrebama žena sa invaliditetom i osoba sa mentalnim i intelektualnim invaliditetom	4.1. Opremanje i prilagođavanje ginekoloških ambulanti potrebama žena sa invaliditetom	N) KMZ, KZZO, ZU, LZ SN) OOSI	X	Nema raspoloživih informacija o realizaciji ove aktivnosti.
	4.2. Organizirati redovna savjetovanja o zdravlju žene, reproduktivnom i spolnom zdravlju i planiranju porodice i drugim specifičnim područjima, osobito namijenjenih mladim djevojkama i ženama sa invaliditetom		X	Provođene su određene aktivnosti (izvdajnja sredstava za biomedicinski potpomognutu oplodnju za OSI) ⁶¹ . Također, ova usluga može ostvariti u postojećim specijalističkim zdravstvenim ustanovama. Međutim, OSI, pogotovi žene OSI, trebaju ovu vrstu zdravstvene usluge, organizovanu na način koji odgovara njenim specifičnim potrebama.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.			0+1=1:2=05	Index ostvarenja: 0,5

⁶⁰ Udruženje slijepih Kantona Sarajevo: Izveštaj o provedenoj analizi implementacije Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011. - 2015., april 2015.

⁶¹ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMZ

5. Uspostavljanje standarda opreme i prostora u zdravstvenim ustanovama uvažavajući specifične potrebe OSI	5.1. U saradnji sa OSI utvrditi minimalni standard opreme i prostora koje trebaju ispunjavati zdravstvene ustanove da bi pružanje zdravstvenih usluga bilo prilagođeno njihovim potrebama	N) FMZ, KMZ, FEDZZO, KZZO, ZZJZFBiH, KZZIZ, ZU S OSI	X	Agencija za kvalitet i akreditaciju u zdravstvu u FBiH pripremila standarde u saradnji sa organizacijama OSI ⁶²
	5.2. Pri izgradnji, rekonstrukciji zdravstvenih ustanova postupati u skladu sa Uredbom o prostornim standardima, urbanističko - tehničkim uslovima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko - urbanističkih prepreka za lica sa umanjenim tjelesnim mogućnostima.		X	Prema dostupnim informacijama ova uredba se dosljedno poštuje u slučaju izgradnje i rekonstrukcije zdravstvenih ustanova.
	5.3. Postavljanje orijentira za slijepe i slabovidne, natpisa za gluhe i nagluhe osobe i mogućnost zakazivanja zdravstvenih tretmana elektronskim putem		X	Nema relevantnih informacija, iako je sistem elektronskog zakazivanja tretmana zaživio.
	5.4. Razvijanje specijaliziranih stomatoloških službi za rad sa osobama sa intelektualnim invaliditetom		X	Nema relevantnih informacija da je ova aktivnost implementirana.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 5.			1+2+0+0=3:4=	Index ostvarenja: 0,75

⁶² Udruženje slijepih Kantona Sarajevo: Izveštaj o provedenoj analizi implementacije Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011. - 2015., april 2015.

6. Osigurati da medicinsko i drugo osoblje koje radi sa OSI dobije odgovarajuću obuku, koja treba biti kontinuirani proces i da se temelji na najnovijim raspoloživim saznanjima i uvođenje novih profesija po potrebi OSI.	6.1. Izraditi i razvijati programe kontinuirane edukacije na nivou primarne zdravstvene zaštite radi edukacije o posebnim bolestima i stanjima, te osposobljavanja rješavanja problema uz rad s OSI	N) FMZ, KMZ, ZZJZFBH, KZZJZ, ZU, KZR	X	Prema dostupnim informacijama provođene su određene edukacije, ali u odnosu na potrebe , nedovoljno.
	6.2. Provoditi stalnu edukaciju zdravstvenih radnika (seminari, radionice, predavanja itd.)		X	Neke edukacije su provođene, ali u odnosu na obim problema nedovoljno.
	6.3. Izrada priručnika		X	Prema dostupnim informacijama nije realizirano.
	6.4. Izrada kliničkih puteva vodilja postupaka u ostvarivanju zdravstvenih usluga OSI prema biopsihosocijalnom pristupu		X	Prema dostupnim informacijama nije realizirano. Posebne procedure u informisanju i liječenju OSI zdravstvene insitucije uglavnom nemaju i procedure se odnose na sve pacijente ⁶³
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 6.			1+1+0+0=2:4=0,5	Index ostvarenja: 0,5
7. Jačanje kapaciteta i edukacija profesionalaca koji rade u centrima za mentalno zdravlje i fizikalnu rehabilitaciju	7.1. Izraditi programe dodatne edukacije zdravstvenih radnika koji rade u Centrima za mentalno zdravlje u zajednici i Centrima za fiz. rehabilitaciju (fizijatara, fizioterapeuta, neurolog, psihijatara i drugog osoblja) i njihovo provođenje	N) FMZ, KMZ, FEDZZO, KZZO, LJK, KZR	X	Nema informacija da je ova aktivnost realizirana.
	7.2. Opremanje i prilagođavanje prostora i opreme u centrima za fizikalnu rehabilitaciju potrebama OSI tamo gdje je to neophodno		X	Postoje primjeri gdje se ova aktivnost provodi
	7.3. Osobama sa najtežim invaliditetom u cilju održavanja kvalitete života osigurati mogućnost provođenja banjsko klimatskog liječenja		X	Postoji jaz između zakonskog i praktičnog, pogotovo posmatrano po kantonima. Ostvarivanje ovog prava se može ocijeniti sporadičnim u odnosu na potrebe.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 7.			0+1+1=2:3=0,7	Index ostvarenja: 0,7

⁶³ <http://www.rightsforall.ba/publikacije-bs/docs-bs/izvjestaj-nevladinih-organizacija.pdf>, ICVA i prava za sve: IZVJEŠTAJ NVO Primjena Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u BiH, juli 2013., str. 35

8. Razvijanje službi za rano intervenciju i tretman djece sa posebnim potrebama	8.1. U zdravstvenim ustanovama primarnog nivoa, tamo gdje ne postoje, uspostaviti savjetovališta za rano otkrivanje i praćenje djece sa invaliditetom (Centri za majku i dijete prema strategiji PZZ) u kojim treba da rade multidisciplinarni timovi stručnjaka	N) FMZ, KMZ, FEDZZO,KZZO, ZU, LZ	X	Nema informacija da je ova aktivnost realizirana.
	8.2. Izraditi programe za edukaciju osoblja za rano prepoznavanje i otkrivanje djece sa invaliditetom te izvršiti edukaciju osoblja svih profila i formirati stručne timove za rano otkrivanje djece sa invaliditetom		X	Nema informacija da je ova aktivnost realizirana.
	8.3. Izraditi edukativni materijal i programe za roditelje djece sa posebnim potrebama		X	Nema informacija da je ova aktivnost realizirana.
	8.4. Započeti što ranije rehabilitaciju i rehabilitaciju djece sa invaliditetom		X	Prema dostupnim informacijama ova aktivnost se realizira.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 8.				Index ostvarenja: 0,0
9. Uspostaviti „screening“ programe za prekonceptijsku, prenatalnu i postnatalnu detekciju poremećaja koji dovode do invaliditeta po bilo kom osnovu	9.1. Odabrati prioritetne programe (cistična fibroza i/ili druge rijetke bolesti)	N) FMZ, KMZ, FEDZZO,KZZO, ZU	X	Postojali su određeni specifični programi, ali nisu adekvatno obuhvatili ovu mjeru ⁶⁴ .
	9.2. Opremiti laboratorije i kliničke pedijatrijske službe neophodnom opremom		X	Nema informacija da je ova aktivnost realizirana.
	9.3. Educirati kadar		X	Nema informacija da je ova aktivnost realizirana.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 9.				Index ostvarenja: 0,0
Kumulativna ocjena svih mjera:			0,3+1+0,5+0,5+0,75+0,5+0,7+0+0=0,5	Index ostvarenja svih mjera: 0,5

⁶⁴ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMZ

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

U sistemu svake države zdravstvo je jedan od najvažnijih sektora koji determiniše kvalitet života svih građana, a posebno OSI. Važnost ovog sektora izuzetno je prepoznata i u SIMOI u FBiH 2011.-2015. godine, gdje su definirani ciljevi mjere i aktivnosti koji bi stvorili uslove za sveobuhvatnu, dostupnu, kontinuiranu i kvalitetnu zdravstvenu zaštitu, prilagođenu specifičnim potrebama OSI. Kao i u većini drugih sektora, što zbog fleksibilne procjene, što zbog primjenjene trokategorijalne skale, nivo ostvarenja planiranih ciljeva iznosi 0,5, odnosno, samo u pola od planiranih ciljeva bilo je određenih aktivnosti, dok u dva cilja nisu identificirane nikakve aktivnosti na njihovom ostvarenju.

Kumulativni indeks ostvarenja mjera također je izuzetno nizak i iznosi 0,5. Od 24 predložene aktivnosti, samo je jedna u potpunosti provedena, za 9 su identificirani određeni elementi provedbe, dok čak 14 planiranih aktivnosti nije bilo, odnosno, ovom analizom nije identificirana njihova realizacija ni u najmanjoj mjeri.

Posebno je zabrinjavajuća činjenica da u pogledu mjera prevencije (mjera 8. i 9.) ništa od planiranog nije urađeno. Ova analiza je pokazala i inače poznatu diskriminaciju u ostvarivanju prava po kantonima.

Također, novi zakonski i podzakonski akti koji su doneseni za oblast mentalnog zdravlja i zaštitu osoba sa duševnim smetnjama su značajni, ali za unapređenje položaja OSI u sistemu zdravstvene zaštite ovi propisi nisu tako visoko na listi prioriteta. Daleko veću korist bi polučilo uklanjanje diskriminacije po svim osnovama, usmjeravanje pažnje na dostupnost zdravstvene zaštite, osiguranje rehabilitacije i pomagala.

Generalno, u ovom implementacijskom razdoblju u oblasti zdravstvene zaštite nije identificiran potrební napredak, odnosno, od velikog broja planiranih mjera, tek u malom broju je bilo određenih aktivnosti i realizacija je na izuzetno niskom nivou.

U tom smislu, u sljedećem implementacijskom razdoblju bi se i za oblast zdravstva, kao i za oblast pristupačnosti, mogle izdvojiti primarne mjere koje će biti osnova za dalji razvoj i unapređenje položaja OSI u sistemu zdravstvene zaštite, uz osiguran mehanizam koordinacije svih uključenih aktera.

3.2.4 Odgoj i obrazovanje

Ciljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ OSI obezbijediti dostupnost redovnog odgojno-obrazovnog sistema na svim nivoima		X		Ostvaren je napredak u oblasti zakonodavstva, ali provođenje tih odredbi nije zadovoljavajuće, pogotovo visoko obrazovanje nije pokazalo senzitivnost za obrazovne potrebe OSI.
❖ Osigurati stručnu pomoć učenicima i nastavnicima u inkluzivnom obrazovanju		X		Postoje pozitivni primjeri u osnovnom obrazovanju, ali pitanje nije riješeno sistemski, uglavnom se radi o projektima koje obezbijede OOSI i NVO.
❖ Usmjeriti na povezivanje redovnih i škola specijaliziranih za odgoj i obrazovanje djece sa smetnjama u razvoju	X			Mada postoje sporadični primjeri samoinicijativnog povezivanja, nije rađeno na sistemskom rješenju.
❖ Obezbijediti profesionalno usavršavanje nastavnicima koji rade u inkluzivnom obrazovanju i istraživanje programa, metoda i rezultata inkluzivnog obrazovanja		X		FMON, neki PPZ i NVO su vršili profesionalno usavršavanje nastavnika u inkluzivnom obrazovanju, ali riječ je o projektima.
❖ Razvijati partnerstvo odgojno - obrazovnih ustanova sa porodicama, lokalnom zajednicom, civilnim društvom i tržištem rada	X			Nije bilo sistemskog pristupa, izuzev pojedinih primjera projektne ili prigodne saradnje obrazovnih ustanova, lokalne zajednice i NVO.
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva:			1+1+0+1+0=3:5=0,6	Index ostvarenja: 0,6

Mjere	Aktivnosti	Nosioći Sukos.	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti - nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Unaprijediti zakonodavni okvir na svim nivoima odgoja i obrazovanja koji će obezbijediti uključenost djece i OSI u sistem odgoja i obrazovanja	1.1. Izraditi i donijeti nedostajuće zakone i provedbene akte o obaveznom uključivanju u odgojno-obrazovni proces djece i OSI	N) FMON, KMON, PPZ SN) FMRSP, OOSI	X		Načelno svi kantonalni zakoni o predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju su skladni sa zakonom na nivou BiH, zabranjuju diskriminaciju i nalažu obrazovanje u djetetovom najboljem interesu, što uključuje inkluziju ⁶⁵ .	
	1.2. Izraditi i donijeti pedagoške standarde odgoja i obrazovanja djece i OSI za sve nivoe		X	Iz dostupnih informacija ne može se utvrditi da je ova aktivnost provedena		
	1.3. Osigurati praćenje primjene propisa		X	Iz dostupnih informacija ne može se utvrditi da je ova aktivnost provedena		
	Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.		1+0+0=1:3=0,3		Index ostvarenja: 0,3	
2. Osigurati jednake mogućnosti s obzirom na sposobnosti djeci i OSI u redovnom odgojno-obrazovnom sistemu na svim nivoima obrazovanja	2.1. Izraditi normative i standarde jednakih mogućnosti u odgojno - obrazovnom procesu za sve nivoe odgoja i obrazovanja	N) FMON, KMON, PPZ, FMPI SN) VFBIH, KV, FMRSP, KMRSP, OOSI	X		Iz dostupnih informacija ne može se utvrditi da je ova aktivnost provedena	
	2.2. Izvršiti analizu pristupačnosti odgojno - obrazovnih ustanova, programa i opreme za djecu i OSI		X		Iz dostupnih informacija ne može se utvrditi da je ova aktivnost provedena. Određene analize radili su FMRSP, OOSI i NVO, ali nedovoljno	
	2.3. Napraviti program postepenog prilagođavanja odgojno-obrazovnih ustanova, programa i opreme za djecu i OSI		X		Iz dostupnih informacija ne može se utvrditi da je ova aktivnost provedena	
	2.4. Izvršiti prilagođavanje odgojno-obrazovnih institucija, programa i opreme prema utvrđenom programu		X		U smislu odgovora 2.3. nije izvršeno.	
	2.5. Obezbijediti da svi novoizgrađeni odgojno - obrazovni objekti budu pristupačni djeci i OSI.		X		Aktivnost nije izvršena. Prema istraživanjima stanje u ovom smislu je veoma loše ⁶⁶ .	

⁶⁵ <http://www.rightsforall.ba/publikacije-bs/docs-bs/izvjestaj-nevladinih-organizacija.pdf>, ICVA i prava za sve: IZVJEŠTAJ NVO Primjena Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u BiH, juli 2013., str. 24-25.

⁶⁶ <http://www.rightsforall.ba/publikacije-bs/docs-bs/izvjestaj-nevladinih-organizacija.pdf>, ICVA i prava za sve: IZVJEŠTAJ NVO Primjena Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u BiH, juli 2013., str. 26.

	2.6. Osigurati pristupačnost informacija u odgojno - obrazovnom procesu i odgovarajućih tehničkih sredstava za rad u inkluzivnom sistemu, posebno vodeći računa o potrebama gluhih, nagluhih, slijepih i osoba sa intelektualnim i mentalnim invaliditetom		x	Postojale su određene projektne aktivnosti ⁶⁷ , ali nije sistemski riješeno
	2.7. Raditi na promociji visokog obrazovanja među mladima sa invaliditetom kako bi se veći broj ohrabrio da se obrazuju na visokoškolskim institucijama		x	Prema dostupnim informacijama najmanje se pažnje posvećuje visokom obrazovanj OSI. Samo sporadična intervencija na ovaj problem dolazila je od OOSI i NVO, ali nedovoljno.
	2.8. Podstaknuti uključivanje OSI u programe cjeloživotnog obrazovanja		x	Prema dostupnim informacijama ni ova aktivnost nije provedena. Postoje informacije da su ove aktivnosti provodile OOSI ⁶⁸ .
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.			0+0+0+0+1+1+0+1=3:8=0,4	Index ostvarenja: 0,4
3. Razvijati sistem podrške u nastavi	3.1. Uspostavljanje i razvijanje modela asistencije u nastavi djeci i OSI	N) FMON, KMON, PPZ	x	Postoje primjeri gdje su institucije pristupile rješenju ovog pitanja, ali u najvećem obimu to su inicirale i provodile po projektima NVO i udruženja roditelja OSI.
	3.2. Osnivanje mobilnih stručnih timova		x	U nekim lokalnim zajednicama su osnovani mobilni stručni timovi, ali praksa među kantonima je neujednačena
	3.3. Obezbijediti odgovarajući pristup mobilnim timovima za djecu sa invaliditetom u urbanim i ruralnim područjima		x	Vidjeti 3.2.

⁶⁷ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMON

⁶⁸ Udruženje slijepih Kantona Sarajeva: Izveštaj o provedenoj analizi implementacije Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011. - 2015., april 2015.

	3.4. Uspostavljanje i razvijanje lokalnih i regionalnih mreža redovnih i specijaliziranih odgojno - obrazovnih ustanova radi pružanja stručne podrške stručnjaka iz specijaliziranih ustanova stručnjacima u redovnom sistemu		X	Postoje primjeri ovih mreža ali nije razvijen model, niti je sistemski riješen.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.			1+1+1+1=4:1=1	Index ostvarenja: 1,0
4. Razvijanje saradnje između redovnih i specijaliziranih odgojno-obrazovnih ustanova	4.1. Izraditi okvir smjernica zajedničkog djelovanja u pogledu odgoja i obrazovanja djece i OSI	N) FMON, KMON, PPZ	X	Prema dostupnim informacijama ova aktivnost nije provedena.
	4.2. Razvijati modele praćenja razvoja djece i OSI od najranije faze uključivanja u odgojno-obrazovni sistem, radi kreiranja odgojno obrazovnih programa, koji će omogućiti optimalan razvoj i unapređenja odgojno-obrazovnih metoda		X	Prema dostupnim informacijama ova aktivnost nije provedena.
	4.3. Obezbijediti razmjenu iskustava i dobrih praksi		X	Aktivnosti su provođene, kako u organizaciji FMON, KMON, tako i id strane NVO, OOSI, i u međusobnoj saradnji ⁶⁹ .
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.			0+0+1=1:3=0,3	Index ostvarenja: 0,3
5. U sistemu obrazovanja i profesionalnog usavršavanja nastavnog kadra osigurati edukativne programe za stjecanje znanja i vještina za rad sa djecom i OSI	5.1. Utvrditi okvir potrebnih znanja i vještina za rad sa djecom i OSI u redovnom obrazovanju	N) FMON, KMON, PPZ	X	Prema dostupnim informacijama ova aktivnost nije provedena.
	5.2. Izraditi i razvijati programe obrazovanja i stručnog usavršavanja za rad sa djecom i OSI		X	Provođene su određene aktivnosti, na nivou projekata, ali nije aplicirana u sistemu.
	5.3. Uvesti stimulativne mjere školama i profesionalcima koji se ističu u stručnom i profesionalnom razvoju po pitanju inkluzivnog obrazovanja		X	Prema dostupnim informacijama ova aktivnost nije provedena.

⁶⁹ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMON, KMON

	5.4. <i>Provoditi istraživanja prilagođenosti programskih sadržaja i metoda rada u nastavi sa djecom i OSI na godišnjem nivou</i>		X	FMON radilo određene analize ⁷⁰ , ali nije dovoljno za obim i sadržaj mjere i aktivnosti.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 5.			0+1+0+1=2:4=0,5	Index ostvarenja: 0,5
6. Radi optimalnog razvoja djece i OSI razvijati partnerstvo odgojno-obrazovnih ustanova sa porodicama, lokalnom zajednicom, civilnim društvom i tržištem rada	6.1. <i>Izraditi i razvijati modele saradnje odgojno-obrazovnih ustanova i porodica djece i OSI u cilju razmjene informacija i vještina</i>	N) FMON, KMON, PPZ SN) OOSI, OP, KV, FZZZ, KZZZ, UP	X	Prema dostupnim informacijama ova aktivnost nije provedena.
	6.2. <i>Razviti modele edukacije djece bez invaliditeta i njihovih porodica u cilju podizanja svijesti i razvijanja podrške djeci sa invaliditetom i njihovim roditeljima od strane ostalih učenika i njihovih roditelja</i>		X	Provođene su određene aktivnosti, na nivou projekata, ali nije aplicirana u sistemu.
	6.3. <i>Sa konkretnim programima koji doprinose kvalitetu inkluzivnog obrazovanja poticati jedinice lokalne uprave da se uključe i daju podršku procesu</i>		X	Provođene su određene aktivnosti, uglavnom inicirane od strane NVO i na nivou projekata, ali nije aplicirano u sistemu.
	6.4. <i>Razvijati partnerstvo sa civilnim društvom kroz programe i projekte koji doprinose kvaliteti inkluzivnog obrazovanja</i>		X	Vidjeti 6.3.
	6.5. <i>Uspostaviti saradnju sa tržištem rada radi identificiranja zanimanja koja su u skladu sa potrebama i sposobnostima djece i OSI, te programe odgojno-obrazovnog procesa uskladiti sa tim potrebama i mogućnostima</i>		X	Prema dostupnim informacijama ova aktivnost nije provedena.

⁷⁰ Ibid. u pregledu aktivnosti FMON

6.6. <i>Provoditi istraživanja o statusu, potrebama, mogućnostima i napretku djece i OSI u oblasti obrazovnog sistema</i>	X	Vidjeti 5.4. Ali nije riječ o praksi koja je aplicirana u sistem.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 6.	0+1+1+1+0+1=4:6=0,7	Index ostvarenja: 0,7
Kumulativna ocjena svih mjera:	0,3+0,4+1+0,3+0,5+0,7=0,5	Index ostvarenja svih mjera: 0,5

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

U oblasti odgoja i obrazovanja nivo ostvarenja ciljeva je 0,6, odnosno, u tri od pet planiranih ciljeva ostvaren je minimalni napredak, dok u dva cilja, koji se odnose na uspostavljanje mreža i partnerstva aktera važnih za obrazovanje OSI, odgovarajuće aktivnosti nisu identificirane. Inače, ova analiza je pokazala da je u oblasti osnovnog obrazovanja vođeno više značajnih aktivnosti po pitanju inkluzije djece sa invaliditetom u redovan sistem obrazovanja, da su programi ove vrste vođeni kako od strane nadležnog federalnog, tako i kantonalnih ministarstava, kao i OOSI, NVO i HO. Doneseni su i određeni propisi i standardi. I pored toga, nije utvrđen značajan napredak jer su svi primjeri inkluzije rezultat programa i projekata. Također, aktivnosti su vođene u osnovnom obrazovanju, malo u predškolskom i srednjem, dok u visokom obrazovanju nisu utvrđeni slučajevi/programi/koraci podrške inkluziji OSI.

Kumulativni indeks ostvarenja mjera nešto je niži od ostvarenja ciljeva i iznosi 0,5. Od 28 predložene aktivnosti, za 14 su identificirani određeni elementi provedbe, dok za 14 planiranih aktivnosti ovom analizom nije identificirana ni minimalna realizacija.

Pitanje inkluzije OSI u redovni sistem obrazovanja, odnosno razvijanje programa i uslova u kojima će OSI dostići maksimum svojih potencijala, možda više od bilo koje druge oblasti, zahtjeva uključenost, znanje i empatiju mnogih aktera u sistemu (zakonodavca, menadžera ustanove, stručnog i nastavnog osoblja, učenika OSI i drugih učenika, roditelja OSI i roditelja drugih učenika, itd). Problem u bilo kojem dijelu ovog sistema može uticati, pa i onemogućiti inkluziju. Ako se još ima u vidu da je u FBiH obrazovanje u nadležnosti kantona, uspostavljanje odgovarajućeg sistema inkluzivnog obrazovanja za OSI u svim dijelovima FBiH je izuzetno zahtjevan zadatak i i zahtjeva mehanizam koordinacije.

U tom smislu u sljedećem implementacijskom razdoblju u fokusu treba biti institucionalizacija rješenja asistenta u nastavi, osiguranje prilagođenih programa i opreme, a posebno osiguranje inkluzije OSI u visokom obrazovanju.

3.2.5 Sport i rekreacija

	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ Omogućiti jednaka prava i mogućnosti OSI da se bave sportskim i rekreativnim aktivnostima		X		Zabilježen minimalni korak FMKS, čiji efekti nisu poznati. Iako zakonodavstvo nije posve diskriminatorno i daje mogućnost OSI da se bave sportom, u praksi nema odgovarajućeg podsticaja za realizaciju.
❖ Podsticati sportske organizacije na stvaranje mogućnosti učešća OSI u sportskim i rekreativnim aktivnostima	X			Cilj nije ostvaren. I dalje ovu aktivnost uglavnom provode organizacije za sport OSI, ali nema integracije u sportske klubove.
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva: 1+0=1:2=0,5				Index ostvarenja: 0,5

Mjere	Aktivnosti	Nosioci Sunos.	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti - nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Unaprijediti zakonodavni okvir na svim nivoima nadležnosti za sport i rekreaciju koji će obezbijediti uključenost OSI u sportsko-rekreativne aktivnosti i po kojima će sportske aktivnosti OSI biti tretirane kao za osobe bez invaliditeta	1.1. Izraditi i donijeti zakone i provedbene akte o jednakim mogućnostima uživanja u sportskim i rekreativnim aktivnostima	N) FMKS, KMKS SN) OOSI, SO, LZ	X			Prema dostupnim informacijama ova aktivnost nije provedena.
	1.2. Omogućiti OSI prava koja slijede iz sportskih aktivnosti i uspjeha			X		FMKS imalo minimalne aktivnosti na ovom planu ⁷¹ .
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.			0+1=1:2=0,5			Index ostvarenja: 0,5
2. Omogućiti OSI sportska takmičenja na domaćem i međunarodnom nivou	2.1. Podsticati OSI da se bave sportskim aktivnostima	N) FMKS, KMKS SN) OOSI, SO, LZ	X			Resorne institucije se nisu bavile ovim pitanjem, jedini, ali nedovoljan napor ulažu udruženja za sport OSI.
	2.2. Podsticati sportske klubove da u svoje aktivnosti uključuju OSI		X			Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.			0,0			Index ostvarenja: 0,0

⁷¹ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMKS

3. Osigurati pristupačnost objekata i sportskih terena i pristupačnost izvorima finansiranja sportskih aktivnosti OSI	3.1. Izvršiti prilagođavanje objekata i sportskih terena potrebama OSI	N) FMKS, KMKS SN) OOSI, SO, LZ	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	3.2. Donijeti kriterije o raspodjeli finansija koje se izdvajaju za sport i rekreaciju na način da OSI imaju jednak pristup izvorima finansiranja sportskih aktivnosti		X	Vidjeti 1.2.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.			0,0	Index ostvarenja: 0,0
4. Osigurati deci sa invaliditetom jednak pristup sudjelovanju u igri, rekreaciji, sportskim aktivnostima, uključujući i one aktivnosti koje se odvijaju u okviru obrazovnog sistema	4.1 Kreirati programe i projekte za sportske aktivnosti djece sa invaliditetom u obrazovnom sistemu.	N) FMKS, KMKS SN) OOSI, SO, LZ	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	4.2 Edukacija nastavnog osoblja u cilju kvalitetnog uključivanja djece sa invaliditetom u sportske aktivnosti.		X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.			0,0	Index ostvarenja: 0,0
Kumulativna ocjena svih mjera:			0,5+0+0+0=0,5:4=0,1	Index ostvarenja svih mjera: 0,1

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

U oblast sporta i rekreacije utvrđen je izuzetno nizak stepen provedbe. Iako ova oblast nije prioritetna i od ključnog značaja za reforme u oblasti invalidnosti, ona je dobar indikator odnosa prema pitanju invaliditeta, posebno ako se imaju u vidu uspjesi sportskih organizacija OSI iz BiH, koje ostvaruju i na nacionalnom i na internacionalnom nivou.

Imajući u vidu da su u ovoj oblasti postavljena samo dva cilja i da je u jednom identificirano minimalno aktivnosti, indeks ostvarenja ciljeva je 0,5, što je daleko više od stanja koje se vidi pregledom implementacije mjera i aktivnosti. Naime, indeks ostvarenja mjera je 0,1, odnosno, od 4 definirane mjere u tri nije utvrđeno ni minimalno aktivnosti. Od 8 planiranih aktivnosti, minimalni napredak je zabilježen samo u jednoj, u pogledu omogućavanja ostvarivanja prava OSI koja slijede iz sportskih aktivnosti i uspjeha. Koliko je ovo pravo stvarno implementirano u praksi nije poznato, ali ova aktivnost nadležnog FMKS zaslužuje da se označi kao napredak.

Ukoliko oblast sporta i rekreacije bude treteirana i u sljedećem implementacijskom razdoblju prioriteti ove oblasti ne trebaju se mijenjati, odnosno, aktivnosti koje su planirane a nisu izvršene treba implementirati u sljedećem razdoblju.

3.2.6 Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje

Ciljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ Omogućiti integraciju OSI na tržište rada			X	Donošenjem propisa i osnivanjem FPRFBiH stvoreni su preduvjeti da se ova aktivnost intenzivnije odvija i polučiti rezultate koji su definirani u ovom cilju.
❖ Poticati zapošljavanje OSI na otvorenom tržištu rada kroz primjenu stimulativnih mjera		X		Zakonom definirano pravo i mehanizmi, provedba je teža, ali se odvija.
❖ Omogućiti osobama sa teškim invaliditetom zapošljavanje u zaštićenim uvjetima			X	Zakon je predvidio ovo pravo i isto je implementirano.
❖ Poticati stalno usavršavanje OSI radi lakšeg zapošljavanja		X		Provode se aktivnosti, ali ovo je proces koji treba razvijati.
❖ Povećati interes OSI za zapošljavanje		X		FMRSP i FPRFBiH su u saradnji sa NVO radili na ovom cilju. Rezultati su evidentni.
❖ Uspostaviti mrežu institucija koje će OSI omogućavati i olakšavati dobivanje i zadržavanje radnog mjesta	X			Cilj nije ostvaren.
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva:			2+1+2+1+1+0=7:6=1,2	Index ostvarenja: 1,2

Mjere	Aktivnosti	Nosioći Sunos.	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Obezbjediti zakonski okvir koji će omogućiti zapošljavanje OSI	1.1. Osigurati donošenje Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju OSI u F BiH	N) FMRSP, KMRSP, FPRFBiH, FZZZ, KZZZ SN) OOSI			X	Aktivnost u potpunosti realizirana, zakon i podzakonski akti doneseni.
	1.2. Osigurati dosljednu primjenu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju OSI u Federaciji BiH				X	FPRFBiH vodi ove aktivnosti, postoje otežane prilike u implementaciji pojedinih odredbi (kvotni sistem i naplata doprinosa), ali aktivnosti su evidentne.

	1.3. Pratiti primjenu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju OSI u Federaciji BiH i izveštavati javnost o nivou primjene i efektima		X	FPRFBiH prati primjenu ovog zakona i izveštava VFBiH, FMRSP, OSI, OOSI i javnost ⁷² .
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.			1+1+1=3:3=1	Index ostvarenja: 1,0
2. Obezbijediti mehanizme sprečavanja diskriminacije u području zapošljavanja OSI	2.1. Redovno pratiti primjenu propisa u području rada i zapošljavanja OSI s posebnom pažnjom na diskriminaciju u pogledu vrste i stepena invaliditeta, spola, starosti i geografske zastupljenosti	N) FPRFBiH SN) FMRSP, KMRSP, OOSI	X	FPRFBiH prati primjenu propisa, opseg sistematičnosti nije poznat iz prezentiranih informacija.
	2.2. Informisati javnost o stanju po pitanju diskriminacije u području rada i zapošljavanja OSI		X	Ove aktivnosti provodili su FMRSP, FPRFBiH, OOSI i NVO. Prijedlozi rješenja i uticaj informisanja nisu poznati.
	2.3. Provoditi edukaciju OSI i poslodavaca o diskriminaciji u području zapošljavanja i načinima sprečavanja		X	Postojale su određene radionice, koje su uglavnom inicirale NVO i OOSI.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.			1+1+1=3:1	Index ostvarenja: 1,0
3. Učiniti dostupnim programe stručnog usavršavanja i razvijanja radnih vještina OSI	3.1. Uspostaviti registar nezaposlenih i zaposlenih OSI	N) FPRFBiH SN) FMRSP, KMRSP, OOSI	X	Prema dostupnim informacijama uspostavljen registar za zaposlene OSI.
	3.2. Identificirati odgovarajuća radna mjesta prema vrsti i stepenu invaliditeta		X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	3.3. Kreirati programe stručnog usavršavanja OSI prema potrebama identificiranih radnih mjesta		X	FPRFBiH finansira programe profesionalne rehabilitacije OSI.
	3.4. U izradu i kreiranje Programa stručnog usavršavanja i razvijanja radnih vještina OSI, uključiti organizacije OSI, postojeće centre i radionice za rehabilitaciju		X	Aktivnost je kroz druge programe indirektno provedena ⁷³ .

⁷² Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FPRFBiH

⁷³ Ibid.

	3.5. Programe stručnog usavršavanja i razvijanja radnih vještina OSI, distribuisati u OOSI		X	Vidjeti 3.4.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.			1+0+1+1+1=4:5=0,8	Index ostvarenja: 0,8
4. Razvijanje mjera poticaja zapošljavanja, samozapošljavanja i zadržavanja zaposlenja i napredovanja u službi	4.1. Stimulisati OSI, OOSI i druge subjekte da kreiraju programe i projekte održivog zapošljavanja i samozapošljavanja	N) FPRFBiH, FMRSP, KMRSP, LZ, FZZZ, KZZZ, SN) OOSI	X	Prema dostupnim informacijama ove aktivnosti provdi FPRFBiH.
	4.2. Omogućiti finansijsku podršku održivim programima i projektima zapošljavanja i samozapošljavanja		X	Prema dostupnim informacijama FPRFBiH provdio ove aktivnosti.
	4.3. Provoditi edukaciju kreiranja održivih programa i projekata, sa posebnom pažnjom na aktuelne programe zapošljavanja i samozapošljavanja u zemljama Evropske unije i mogućnosti pristupa međunarodnim asocijacijama i finansijskim fondovima		X	Vidjeti 3.4.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.			1+1+3=3:3=1	Index ostvarenja: 1,0
5. Razvijanje svijesti OSI o značaju uključivanja na tržište rada	5.1. Provođenje edukacije (seminara, okruglih stolova, tribina, medijskih kampanja) OSI o ličnim i društvenim dobrobitima radnog uključivanja ISI	N) FPRFBiH, FMRSP, KMRSP, LZ, FZZZ, KZZZ; SN) OOSI	X	Provedeno je niz okruglih stolova na ovu temu, više od strane NVO i OOSI, ali i od strane FMRSP i FPRFBiH ⁷⁴ .
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 5.				Index ostvarenja: 1,0

⁷⁴ Ibid, u pregledu aktivnosti FMRSP i FPRFBiH.

6. Uspostaviti mrežu centara za profesionalnu rehabilitaciju koja će pokrivati teritorij Federacije BiH i koja će biti povezana sa obrazovnim institucijama i tržištem rada	6.1. Osnovati i zakonom regulisati centre za profesionalnu rehabilitaciju	N) FPRFBiH, FMRSP, KMRSP, FMON, KMON FZZZ, KZZZ SN) OOSI	x	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	6.2. Uspostaviti sistemsku vezu između centara za profesionalnu rehabilitaciju i obrazovnih institucija radi koordiniranog rada u procesu profesionalnog usmjeravanja, rehabilitacije i osposobljavanja OSI za odgovarajući profil zanimanja		x	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	6.3. Uspostaviti sistemsku vezi između centara za profesionalnu rehabilitaciju i tržišta rada radi usmjeravanja, rehabilitacije i osposobljavanja OSI za profil zanimanja sa kojim će se lakše doći do zaposlenja		x	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	6.4. Izraditi vodič mreže centara za profesionalnu rehabilitaciju i učiniti ga dostupnim OSI		x	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 6 .				Index ostvarenja: 0,0
7. Senzibilizirati i poticati poslodavce da zapošljavaju OSI	7.1. Promovisati zakonom definirane pogodnosti poslodavcima koji zapošljavaju OSI	N) FPRFBiH, FMRSP, KMRSP, FZZZ, KZZZ, FMROPO SN) OOSI, LZ	x	Vidjeti 5.1.
	7.2. Poslodavcima učiniti dostupnim stručne profile OSI koje traže zaposlenje		x	Nema relevantnih informacija
	7.3. Promovisati pozitivne primjere društveno odgovornog ponašanja uspješnih poduzetnika/poslodavaca koji zapošljavaju OSI - dodjelom javnih priznanja i sl.		x	Aktivnosti su provođene, više od NVO ali i FPRFBiH (npr. nagrada „Poslodavac godine“)
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 7.			1+0+1=2:3=0,7	Index ostvarenja: 0,7
Kumulativna ocjena svih mjera:			1+1+0,8+1+1+0+0,7=5,5:7=0,8	Index ostvarenja svih mjera: 0,8

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje OSI je jedna od najvažnijih oblasti u okvirnoj Politici u oblasti invalidnosti u BiH, kao i u SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, i zasigurno je to oblast koja značajno određuje kvalitet života i društvenu integraciju OSI. U tom smislu ohrabruje podatak iz ove analize da je oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanje OSI u komparativnom smislu najbolje implementirana od svih ostalih oblasti definiranih u SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina.

Nivo ostvarenja postavljenih ciljeva je 1,2. Od ukupno pet postavljenih ciljeva, dva su potpuno realizirana, u dva su vođene aktivnosti, ali nisu dovele do ostvarenja cilja, dok u jednom cilju, koji se odnosi na uspostavljanje mreže institucija koje će olakšati dobivanje i zadržavanje posla OSI, nisu identificirane aktivnosti.

Inače, evidentirani progres u ovoj oblasti najvećim dijelom rezultat je donošenja i realizacije zakonodavnog okvira i uspostavljanja FPRFBiH, koji su u vrijeme izrade SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, identificirani i definirani kao prioriteti.

Kumulativni indeks ostvarenja mjera nešto je niži od ostvarenja ciljeva i iznosi 0,8. Od 22 predložene aktivnosti, 3 su u potpunosti realizirane, za 13 je identificiran napredak, dok u 6 aktivnosti, koje se uglavnom odnose na profesionalnu rehabilitaciju i uspostavljanje mreže obrazovnih institucija i tržišta rada, nije identificirana provedba. Također, se iz upitnika koji je dostavio FPRFBiH može zaključiti da su njegove aktivnosti bile kompatibilne ciljevima i zadacima definiranim u SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, i da je, iako naknadno osnovan, izvršavao obaveze koje su mu dodijeljene.

U sljedećem implementacijskom razdoblju potrebno je definirati mjere koje će osigurati nastavak utvrđenog progressa, a za aktivnosti koje nisu izvršene, a koje se odnose na pitanja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanje u javnim institucijama i na otvorenom tržištu rada, u sljedećem razdoblju treba osigurati implementaciju.

3.2.7 Porodica

Ciljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ Osigurati uslove za normalno funkcionisanje porodica koje za članove imaju OSI	X			U smislu ovog cilja ništa posebno nije rađeno, izuzev nekih inicijativa OOSI u saradnji sa HO i lokalnih vlasti. Međutim to su samo lokalni projekti.
❖ Podsticati i ohrabrivati OSI da zasnivaju vlastite porodice	X			Nije bilo inicijativa niti aktivnosti na ovom planu.
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva:			0	Index ostvarenja: 0,0

Mjere	Aktivnosti	Nosioći Sunos.	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Osigurati servise podrške porodicama koje osnuju OSI i porodicama koje brinu o OSI i takve porodice izuzeti iz cenzusa za ostvarivanje prava	1.1. Zakonom regulisati pitanje pružanja podrške porodicama koje osnuju OSI i porodicama koje brinu o OSI	N) FMRSP, KMRSP, OP SN) VFBIH, PFBIH, JUSZ, NVO	X			Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	1.2. Razvijanje postojećih i uvođenje novih servisa podrške koji će biti koncipirani na način da pružaju podršku porodicama koje osnuju OSI i porodicama koje brinu o OSI			X		Postoje određeni primjeri servisa podrške porodicama sa OSI, koje su osnovale OOSI ili NVO, u saradnji sa HO i lokalnim zajednicama ⁷⁵ .
	1.3. Provesti pilot projekte pružanja usluga porodicama koje osnuju OSI i porodicama koje brinu o OSI		X			Nema informacija da je bilo ovih aktivnosti.
	1.4. Definirati i uspostaviti standarde pružanja ove vrste usluga		X			U smislu 1.3. nema informacija da je provedeno.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.			0+1+0+0=1:4=0,25			Index ostvarenja: 0,25

⁷⁵ Udruženja porodica djece i osoba s poteškoćama u razvoju „Dajte nam šansu“, uz podršku USAID i Općine Nivi grad Sarajevo, realizira Projekat „Servisni centar Dajte nam šansu“, koji porodicama djece sa invaliditetom besplatno pruža, više vidova pomoći, kao što su: kratki boravak djeteta/osobe s poteškoćama u Servis centru s kojima rade stručnjaci, psihološka podrška (individualna/grupna), mobilni tim za prevoz i pomoć na kućnoj adresi, opservacija, pomoć u kriznim situacijama, pomoć pri ostvarivanju Zakonom zagarantovanih prava, radionice za tipičnu braću i sestre, radionice za tipičnu djecu u osnovnim školama, edukacija nastavnog osoblja u inkluzivnim školama, edukacija stručnog osoblja i volontera, edukativne radionice za roditelje i sl.

Određene Projekte servisa podrške OSI i porodicama OSI provodi i Savez organizacija za podršku osobama s intelektualnim teškoćama Federacije BiH- SUMERO (vidjeti više u Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMRSP).

2. Educirati i pripremati djecu i mlade OSI za buduće partnerske i porodične uloge	2.1. Kreiranje i provođenje programa podrške za jačanje samopouzdanja	N) FMRSP, KMRSP, FMZ, KMZ, SN) JUSZ; NVO, OOSi, MD	X	Nema informacija da je bilo ovih aktivnosti.
	2.2. Obezbijediti provođenje programa edukacije i informiranja vezano za planiranje porodice i reproduktivno zdravlje prilagođenih dobi i vrsti invaliditeta		X	Nema informacija da je bilo ovih aktivnosti.
	2.3. Medijsko promovisanje prava i mogućnosti na porodični život OSI		X	Nema informacija da je bilo ovih aktivnosti.
	2.4. Porodična savjetovališta učiniti dostupnim OSI		X	Nema informacija da je bilo ovih aktivnosti.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.				Index ostvarenja: 0,0
3. Podizanje svijesti o potrebi poštivanja prava na privatnost OSI i njihovih porodica	3.1. Učiniti dostupnim dokumente koji garantuju pravo na privatnost i educirati OSI i njihove porodice o ovom pravu	N) FMRSP, KMRSP SN) JUSZ, NVO, OOSi, MD	X	Nema informacija da je bilo ovih aktivnosti.
	3.2. Osigurati poštivanje privatnosti pri procesu sakupljanja, čuvanja i distribucije podataka OSI		X	Nema informacija da je išta rađeno u ovom smislu izuzev postojeće zakonske obaveze o zaštiti podataka i praksi koja je tim osnovom uspostavljena.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.				Index ostvarenja: 0,0
Kumulativna ocjena svih mjera:			0,25+0+0=0,25:3=0,08	Index ostvarenja svih mjera: 0,08

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

Porodica je oblasti u kojoj je utvrđen najlošiji rezultat provedbe, preciznije, nikakva progres. Indeks provedbe ciljeva je 0, odnosno ni po jednom od dva cilja nisu identificirane odgovarajuće aktivnosti provedbe.

Kumulativni indeks ostvarenja svih mjera je 0,08, odnosno, samo su u jednoj od tri prioritne mjere u ovoj oblasti, utvrđeni primjeri koji se mogu dovesti u vezu sa provedbom mjere. Riječ je o jednoj od deset planiranih aktivnosti, koja se odnosi na *razvijanje servisa podrške Osi i porodicama OSI*, a koju su najvećim dijelom pokrenule i vodile OOSI, NVO i HO, u nekim slučajevima uz suradnju sa lokalnim zajednicama i vladinim institucijama.

Imajući u vidu značaj ove oblasti za život OSI i porodica OSI, kao i za rezultate reformi u oblasti invalidnosti u FBiH i usklađivanja sa međunarodnim standardima i praksom, u sljedećem implementacijskom razdoblju potrebno je definirati i osigurati provedbu mjera koje će unaprijediti stanje u oblasti porodičnog života OSI, a većina mjera koje nisu provedene u ovom razdoblju, relevantne su i za sljedeće razdoblje.

3.2.8 Informacije, komunikacije, podizanje svijesti

Ciljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ OSI obezbijediti pristup informacijama u dostupnim tehnikama, prilagođenim vrstama invaliditeta	X			Po ovom pitanju je bilo određenih aktivnosti, uglavnom za gluhe i nešto za slijepe osobe. Ali cilj nije sistemski rješavan.
❖ OSI obezbijediti prilike za ostvarivanje prava na slobodu izražavanja mišljenja		X		OSI, kao i svi građani FBiH, imaju pravo na slobodu mišljenja i bili su u prilici da ga izražavaju kroz medijske sadržaje i druge organizovane skupove, ali nije bilo specifičnih aktivnosti po ovom cilju.
❖ Podizati svijesti o pravima, sposobnostima i mogućim doprinosima OSI u svim oblastima života i rada		X		FMRSP je kroz program implementacije ciljeva, mjera i aktivnosti SIMOI u FBiH 2011-2015. godina provodila ciljane kampanje i promocije, a često je po tom pitanju uspostavljana saradnja sa drugim institucijama, OOSI i NVO. Takođe, ovo pitanje je jedno od najvažnijih sadržaja aktivnosti mnogih NVO i OOSI u okviru njihovih programa i projekata.
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva:			0+1+1= 2:3=0,7	Index ostvarenja: 0,7

jere	Aktivnosti	Nosioci	Procjena ostvarenja		Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- Aktivnosti nisu završene izvršene	
1. Uspostavljanje zakonodavnog okvira	1.1. Standardizacije terminologije o djeci i OSI	N) FMRS, KMRSP SN) OOSI	X		Nije se radilo ništa po ovoj aktivnosti.
	1.2. Pripremanje i usvajanje zakona o upotrebi Brajevog pisma		X		Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	1.3. Standardizacija znakovnog jezika		X		Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	1.4. Pripremanje i usvajanje zakona o upotrebi znakovnog jezika			X	Ovaj zakon je usvojen na nivou BiH 2009. godine. FBiH nije donijela ovaj zakon, Kanton Sarajevo jeste 2011, dok je situacija po ostalim kantonima nepoznata.
	1.5. Pripremanje i usvajanje zakona o tekstovima prilagođenim osobama s mentalnim i intelektualnim invaliditetom		X		Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.

	1.6.Praćenje primjene domaćeg zakonodavstva i usklađenosti sa međunarodnim standardima		X	Nema relevantnih informacija da su institucije izvršavale ovu aktivnost. OOSI i NVO jesu u okviru svojih programa i projekata, ali informacije nisu adekvatno publikovane.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.			0+0+0+1+0+1=2:6=0,3	Index ostvarenja: 0,3
2. Osigurati mehanizme dostavljanja informacija OSI, roditeljima i starateljima	1.1. Sve informacije od značaja za biopsihosocijalno funkcioniranje OSI i njihovih porodica obezbijediti u dostupnom formatu	N) FMRSP, OP SN) SRFKM, OOSI	X	Bilo je određenih aktivnosti, ali nije sistemski rješavano.
	2.2. Utvrditi minimalni i optimalni nivo neophodnih informacija za OSI i njihove porodice		X	Nije se radilo ništa po ovoj aktivnosti.
	2.3. Uvesti obavezu nadležnih institucija, organizacija i drugih subjekata da neophodne informacije osiguraju u dostupnom formatu		X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.			1+0+0=1:3=0,3	Index ostvarenja: 0,3
3. Podizanje svijesti kroz primjenu prilagođene komunikacije	3.1. Osigurati praksu u odgojno-obrazovnim, zdravstvenim, kulturnim i socijalnim institucijama, ustanovama i organizacijama da u okviru svojih aktivnosti rade na podizanju svijesti po pitanju invaliditeta, vodeći računa o specifičnostima dobi i spola	N) FMRSP, FMZ, KMZ, FMON, KMON,FMKS, KMKs, FMFK, KMPK ; SN) OOSI	X	Ova aktivnost nije sistemski rješavana. Postoje primjeri da su obrazovne ustanove, NVO i OOSI imale izvještaje suradnje u ovom kontekstu i po projektima, ali pojednostoj i rezultati nisu poznati.
	3.2. Obezbiđiti prilagođavanje medijskih sadržaja i prostora u medijima, sa standardima koji su prisutni u medijima zemalja Evropske unije		X	Nema relevantnih informacija da se nešto radilo u pogledu ove aktivnosti.
	3.3. Obezbiđiti da telekomunikacije, komunikacijske, elektronske i druge suvremene tehnologije budu pristupačne OSI		X	Nema relevantnih informacija da se nešto radilo u pogledu ove aktivnosti.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.			1+0+0=1:3=0,3	Index ostvarenja: 0,3

4. Promovisati ljudska prava OSI među nosiocima vlasti ali i populacijom OSI	4.1. Distribuisati Evropsku socijalnu povelju što većem broju relevantnih institucija Federacije BiH i OOSI	N) FMP, VFBIH, KLJPFBIH SN) OOSI, NVO	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	4.2. Educirati relevantne službe na svim nivoima o pravima OSI, u prvom redu o pravima propisanim Konvencijom UN-a o pravima osoba sa invaliditetom i EU socijalnom poveljom		X	FMRSP je kroz program implementacije ciljeva, mjera i aktivnosti SIMOI u FBiH 2011-2015. godina provodila ove aktivnosti ⁷⁶ . Po tom pitanju uspostavljena je saradnja sa drugim institucijama, OOSI i NVO. Također, na ovom planu su mnogo radile pojedine OOSI ⁷⁷ , ovo pitanje je jedno od najvažnijih sadržaja aktivnosti mnogih NVO i OOSI u okviru njihovih programa i projekata.
	4.3. Educirati i osnaživati OSI da traže poštivanje i realizaciju svojih prava propisanih međunarodnim dokumentima		X	Vidjeti 4.2.
	Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.		0+1+1=2:3=0,7	
Kumulativna ocjena svih mjera:		0,3+0,3+0,3+0,7=1,6:4=0,4		Index ostvarenja svih mjera: 0,4

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

Provedba ciljeva, mjera i aktivnosti u oblasti informacija, komunikacija i podizanja svijesti je slična provedbi u većini drugih oblasti. Iako su za implementaciju zaduženi mnogi organi na svim nivoima vlasti u FBiH, obaveze su u određenoj mjeri izvršavali samo FMRSP, KMRSP, FMON, KMON, u saradnji sa NVO i OOSI

Indeks ostvarenja ciljeva je 0,7, odnosno od tri definirana cilja, u dva je bilo određenog progressa, dok u jednom nisu identificirane relevantne aktivnosti.

Slično je stanje i u provedbi mjera i aktivnosti. Kumulativna procjena ostvarenja mjera je 0,4. Od 15 definiranih aktivnosti, u 9 nije ništa urađeno dok je u 6 aktivnosti zabilježen određeni napredak.

Imajući u vidu da je ovo jedna od ključnih oblasti za integraciju OSI i za njihovo optimalno funkcionisanje, u sljedećem implementacijskom razdoblju treba osigurati uvođenje informacija u dostupnim tehnikama za OSI i nastavak progressa u pogledu podizanja svijesti javnosti o pravima, potrebama i mogućnostima OSI, vodeći računa o specifičnostima invaliditeta, dobi, spolu, i sl.

⁷⁶ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMRSP.

⁷⁷ VOOSIFBiH, Udruženje slijepih Kantona Sarajevo, IC Lotos Tuzla, VOSI BiH, itd.

3.2.9 Sudjelovanje u javnom, kulturnom i političkom životu

Ciljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti – cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ Stvaranje uslova za učešće OSI, pogotovo žena sa invaliditetom, u svim oblicima javnog, političkog i kulturnog života	X			Nije bilo sistemskih rješenja niti posebne pažnje institucija prema ovom pitanju.
❖ Obezbjediti uslove za neometano uživanje pasivnog i aktivnog biračkog prava za sve OSI		X		Ovi uslovi su formalno-pravno osigurani (definirani), ali u praktičnom smislu nisu obvezbijeđeni, posebno kada je riječ o arhitektonskim i informacijskim barijerama.
❖ Podsticati OSI da uzmu učešće u kulturnom životu		X		Postojale su određene aktivnosti, uglavnom po projektima i pokrenute od NVO, pojedinih umjetnika, rijetko uz podršku vladinog sektora. Generalno institucije nisu pokazale dovoljno pažnje i inicijative na ovu temu ⁷⁸ .
❖ Omogućiti OSI pristup kulturnim ustanovama, praćenju svih kulturnih sadržaja kao i pristup kulturnoj baštini Federacije BiH	X			Postojale su određene aktivnosti, ali za uspjeh u ovom cilju neophodno je uklanjanje informacijskih i arhitektonskih barijera, što nije dovoljno riješeno u ovim ustanovama.
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva:			0+1+1+0=2:4=0,5	Index ostvarenja: 0,5

Mjere	Aktivnosti	Nosioći Sunos.	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Prati i kontinuirano poboljšavati uslove pod kojim OSI, a posebno žene sa invaliditetom, učestvuju u javnom i političkom životu na svim nivoima	1.1. Napraviti analizu postojećeg stanja kao i analizu relevantnog zakonskog okvira	N) IKFBiH, GCFBiH SN) OOSI	X			Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	1.2. Izraditi program neophodnih promjena za osiguranje sudjelovanje OSI u javnom i kulturnom životu		X			Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	1.3. Postupno uvoditi promjene programom		X			U smislu 1.1. i 1.2. aktivnost nije provedena

⁷⁸ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMKS.

	1.4. Promovisati i poticati važnost učestvovanja OSI u javnom i političkom životu	X	Prema dostupnim informacijama institucije nisu provodile ovu aktivnost. Neke aktivnosti su provodile NVO i OOSI, ali sa ograničenim rezultatima ⁷⁹
	1.5. Osnaživati žene sa invaliditetom da aktivno uzmu učešće u javnom i političkom životu	X	Vidjeti1.4.
	1.6. Provoditi kampanje kojima će se uklanjati predrasude vezane za OSI	X	Vidjeti1.4.
	1.7. Izmjenom Izbornog zakona obezbijediti odgovarajuću zastupljenost OSI na svim nivoima zakonodavne vlasti	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.		0,0	Index ostvarenja: 0,0
2. Obezbijediti okruženje u kojem će OSI sudjelovati u radu političkih partija, političkom životu i procesima odlučivanja na svim nivoima na ravnopravnim osnovama sa drugim građanima/kama	2.1. Poticati i osnaživati OSI da se na različite načine i na različitim novima aktivno uključuju u javni i politički život	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	2.2. Istražiti potrebu za uvođenjem afirmativnih akcija/pozitivne diskriminacije/u odnosu na OSI, pogotovo žene, kako bi se stvorili jednaki uvjeti za sudjelovanje ove populacije u političkom i javnom životu	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	2.3. U suradnji sa organizacijama osoba sa invaliditetom izraditi plan djelovanja koji će za cilj imati efikasnije uključivanje OSI u procese odlučivanja i politički život	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	2.4. Poticati političke partije i javne službe da relevantne informacije i dokumenti budu u dostupnim formatima za OSI	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.		0,0	Index ostvarenja: 0,0

⁷⁹ Udruženje slijepih Kantona Sarajevo: Izveštaj o provedenoj analizi implementacije Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011. - 2015., april 2015.

3. Uklanjanje barijera koje OSI onemogućavaju u uživanju aktivnog i pasivnog biračkog prava	3.1. Napraviti analizu zakonskog okvira koji regulira ovu oblast	N) GCFBIH	X	Aktivnost provele NVO sa Izbornom komisijom ⁸⁰
	3.2. Uskladiti zakonski okvir s međunarodnim standardima		X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	3.3. Izraditi plan uklanjanja barijera u ostvarivanju pasivnog i aktivnog biračkog prava i osigurati njegovo provođenje prava		X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	3.4. Kontinuirano pratiti ostvarivanje ovog prava i otklanjanja barijera		X	Prema dostupnim informacijama aktivnost provodile NVO ⁸¹ .
	3.5. Obezbijediti informacije o biračkom pravu, i ostvarivanju tog prava, u formatima dostupnim svim OSI		X	Vidjeti 3.5.
	3.6. Istražiti mogućnosti različitih vrsta glasanja (kao što su, elektronsko glasanje, glasanje putem pošte i sl.).		X	Vidjeti 3.5.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.			0,0	Index ostvarenja: 0,0
4. Obezbijediti podupirati koji potiču umjetničke i kreativne aktivnosti OSI	4.1. Napraviti analizu dostupnosti ustanova koje obrazuju umjetnički kadar OSI	N) FMKS, KMKS, FMON, KMON SN) OOSI, KUFBiH	X	Aktivnost nije provedena.
	4.2. Otkloniti arhitektonske i druge barijere koje ometaju slobodno uključivanje OSI u njihov rad		X	Postojale su određene aktivnosti, ali pitanje ovih barijera nije riješeno.
	4.3. Podupirati razvoj umjetničkog afiniteta pogotovo među djecom sa invaliditetom		X	Postojale su određene aktivnosti obrazovnih institucija i NVO, ali nedovoljne za obim problema.
	4.4. Poticati udruživanje OSI u organizacije/udruženje koja se bave i promoviraju kulturne aktivnosti		X	Sporadično, u okviru programskih aktivnosti NVO, ali nedovoljno.

⁸⁰ Ibid., str.62.

⁸¹ Ibid. str. 62-63.

	4.5. Uključivati udruženja OSI u kulturne manifestacije i promovisati značaj njihovog uključivanje		X	Postojale su određene aktivnosti, po projektima i prigodnim programima.
	4.6. Medijski pratiti rad udruženja OSI i na adekvatan način promovisati ga u javnosti		X	Aktivnost je realizirana u značajnom ali ne i optimalnom i u smislu svrhe odgovarajućem sadržaju.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.			1+0+1+1=3:4=0,75	Index ostvarenja: 0,75
5. Otklanjanje barijera koje onemogućavaju pristup OSI kulturnim ustanovama i kulturnoj baštini	5.1. Napraviti analizu postojećeg stanja barijera u kulturnim ustanovama za OSI	N) FMKS, KMKS, FMON, KMON SN) OOSI, KUFBIH	X	NVO provela neka istarživanja ⁸² .
	5.2. Pripremiti program otklanjanja barijera koje osobe sa invaliditetom onemogućavaju u pristupu kulturnim ustanovama i kulturnoj baštini		X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	5.3. Osigurati postepenu primjenu plana		X	Vidjeti 5.2.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 5.			1+0+0=1:3=0,3	Index ostvarenja: 0,3
6. Prilagođavanje kulturnih sadržaja osobama sa invaliditetom, vodeći računa o kvaliteti, kvantitetu i širokoj dostupnosti tih sadržaja	6.1. Analizirati dostupnost kulturnih sadržaja prilagođenih OSI, s posebnim naglaskom na slijepe i slabovidne, gluhe i nagluhe, i osobe sa mentalnim i intelektualnim invaliditetom	N) FMKS, KMKS, FMON, KMON SN) OOSI	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	6.2. Na temelju analize napraviti plan prioritnog prilagođavanja sadržaja		X	Vidjeti 6.1.
	6.3. Promicati važnost dostupnosti kulturnih sadržaja za OSI		X	Bilo je određenih aktivnosti i od strane FMRSP i drugih institucija ali i OOSI i NVO.
	6.4. Povećavati broj bibliotečnog materijala na Brajevom pismu, uvećanom tisku, audio formatu i pojednostavljenom tekstu poboljšati njegovu dostupnost OSI		X	Provođene određene aktivnosti, uglavnom po projektima OOSI i nadležnih ustanova.

⁸² Ibid., str. 64

	6.5. Angažovati tumača znakovnog jezika i titlovati video sadržaje		X	Postoji Zakon o znakovnom jeziku, provođene su određene aktivnosti, ali nije sistemski riješeno i definirano u praksi.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 6.		0+0+1+1+1=3:5=0,6		Index ostvarenja: 0,6
Kumulativna ocjena svih mjera:		0+0+0+0,75+0,3+0,6=1,65:6=0,3		Index ostvarenja svih mjera: 0,3

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

U SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina puno pažnje posvećeno je pitanjima sudjelovanja OSI u javnom, kulturnom i političkom životu. Iako većina pitanja iz ove oblasti nisu bazična za život OSI, kao što su npr. materijalna sigurnost, zdravstvena zaštita, obrazovanje, rad, itd., njihovo rješavanje omogućilo bi OSI sudjelovanje, uključivanje, odlučivanje i samorealizaciju, a to je perspektiva kojoj se teži okvirnim dokumentom Politika u oblasti invalidnosti u BiH, ovim, a trebalo bi i revidiranim dokumentom,.

Nivo ostvarenja postavljenih ciljeva u ovoj oblasti je, kao i u većini, vrlo nizak, svega 0,5. Od 4 postavljena cilja, u 2 su vođene određene aktivnosti, dok u 2 cilja nisu identificirane nikakve aktivnosti.

Kumulativni indeks ostvarenja mjera je nešto niži i iznosi 0,3. Od 31 predložene aktivnosti, za 8 je identificirano određeno, uglavnom programsko djelovanje, dok za 23 aktivnosti nije utvrđena nikakva inicijativa. Treba naglasiti da su neke od neizvršenih aktivnosti posebno važne jer su usmjerene na podršku ženama OSI, kao višestruko diskriminiranoj skupini društva.

Ova oblast treba biti tretirana i kroz naredno implementacijsko razdoblje, u kojem se treba intenzivnije raditi na podsticanju i stvaranju uslova na uključivanju OSI u javni, kulturni i politički život.

3.2.10 Istraživanje i razvoj

Ciljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ Razvijati praksu istraživanja stanja u oblasti invalidnosti radi prikupljanja odgovarajućih informacija potrebnih za formulisane i implementaciju politike u oblasti invalidnosti		X		Bilo je određenih aktivnosti, ali praksa nije uspostavljena ⁸³
❖ Obezbijediti međunarodno usporedive podatke	X			Cilj nije realiziran niti je prema raspoloživim informacijama na ovom pitanju bilo odgovarajućih aktivnosti.
❖ Uspostavljanje multidisciplinarnog pristupa istraživanja stanja u oblasti invalidnosti	X			Cilj nije realiziran niti je bilo odgovarajućih aktivnosti.
❖ Obezbijediti relevantne i korisne informacije o OSI i drugima, koje će biti dostupne u skladu sa zakonom definiranom zaštitom podataka i poštivanja privatnosti OSI	X			Cilj nije realiziran niti je bilo odgovarajućih aktivnosti.
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva:			1+0+0+0=1=4=0,25	Index ostvarenja: 0,25

Mjere	Aktivnosti	Nosilci Sunos.	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Propisima regulisati obavezu istraživanja stanja u oblasti invalidnosti	1.1. Pripremiti i donijeti propise koji obavezuju institucije i organizacije nadležne za oblast invalidnosti da provode istraživanja stanja u oblasti invalidnosti u području za koje su nadležne	N) FMRSP, KMRSP, FMBIZ, KMBIZ, FMZ, KMZ, FMON, KMON, FMKS, KMKs, FMPU, KMPU, SZZNSN; SN) OOSI	X			Aktivnost nije provedena.
	1.2. Napraviti plan potrebnih istraživanja, uključujući dinamiku i rokove izvršavanja		X			Aktivnost nije provedena.
	Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.				0,0	Index ostvarenja: 0,0

⁸³ Vidjeti detaljnije u poglavlju „Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije“, u pregledu aktivnosti FMRSP.

⁸⁴ *Ibid.*

4. Razvijati multidisciplinarni pristup istraživanja stanja u oblasti invalidnosti i poticati saradnju relevantnih institucija i organizacija na provođenju istraživanja	4.1. Uspostaviti koordinaciju institucija i organizacija koja će biti zadužena za istraživanja u oblasti invalidnosti		X	Aktivnost nije provedena.
	4.2. Organizovati i provoditi istraživačke studije za oblast invalidnosti, koje će obuhvatati različite oblasti i vrste invalidnosti, na lokalnom, regionalnom, državnom nivou i uključiti se u međunarodne projekte istraživanja invaliditeta	N) OOSI	X	Određena istraživanja su provedena od strane FMRSP, OOSI i NVO. Izveštaji tih istraživanja su korišteni i navođeni u ovoj analizi.
	4.3. Publikovati studije istraživanja u relevantnim domaćim i međunarodnim stručnim i naučnim časopisima	FMRSP, FMKS, FMKU, FMZ, FMON, KMON, KMPU, SZN	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
	4.4. Podsticati visokoobrazovne institucije da u okviru stručnih i naučnih istraživanja uvedu teme iz oblasti invalidnosti.	FMRSP, FMKS, FMKU, FMZ, FMON, KMON, KMPU, SZN	X	Prema dostupnim informacijama nisu postojale odgovarajuće aktivnosti, moguće sporadične.
	4.5. Organizovati i podržavati učešće na naučnim i stručnim skupovima na kojima se prezentuju istraživanja stanja u oblasti invalidnosti i informacije relevantne za istraživanja, razvijanje znanja i iskustava	N) FMRSP, FMKS, FMKU, FMZ, FMON, KMON, KMPU, SZN	X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.			0+1+0+0+0=1:5=0,2	Index ostvarenja: 0,2

. Osigurati prikupljanje i vođenje sveobuhvatnih podataka o OSI, njihovu distribuciju u skladu sa zakonom definiranom zaštitom podataka i poštivanja privatnosti OSI, te ih učiniti dostupnim OSI i drugim zainteresiranim subjektima	5.1. Kreirati Web stranicu na kojoj će se objavljivati rezultati istraživanja, istraživačke teme i koja će biti odgovarajući komunikacijski prostor za OSI, istraživače stanja u oblasti invalidnosti i druge zainteresirane subjekte	N) FMRSP, KMRSP, FMBIZ, KMBIZ, FMZ, KMZ, FMON, KMON, FMKS, KMKS, FMPU, KMPU, SZZNSN; SN) OOSI	X	Aktivnost nije provedena.
	5.2. U skladu sa UN preporukama u okviru popisa stanovništva Bosne i Hercegovine 2012. godine uključiti pitanja o OSI		X	Aktivnost realizirana.
	5.3. U opšta istraživanja, statističke i administrativne podatke uključiti i podatke o OSI i javno ih publikovati		X	Prema dostupnim informacijama aktivnost nije provedena.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 5.			0+1+0=1:3=0,3	Index ostvarenja: 0,3
Kumulativna ocjena svih mjera:			0+0+0,2+0,4+0,3=3,5:5=0,9	Index ostvarenja svih mjera: 0,2

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

Oblast Istraživanje i razvoj je jedna od najmanje implementiranih oblasti koje su definirane u SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina Indeks ostvarenja ciljeva je svega 0,25, odnosno od četiri definirana cilja samo je u jednom utvrđen određen napredak, dok u ostala tri cilja prema raspoloživim nije bilo odgovarajućih aktivnosti.

Kumulativni indeks ostvarenja mjera još je niži od indeksa ostvarenja ciljeva i iznosi 0,2. Od 16 predloženih aktivnosti, ni jedna nije u potpunosti provedena, samo je u 4 identificiran napredak, i uglavnom je riječ o aktivnostima FMRSP na unapređenju baze SOTAC. Međutim 12 aktivnosti nije provedeno ni u najmanjoj mjeri, odnosno, ništa nije rađeno na standardizaciji obavezno vođenih podataka koji su uporedivi na međunarodnom nivou i koji se koriste za izradu programa i rješenja u oblasti.

Imajući u vidu da je ovo oblast koja se mora rješavati i u okviru obaveza pridruživanja EU, u sljedećem implementacijskom periodu potrebno je osigurati provedbu mjera i aktivnosti koje nisu implementirane.

3.2.11 Organizacije osoba sa invaliditetom

iljevi	Procjena ostvarenja			Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- cilj nije ostvaren	Cilj ostvaren	
❖ Obezbijediti pravne, materijalne, finansijske i druge pretpostavke za osnivanje, rad i razvijanje OOSI	X			Nije bilo odgovarajućih aktivnosti na ovom cilju. Ranije uspostavljena finansijska podrška OOSI nije formalno pravno uređena, niti su adekvatno definirani uslovi, pravila i procedure kod podrške za rad i razvoj OOSI.
❖ Jačati kapacitete OOSI		X		FMRSP je pružalo ovu vrstu podrške kroz programe implementacije ciljeva, mjera i aktivnosti SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, kao i u okviru drugih budžetskih transfera, a podršku su pružale i druge institucije ⁸⁵ .
❖ Obezbijediti uslove za participativno učešće OOSI u procesima od značaja za OSI		X		FMRSP je programe implementacije ciljeva, mjera i aktivnosti SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina realizirao u saradnji sa OOSI. Također participativni princip je poštovan i u slučaju pripreme propisa.
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva:			0+1+1=2:3=0,7	Index ostvarenja: 0,7

Mjere	Aktivnosti	Nosilci Sunos.	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Donošenje zakona o OOSI kojem ce se obezbijediti reprezentativnost organizacija	1.1. Pripremiti i donijeti zakon o OOSI	N) FMRS, KMRSP SN) OP, JUSZ, OOSI	X			Aktivnost nije realizirana.
	1.2. Utvrditi mehanizme praćenja rada OOSI			X		FMRSP kroz godišnji izvještaj o radu i finansijski izvještaj prati rad 15 saveza OOSI koji su registrovani uz saglasnost ovog ministarstva i koje FMRSP finansijski podržava. Mehanizmi praćenja nisu standardizirani niti formalizirani odgovarajućim aktom.
	1.3. Osigurati transparentnost rada kroz dostavu izvještaja nadležnim institucijama			X		Vidjeti 1.2.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.			0+1+1=2:3=0,7			Index ostvarenja: 0,7

⁸⁵ Ibid.

2. Osigurati sredstva u budžetima na svim nivoima koji će omogućiti rad i razvoj OOSI	2.1. Uspostaviti procedure i kriterije za dodjelu i praćenje utroška	N) FMRS, KMRSP, OP	X	Postoje određene procedure, ali nisu standardizirane i formalizirane.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.			1,0	Index ostvarenja: 1,0
3. Poticanje stručnog usavršavanja i edukacije zaposlenih i članova organa upravljanja u OOSI u svrhu sticanja razvojnih kapaciteta i vještina pružanja podrške članstvu	3.1. Organizovanje predavanja, okruglih stolova i seminara na kojima bi predstavnici OOSI imali priliku naučiti i/ili prenijeti korisno iskustvo u svrhu jačanja kapaciteta i razvijanje vještina	N) FMRSP, KMRSP SN) OP, OOSI, NVO	X	Postojale su određene aktivnosti ⁸⁶ .
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.			1,0	Index ostvarenja: 1,0
4. Uspostavljanje mješovitih stalnih tijela za pitanja invaliditeta pri vladama na svim nivoima	4.1. Stvaranje zakonodavne pretpostavke za osnivanje ovih tijela	N) VFBIH, KV	X	Provedeno samo na nivou BiH kroz osnivanje VOSI BiH.
	4.2. Donošenje odluke o uspostavljanju ovih tijela		X	Vidjeti 4.1.
	4.3. Izbor i imenovanje članova		X	Vidjeti 4.1.
	4.4. Formulisanje poslova i obaveza ovih tijela		X	Vidjeti 4.1.
	4.5. Programi edukacije članova ovih tijela		X	Vidjeti 4.1.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.			0,0	Index ostvarenja: 0,0
Kumulativna ocjena svih mjera:			07+1+1+0=2,7:4=0,7	Index ostvarenja svih mjera: 0,7

⁸⁶ Ibid.

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

Indeks ostvarenja ciljeva u ovoj oblasti je, kao i u većini prethodnih, nizak i iznosi 0,7. Od tri postavljena cilja za prvi, koji se odnosi na uspostavljanje pravne, materijalne, finansijske i druge pretpostavke za osnivanje, rad i razvijanje OOSI, uopće nije bilo odgovarajućih aktivnosti. Ranije uspostavljena praksa pružanja finansijske podrške OOSI nije formalno pravno uređena, niti su adekvatno definirani uslovi, pravila i procedure za pružanje ove podrške.

Po drugom i trećem cilju su vođene određene aktivnosti, najviše od strane FMRSP, ali su određeni senzibilitet pokazali i FMON, KMON, FMKS, KMKS, FMRPO, KMRPO.

Kumulativna procjena ostvarenja svih mjera također je 0,7. Međutim, treba naglasiti da po pitanju mjere 4. koja se odnosi na uspostavljanje mješovitih stalnih tijela za pitanja invaliditeta pri vladama na svim nivoima, izuzev formiranja VOSI na nivou VMBiH, nije urađeno ništa, iako je ovo obaveza koja proizilazi iz UN Konvencije o pravima OSI (člana 33. koji definira nacionalnu primjenu i praćenje).

Od 10 planiranih aktivnosti samo su 4 djelimično provedene, dok za 6 nije utvrđena nikakva provedba.

Imajući u vidu da se neizvršene aktivnosti odnose na donošenje odgovarajućih propisa kojima će se urediti pitanja saradnje i podrške OOSI, te uspostavlja mješovitih stalnih tijela za pitanja invaliditeta na koja nas obavezuje UN Konvencije o pravima OSI, u sljedećem implementacijskom razdoblju potrebno je osigurati njihovu provedbu.

3.2.12 Međunarodna saradnja

Ciljevi	Procjena ostvarenja		Komentar
	Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti – Cilj nije ostvaren Cilj ostvaren	
❖ Uspostaviti zakonski okvir koji je u skladu sa svim relevantnim međunarodnim dokumentima, uključujući Konvenciju UN-a o pravima osoba sa invaliditetom i Evropsku socijalnu povelju	X		Cilj nije postignut niti je bilo odgovarajućih aktivnosti.
❖ Podržavati i provoditi međunarodnu saradnju kako u okviru javnog sektora tako i NVO sektora		X	Cilj nije ostvaren ali je bilo određenih vidova međunarodne saradnje. FMRSP je u više programa i projekata uspostavljala i provodila ove aktivnosti ⁸⁷ .
Kumulativna ocjena ostvarenja ciljeva:		0+1=1:2=0,5	Index ostvarenja: 0,5

Mjere	Aktivnosti	Nosioći Sunos.	Procjena ostvarenja			Komentar
			Nije bilo aktivnosti	Bilo aktivnosti- nisu završene	Aktivnosti izvršene	
1. Harmonizirati relevantne zakone u Federaciji BiH sa međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima	1.1. Zagovarati što hitniju ratifikaciju Konvencije UN-a o pravima osoba sa invaliditetom od strane BiH	N) FMP, SRFKM SN) OOSI, NVO			X	Aktivnost izvršena.
	1.2. Napraviti analizu relevantnog zakonskog okvira kako bi se utvrdila njegova usklađenost sa međunarodnim standardima				X	FMRSP je izvršilo ovu obavezu. Za druge sektore su radile NVO i ti izvještaji su korišteni i navođeni i u ovoj analizi.
	1.3. Usklađivanje zakonodavstva sa međunarodnim standardima		X			Nisu vršene ove aktivnosti.
	1.4. Pri kreiranju zakonskih rješenja poštivati preporuke komiteta UN-a koje se tiču OSI		X			Prema dostupnim informacijama nisu vršene ove aktivnosti.
	Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 1.			1+1+0+0=2:4=0,5		
			Index ostvarenja:			0,5

⁸⁷ Ibid.

2. Obezbijediti i podržati članstvo OOSI u međunarodnim asocijacijama	2.1. Pružiti finansijsku i drugu podršku za učešće u međunarodnim asocijacijama	N) SRFKM	X	FMRSP je u nekim slučajevima pružalo ovakvu podršku, ali u odnosu na potrebe to je bilo minimalno ⁸⁸ .
	2.2. Podržati organizovanje skupova, sastanaka i konferencija u Federaciji BiH sa međunarodnim učešćem		X	Ove aktivnosti su provođene, kako u organizaciji institucija tako i NVO i OOSI ⁸⁹
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 2.			0+1=1:2=0,5	Index ostvarenja: 0,5
3. Podržavati međunarodnu suradnju OOSI i institucija Federacije BiH sa međunarodnim partnerima	3.1. Osigurati sredstva za poticanje suradnje na regionalnom i međunarodnom nivou	N) VFBIH, SRFKM SN) OOSI, NVO	X	Nije realizirano.
	3.2. Sudjelovati u razmjeni iskustava, dobrih praksi i informacija		X	Vidjeti 2.2.
	3.3. Pratiti relevantne događaje na međunarodnoj razini i o tome obavještavati OSI i relevantne vladine institucije		X	Nije realizirano.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 3.			0+1+0=1:3=0,3	Index ostvarenja: 0,3
4. Uključiti pitanja od važnosti za OSI u sve međunarodne razvojne programe koji se realiziraju u Federaciji BiH	4.1. U svim programima međunarodne saradnje, kada je to moguće, poštivati ciljeve i mjere navedene u ovoj Strategiji	N) VFBIH, SRFKM	X	FMRSP je implementirala ovu aktivnost u okviru ograničene međunarodne saradnje, posebno u dijelu profesionalne rehabilitacije i deinstitutionalizacije ⁹⁰ .
	4.2. Uključiti OOSI u ove vidove saradnje		X	FMRSP je uključivalo OOSI u ove aktivnosti.
	4.3. Poštivati obaveze iz međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima pri izradi razvojnih programa		X	Nema relevantnih podataka.
Kumulativna ocjena ostvarenja mjere 4.			1+1+0=2:3=0,7	Index ostvarenja: 0,7
Kumulativna ocjena svih mjera:			05+05+03+07=2:4=0,5	Index ostvarenja svih mjera: 0,5

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ibid.

Generalni osvrt na provođenje ciljeva, mjera i aktivnosti

Provedba ciljeva, mjera i aktivnosti u oblasti Međunarodna saradnja je u okviru prosjeka provedbe ciljeva svih ostalih oblasti SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina. Indeks ostvarenja ciljeva iznosi 0,5, odnosno, od dva postavljena cilja u jednom je bilo određenih aktivnosti, dok za drugi cilj ovom analizom nisu identificirane relevantne aktivnosti.

Kumulativni indeks provedbe definiranih mjera također iznosi 0,5. U sve četiri definirane mjere vođene su određene aktivnosti. FMRSP je pružalo podršku OOSI u programima i projektima međunarodne saradnje, ali samo je provodilo određene projekte sa međunarodnim partnerima. Međutim, ovu praksu nismo utvrdili kod većine drugih institucija, što ukazuje na činjenicu da je stanje i svijest po pitanju međunarodne saradnje, na niskom nivou.

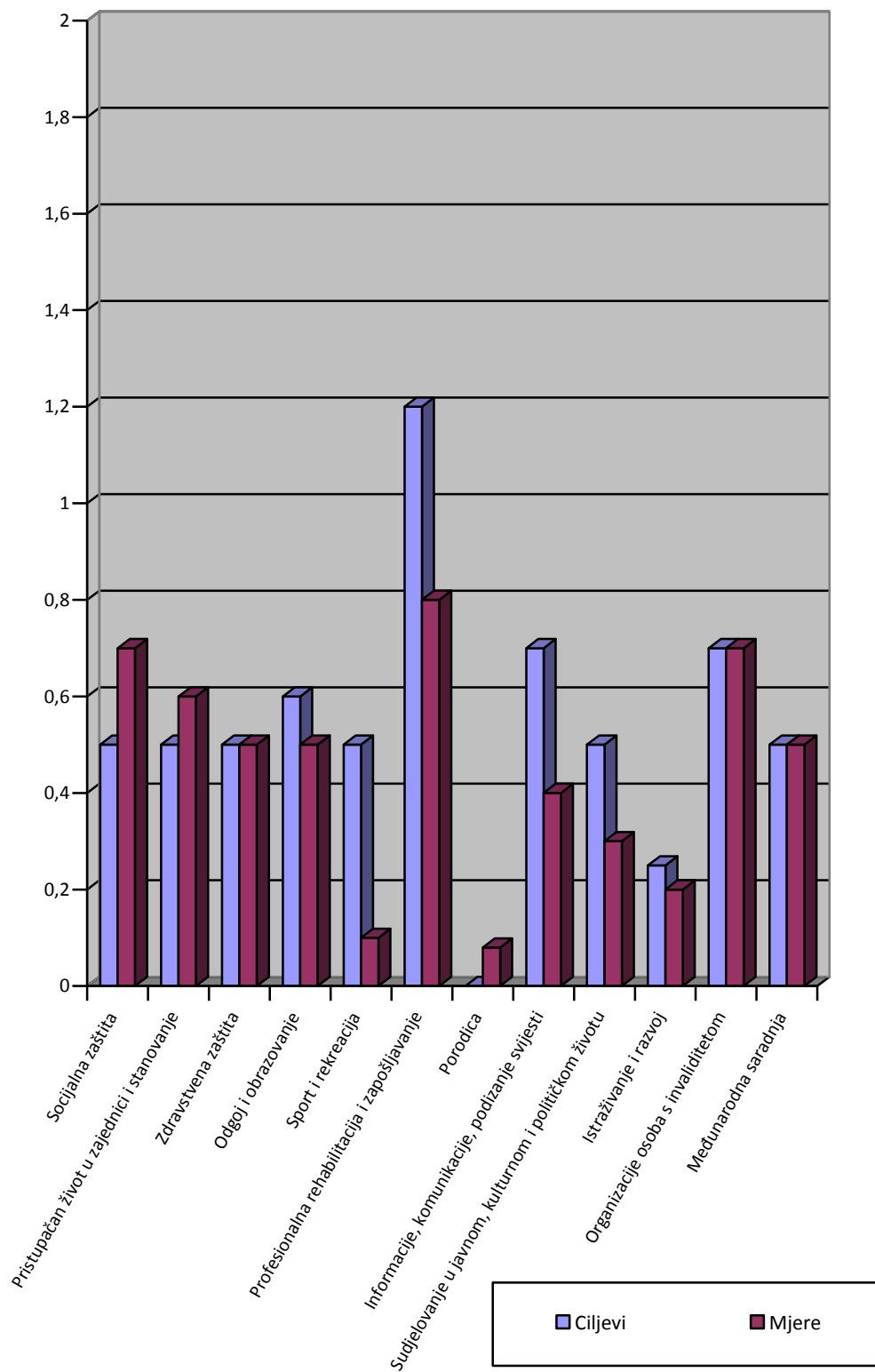
Pregledom implementacije planiranih aktivnosti vidljivo je da su od 12 planiranih, samo dvije aktivnosti u potpunosti implementirane. Riječ je o ratifikaciji UN Konvencije o pravima OSI i analizi usklađenosti zakonodavstva sa relevantnim međunarodnim standardima. Ovo jeste značajan i za buduće aktivnosti koristan rezultat, ali obim i važnost ove oblasti za položaj OSI, kao i same države BiH, iziskuje puno više odgovornog djelovanja. Jer, za 6 definiranih aktivnosti ovom analizom nisu nađeni nikakvi elementi provedbe, dok je za 4 aktivnosti utvrđeno, uglavnom skromno djelovanje.

Pitanje međunarodne saradnje je uključeno u sve relevantne UN i EU dokumente i u tom smislu u u sljedećem implementacijskom razdoblju potrebno je osigurati dosljedniju primjenu mjera i aktivnosti u ovoj oblasti, odnosno, osigurati implementaciju mjera i aktivnosti koje u izvještajnom razdoblju nisu provedene.

3.3 Tabelarni i grafički pregled indeksa provedbe ciljeva mjera i aktivnosti za sve oblasti

	Oblast	Indeks provedbe		Aktivnosti		
		Ciljevi	Mjere			
	Opći ciljevi Strategije	0,8	-	Ništa	Nešto	Sve
1	Socijalna zaštita	0,5	0,7	7	5	3
2	Pristupačan život u zajednici i stanovanje	0,5	0,6	16	20	-
3	Zdravstvena zaštita	0,5	0,5	14	9	-
4	Odgoj i obrazovanje	0,6	0,5	14	14	-
5	Sport i rekreacija	0,5	0,1	3	1	-
6	Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje	1,2	0,8	6	13	3
7	Porodica	0	0,08	-	1	-
8	Informacije, komunikacije, podizanje svijesti	0,7	0,4	9	6	-
9	Sudjelovanje u javnom, kulturnom i političkom životu	0,5	0,3	23	8	-
10	Istraživanje i razvoj	0,25	0,2	12	4	-
11	Organizacije osoba s invaliditetom	0,7	0,7	6	4	-
12	Međunarodna saradnja	0,5	0,5	6	4	2

Grafički prikaz provedbe ciljeva i mjera po oblastima

IV. Zaključci i preporuke

SIMOI u FBiH 2011-2015. godina, prvi je provedbeni akt novog pristupa u oblasti invalidnosti, koji je definiran u dokumentu Politika u oblasti invalidnosti u BiH, te kao takav predstavlja dugoročni osnov djelovanja u oblasti invalidnosti na svim nivoima vlasti u FBiH. Obzirom da je usklađena sa najvažnijim UN i EU dokumentima i da su u nju uključene sve oblasti od značaja za položaj OSI, ovaj strateški dokument predstavlja najsveobuhvatniji i najusklađeniji koncept rješenja, koja se prije ili kasnije trebaju primjeniti ukoliko se zaista želi postići inkluzija i izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u FBiH.

Osim usklađenosti sa međunarodnim propisima i praksom, ovaj dokument je koncipiran i definiran na način da se prevaziđu mogući sistemski problemi i u provedbi predvidi uključenost svih relevantnih aktera.

Na osnovu provedene analize implementacije SIMOI u FBiH 2011-2015. godina, možemo izvesti sljedeće zaključke:

- Napori, koji su bili u funkciji što kvalitetnije pripreme, donošenja i implementacije SIMOI u FBiH 2011-2015. godina, nisu dali ni blizu željene rezultate.

Od pet postavljenih Općih ciljeva nijedan nije ispunjen u potpunosti. Osim FMRSP nijedno ministarstvo nije uvelo budžetski kod za implementaciju Strategije, nijedno ministarstvo nije donijelo svoj plan implementacije obaveza koje su mu dodijeljene u Strategiji, nijedna kantonalna vlada nije uvela budžetski kod niti je donijela KAP za implementaciju Strategije. VFBiH je na prijedlog FMRSP donijela Uredbu o osnivanju Ureda vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta, ali je nikada nije realizirala.

Opravdano je zaključiti da je prvi i najvažniji uzrok ovako slabe provedbe SIMOI u FBiH 2011-2015. godina, u neizvršavanju Općih ciljeva (Indeks provedbe 0,8), posebno cilja pet kojim je predviđeno osnivanje Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta, koji bi pratio i koordinirao implementaciju Strategije. U ovoj analizi je utvrđeno da su mnogi nosioci aktivnosti definiranih u SIMOI u FBiH 2011-2015. godina, provodili određene programe implementacije, ali je među njima bilo veoma malo saradnje, a koordinacije gotovo da i nije bilo, što je sigurno uticalo na konačan rezultat i ishod uložених resursa, kao i na stepen implementacije ovog dokumenta.

- Mada je u nekim oblastima utvrđen napredak i posvećenost izvršavanju obaveza, provedba ciljeva mjera i aktivnosti po sektorima je također izuzetno niska. U dvanaest oblasti koje su uključene u SIMOI u FBiH 2011-2015. godina, postavljeno je 43 sektorska cilja. Kumulativni indeks ostvarenja ciljeva je 0,5. Ovom analizom utvrđeno je da su implementirana samo 4 sektorska cilja, djelimično je implementirano 19, dok se u vezi sa 20 ciljeva nije ništa radilo.

Kumulativni indeks provedbe svih mjera također je 0,5, što je ispod svakog nivoa očekivanja. Od ukupno definirane 64 mjere, nijedna nije provedena u potpunosti, za 51 mjeru su provođene određene aktivnosti, dok se za 13 mjera nije ništa poduzelo.

Najjasnija slika stiže se pregledom aktivnosti. Od ukupno 229 planiranih aktivnosti, samo je 53 provedeno, u vezi 103 aktivnosti je bilo, uglavnom minimalno djelovanje, dok u vezi 73 aktivnosti nije poduzeto ništa.

- Posmatrano po sektorima najbolji indeks provedbe ciljeva, mjera i aktivnosti utvrđen je u oblasti Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje. Ipak i u ovoj oblasti nije utvrđena provedba jedne važne mjere, koja se odnosi na uspostavljanje i razvijanje mreže centara za profesionalnu rehabilitaciju.
Najniži indeks provedbe utvrđen je za oblasti Porodica i Istraživanje i razvoj, gdje gotovo ništa nije urađeno.
- Izvjestan, ali nedovoljan napredak, utvrđen je po pitanju inkluzije OSI u osnovnom i srednjem obrazovanju, ali ne i u visokom obrazovanju.
- Kroz unapređenje sektora porodične medicine i sistema mentalnog zdravlja ostvaren je mali napredak po pitanju dostupnosti zdravstvene zaštite. Ipak u ovoj oblasti je ostalo mnogo neriješenih aktivnosti koje su presudne za sveukupan položaj OSI.
- Najviše posvećenosti i provedenih aktivnosti imalo je FMRSP. U osnovi ovo ministarstvo je svo vrijeme, u granicama mogućnosti i ovlasti, vršilo ulogu koja je bila namijenjena Uredu Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta. U nastojanju da osigura provedbu na nivou kantona i lokalnih zajednica, FMRSP je najveći dio aktivnosti i resursa usmjerilo na izradu i donošenje KAP. U tim okolnostima propustilo je izvršavanje nekih svojih obaveza, posebno u oblasti Porodica.
- Najslabiju uključenost u izvršavanje dodijeljenih obaveza pokazali su resori prostornog uređenja, kulture i sporta i boračko-invalidske zaštite, na svim nivoima.
- Osim oblasti Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje, utvrđeno je da ni jedna oblast nije u potpunosti riješila primarno pitanje i obavezu, a to je donošenje/usklađivanje propisa, kao neophodan osnov svih ostalih aktivnosti.
- Izuzev resornih institucija iz oblasti socijalne zaštite, zapošljavanja i u manjoj mjeri iz oblasti obrazovanja, utvrđeno je da ni jedan drugi resor nije provodio aktivnosti na uspostavljanju i vođenju odgovarajućih podataka o OSI. Standardizaciju i vođenje podataka koji bi bili uporedivi na međunarodnom nivou nije radila nijedna institucija.
- Također, osim resornih institucija iz oblasti socijalne zaštite, zapošljavanja i obrazovanja, utvrđeno je da drugi resori nisu provodili odgovarajuće aktivnosti na podizanju svijesti javnosti o položaju, pravima i potrebama OSI.
- Uklanjanje arhitektonskih barijera jedan je od prvih uslova za integraciju, inkluziju i izjednačavanje mogućnosti OSI. Ova analiza je pokazala da su aktivnosti na uklanjanju barijera bile vrlo skromne. Zabrinjavajuće je da uopće nije vršeno praćenje implementacije Uredbe o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uslovima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko -urbanističkih prepreka za lica sa umanjnim tjelesnim mogućnostima, iako je logično da se to vrši i mimo obaveza definiranih u SIMOI u FBiH 2011-2015. godina. Po

pitanju uvođenja univerzalnog dizajna, kao jednog od prioritetnih pitanja po UN Konvenciji o pravima OSI i evropskim strateškim dokumentima i programima za oblast invalidnosti, nije ništa urađeno.

- Nije ostvaren napredak u pogledu diskriminacije OSI po osnovu nastanka invaliditeta. FMRSF je vodilo aktivnosti po tom pitanju i u tom smislu pripremljen je Nacrt zakona o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH, koji je usvojio Zastupnički dom PFBiH i koji je upućen na razmatranje i usvajanje Domu naroda PFBiH. Međutim, iz provedene analize može se zaključiti da po ovom pitanju nije ostvarena potrebna saradnja i usaglašen pogled sa FMBIZ, niti su VFBiH i PFBiH pokazali odgovarajuću posvećenost u rješavanju ovog pitanja. I dalje je, posebno u oblastima zdravstva i obrazovanja, prisutna diskriminacija po osnovu mjesta stanovanja. Dostupnost i obim prava OSI u ovim oblastima razlikuje se i po kantonima. Nije ostvaren nikakav napredak po pitanju višestruko diskriminisanih OSI, kao što su žene i OSI koji žive u ruralnim sredinama.
- Procjene koje su vršene u ovoj analizi bile su fleksibilne u pozitivnom smjeru, tj. uspjehom se cijenila i minimalna značajna aktivnost. Ali, kako među nekim oblastima postoji komplementarnost ciljeva, mjera i zadataka, neke aktivnosti su u više oblasti vrednovane, što je moglo stvoriti prividno veće angažovanje na implementaciji SIMOI u FBiH 2011.- 2015. godina.

U smislu utvrđenog stanja u pogledu implementacije SIMOI u FBiH 2011-2015., za izradu revidiranog dokumenata Strategije za oblast invalidnosti dajemo osnovne preporuke:

- ⇒ Prioritete revidirane Strategije za oblast invalidnosti u Federaciji BiH treba uskladiti sa prioritetima Strategije invalidnosti 2016.-2021. koju priprema Vijeća Evrope, a značajno bi bilo da se uskladi i period implementacije. Također, prioriteti trebaju biti usklađeni i sa Preporukama VMBiH na poboljšanju provedbe strateških i akcionih dokumenata u oblasti invaliditeta.
- ⇒ Prilikom definiranja ciljeva mjera i aktivnosti povesti računa da se ne ponovi komplementarnost među oblastima.
- ⇒ Pitanja pristupačnosti, uključenosti, sudjelovanja, saradnje i podizanja svijesti, ne trebaju se definirati posebno, nego trebaju biti uključene u sve oblasti. Dakle, trebaju biti pravilo a ne forma.
- ⇒ Definirati formu koordinacije implementacije, kako po horizontali, tako i po vertikalni.
- ⇒ Preciznije definirati metodologiju praćenja i evaluacije, te obaveze izvještavanja.
- ⇒ Predvidjeti tijelo, koje će imenovati VFBiH, a koje će imati obavezu i mandat da osigura odgovarajuću implementaciju i predlaže rješenja u slučaju problema u implementaciji.
- ⇒ U izradu i usaglašavanje revidiranog dokumenta Strategije obavezno uključiti OOSI.
- ⇒ Prilikom formulisanja ciljeva, mjera i aktivnosti voditi računa o podijeljenim nadležnostima Federacije BiH i kantona.
- ⇒ Rebalansom Budžeta FBiH za 2016. godinu planirati sredstva za implementaciju obaveza revidirane Strategije za oblast invalidnosti.

A. Lista institucija kojima je dostavljen Upitnik

	Naziv institucije	Prvi upitnik /odgovor/	Drugi upitnik /odgovor/
Federacija BiH	Federalno ministarstvo financija/finansija		
	Federalno ministarstvo zdravstva	✓	
	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke	✓	✓
	Federalno ministarstvo kulture i sporta		✓
	Federalno ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno oslobodilačkog rata	✓	
	Federalno ministarstvo prostornog uređenja		
	Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta	✓	✓
	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	✓	✓
	Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom FBiH		✓
Unsko-sanski kanton	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike	✓	✓
	Ministarstvo za pitanja boraca i ratnih vojnih invalida		
	Ministarstvo privrede		✓
	Ministarstvo finansija		
	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	✓	
	Ministarstvo građenja, prostornog uređenja i zaštite okoline	✓	✓
Posavski kanton	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike		
	Ministarstvo branitelja		
	Ministarstvo gospodarstva i prostornog uređenja		
	Ministarstvo finansija		
	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa		✓
Tuzlanski kanton	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak	✓	✓
	Ministarstvo zdravstva		
	Ministarstvo za boračka pitanja	✓	✓
	Ministarstvo razvoja i poduzetništva	✓	✓
	Ministarstvo finansija		
	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta		
	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice		
Zeničko-dobojski kanton	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice		✓
	Ministarstvo finansija		
	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport	✓	✓
	Ministarstvo zdravstva		
	Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline		
	Ministarstvo za boračka pitanja		
	Ministarstvo za privredu		✓

Bosansko- podrinjski kanton	Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice	✓	✓
	Ministarstvo za finansije		
	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport		
	Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline	✓	
	Ministarstvo za boračka pitanja		
	Ministarstvo za privredu		
Srednjo-bosanski kanton	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike	✓	✓
	Ministarstvo financija/finansija		✓
	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta		
	Ministarstvo prostornog uređenja, obnove i povratka		✓
	Kantonalna uprava za pitanje borca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata		✓
	Ministarstvo privrede		✓
Hercegovačko- neretvanski kanton	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike		
	Ministarstvo financija/finansija		
	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	✓	✓
	Ministarstvo građenja i prostornog uređenja	✓	✓
	Ministarstvo za pitanja boraca		✓
	Ministarstvo privrede		
Zapadno- herceg. kanton	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike		
	Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata		✓
	Ministarstvo gospodarstva		✓
	Ministarstvo financija		
	Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa		
	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša	✓	
Sarajevski kanton	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice	✓	✓
	Ministarstvo zdravstva	✓	✓
	Ministarstvo finansija		
	Ministarstvo kulture i sporta		
	Ministarstvo za obrazovanje nauku i mlade		
	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša		
	Ministarstvo za boračka pitanja		
	Ministarstvo privrede		
Kanton 10.	Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih		
	Ministarstvo graditeljstva, obnove, prostornog uređenja i zaštite okoliša	✓	✓
	Ministarstvo financija		
	Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa		
	Ministarstvo gospodarstva		

B. Izvori

- Ustav BiH, Sarajevo OHR, Office of the High Representative
- Zakon o zabrani diskriminacije „Službeni glasnik BiH“, br. 59/09.
- Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini, „Službeni glasnik BiH“, br. 18/03.
- Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini „Službeni glasnik BiH“, br. 59/07 i 59/09.
- Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini „Službeni glasnik BiH“, broj 27/08
- Zakonu o udruženjima i fondacijama BiH „Službeni glasnik BiH“, br. 32/01 i 42/03
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom „Službene novine Federacije BiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06 i 14/09
- Zakon o osnivanju instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja „Službene novine FBiH“, broj 70/07
- Zakon o preuzimanju prava i obaveza osnivača nad ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH „Službene novine Federacije BiH“, broj 31/08
- Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju „Službene novine FBiH“, br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05 i 59/06
- Zakon o Centru za slušnu i govornu rehabilitaciju Sarajevo „Službeni list R BiH“, broj 36/94
- Zakon o Centru za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu „Službeni list R BiH“, broj 36/94
- Zakon o Zavodu za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica „Službeni list R BiH“, broj 36/94
- Zakon o ustanovama „Službeni list R BiH“, br. 6/92, 8/93 i 13/94
- Zakon o pravima branilaca i članova njihovih porodica „Službene novine Federacije BiH“, br. 33/04, 56/05 i 70/07
- Zakon o pravima demobiliziranih branilaca i članova njihovih porodica „Službene novine Federacije BiH“, br. 61/06, 27/08 i 32/08
- Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine „Službene novine Federacije BiH“, br. 2/06, 72/07 i 32/08
- Uredba o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uslovima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za lica sa umanjanim tjelesnim mogućnostima „Službene novine Federacije BiH“, broj 48/09
- Zakon o radu, „Službene novine Federacije BiH“, br. 43/99, 32/00 i 29/03
- Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba „Službene novine Federacije BiH“, br. 55/00, 41/01, 22/05 i 9/08.
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom „Službene novine Federacije BiH“, broj 9/10.
- Zakonu o udruženjima i fondacijama Federacije BiH „Službene novine Federacije BiH“, broj 45/02
- Zakon o Udruženjima ratnih vojnih invalida, porodica šehida i poginulih boraca i demobiliziranih boraca „Službeni list R BiH“, br. 33/95 i 37/95
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti „Službene Novine Federacije BiH“, broj 29/97
- Zakon o zdravstvenom osiguranju „Službene Novine Federacije BiH“, br. 30/97, 7/02 i 70/08

- Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zdravstvenom osiguranju „Službene Novine Federacije BiH“, broj 70/08
- Zakon o igrama na sreću „Službene novine FBiH“, broj 1/02
- Odluka o ratifikaciji Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i Fakultativnog protokola „Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori“, broj: 11/09.
- „Politika u oblasti invalidnosti u BiH“, „Službeni glasnik BiH“ br. 76/08 od 22.09.2008. godine
- Odluka o prihvatanju Standardnih pravila za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom „Službeni glasnik BiH“, broj: 41/03
- Odluka Ustavnog suda BiH br.U 9/12 od 30.januara 2013 i Rješenje Ustavnog suda BiH (Službene novine F BiH br.7/2014 i Službeni Glasnik BiH broj:5/14).

- World Health Organization, the World Bank. *World report on disability*. Geneva, World Health Organization, 2011.
- IBHI BiH. Izveštaj/studija „Budžetske novčane naknade za socijalnu zaštitu u BiH – Šta funkcioniše, a šta ne“, 2013. godine
- ACED. Izveštaj o usklađenosti zakonodavnog i institucionalnog okvira u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori sa UN Konvencijom o pravima lica /osoba sa invaliditetom sa preporukama za harmonizaciju, 2014. godine
- Helsinški parlament građana. Izveštaj o usklađenosti zakona u BiH sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, 2015. godina
- MyRight. Izveštaj o monitoringu sistema u BiH po DRPI metodologiji, o usklađenosti sa Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, 2013. godine
- Izveštaj o provedenoj analizi implementacije Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011. - 2015., april 2015., Udruženje slijepih Kantona Sarajevo
 - <http://www.aced.ba/userfiles/BiH/IzvjestajL.pdf>: „Izveštaj o usklađenosti zakonodavnog i institucionalnog okvira u Bosni i Hercegovini sa UN Konvencijom o pravima lica/osoba sa invaliditetom sa preporukama za harmonizaciju“
 - <http://ic-lotos.org.ba/ba/prava-osoba-sa-invaliditetom>: Pristup pravdi: Pružanje informacija, savjeta i besplatne pravne pomoći u Bosni i Hercegovini
 - http://www.mrezapravde.ba/mpbh/mpbh_files/file/mp-publikacije: Vodic kroz prava u Kantonu Sarajevo.pdf
 - <http://www.rightsforall.ba/publikacije-bs/docs-bs/izvjestaj-nevladinih-organizacija.pdf>, ICVA i prava za sve: IZVJEŠTAJ NVO Primjena Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u BiH, juli 2013.
 - http://www.fzs.ba/godsnji_bilteni.htm#STANOVNISTVO

C. DRUGI DIO

**Pregled izvršenih aktivnosti u vezi implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina,
prema informacijama koje su putem Upitnika dostavile institucije**

	Institucija	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike (FMRSP)
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - U godišnji plan rada uvršten Program „Stvaranje preduslova za ostvarivanje ciljeva SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina“. <u>2013.</u> - U godišnji plan rada uvršteni Program „Podrška funkcioniranju uspostavljenih kantonalnih koalicija za izradu lokalnih akcionih planova za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina“ i Program „Podrška izrade lokalnih akcionih planova za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina.“ <u>2014.</u> - Nije urađen poseban dokument ali je u godišnji Plan rada uvrštena aktivnost „Implementacija SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina.“ U okviru ove aktivnosti vršene su obaveze koje su dodijeljene FMRSP, ali i aktivnosti podrške kantonalnim koalicijama OOSI i kantonalnim institucijama da izvršavaju svoje obaveze koje su im dodijeljene ovim dokumentom. - Također je vršena koordinacija i praćenje implementacije SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, obzirom da Ured Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta, koji bi vršio tu funkciju, nije formiran. U tom smislu urađen je Izveštaj o izvršenju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina za razdoblje 2011.-2013. godina, koji je Vlada FBiH razmatrala i usvojila na 114. sjednici održanoj 13.05.2014. godine i zatražila od svih ministarstava da u okviru svoje nadležnosti ubrzaju aktivnosti na realiziranju strateških zadataka. <u>2015.</u> - Nije urađen poseban akcioni plan, nego je u godišnji plan rada uvrštena aktivnost „Implementacija SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina.“ U ovoj godini su nastavljene aktivnosti koje nisu dovršene u prethodnoj godini u vezi izrade i usvajanja LAP. Također se pristupilo prikupljanju informacija radi izrade ovog izvještaja i pripremama za izradu revidiranog dokumenta Strategije.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2012.</u> Uveden budžetski kod „Tekući transfer neprofitnim organizacijama – Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011-2015“. Planirana sredstva u iznosu 400.000 KM. Iz ovih sredstava realiziran je Program osnivanja kantonalnih koalicija u pet kantona FBiH čiji zadatak je bio i da pripreme LAP za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina

	<u>2013.</u> • Postoji budžetski kod „Tekući transfer drugim nivoima vlasti – Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011-2015“. Planirana sredstva u iznosu 400.000 KM. <u>2014.</u> • Postoji budžetski kod „Tekući transfer neprofitnim organizacijama – Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011-2015“. Iznos sredstava u ovoj godini bio je 400.000 KM, a u okviru ovog transfera realizirani su programi: 1. <i>Podrška funkcioniranju uspostavljenih kantonalnih koalicija za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina.</i> Svih deset kantonalnih koalicija, koje su formirane 2012/2013 godine u svrhu implementacije ciljeva i mejra Startegije, uključeno je u ovaj program i u okviru istog sve koalicije su pripremile kantonalne akcione planove i lobirale za njihovo usvajanje. Međutim, samo su vlade Posavskog kantona, Kantona 10. i Unsko-sanskog kantona, a 2015. godine i Vlada Sarajevskog kantona, usvojile akcioni plan koji je pripremila kantonalna koalicija. 2. <i>Koordinacija, promocija i zagovaranje implementacije Strategije i akcionih planova.</i> Putem javnog poziva za Koordinatora Programa izabrano je Udruženje slijepih Kantona Sarajevo. Ovaj program imao je za cilj da pruži podršku kantonalnim koalicijama u pripremi kantonalnih akcionih planova za implementaciju Strategije, da koordinira i usmjerava izvršenje obaveza kantonalnih koalicija. U okviru ovog programa u ovoj godini proveden je trening za pet kantonalnih koalicija na temu „Izrada nacrt lokalnih planova akcije u oblasti nvalidnosti i monitoring“, što je za ostalih pet urađeno u prethodnoj godini. 3. <i>Podrška, praćenje i evaluacija aktivnosti kantonalnih koalicija za implementaciju Strategije.</i> Ministarstvo je imenovalo tim za podršku i praćenje rada kantonalnih koalicija, te izvršenje ovog tekućeg transfera i programa koji su iz njega finansirani. 4. <i>Implementacija aktivnosti definiranih u Strategiji – istraživanja.</i> U smislu realizacije aktivnost 2.1 i 2.2 koje su u Strategiji definirane kao obaveza ovog ministarstva, izvršeno je istraživanje “Procjena dodatnih troškova koji nastaju kao posljedica invaliditeta”. Na temelju principa jednakih mogućnosti i zaštite ljudskih prava OSI, cilj istraživanja je bilo identifikiranje dodatnih potreba i troškova koji nastaju kao posljedica invaliditeta po kategorijama i to za osobe sa tjelesnim oštećenjem, sa intelektualnim teškoćama, sa oštećenjem sluha i za slijepe i slabovidne osobe u oblasti svakodnevnog življenja, održavanja zdravlja i zadovoljenja obrazovnih i kulturnih potreba. Rezultati ovog istraživanja poslužiće kao temelj u izradi savremenog
--	---

		zakonodavnog okvira i poboljšanju položaja OSI zasnovanog na individualnoj procjeni stvarnih potreba i troškova koji nastaju kao posljedica invaliditeta, a u okviru reformi u socijalnoj zaštiti u BiH. 5. <i>Promocija Strategije. Na okruglim stolovima koji su organizovani u pet kantona a u koje su uključeni relevantni predstavnici svih deset kantona izvršena je promocija Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, Strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom i lokalnih akcionih planova.</i> 6. <i>Publikacija definiranih ciljeva.</i> Ministarstvo je u 1000 primjeraka štampalo i u prigodnim prilikama i skupovima distribuiralo Zbornik „Nacrt lokalnih planova akcije u oblasti invalidnosti kantona Federacije BiH“. 7. <i>Podizanje svijesti i znanja o pitanjima iz oblasti invaliditeta.</i> Kroz podršku i sudjelovanje u obilježavanju 3. decembra Međunarodnog dana osoba sa invaliditetom, Međunarodnog dana gluhih osoba, Međunarodnog dana osoba sa Down sindromom, Međunarodnog dana bijelog štapa, te niz medijskih sadržaja nastojalo se doprinijeti znanju i razumijevanju položaja, potreba i mogućnosti OSI. <u>2015.</u> • Postoji budžetski kod „Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011-2015“ u iznosu od 50.000,00 KM. U okviru ovog transfera planiran je program „Implementacija dijela akcionih planova kantonalnih koalicija“. Raspodjela sredstava za ovaj program vršena je na osnovu rezultata javnog poziva. Sredstva su ostvarili sljedeće kantonalne koalicije: 1. Koalicija OOSI Tuzlanskog kantona LOTOS, u iznosu od 6.150,00 KM; 2. Koaliciji OOSI HNK Zajedno smo jači, u iznosu od 5.000,00 KM; 3. Koaliciji OOSI Kantona 10. Zajedno možemo, u iznosu od 5.000,00 KM. Ostatak novčanih sredstava nije doznačen, jer nije bilo drugih aplikacija - koalicija na sredstva koja su planirana na ovom transferu.
	I.3.) Osnivanje Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta	<u>2012.</u> • Ministarstvo pokrenulo aktivnosti za izvršenje ove obaveze kroz delegiranja pitanja VFBiH. Na 43. sjednici održanoj 28.03.2012. godine VFBiH je donijela Zaključak V. broj: 418/2012 kojim se zadužuju Premijer Federacije BiH, Sekretar Vlade Federacije BiH i federalni ministar rada i socijalne politike da pripreme prijedlog rješenja o formiranju Ureda. Na tom osnovu FMRSP je pripremila Prijedlog Uredbe o osnivanju Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta i uz mišljenja nadležnih institucija dostavilo ga Vladi F BiH na razmatranje i usvajanje.

		Mišljenje FMF je bilo negativno, Prijedlog uredbe nije usvojen. <u>2013.</u> - Vladi Federacije BiH ponovo dostavljen Prijedlog Uredbe o osnivanju Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta. Na 90. sjednici održanoj 04.12.2013. godine Vlada Federacije BiH je usvojila ovu Uredbu (V.broj: 1464/13). <u>2014.</u> - Na prijedlog FMRSP VFBiH je na 90. sjednici održanoj 04.12.2013. godine usvojila Uredbu o osnivanju Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta (V.broj: 1464/13). Međutim, ništa nije urađeno po pitanju provođenja ove Uredbe. <u>2015.</u> - Ni tokom ove godine, ništa nije urađeno po pitanju provođenja Uredbe o osnivanju Ureda Vlade Federacije BiH za pitanja invaliditeta.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> - Na prijedlog ovog ministarstva VFBiH je donijela Zaključak V. Broj: 890/2011 od 05.09.2011. godine kojim je obavezala da svi zakoni Federacije BiH koji tretiraju pitanja invaliditeta i koji su od značaja za OSI ubuduće moraju biti usklađeni sa principima UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, Politikom u oblasti invaliditeta i ovom Strategijom. Zadužena su nadležna federalna ministarstva rada i socijalne politike, za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata, financija i OOSI, RVI i ČZR da pokrenu međusektorske aktivnosti iznalaženja modela zaštite OSI na principu nediskriminacije po osnovu nastanka invaliditeta – što je osnovni princip UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom. - U skladu sa Zaključkom Parlamenta Federacije BiH broj:01-35-479/11 od 19.07.2011. obavezani se predlagači nacrti i prijedloga zakona iz oblasti koje tretira Strategija, da u obrazloženju zakona daju mišljenje o usklađenosti tog zakona ili zakonskog rješenja sa ciljevima i mjerama Strategije. <u>2013.</u> - Pripremljen Prednacrt zakona o osnovama socijalne zaštite u Federaciji BiH, i dostavljen kantonima na davanje mišljenja. Usaglašavanje nije postignuto a glavni problem je u raspodjeli obaveza finansiranja. Ovim zakonom uveden je socijalni minimum kao osnovni kriterijum u borbi protiv siromaštva stanovništva, imovinski census za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite i posebno poglavlje koje tretira sferu socijalnih usluga, čija implementacija za OSI ima veliki značaj, i u kontekstu je Mjere 4. definirane u poglavlju „Socijalna zaštita“.

	• Pripremljen je i Prednacrt zakona o zaštiti obitelji sa djecom, koji predviđa da djeca i porodice sa invaliditetom ostvaruju uvećane iznose. Upućen je na davanje mišljenja u kantone, ali je i u ovom slučaju sporna raspodjela obaveza finansiranja između Federacije BiH i kantona. • Pripremljen je Prednacrt zakona o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore osobama sa invaliditetom i upućen na razmatranje Vladi Federacije BiH. Prednacrt ovog zakona vraćen je na doradu. • Pripremljen je Prednacrt zakona o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore osobama sa invaliditetom i upućen na razmatranje Vladi Federacije BiH i obavljena je javna rasprava, a po usvajanju prethodno navedenog okvirnog zakona biće usklađen i upućen u proceduru. Ukoliko se prethodno navedeni Zakon ne donese, pristupit će se usklađivanju ovog i zakona koji reguliše prava civilnih žrtava rata, a cilj je da se ujednače načela i kriteriji u ostvarivanju prava po osnovu invaliditeta barem za korisnike koji takva prava ostvaruju u okviru nadležnosti ovog ministarstva, a i dalje će ostati obaveza izjednačavanja ove dvije grupe korisnika sa korisnicima koji pravo ostvaruju po osnovu ranog vojnog invaliditeta. • Pripremljen draft Zakona o civilnim žrtavama rata. Poslije usvajanja Zakona o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore osobama sa invaliditetom uslijedit će njegovo usklađivanje, ili, kao što je prethodno rečeno, ako ne dođe do usvajanja ovog zakona onda usklađivanje sa Zakonom o temeljnim novčanim naknadama za podršku osobama sa invaliditetom. Kako se radi o pitanjima podijeljene nadležnosti Federacije i kantona, Prednacrt ovog zakona će biti dostavljen svim nadležnim federalnim i kantonalnim organima na davanje mišljenja. • Pripremljen i Vladi Federacije BiH na razmatranje i davanje suglasnosti dostavljen Prednacrt zakona o Jedinstvenom registru korisnika gotovinskih naknada na koje se ne uplaćuju doprinosi. • Pokrenute aktivnosti na pripremi i donošenju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom. Predloženim izmjenama i dopunama nastoje se otkloniti uočeni problemi vezani za njegovu primjenu, a koji se očituju u nekim nejasnim i dvosmislenim odredbama i nedorečenostima, a naročito u pogledu vođenja evidencija o zaposlenosti osoba sa invaliditetom, mehanizama naplate novčanog iznosa za podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom, nadzora i kontrole, uvjeta za rad privrednih društava i ostvarivanja statusa zaštitne radionice, te ostvarivanja pojedinih pogodnosti po ovom Zakonu.
--	--

- Pripremljen i Vladi Federacije BiH radi davanja suglasnosti dostavljen Pravilnik o uspostavi Jedinstvene baze podataka gotovinskih naknada pojedincima u Federacije Bosne i Hercegovine, na koji je Federacija BiH na 25. hitnoj sjednici, održanoj 15.05.2013. godine donijela Odluku o davanju suglasnosti (V. Broj: 360/13).
- Donesen Pravilnik o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite (Službene novine Federacije BiH“ broj 15/13“).

2014.

- U okviru Projekta SPIS u suradnji sa UNICEF-om za Bosnu i Hercegovinu urađena je „Komparativna analiza zakonodavstva u Federaciji Bosne i Hercegovine iz oblasti prava osoba/djece s invaliditetom u odnosu na zakonodavstvo i politiku Republike Hrvatske, Republike Srbije, Kraljevine Holandije i Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske u pogledu na instrumente EU i UN iz oblasti invaliditeta“.

Ovim je izvršena aktivnost 1.1. mjere 1. koja je definirana u Strategiji i koja je bila obaveza ovog ministarstva, a cilj je bio da se analizira usklađenost svih zakona i drugih akata iz oblasti socijalne zaštite na nivou Federacije BiH i kantona sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom.

Ova analiza i preporuke značajni su za pripremu zakonskih i drugih propisa u okviru reforme socijalne zaštite u Federaciji BiH, u kojoj je utvrđeno značajno kršenje ljudskih prava i višestruka diskriminacija osoba sa invaliditetom, prvenstveno na temelju nastanka, odnosno, porijekla invaliditeta. Također, najveći dio zaštite ovih osoba odnosi se na socijalna novčana davanja, gdje je postojećim zakonskim rješenjima dalje produbljena diskriminacija ovih osoba što je očigledno i po vrsti, obimu i iznosu prava, a čime sveukupno nije unaprijeđeno uključivanje u društveni život i socijalizacija osoba sa invaliditetom na zadovoljavajući način. Usljed nerazvijene i nedostupne sfere socijalnih usluga svih vrsta, novčane naknade u velikoj mjeri predstavljaju instrument borbe protiv siromaštva u BiH, a ne za izjednačavanja mogućnosti osoba sa invaliditetom.

- U pogledu mjera usklađivanja zakona i drugih akata u FBiH sa Konvencijom UN-a o pravima osoba sa invaliditetom, koje su definiranih u poglavlju „Socijalna zaštita“, pristupilo se izradi adekvatnih i realnih zakonskih propisa i podzakonskih akata iz oblasti zaštite OSI, i to:

	- Pripremljen Nacrt zakona o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH, koji je usvojio Zastupnički dom PFBiH i upućen je na razmatranje i usvajanje u Domu naroda PFBiH; - Pripremljen i VFBiH na razmatranje i davanje saglasnosti dostavljen Nacrt zakona o Jedinstvenom registru korisnika gotovinskih naknada na koje se ne uplaćuju doprinosi, kako bi utvrdila Prijedlog ovog zakona i uputila ga na usvajanje PFBiH. • Također pripremljen je dokument Javne politike o razvoju hraniteljstva u Federaciji Bosne i Hercegovine kojom su definirani ciljevi i ključne mjere razvoja hraniteljstva u Federaciji BiH za period od naredne četiri godine (2015-2018). Ova Javna politika se vodi ključnim principima kao što su pravo na život u porodici, najbolji interes djeteta, jednake mogućnosti za sve, ujednačena učinkovitost i kvaliteta zaštite i usluga na cijelom području Federacije BiH. Javna politika pripremljena je s ciljem razvoja harmoniziranog, efikasnog i održivog sistema hraniteljstva u Federaciji BiH, u okviru reforme sistema socijalne zaštite u Federaciji BiH, na osnovu analize postojećeg stanja u oblasti hraniteljstva, te uzimajući u obzir obavezujuće međunarodne standarde u toj oblasti, a što podrazumijeva i Konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom. Javna politika dostavljena je Vladi Federacije BiH na razmatranje i usvajanje. <u>2015.</u> • Tokom ove godine aktivnosti su vođene na sljedećim propisima: - Pripremljen Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom i nalazi se na razmatranje i usvajanje Domu naroda Parlamenta F BiH. - Urađen je Prednacrt zakona o hraniteljstvu u FBiH kao ključni instrument realizacije ciljeva definiranih dokumentom Javne politike o razvoju hraniteljstva u FBiH. Ovim Prednacrtom sistemski se uređuje smještaj i podrška djeci bez roditeljskog staranja, odraslim osobama bez porodičnog staranja, te starim, iznemoglim i OSI zbrinjavanjem i zaštitom u porodičnom okruženju na nivou FBiH. Prednacrt zakona upućen je VFBiH na razmatranje i usvajanje. - Zakonom o radu („Službene novine Federacije BiH“ broj 62/15), koji je stupio na snagu 20.08.2015. godine, zabranjena je diskriminacija radnika, kao i osobe koja traži zaposlenje po više osnova, uključujući i invaliditet. Takođe, regulisana su i prava radnika kod kojih invaliditet nastane za vrijeme zaposlenja. Naime, ako nadležna ustanova za medicinsko vještačenje zdravstvenog
--	---

		stanja ocijeni da kod radnika postoji promijenjena radna sposobnost (invalid II kategorije), poslodavac mu je dužan u pisanoj formi ponuditi novi ugovor o radu za obavljanje poslova za koje je radnik sposoban, ako takvi poslovi postoje, odnosno ako uz prekvalifikaciju i dokvalifikaciju postoji mogućnost rasporeda radnika na druge poslove. Poslodavac može, samo uz prethodnu saglasnost vijeća zaposlenika odnosno sindikata, otkazati ugovor o radu radniku kod kojega postoji promijenjena radna sposobnost, ukoliko je kod poslodavca formirano vijeće zaposlenika, odnosno sindikat. - Nacrtom Zakona o sigurnosti i zdravlju na radu, predviđena je obaveza poslodavca da organizuje radno mjesto tako da vodi računa o prisustvu grupa osjetljivih na određene rizike. Prema Nacrtu Zakona, grupe posebno osjetljive na rizike, kao što su između ostalih i OSI, kao i radnici sa promijenjenom radnom sposobnošću u smislu propisa o penzijskom i invalidskom osiguranju, morat će biti zaštićeni od opasnosti koje ih posebno pogađaju, u skladu sa tim zakonom, drugim propisima, kolektivnim ugovorom i općim aktom poslodavca.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Ministarstvo je u suradnji sa NVO koje promiču prava i potrebe osoba sa intelektualnim invaliditetom, pokrenulo i realiziralo projekat adaptacije tri kuće u Ramićima – Hadžići, u koje je smješteno po osam osoba korisnika Zavoda Pazarić (ukupno 24 osobe) koje imaju cjelodnevnu stručnu pomoć. Ovaj korak usmjeren je ka unaprijeđenju socijalne inkluzije osoba sa smetnjama u intelektualnom razvoju. • Implementacijom Projekta „Transformacija Zavoda za zbrinjavanje mentalno invalidnih osoba Bakovići“, otvorena je kuća za <i>stanovanje uz podršku</i>, u selu Gojevići u koju je smješteno 9 osoba iz Zavoda Baković. Potrebnu podršku će im pružati uposlenici Zavoda Bakovići. • FMRSF je sudjelovalo u radu multisektorske radne grupe formirane na nivou BiH, koja je pripremila Programa za žrtve ratnog silovanja, seksualnog zlostavljanja i torture u BiH 2013-2016. Ovim programom se uvode značajne mjere psihosocijalne, pravne, ekonomske i medicinske podrške ovoj grupi civilnih žrtava rata. <u>2013.</u> • Ministarstvo je donijelo Pravilnik o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u FBiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj:15/13), čime je osiguran osnovni kvalitet usluga i donja granica ispod koje se ne smije ići u pružanju usluga u ustanovama socijalne zaštite. • Ministarstvo je u suradnji sa nevladinim organizacijama koje promiču

	prava i potrebe osoba sa intelektualnim invaliditetom, pokrenulo i realiziralo projekat „Stanovanje uz podršku“. Cilj programa je obezbijediti uvjete da osobe sa invaliditetom žive u humanijim uvjetima, odgovarajućim stambenim jedinicima uz podršku, a ne u zavodima. • U toku su aktivnosti na izradi Strategije deinstitutionalizacije i transformacije ustanova socijalne zaštite u FBiH. • Sudjelovanje u aktivnostima promocije i zagovaranja usvajanja Programa za žrtve ratnog silovanja, seksualnog zlostavljanja i torture u BiH 2013-2016. od strane Vijeća ministara BiH. <u>2014.</u> • U okviru SPIS projekta koji se realizira u suradnji sa UNICEF-om za BiH izvršeno je mapiranje potreba za socijalnim i zdravstvenim uslugama u FBiH sa težištem na zdravstvenim uslugama. Također, djelomično mapiranje resursa i potreba za socijalnim uslugama u općinama izvršeno je kroz pripremu Strategije deinstitutionalizacije i reforme ustanova socijalne zaštite u FBiH. Sva saznanja i podatke iz ovih dokumenata, u okviru aktivnosti 4.1 iz ove strategije, treba uključiti u izradi što kvalitetnijeg zakonskog propisa u oblasti socijalnih usluga od najvećeg značaja za OSI i stare osobe. • VFBiH je Zaključkom V. broj: 1395/2014 od 10.07.2014. godine usvojila prijedlog Strategije deinstitutionalizacije i transformacije ustanova socijalne zaštite u FBiH (2014-2020) dostavljen od strane FMRSP. Usvajanjem predmetne Strategije nastavljaju se aktivnosti oko realiziranja osnovnog opredjeljenja VFBiH da, uz podršku KV, nastavi sa svojim javnim angažmanom na povećanju kvaliteta života djece, OSI i starih osoba u razvoju i ostvarivanju njihovih prava kao ravnopravnih članova društva putem smanjenja broja korisika koji su zbrinuti u zavodima i njihovog vraćanja u lokalnu zajednicu, kroz provođenje organiziranog stanovanja uz podršku u lokalnoj zajednici. • Provođenjem procesa deinstitutionalizacije i transformacije ustanova socijalne zaštite u FBiH, osigurali bi se uslovi za pružanje podrške u zajednici korisnicima kojima je ista neophodna i implementiralo bi se međunarodno utemeljeno pravo prema kojem svaka osoba ima pravo na život u zajednici na istom osnovu kao i druge osobe. Gore navedenim Zaključkom FMRSP je zaduženo da pristupi izradi Akcionog plana za provođenje deinstitutionalizacije i transformacije ustanova socijalne zaštite u FBiH (2014-2020). U svrhu realizacije istog imenovana je radna grupa koja je pripremila Prijedlog Akcionog plana koji još uvijek nije usvojen. <u>2015.</u> • U okviru SPIS projekta urađen je dokument „Smjernice o djelovanju
--	---

		centara za pružanje usluga socijalne zaštite dnevnog zbrinjavanja djece s invaliditetom i djece ometene u razvoju u Federaciji Bosne i Hercegovine“. Usljed nepostojanja zakonskog osnova u sferi socijalnih usluga i za izradu odgovarajućeg Pravilnika, donošenjem ovih smjernica olakšaće se naporu u općinama i kantonima koji žele osnovati ove ustanove u pogledu ispunjavanja prostornih, tehničkih, kadrovskih, obrazovno-odgojnih uvjeta i pomagala za rad kroz dnevno zbrinjavanje sa djecom sa invaliditetom u skladu međunarodnim standardima i normama.
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> - Sve aktivnosti koje su provedene na implementaciji obaveza iz SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, direktno su u funkciji ovog cilja. Posebno su značajni: - Program „Stvaranje preduslova za ostvarivanje ciljeva strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011-2015“, (naveden u općem cilju 1.). Za implementaciju ovog Programa izdvojeno je 400.000 KM. Rezultat Programa je formiranje koalicija OOSI u kantonima: Unsko-sanski, Srednje-bosanski, Zapadno-hercegovački, Posavski i Kanton 10. Zadatak koalicija bio je da pripreme LAP za implementaciju ciljeva SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina. Koalicije su okupile 35 OOSI, a 347 članova OSI je kroz 5 trening-modula prošlo potrebnu obuku za izradu LAP. - Projekat „Inkluzivna igraonica – učimo se živjeti sa razlikama“, realiziran u ustanovi „Kuća nade“ Odžak. Pored djece ovim programom su bili obuhvaćeni i roditelji djece sa invaliditetom, čime se razvijaju novi pristupi u oblasti invaliditeta u smislu jačanja porodičnih resursa i šireg socijalnog ambijenta za OSI. - Program „Igraonice“, realiziran u ustanovi „Marija – naša Nada“ Široki Brijeg. Program se temelji na poticanju dječijeg socijalnog, emocionalnog, intelektualnog i tjelesnog razvoja u uvjetima zajedničke igre. U Igraonici se provodi edukativni tretman kojim djeca uče poštivati sebe, biti samostalan, eksperimentirati stvarima i različitim materijalima, izražavati se na različite načine, baviti se aktivnostima prema vlastitom izboru, pripadati organiziranoj skupini djece i drugo (Izdvojeno 50.000 KM). - Putem FPRFBiH podržani su programi i projekti namjenjeni profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju OSI. U tom kontekstu pružene su: - Novčane nadoknade i subvencije za podršku profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju OSI (564.415,00 KM). - Dodjela novčanog stimulansa za novo upošljavanje OSI (1.840.488,00 KM, novoupislenih osoba u 2012.oj godini 189).

		- Financiranje i sufinanciranje programa/projekata po javnom pozivu, namjenjenih održivosti razine uposlenosti OSI, razvoja gospodarskih društava i profesionalne rehabilitacije (2.150.987,68 KM). <u>2013.</u> • U smislu implementacije obaveza iz SIMOI u FBiH 2011.-2015. Godina, u ovoj godini posebno su bile značajne aktivnosti na provođenju: - Programa „Podrška funkcioniranju uspostavljenih kantonalnih koalicija za izradu LAPa za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina. U okviru ovog Programa formirane su koalicije OOSI u kantonima: Sarajevski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski, Hercegovačko-neretvanski i Bosnasko-podrinjski. I ove koalicije imaju obavezu da pripreme LAP za svoje kantone. Koalicije su okupile 38 organizacija osoba sa invaliditetom, čiji članovi su prošli obuku za izradu LAP. - Programa „Podrška izrade LAP za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina“. Za ovaj program izdvojeno je 35.000,00 KM u svrhu podrške koalicija koje su formirane u prethodnoj godini, da provedu aktivnosti i lobiranja da kantonalne skupštine usvoje LAP koji su pripremile. • Putem FPRFBiH do aprila 2013. pružene su: - Novčane nadoknade i subvencije za podršku profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju OSI. Putem Fonda je za ove namjene u 2013.oj godini isplaćeno 509.186,00 KM. Kroz isplatu novčanih nadoknada i subvencija osigurava se održivost razine uposlenosti OSI u subjektima koji upošljavaju OSI pod posebnim uvjetima. Tokom evaluacijskog razdoblja to su bili sljedeći subjekti: gospodarska društva za upošljavanje OSI (10 subjekata), zaštitne radionice (4 subjekata), OOSI (31 subjekt), i OSI samostalni poduzetnici (79 subjekata). - Dodjela novčanog stimulansa za novo upošljavanje OSI (1.279.250,00 KM, novouposlenih osoba u 2013.oj godini 138). - Financiranje i sufinanciranje programa/projekata po javnom pozivu, namjenjenih održivosti razine uposlenosti OSI, razvoja gospodarskih društava i profesionalne rehabilitacije (720.300,00KM). • Implementacija Programa „Stanovanje u lokalnoj zajednici“. <u>2014.</u> • U Budžetu FBiH za 2014. godinu (“Službene novine Federacije BiH”, br. 99/13, 45/14 i 66/14) osigurano je niz tekućih transfera za podršku i unapređenje položaja OSI, kao što su:
--	--	--

		- Tekući transfer drugim nivoima vlasti – transfer civilnim žrtvama rata 28.000.000,00 KM - Tekući transfer za lica sa invaliditetom – neratni invalidi 112.000.000,00 KM; - Transfer za implementaciju i uvođenje u pravo neratnih invalida 1.500.000,00 KM; - Transfer za organizacije civilnih invalida 630.000,00 KM - Tekući transfer neprofitnim organizacijama - Stanovanje u lokalnoj zajednici u visini od 50.000,00 KM. Operativni cilj je razvoj službi Stanovanje u zajednici uz podršku u FBiH, a pravni osnov je Politika u oblasti invalidnosti u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 76/08), SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina i Zaključci VFBiH, V. broj 1591/2012. Predložene aktivnosti odnosile su se na provedbu aktivnosti iz Plana razvoja službi "Stanovanje u zajednici uz podršku". Navedeni transfer realizirao je Savez organizacija za podršku osobama s intelektualnim teškoćama Federacije Bosne i Hercegovine – SUMERO. • FMRSP od novembra 2013. godine pa tokom cijele 2014. godine je imalo suradnju sa UNICEF-om na implementaciji SPIS IV faze, čiji je fokus bio na poboljšanju statusa djece sa invaliditetom u FBiH i razvijanje usluga na lokalnom nivou za ovu kategoriju djece. U dvadeset općina u FBiH su razvijene navedene usluge uz prethodno urađene situacione analize, identifikovanje potreba konkretne općine i donošenja Akcionih planova općina za razvoj ove usluge. • Također, usvojen je Dokument „Strateški plan za unapređenje ranog rasta i razvoja djece u Federaciji BiH 2013-2017. godine“ u izradi kojeg su učestvovali FMRSP, FMZ i FMON. U cilju Implementacije navedenog dokumenta potpisani su protokoli o saradnji na nivou Federacije, kantona i na lokalnom nivou. Donesene su i Smjernice za integrisano djelovanje u oblasti unapređenja ranog rasta i razvoja djece u FBiH. U više od deset općina u FBiH uspostavljeni su Centri za rani rast i razvoj u kojima se pružaju integrirane usluge u ovoj oblasti. • FMRSP ne implementira direktno programe u oblasti zapošljavanja, nego te programe implementira FPRFBiH u saradnji sa KZZZ. U 2014. godini implementiran je Program sufinansiranja zapošljavanja i sufinansiranja prvog radnog iskustva, sa ciljem zapošljavanja osoba sa evidencije nezaposlenih u FBiH sa posebnom socijalnom i rodnom osjetljivošću. Jedna od ciljnih grupa tog programa su bile i OSI. Takođe, implementiran je i Projekat podrške mrežama za socijalnu sigurnost i zapošljavanje koji je bio usmjeren između ostalih i na OSI. <u>2015.</u> • U Budžetu FBiH za 2015. godinu ("Službene novine Federacije BiH",
--	--	---

		br. 8/15 i 25/15), osigurani su sljedeći tekući transfer za podršku i unapređenje položaja OSI: - Tekući transfer drugim nivoima vlasti – transfer civilnim žrtvama rata 28.000.000,00 KM; - Tekući transfer za lica sa invaliditetom – neratni invalidi 119.277.204,00 KM; - Transfer za implementaciju i uvođenje u pravo neratnih invalida 200.000,00 KM; - Transfer za organizacije civilnih invalida 630.000,00 KM • Također, i u 2015. godini FZZZ je planirao da u saradnji KZZZ implementira Program sufinansiranja zapošljavanja i sufinansiranja prvog radnog iskustva i Projekat podrške mrežama za socijalnu sigurnost i zapošljavanje, koji su između ostalih usmjereni i na OSI.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • FMRSP je u suradnji sa NVO (SUMERO) izradilo publikaciju „Plan razvitka službi Stanovanje u zajednici uz podršku” u FBiH. Dokument nudi informacije o postojećem stanju u ustanovama socijalne zaštite (zavodima), mogućnostima promjene (formiranje potrebnog broja službi za podršku u FBiH po kantonima u odnosu na broj korisnika koji su smješteni u zavode iz tih kantona) i analizu finansijskih sredstava za taj proces, iz koje se vidi da se iz postojećih sredstava mogu otvoriti servisi podrške u lokalnim zajednicama koji bi mogli zamjeniti institucionalno zbrinjavanje. • Ažuriranje informacija na web stranici ministarstva, značanih za OSI. <u>2013.</u> • Ažuriranje informacija na web stranici ministarstva koje mogu biti značajne OSI. • U okviru projekta „Razvoj, testiranje i vođenje implementacije nove(ih) metodologije(a) za ciljanje budžetskih novčanih naknada u Bosni i Hercegovini“, koji provodi Jedinica za implementaciju projekata socio-ekonomske podrške, obuke i prezapošljavanja ovog ministarstva – PIU SESER, na temelju relevantnih istraživanja pripremljene su i prezentirane nadležnim i zainteresiranim akterima studije: „Siromaštvo u BiH 2011 – Trendovi i dostignuća i Indikatori adekvatnosti ciljanja budžetskih transfera za socijalnu zaštitu u BiH 2011.“, „Budžetske novčane naknade za socijalnu zaštitu u BiH: šta funkcioniše a šta ne (I)“, te studija „Novi metodiciljanja u Bosni i Hercegovini“. Ove studije trebaju biti korištene u budućim rješenjima kojim će se nastojati ostvariti bolje i pravednije ciljanje u sistemu socijalne zaštite u FBiH. <u>2014.</u> • FMRSP je štampalo 1000 primjeraka Zbornika „Nacrt lokalnih planova

		akcije u oblasti invalidnosti kantona Federacije BiH“. <u>2015.</u> • Nije bilo značajnih aktivnosti.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku osobama sa invaliditetom	<u>2012.</u> • U okviru implementacije Programa „Stvaranje preduslova za ostvarivanje ciljeva SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, predstavnici ministarstva su kroz sudjelovanje u trening radionicama bili u prilici da uče i prenose znanja značajna za oblast invaliditeta. • U cilju stvaranja potrebnih pretpostavki za implementaciju Zakona o jedinstvenom uređivanju prava na gotovinsku naknadu pojedincima u FBiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 9/10) i uvođenja mehanizma uspostavljanja i praćenja podataka gotovinskih naknada na koje se ne uplaćuje doprinos, u suradnji sa FMBIZ i FMF, pripremljen i VFBiH na saglasnost dostavljen Pravilnik o uspostavi Jedinstvene baze podataka gotovinskih naknada pojedincima u FBiH. Vlada FBiH je na 25. hitnoj sjednici, održanoj 15.05.2013. godine donijela Odluku o davanju saglasnosti na ovaj Pravilnik, V broj: 360/13. <u>2013.</u> • U okviru implementacije Programa „Podrška funkcioniranju uspostavljenih kantonalnih koalicija za izradu LAP za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina“, i Programa „Podrška izrade LAP za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina“, predstavnici ministarstva su kroz sudjelovanje u trening radionicama bili u prilici da uče i prenose znanja značajna za oblast invaliditeta. • Sudjelovanje na radionici „Raspodjela budžetskih sredstava organizacijama civilnog društva“, gdje je u organizaciji Saveza općina i gradova FBiH izvršena obuka predstavnika institucija u primjeni LOD metodologije u planiranju, raspodjeli i praćenju budžetskih transfera kojise dodjeljuju NVO. • Kroz dvodnevnu radionicu "Budžetske novčane naknade za socijalnu zaštitu u BiH - Šta funkcioniše, a šta ne", aktualizirano stanje i problemi u oblasti socijalnih i statusnih naknada za OSI u FBiH i prezentirani novi, pravedniji modeli definiranja ovih naknada; • Imajući u vidu složenost problematike i neriješeno pitanje nadležnosti, te značaj za uređivanje stanja u oblasti budžetskih naknada na koje se ne uplaćuje doprinos, VFBiH je na 83. sjednici održanoj 03.10.2013. godine donijela Rješenje o imenovanju Komisije za izradu zakonskog rješenja kojim će se urediti uspostavljanje Jedinstvenog registra korisnika naknada na koje se ne uplaćuje doprinos a koje se isplaćuju na svim nivoima vlasti u FBiH.

	• Kroz trodnevnu radionicu "Ugovaranje u protivminskom djelovanju na Balkanu", pružena edukacija za stručnjake i ključne aktere u oblasti protivminskih akcija i zaštite žrtava mina od strane eminentnih međunarodnih stručnjaka iz ove oblasti, te domaćih organizacija i pojedinaca koji više od deceniju djeluju na podizanju svijesti i jačanju kapaciteta za podršku žrtvama mina i efikasnije čišćenje BiH od mina kao potencijalne opasnosti za veliki broj žrtava i invaliditeta. • U organizaciji Agencije za državnu službu sudjelovanje u edukaciji na temu „Transparentnost javne službe i odnosi s javnošću“. Sadržaj edukacije se može referirati u kreiranju odnosa sa javnošću u vezi pitanja od značaja za OSI, posebno u dijelu pitanja javnih i povjerljivih informacija i pitanja informisanja u svrhu podizanja svijesti javnosti. <u>2014.</u> • Uz podršku UNICEF-a pokrenuta je inicijativa uspostavljanja usluga dnevnog zbrinjavanja na lokalnom nivou u okviru koje su uspostavljeni dnevni centri za djecu s invaliditetom u općinama Olovo i Domaljevac. FMRSP je koordiniralo sa UNICEF-om u procesu nabavke opreme za oba dnevna centra, a Dnevnom centru Olovo doniralo je i auto. • Iz Budžeta FBiH osiguran Transfer za organizacije civilnih invalida u iznosu od 630.000,00 KM, kojim je podržano 15 saveza udruženja OSI u pogledu pokrivanja osnovnih troškova rada organizacije. • Iz Budžeta FBiH pružena podrška za sljedeće projekte: • Projekat „Procjena invaliditeta i obuhvatanje OSI u FBiH na području općine Novo Sarajevo“, u iznosu od 20.000,00 KM, koji je implementiralo Udruženje Bosnian Doctors for Disabled; • Projekat „Socijalizacija, integracija, zaštita i poboljšanje položaja osoba oboljelih od distrofije“, u iznosu od 20.000,00 KM, koji je implementirao Savez distrofičara FBiH; • Projekat „IN – Implementacija UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u BiH“, u iznosu od 20.428,39 KM, koji je implementirao Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize FBiH. <u>2015.</u> • Iz Budžeta FBiH osiguran Transfer za organizacije civilnih invalida u iznosu od 630.000,00 KM, kojim je podržano 15 saveza udruženja OSI u pogledu pokrivanja osnovnih troškova rada organizacije. • Iz Budžeta FBiH pružena podrška za Projekat „Kursevi znakovnog jezika na području Kantona Sarajevo“, u iznosu 20.000,00 KM, koji implementira Savezu udruženja gluhih i nagluhih FBiH.
--	---

	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • U organizaciji FMRSP, Saveza organizacija za podršku osobama sa intelektualnim teškoćama FBiH SUMERO i atašea za socijalna pitanja Republike Austrije, u Konjicu je 07. i 08.02.2012. godine održana trodnevna Međunarodna konferencija „Od rane intervencije do potpune inkluzije – definiranje resursa“, gdje su uz prisustvo i izlaganje više eminentnih domaćih i međunarodnih stručnjaka aktelizirana pitanja od značaja za položaj OSI, a posebno pitanja rane intervencije, prevencija institucionalizacije i deinstitutionalizacija, te pitanja zapošljavanja, prekvalifikacije i rehabilitacije OSI. • Izvršena je promocija SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, na prostoru cijele FBiH, putem bilborda, banera i na internet portalima. • Putem bilborda i banera i na internet portalima promovirana prava OSI na pristupačnost, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje i inkluzivno obrazovanje. • Iniciranje i sudjelovanje u više prigodnih TV i radio emisija, novinskih izvještaja i članaka koji su imali za cilj podizanje svijesti javnosti i informisanje OSI njihovim pravima i okviru društvenih mjera o pitanjima koja su od značaja za njihov položaj. • U povodu obilježavanja 3. decembra, Međunarodnog dana OSI, FMRSP je, na čelu sa ministrom, gosp. Vjekoslavom Čamberom, organiziralo šetnju kroz grad, pod nazivom „Pokušaj biti ja“. Ovim Projektom javnosti se pokušala skrenuti pažnja na probleme sa kojima se OSI susreću u svakodnevnom prilikama, te pritom potaknuti svijest građana, kako bi svi zajedno doprinijeli prilagođavanju uvjeta i umanjeњу socijalne isključenosti OSI. Vođeni istim ciljem aktivnosti su zajedno implementirale vladine institucije, na čelu sa ovim ministarstvom i NVO koje okupljaju ili pružaju podršku OSI. <u>2013.</u> • FMRSP i FPRFBiH organizovali prvu međunarodnu konferenciju pod nazivom „Razvoj sistema profesionalne rehailitacije i zaposljavanja OSI u FBiH“ (održana u Čapljini od 28-29. novembra 2013.godine). Konferenciju su podržali Koalicija OOSI „MOGU, HOĆU, ZNAM“ i Ataše za socijalna pitanja Republike Austrije. Pored fededralnog ministra rada i socijalne politike gosp. Vjekoslava Čambera, aktivno učešće u radu konferencije preuzeli su i ministar rada i socijalnog staranja Crne Gore Predrag Bošković, i više stručnjaka iz RH, Austrije. Na konferenciji je aktivno sudjelovalo stotinjak stručnjaka iz regije iz oblasti profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja OSI, gdje su prezentirana brojna iskustva i pozitivne prakse koja su itekako potrebna nasoj zemlji u svom unaprjeđenju sistema profesionalne rehabilitacije. Aktivno sudjelovanje na prvoj međunarodnoj konferenciji o razvoju profesionalne rehabilitacije i zapošljavanju OSI
--	---	--

	preuzele su i brojne osobe koje su predstavljale svoje privredne subjekte koji zapošljavaju OSI. Jedan od ciljeva ove konferencije bio je udružiti ove privredne subjekte, omogućiti im razmjenu iskustava, te stjecanje novih pozitivnih praksi iz regije kako bi u konačnici dobili prostora za nova zapošljavanja OSI. • Iniciranje i sudjelovanje u više prigodnih TV i radio emisija, novinskih izvještaja i članaka koji su imali za cilj podizanje svijesti javnosti i informisanje OSI o njihovim pravima i okviru društvenih mjera o pitanjima koja su od značaja za njihov položaj. • Sudjelovanje u radu Konferencije o evaluacija programa MyRight/SHIA i planiranje budućih programskih aktivnosti, održanoj 6.,7. i 8 marta 2013. godine. Na Konferenciji je sudjelovao veliki broj značajnih domaćih i međunarodnih aktera iz vladinog i NVO sektora, gdje su prezentovana iskustva u radu sa Švedskim partnerima na polju unapređenja stanja u oblasti zaštite i podrške OSI u BiH, istaknute najbolje prakse i izazovi za buduće djelovanje. Posebna tema bio je proces usklađivanja zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, iniciranje i praćenje, proces utjecaja nevladinih organizacija na donosiocje odluka. • Organizacija Konferencije o deinstitucionalizaciji dječije zaštite u BiH pod nazivom „Otvaramo vrata djeci Bosne i Hercegovine“, gdje je ministar Čamber posebno naglasio kako segregacija u društvu prema djeci i OSI postoji u velikoj mjeri, te kako je jedna od glavnih zadaća FMRSP provesti inkluziju u potpunosti, kako bi se omogućio neometan i ugodan život djece i OSI u lokalnoj zajednici. • Podrška i sudjelovanje u organizaciji 3. decembra Međunarodnog dana OSI, koji je ove godine pripremio koordinacioni odbor OOSI Kantona Sarajevo i VOSIBiH. Moto za 2013. godinu bio je „Uklonimo prepreke, otvorimo vrata za inkluzivno društvo za sve“. Ministar Čember je u svom izlaganju javnosti i skupu ukratko predložio mjere i aktivnosti koje je poduzelo i koje će u svom budućem radu poduzeti FMRSP kada je u pitanju ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti OSI, kao ravnopravnim članovima društvene zajednice, naglasivši važnost pitanja barijera kao i to da su najteže barijere u ljudskim glavama. • Provedena Kampanje „Ovako više ne može“ kojom su u pet regija FBiH (Tuzla, Zenica, Mostar, Bihać, Livno) organizovani okrugli stolovi s ciljem prezentacije stanja i potreba reforme socijalnog sektora, prvenstveno u oblasti socijalnih naknada koje su još uvijek izrazito neujednačene. Također su emitovani prigodni tv spotovi. • Sudjelovanje na konferenciji o socijalnoj zaštiti i inkluziji u BiH pod nazivom <i>„Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH“</i>, održanoj 4. i 5. novembra 2013. u okviru projekta koji finansira EU, naglašena je podrška reformskim procesima i nastojanjima
--	---

		nadležnih ministarstava da finaliziraju i sprovedu strateške pravce (Mapa puta za FBiH i Stateški pravci u RS, Mapa puta za Brčko distrikt BiH) s ciljem unapređenja oblasti socijalne zaštite i inkluzije zasnovane na principima i smjernicama strategije Evropa 2020. • Sudjelovanje u radu Konferencije „Do koje mjere se poštuju prava osoba sa invaliditetom u BiH“, koju je u okviru projekta „Podrška mehanizmu zaštite i promocije prava osoba sa invaliditetom“, kojeg finansira Eu iz sredstava programa „Evropski instrument za demokraciju i ljudska prava (EIDHR), organizirala Inicijativa preživjelih od mina (FMRSP je bilo jedno od malog broja nadležnih ministarstava koja su uzela učešće u radu ove Konferencije); • Sudjelovanje na Konferenciji „Multisektorski pristup ranoj detekciji i intervenciji kod djece sa razvojnim poremećajima s posebnim naglaskom na djecu s autizmom“; • Sudjelovanje u radu Konferencije „Obaveze Bosne i Hercegovine prema ženama preživjelim ratnih zločina“ koja je organizirana s ciljem da se analizira i aktuelizira položaj žena žrtava u BiH u odnosu na preporuke CEDAW-a Komiteta; • Sudjelovanje u radu Međunarodne konferencije „Djelujući ka dostojanstvu – 20 godina borbe protiv ratnog seksualnog nasilja“. <u>2014.</u> • Kroz Implementaciju SPIS programa u 2014. godini održani su seminari „Integrativni pristup ranoj detekciji, intervenciji i inkluziji na nivou lokalne zajednice s ciljem jačanja mehanizama multisektoralne saradnje na lokalnom nivou“. Učesnici seminara su bili predstavnici: CSR, domovi zdravlja, škole, vrtići, općine, NVO i centri za rani rast i razvoj. • Također održan je i seminar „Promocija i usvajanje komunikacijskih alata te definiranje strategija u cilju unapređenja položaja ranjivih kategorija u BH društvu“, a u svrhu ukazivanja na važnost kontinuirane saradnje s medijima ali i usvajanje konkretnih alata za unapređenje vještina potrebnih za strateško komuniciranje s različitim akterima u oblasti komunikacija. Seminar se fokusirao na organizacije koje rade sa djecom sa invaliditetom na lokalnom nivou. • U organizaciji FMRSP održana Konferencija „Izazovi u zapošljavanju u vrijeme ekonomske krize“, na kojoj su učesnici između ostalog govorili i o zapošljavanju OSI; • Učešće na javnim konsultacijama „Analiza usklađenosti sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom“, održanim 18.11.2014. godine, u okviru projekta „IN – Implementacija UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini“. • Sudjelovanje i podrška Koordinacije OOSI Kantona Sarajevo u
--	--	---

		organizaciji obilježavanja 3. decembra Međunarodnog dana OSI; • Sudjelovanje u obilježavanju: - 21. marta Međunarodnog dana osoba sa Down sindromom; - 26. septembra Međunarodnog dana gluhih osoba, - 15. oktobar Međunarodnog dana bijelog štapa, itd. • Više prigodnih medijskih sadržaja u printanim i elektronskim medijima. <u>2015.</u> • U okviru Programa „Podrška izrade LAP za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina” organizovana dvodnevna Konferencija pod nazivom „Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom i SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, osnova za usvajanje i implementaciju LAP u kantonima FBiH, stanje i perspektive“. • Više prigodnih medijskih sadržaja u printanim i elektronskim medijima.
	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Saradnja postoji i uspješno se odvijala sa svim kantonalnim ministarstvima, centrima i općinskim službama nadležnim za poslove socijalne zaštite, a u okviru izvršavanja zakonskih obaveza kao i u pogledu izrade LAP za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina. Također, odvijala se suradnja i sa federalnim ministarstvima koja u svom radu imaju pitanja od značaja za položaj OSI, posebno sa FMF, FMBIZ, FMZ i FMON (projekat SPIS). • Održavana redovna suradnja sa OOSI i NVO koje djeluju u interesu OSI. U budžetu ovog ministarstva više od deceniju postoji transfer za podršku ovim organizacijama. U tom kontekstu je u 2012. godini izdvojeno 630.000,00 KM u svrhu finansiranja osnovne djelatnosti saveza koji su na nivou FBiH registrovani uz suglasnost FMRSP (iz ovih sredstava finansijska podrška pružena je za 15 saveza OOSI dok je pružena i podrška za tri udruženja logoraša u ukupnom iznosu 890.000,00 KM). • Podrška i suradnja sa NVO Centar za razvoj i podršku (CRP), internet portalom “Posao.ba” i FPRFBiH na projektu „Izbor poslodavca godine za OSI“. • Implementacija Program „Stvaranje preduslova za ostvarivanje ciljeva SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina” vršena u suradnji sa OOSI. • Sudjelovanje u radu VOSIBiH. • Sudjelovanje u radu Koordinacijske grupe za brigu o žrtvama mina BiH. • Sudjelovanje u većem broju aktivnosti saveza i udruženja, posebno u

		organizaciji i provođenju javnih skupova, konferencija, okruglih stolova, radionica. - Finansiranje projekata OOSI i organizacija koje djeluju u interesu OSI iz dijela sredstava ostvarenog prometa Lutrije BiH. <u>2013.</u> - Pored nastavka suradnje ostvarene u okviru aktivnosti navedenih u 2012. godini, u 2013. godini vršena u suradnji sa kantonalnim ministarstvima, centrima i službama nadležnim za poslove socijalne zaštite i OOSI i u okviru implementacije Programa „Podrška funkcioniranju uspostavljenih kantonalnih koalicija za izradu lokalnih akcionih planova za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina“ i Program „Podrška izrade lokalnih akcionih planova za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina“. <u>2014.</u> - Kroz implementaciju SPIS programa formirana je intersektorska radna grupa koju čine predstavnici federalnih ministarstava iz oblasti socijalne zaštite, obrazovanja i zdravstva, a čiji je fokus djelovanja promoviranje multisektoralnog pristupa na lokalnoj zajednici u cilju poboljšanja položaja OSI. Konkretno aktivnosti ove radne grupe odnosile su se na organizaciju i provođenje seminara na temu promicanja i zagovaranja prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima. <u>2015.</u> - U procesu izrade novog Zakona o radu, razmatrane su sugestije udruženja invalida rada, dostavljene FMRSP tokom javne rasprave koja je provedena u postupku koji je prethodio donošenju Zakona o radu.
	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012</u> - Suradnja sa BBRZ Gruppe, najveća organizacija za prekvalifikaciju i zapošljavanje OSI u Austriji, u smislu razmjene informacija za OSI, uključanje organizacija vladinog i NVO sektora u programske aktivnosti, poslodavaca i svih zainteresiranih u projekte prekvalifikacije i zapošljavanja OSI i teže zapošljivih kategorija stanovništva. - UNICEF- ovim Projektom SPIS obuhvaćene su i OSI. - WB i MMF u okviru planiranja budžeta i reformi u oblasti socijalne zaštite. - U okviru projekta „Ja sam“, koji je fokusiran na poboljšanju zdravstvene njege i edukacije za djecu i mlade osobe sa intelektualnim poteškoćama u Bosni i Hercegovini, uspostavljena suradnja sa Heeren Lo organizacijom. Cilj ovog projekta je poboljšanje

	zdravstvene njege za osobe sa mentalnim poteškoćama i pružiti svestranu pomoć Zavodu Drin Fojnica u svrhu što bolje njege i zaštite osoba sa poteškoćama u razvoju. • MyRight/SHIA u okviru afirmacije i promocije prava OSI. <u>2013.</u> • Ministarstvo je podržalo molbu Udruženja slijepih Kantona Sarajevo da mu se sa pozicije „Tekuće rezerve Vlade Federacije“ Budžeta FBiH za 2013. godinu, dodijele sredstva u iznosu od 20.428.39. KM, koja su mu potrebna da u saradnji sa partnerskim organizacijama implementira projekat odobren od Eu, pod nazivom „IN – Implementacija UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u BiH“. Projekta traje dvije godine, ukupna vrijednost 835.589,75 Eura ili 1.634.271,50 KM. EU finansira 90% projekta dok su partnerske organizacije dužne osigurati 10% sredstava. Sukladno potpisanom Protokolu o suradnji, odgovorna organizacija je dužna obezbijediti 50% sredstava, a 4 partnerske organizacije po 12,5% sredstava, što je odobreni iznos od 20.428,39 KM. • Sa Institutom za otvoreno društvo OSI – Opet Society Institute potpisan Sporazum o suradnji na Programu: <i>Razvoj Službi „Stanovanje u lokalnoj zajednici uz podršku“ u FBiH</i>, vrijedan 1.200.000,00 KM. <i>U okviru ovog programa se u periodu implementacije od tri godine trebaju razvijati samoodržive službe</i> za stanovanje u lokalnoj zajednici uz podršku. Razvoj službi u zajednici treba pokazati da se sveobuhvatne, održive i isplative kvalitetne usluge u zajednici mogu i trebaju razviti kao alternative stacionarnom smještaju. Pored promicanje socijalne uključenosti i poštivanje ljudskih prava kao ključne komponente članstva u EU, ova inicijativaće doprinijeti poštivanju ljudskih prava zagwarantiranih UN Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, s posebnim naglaskom na član 19. Pravo na život u lokalnoj zajednici, zapošljavanje novih kadrova i transformaciju zastarjelog, getoizirajućeg načina zbrinjavanja ove populacije. • UNICEF - Projektom SPIS obuhvaćene su i OSI. • USAID – Projekat jačanja institucija vlasti i procesa u BiH, u okviru kojeg se radi Zakon o udomiteljstvu, gdje se posebna pažnja posvećuje o definiranju optimalnih zakonskih prilika kod udomiteljstva djece i OSI. • WB i MMF u okviru planiranja budžeta i reformi u oblasti socijalne zaštite. • MyRight/SHIA u okviru afirmacije i promocije prava OSI.
--	--

		<u>2014.</u> • Realizacija aktivnosti započetih u prethodnoj godini na Projektu „IN – Implementacija UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u BiH“. • Projekat SPIS u saradnji sa UNICEF, provedeno više aktivnosti od značaja za OSI. <u>2015.</u> /-/
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Imajući u vidu nadležnosti, o ovom pitanju se vodi računa. Također se nastoji ići i dalje od osjetljivosti na ovo pitanje, tj. kroz programe i aktivnosti nastoji se stvariti inkluzija i jednake mogućnosti te djelovati na smanjenje i prevazilaženje diskriminacija OSI. Aktivnosti na implementaciji SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina usmjerene su na eliminaciju diskriminacije. Rješenje je percipirano prvenstveno u uspostavljanju odgovarajućeg zakonodavstva, a poduzete aktivnosti navedene su u II.1. <u>2013.</u> /-/ <u>2014.</u> • Priprema Nacrta zakona o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore ima za cilj uklanjanje diskriminacije u osatvarivanju prava na materijalnu podršku među OSI u smislu uzroka nastanka invaliditeta (ratni/neratni). • U okviru Projekta „Podrška mrežama socijalne sigurnosti i zapošljavanju (SSNESP)“ realizirana je komponenta „Razvoj, testiranje i vođenje implementacije nove(ih) metodologije(a) za ciljanje budžetskih novčanih naknada u Bosni i Hercegovini“, u okviru koje je realizirana aktivnost ispitivanja i definiranja novog mehanizma za bolje ciljanje budžetskih novčanih naknada u FBiH. Novim mehanizmom ciljanja bi se osigurala transparentnost kriterija i poboljšala učinkovitost naknada u dopiranjima do zaista siromašnih. Iako rezultati ovoga Projekta nisu implementirani u praksi, prvenstveno jer bi to iziskivalo velikere forme u oblasti, koje bi uključivale i boračku populaciju, rezultati ovog projekta su značaji i daju dobar pregled postojećeg stanja i osnov za moguća buduća djelovanja kojima bi se prevazišla postojeća diskriminacija među OSI, kao i među ostalim socijalno isključenim kategorijama. <u>2015.</u> -II-

	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> - Federalno ministarstvo rada i socijalne politike ima bazu podataka SOTAC u kojoj se vode podaci o krosnicima prava CŽR i osoba sa neratnim invaliditetom. Osim osnovnih ličnih podataka (Ime, prezime, JMBG, državljanstvo, prebivalište, adresa stanovanja), vode i podaci o vrsti i stepenu invaliditeta, vrsti prava i mjesečnim iznosima, zakonskom osnovu i trajanju prava. Postoji mogućnost kreiranja izvještaja po dobi i spolu korisnika (iako do sada takvi izvještaji nisu kreirani). Ovi podaci koriste se prilikom kreiranja informacija, izvještaja, godišnjih planova i programa rada, posebno u dijelu budžetskih planova i projekcija. Također, u okviru i formatu zakonom dopuštenom obimu informacija, podaci se dostavljaju na traženje nadležnih institucija ili naučnih ustanova i pojedinaca, kao i medija koji se bave istraživačkim radom i koji promiču prava i potrebe OSI. <u>2013.</u> /-/ <u>2014.</u> - U okviru Projekta „Podrška mrežama socijalne sigurnosti i zapošljavanju (SSNESP)“ realizirana je komponenta „Razvoj, testiranje i vođenje implementacije nove(ih) metodologije(a) za ciljanje budžetskih novčanih naknada u Bosni i Hercegovini“, u okviru koje je realizirane aktivnosti unaprijeđenja baze podataka SOTAC, s ciljem obezbjeđenja relevantnih statističkih podataka svih korisnika socijalnih davanja koja se osiguravaju na bilo kojem nivou vlasti (općinski, kantonalni, federalni). <u>2015.</u> - Realizacija aktivnosti unapređenja baze SOTAC.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> - FMRSP, kao i dugi niz godina ranije, i u ovoj godini je pružilo finansijsku podršku za 15 saveza i udruženja OSI u FBiH, u ukupnom iznosu od 630.000,00 KM. Svrha ove podrške je finansiranje osnovnih aktivnosti saveza i udruženja, kako bi se stvorile pretpostavke za pokretanje i provođenje programa i projekata kojim se podstiče i omogućava pristup društvenim, političkim, kulturnim, sportskim, rekreativnim sadržajima i aktivnostima OSI. U funkciji implementacije ove mjere su i ostale aktivnosti navedene u II.7. - Iz sredstava Lutrije BiH, koja ovo ministarstvo dobije, značajan dio se dodijeli OOSI za implementaciju programa koje podnose po javnom pozivu. - OOSI i drugim NVO koje pružaju podršku OSI davna su Pisma preporuke prilikom apliciranja na javne pozive drugih domaćih i

		međunarodnih institucija. <u>2013.</u> -//- <u>2014.</u> Kroz pružanje materijalne zaštite OSI (neratnim) i CŽR, koja je definirana Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, pružanje finansijske podrške savezima udruženja OSI u obezbjeđenju osnovnih uslova za rad, kako bi radili na podršci i promociji prava, potreba i mogućnosti OSI, te organizovanju i sudjelovanju na konferencijama, okruglim stolovima, prigodnim programima i medijskim emisijama, FMRSP je kontinuirano podržavalo i podsticalo uključivanje OSI u društvo. <u>2015.</u> -//-
--	--	---

Institucija		Federalno ministarstvo zdravstva (FMZ)
		Prikazane informacije samo iz prvog Upitnika jer drugi nisu vratili
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> FMZ je pripremio Akcioni plan za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, ali ga ne provodi zbog nedostatka finansijskih sredstava. U tu svrhu, ministarstvo usmjerava aktivnosti u na programe i projekte koji obuhvaćaju neki od ciljeva i mjera iz AP. <u>2013.</u> -II-
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> FMZ nije uvelo poseban budžetski kod za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina. Međutim, kroz različite programe i projekte, kao i iz sredstava Lutrije, finansijska sredstva se usmjeravaju na podršku OSI, kako kroz institucije zdravstvenog sistema, tako i kroz nevladin sektor. Tako je za podršku NVO iz Sarajeva, Tuzle i Mostara, koje su fokusirane na pomoć djeci s teškoćama sluha i govora, ovo ministarstvo iz sredstava Lutrije doznačilo 65.000,00 KM, u svrhu nabavke kohlearnih implantanata, dok je iz sredstava Projekta jačanja zdravstvenog sektora obezbijedilo 60.000,00 KM za različite projekte iz oblasti

		invalidnosti. Kroz projekat mentalnog zdravlja u BiH, koji financira Švicarska agencija za razvoj i suradnju, financiran je niz aktivnosti u oblasti mentalnog zdravlja. Između ostalog, određena finansijska sredstva su dodijeljena NVO u cilju jačanja istih. <u>2013.</u> Nije uveden poseban budžetski kod, ali doprinos realizaciji ove mjere je u tome da su 32 udruženja korisnika usluga mentalnog zdravlja u F BiH primila grantove u ukupnom iznosu od 125.000,00 KM.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> - FMZ je pripremiло, a VFBiH na 46. sjednici održanoj 19.04.2012. godine, usvojila dokument Politika i Strategija za zaštitu i unapređenje mentalnog zdravlja u FBiH (2012-2020), što implicira dobrobit i za OSI. Također, u 2012. godini je pripremiло a Parlament FBiH usvojio Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama („Službene novine Federacije BiH“ broj 14/13), koji je usklađen sa međunarodnim i evropskim dokumentima. Ovaj zakon predstavlja implementaciju obaveza koje prozilaže iz UN Konvencije o pravima OSI i Zaključka VFBiH sa 17. sjednice održane 15.09.2011. godine u dijelu nadležnosti Federalnog ministarstva zdravstva. Usvojenim izmjenama i dopunama Zakona unapređuje se mehanizam zaštite prava osoba sa duševnim smetnjama i to putem uspostave Komisije za praćenje zaštite prava osoba sa duševnim smetnjama Federacije BiH. Navedena federalna komisija je stručno, neovisno, savjetodavno tijelo FMZ. <u>2013.</u> - Na osnovu Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama u 2013. godini je pripremljen i donesen Pravilnik o izboru, organizaciji i radu Komisije za praćenje zaštite prava osoba sa duševnim smetnjama FBiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 44/13). Djelovanje ove Komisije imat će određene implikacije i na ostale opće i specifične ciljeve definirane Politikom i strategijom za zaštitu i unapređenje mentalnog zdravlja u FBiH (2012.-2020.). U vezi sa uspostavljanjem Federalne komisije, FMZ u suradnji sa Projektom mentalnog zdravlja u BiH izradilo i objavilo Priručnik za rad Komisije za praćenje zaštite prava osoba sa duševnim smetnjama FBiH. Također, FMZ je donijelo Pravilnik o bližim uvjetima koje mora ispunjavati centar za fizikalnu rehabilitaciju, kao i način njegovog organiziranja („Službene novine Federacije BiH“ broj 29/12).

	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • FMZ je, pored obezbjeđenja politike, strategije, zakona i podzakonskih akata, te organiziranja edukacija, dodijeljivalo finansijska sredstva i surađivalo sa organizacijama koje podupiru ostvarivanje prava i potreba OSI. <u>2013.</u> -II-
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • FMZ je implementiralo nekoliko projekata koji direktno ili indirektno unapređuju položaj OSI, a to su: - Projekat jačanja zdravstvenog sektora (HSEP) – prvenstveno se odnosi na reformu primarne zdravstvene zaštite, kroz poboljšanje kvalitete i dostupnosti obiteljske medicine, edukaciju iz oblasti zdravstvenog menadžmenta i jačanje kapaciteta za analizu i prikupljanje podataka; - Projekat mentalnog zdravlja u BiH – fokusiran na unaprijeđeno planiranje i upravljanje u sistemu mentalnog zdravlja u zajednici poboljšanje usluga za stanovništvo u lokalnim zajednicama, povećanje socijalne uključenosti i smanjenje stigmatizacije i diskriminacije osoba sa problemima mentalnog zdravlja; - Projekat jačanja sestrinstva – usmjeren je na jačanje sestrinstva u strukturalnom i organizacijskom smislu, izradu standarda sestrinske prakse, te povećanje dostupnosti zdravstvenih usluga vulnerabilnim skupinama, te formalno obrazovanje sestrinskog kadra, što direktno implicira kvalitet usluga i za OSI; - Projekat „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH – SPIS“- fokus je na ranoj prevenciji, društvenoj zaštiti i zaštiti dječijih prava. Uz finansijsku, tehničku i stručnu pomoć UNICEF-a, te sudjelovanje FMRSP, FMON i drugih nadležnih vladinih i NVO, pripremljeni su važni strateški dokumenti, među kojima su najvažniji Politika za unapređenje ranog rasta i razvoja 2011-2014. koju je usvojila VFBiH, te Strategija za rani rast i razvoj FBiH. Nakon ovih dokumenta usvojen je Pravilnik o kontinuiranoj profesionalnoj edukaciji u obliku detekcije, dijagnostike, intervencije i praćenja razvojnih i drugih poremećaja koji utječu na rast i razvoj djece. • Na osnovu Odluke VFBiH osigurano je finansiranje prioriternih vertikalnih programa zdravstvene zaštite od interesa za FBiH i prioriternih najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz određenih

		specijalističkih djelatnosti, na način i pod uslovima utvrđenim propisima iz oblasti zdravstvenog osiguranja. Iz sredstava vertikalnog programa izdvajaju se sredstva za skrining fenilketonurije, hipotireoze i adrenalne hipoplazije, te za implantaciju kohlearnog aparata kod djece. Također se izvajaju sredstva za biomedicinski potpomognutu oplodnju za OSI. Svaki od navedenih projekata ima zajednički cilj poboljšanja usluga stanovništvu i jačanje kapaciteta zdravstvenih ustanova, što u konačnici podrazumijeva i unapređenje položaja OSI. <u>2013.</u> • Projekat jačanja zdravstvenog sektora (HSEP), kroz komponentu inovativnih grantova redovno direktno pomaže nevladinim organizacijama koje se bave aktivnostima u oblasti invalidnosti, te je u 2013. godini odobreno četiri granta za organizacije osoba sa invaliditetom. Pored toga u procesu građevinskog renoviranja ambulanti strogo se vodi računa o pristupu za osobe sa invaliditetom, izgradnji odgovarajućih ulaza i toaleta. • Aktivnosti FMZ bile su usmjerene i na usaglašavanje liste esencijalnih lijekova kantona, kao i privremenih cijena lijekova, radi osiguranja stanovništvu dostupnih kvalitetnih, sigurnih i provjerenih lijekova, što utječe i na poboljšanje kvaliteta usluga i za OSI.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • FMZ je u okviru Projekta mentalnog zdravlja realiziralo i 4 projekta udruženja korisnika na temu izrade i provođenja antistigma programa u oblasti promocije mentalnog zdravlja, destigmatizacije i prevencije socijalne isključenosti korisničke populacije. Cilj edukacije je bio ojačati kapacitete udruženja korisnika i mentalnozdravstvenih profesionalaca u razumijevanju tipova stigme, komunikaciji u borbi protiv stigme i načinima mjerenja efekata rada prije i poslije intervencija. Edukacije su provedene u 20 lokalnih zajednica te su pored predstavnika korisničkih udruženja, 30 mentalnozdravstvenih profesionalaca te 82 ostalih (studenti i učenici osnovnih i srednjih škola). <u>2013.</u> • Podaci nisu prikazani po godinama, pa je moguće da se dio aktivnosti navedenih u 2012. odnosi (i) na 2013.

II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2012.</u> - FMZ navodi da je posljednjih godina bilo mnogo aktivnosti na podizanju kadrovskih i tehničkih kapaciteta za kvalitetnu podršku OSI. U FBiH je u 2012. godini u zdravstvenom sektoru bilo zaposleno 7% više radnika u odnosu na 2008. godinu, što direktno povećava dostupnost i kvalitetu usluga. Povećan je i broj osoba na nivou sekundarne zdravstvene zaštite, preciznije u posmatranom razdoblju 2008.-2012. godine broj doktora u bolnicama porastao je za 11,2% a broj zdravstvenih tehničara za 12,7%. Povećan je i broj postelja sa stacionarom za 3,5%. Također je povećan i broj ambulantni porodične medicine za 8,5%, vršena je rekonstrukcija i opremanje ambulantni porodične medicine širom FBiH, kao i 15 CMZ-ova. - U okviru aktivnosti projekta mentalnog zdravlja – komponente „Koordinirana unutarsektorska i intersektorska saradnja za pružanje usluga usmjerenih na klijenta“, razvijeni su Priručnik i Praktikum za potrebe kontinuirane edukacije iz koordinirane brige u mentalnom zdravlju. Kompletirana je obuka za trenere izkoordinirane brige u tri ciklusa. Kao rezultat edukacije ukupno 21 edukator/ica su certificirani i zvanično imenovani kao budući edukatori od strane entitetskih ministarstava zdravstva/zdravlja i odjela za zdravstvo i ostale usluge Vlade Brčko Distrikta BiH. Edukacija osoblja timova CMZ-a te dijela kadra iz psihijatrijskih bolnica/odjeljenja/klinika započela je u decembru 2012. godine i završena u maju 2013. godine. U edukacijama je ukupno učestvovalo 625 profesionalaca iz 67 CMZ i 15 psihijatrijskih bolnica/odjeljenja/klinika. 565 profesionalaca (ili 90%) je uspješno položilo finalni ispit te uspješno završilo edukaciju. <u>2013.</u> -II-
II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> - FMZ navodi da je u okviru Projekta mentalnog zdravlja dodijeljeno 5 grantova za 26 korisnička udruženja sa ciljem realizacije lokalnih antistigma programa. Antistigma programi su usmjereni na senzibilizaciju javnosti za probleme u mentalnom zdravlju, promociju rada i jačanja kapaciteta udruženja i druge programe od interesa za udruženja. <u>2013.</u> - FMZ je za 32 udruženja korisnika usluga mentalnog zdravlja u Federaciji BiH u 2013. godini obezbijedilo grantove u ukupnom iznosu 125.000,00 KM.

	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • FMZ aktivno sudjeluje u radu VOSiBiH, gdje su zastupljeni i drugi sektori, te aktivno učestvuje u realizaciji programa Vijeća. U okviru ovih aktivnosti nastoji se ojačati suradnja sa sektorom socijalne zaštite, obrazovnim sektorom, kao i NVO. <u>2013.</u> -II-
	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • FMZ navodi da je u okviru svojih aktivnosti razvilo suradnju sa međunarodnim organizacijama uz čiju podršku kontinuirano radi na unapređenju u sektoru zdravstva, s posebnim akcentom na unapređenje usluga OSI, ali i na polju rane detekcije i intervencije. U tom kontekstu naročito je bitna suradnja sa Valdom Švicarske i UNICEF-o, Svjetskom zdravstvenom organizacijom, Svjetskom bankom i dr. <u>2013.</u> -II-
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • FMZ navodi da u svim programima, projektima, zakonskim rješenjima poštuje principe jednakosti, odnosno vodi računa o potrebama OSI. <u>2013.</u> -II-
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • FMZ ne prikuplja podatke specifične za OSI. Međutim, u toku su aktivnosti koje vodi ZZJZFBiH vezano za nove obrasce o prikupljanju podataka. Ovim novim obrascima će se značajno poboljšati statistička slika u oblasti invalidnosti, a u pripremi su finalne dorade: Izvještaj o povredi na radu, Bolnički bolesnički list (sa definiranim finalnim rezultatima liječenja), Obrazac o povredi u saobraćaju, Izvještaj o mobilitetu kroz obiteljsku medicinu i primarnu zdravstvenu zaštitu, Izvještaj o radu službi fizikalne medicine na primarnom i sekundarnom nivou, izvještaj o kongenitalnim malformacijama, te prijava kronične psihoze. Ovi statistički obrasci uveliko će poboljšati statističko izvještavanje, te analizu i planiranje potreba u zdravstvenom sektoru. <u>2013.</u> -II-

	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • FMZ navodi da kontinuirano podržava programe, projekte i aktivnosti OSI, OOSI, te organizacije koje promiču njihove interese, u okviru mogućnosti. <u>2013.</u> -II-
--	---	--

	Institucija	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> • FMON nije pripremio Akcioni plan za implementaciju aktivnosti za koje je zaduženo u Strategiji, ali je imajući u vidu obaveze iz ovog dokumenta, u svom godišnjem planu rada implementiralo Program „Pomoć projektima inkluzije i projektima poboljšanja rada s djecom sa posebnim potrebama“. Također je u okviru realizacije „Transfer za finansiranje studentskog standarda“ uvrstilo i projekte koji su u funkciji podrške studentima sa invaliditetom. Rezultatinisu precizirani, ali se može zaključiti da je ministarstvo pružalo podršku u obezbjeđenju stručnih resursa, materijalo-tehničkih uvjeta i uvjeta za provođenje programa inkluzivnog obrazovanja.
		<u>2013.</u> -II-
		<u>2014.</u> • FMON nije izradilo Akcioni plan za implementaciju ciljeva Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH, ali je učestvovalo u izradi drugih dokumenata koji imaju za cilj unapređenje mogućnosti pristupa i učešća u obrazovanju za osobe sa invaliditetom. U okviru zajedničkog projekta Evropske unije i Vijeća Evrope pod nazivom „Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju“ u Jugoistočnoj Evropi, predstavnica Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke je učestvovala u radu Tima za inkluzivnu obrazovnu politiku BiH. Rezultat rada ovog tima je izrađen Nacrt akcionog plana zasnovanog na preporukama inkluzivnih obrazovnih politika. Ovaj dokument će biti prezentiran na regionalnoj konferenciji ministaraobrazovanja Jugoistočne Evrope, koja će se održati od 5. do 6. novembra 2015. godine, u Sarajevu.
		<u>2015.</u> -II-

	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> • FMON nije uvelo poseban transfer ali je u okviru Program „Pomoć projektima inkluzije i projektima poboljšanja rada s djecom sa posebnim potrebama“ koji je u funkciji implementacije aktivnosti definiranih u Strategiji u 2012. godini izdvojilo 213.809.94 KM. <u>2013.</u> • Ministarstvo nije uvelo poseban transfer ali je u okviru Program „Pomoć projektima inkluzije i projektima poboljšanja rada s djecom sa posebnim potrebama“ koji je u funkciji implementacije aktivnosti definiranih u Strategiji u 2012. godini izdvojilo 230.350,00 KM KM. <u>2014.</u> • FMON već niz godina u svom programu rada ima program pod nazivom „Pomoć projektima poboljšanja odgojno-obrazovnog rada sa djecom sa poteškoćama u razvoju“. FMON je u 2014. godini za Program „Pomoć projektima poboljšanja odgojno-obrazovnog rada sa djecom sa poteškoćama u razvoju“ izdvojilo 45.000,00 KM. U okviru navedenog programa finansijski je podržano 9 projekata poboljšanja odgojno – obrazovnog rada sa djecom sa poteškoćama u razvoju. <u>2015.</u> • FMON je u 2015. godini za Program „Pomoć projektima poboljšanja odgojno-obrazovnog rada sa djecom sa poteškoćama u razvoju“ izdvojilo 156.700,00 KM. U okviru navedenog programa finansijski je podržano 35 projekata poboljšanja odgojno – obrazovnog rada sa djecom sa poteškoćama u razvoju.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Aktivnosti nisu precizirane, samo je navedeno da su sudjelovali u aktivnostima koje podrazumijevaju provođenje mjera Startegije, za koje su zaduženi kao nosilac ili sunosilac aktivnosti. <u>2013.</u> -II- <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
		<u>2012.</u> /-/

	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2013.</u> /-/ <u>2014.</u> • FMON je u 2014. godini, kroz djelovanje interresorne radne grupe, izradilo dokument „Strateški pravci razvoja karijerne orijentacije u Federaciji BiH za period 2015. – 2020. godina“, koji je VFBiH prihvatila na 143. sjednici održanoj 10.12.2014. godine. U navedenom dokumentu se, kao jedan od specifičnih ciljeva, navodi sljedeći: Osigurati (karijerno) praćenje i savjetovanje za osjetljive i rizične grupe. Pod ovim se smatraju i OSI, a implementacija ovog specifičnog cilja bi trebala doprinijeti osiguranju usluga savjetovanja i praćenja u procesu izbora škole, fakulteta, odnosno zanimanja, te praćenje u toku radnog vijeka radi omogućavanja lakšeg zapošljavanja i zadržavanja posla, odnosno upravljanja vlastitom karijerom i profesionalnim razvojem. <u>2015.</u> • FMON je u 2015. godini, kroz djelovanje iste interresorne radne grupe, izradilo Prijedlog akcionog plana za implementaciju Strateških pravaca razvoja karijerne orijentacije u Federaciji BiH za period 2015 – 2020. godina. Prijedlog je upućen VFBiH na razmatranje, a cilj ovoga dokumenta jeste davanje prijedloga mjera i aktivnosti čija implementacija bi doprinijela općeg i specifičnog cilja razvoja karijerne orijentacije u FBiH. U okviru navedenog dokumenta predložene su sljedeće mjere koje se odnose na praćenje i savjetovanje za ciljne grupe u riziku od socijalne marginalizacije i isključivanja: - Kreiranje programa karijerne orijentacije za različite grupe nezaposlenih osoba; - Kreiranje programa karijerne orijentacije za osobe sa posebnim potrebama; - Uspostavljanje mehanizama saradnje svih relevantnih institucija u osiguranju kontinuiranog praćenja i savjetovanja za rizične grupe.
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • FMON je obezbijedilo sredstva za projekte smanjenja isključenosti i diskriminacije osoba i djece sa posebnim potrebama, razvijanje vještina komunikacije kod djece sa Down sindromom, poboljšanje procesa inkluzivne nastave, uklanjanje arhitektonskih barijera za OSI, stvaranje inkluzivnog okruženja i uvođenje odgovarajuće didaktičko-metodičke opreme.

		<u>2013.</u> Ministarstvo je obezbijedilo sredstva za realizaciju projekta nabavke opreme za poboljšanje uslova rada u logopedskom kabinetu, unapređenje inkluzivne nastave, angažman stručnih timova u vrtićima, itd. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> - FMON je vršilo nabavku i uvođenje u nastavu opreme, učila i stručne literature za inkluzivnu nastavu, te štampalo lektire u tehnikama prilagođenim slijepim i slabovidnim učenicima, podržalo je nabavku savremene didaktičko-metodičke opreme za provođenje inkluzivnog obrazovanja slijepih osoba, podržalo je izradu i štampanje skripti i slikovnica za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama, kao i za škole i udruženja na području FBiH. <u>2013.</u> - Ministarstvo je obezbijedilo sredstva za nabavku opreme i stručne literature za inkluzivnu nastavu, nabavku stručno-didaktičke opreme, finansiralo izradu slikovnica i dr. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku osobama sa invaliditetom	<u>2012.</u> - FMON je u okviru programa „Pomoć projektima inkluzije i projektima poboljšanja rada sa djecom sa posebnim potrebama“ izdvojilo sredstva za projekte edukacije nastavnika i stručnih saradnika u oblasti inkluzije, poboljšanje rada defektologa-logopeda u vrtićima, nabavka savremene didaktičko-metodičke opreme za provođenje inkluzivnog obrazovanja, opremanje sobe za senzornu integraciju, logopedskog kabineta, nabavku Behringеровog aparata za djecu sa smetnjama u govoru, itd. <u>2013.</u> - Ministarstvo je u okviru projekta „Pomoć projektima inkluzije i projektima poboljšanja rada sa djecom sa posebnim potrebama“

		izdvojilo sredstva za opremanje učionica za djecu sa posebnim obrazovnim potrebama, opremanje inkluzivnih učionica računalnom opremom i didaktičkim materijalmo, pružanje podrške odgajateljima u procesu rane inkluzije, finansiranje dijela opservacije i dijagnostike dnevnog boravka djece predškolskog i školskog uzrasta sa teškoćama u razvoju i učenju. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • Podaci koji se navode nisu relevantni za evaluacijsko razdoblje. <u>2013.</u> • Održana promocija Smjernica za školovanje djece sa posebnim potrebama u srednjim školama. Također je promicana inkluzija u obrazovanju na Drugom sajmu ideja inkluzije; Konferencija o temi „Inkluzija u odgoju i obrazovanju – od legislative do primjene“ održane u povodu Međunarodnog dana osoba s down sindromom. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • FMON je održavalo i razvijalo suradnju sa osnovnim i srednjim školama na području Federacije BiH, kao i udruženjima i nevladinim organizacijama, koje finansijski podržava u aktivnostima unapređenja položaja OSI. <u>2013.</u> -II- <u>2014.</u> • Predstavnici FMON su dio Intersektorske radne grupe „Zdrav rast i razvoj“ FBiH, koju čine predstavnici sektora zdravstva, obrazovanja i socijalne politike i UNICEF-a. Ova radna grupa je u prethodnom periodu razmatrala na koji način se može unaprijediti položaj OSI, a poseban fokus je bio stavljen na djecu sa teškoćama u razvoju.

		<u>2015.</u> -II-
	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> /-/ <u>2013.</u> /-/ <u>2014.</u> Kao što je već navedeno predstavnica FMON je učestvovala u radu Tima za inkluzivnu obrazovnu politiku BiH, koji je djelovao u okviru zajedničkog projekta EU i VE pod nazivom „Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju“ u Jugoistočnoj Evropi. Kroz djelovanje Tima za inkluzivnu obrazovnu politiku BiH, izrađen je Nacrt akcionog plana zasnovanog na preporukama inkluzivnih obrazovnih politika, koji će biti prezentiran na Regionalnoj konferenciji ministara obrazovanja Jugoistočne Evrope, koja će se održati u novembru 2015. godine u Sarajevu u organizaciji VE. <u>2015.</u> -II-
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> FMON je kroz realizaciju programa „Pomoć projektima inkluzije i projektima poboljšanja rada sa djecom sa posebnim potrebama“ finansijski podržalo projekat „Bez predrasuda za bolji život“, koji je imao za cilj djelovanje na smanjenje isključenosti i diskriminacije djece sa posebnim potrebama. <u>2013.</u> -II- <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> /-/ <u>2013.</u> /-/

		<u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> FMON je izradilo informaciju pod nazivom „Analiza stepena inkluzivnosti osnovnog obrazovanja u Federaciji BiH“. U narednom periodu navedena Informacija bit će upućena Vladi Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje. Prilikom izrade navedene Informacije korišteni su podaci i informacije kantonalnih ministarstava obrazovanja, zakonski i podzakonski akti koji se odnose na ovu oblast, stručna literatura i podaci iz drugih dostupnih izvora.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> - FMON je u okviru programa „Pomoć projektima inkluzije i projektima poboljšanja rada sa djecom sa posebnim potrebama“ finansijski podržalo projekte koji omogućavaju pristup društvenim, sportskim i kulturnim sadržajima. <u>2013.</u> -II- <u>2014.</u> - Ovo je odgovoreno u pitanju 1. pod tačkom b). <u>2015.</u> -II-

Institucija		Federalno ministarstvo kulture i sporta (FMKS)
		Prikazane informacije samo iz drugog Upitnika jer prvi nisu vratili
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015.	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2014.</u> - FMKS nije izradilo Akcioni plan za implementaciju ciljeva SIMOI u FBiH 2011.-2015. <u>2015.</u> - U 2015. godini Ministarstvo nije izradilo navedeni Akcioni plan.

II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.- 2015. godina	<u>2014.</u> - Sektor za sport FMKS je u 2014. godini, izdvojio finansijska sredstva utvrđena tačkom 5. Odluke o usvajanju Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Budžetom FBiH za 2014. godinu FMKS („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/14). Navedenom tačkom, raspodjela sredstava u visini od 30.000,00 KM, predviđena je za sufinansiranje sportskih manifestacija i klubova u oblasti invalidnog sporta. <u>2015.</u> - Odlukom o usvajanju Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Budžetom FBiH za 2015. godinu FMKS („Službene novine Federacije BiH“, broj: 59/15), za Sufinansiranje sportskih manifestacija i klubova u oblasti invalidnog sporta, predviđena su sredstva u visini od 40.000,00 KM, kao i za Programске aktivnosti Paraolimpijskog komiteta BiH za 2015. godini u visini od 15.000,00 KM.
	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2014.</u> - U 2014. godini, nisu bili donijeti propisi usklađivani sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom. <u>2015.</u> - VFBiH je u januaru 2015. godine, donijela Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o određivanju kriterija za dodjeljivanje nagrada sportistima, sportskim radnicima i sportskim udruženjima iz FBiH za ostvarene vrhunske sportske rezultate na međunarodnim takmičenjima („Službene novine Federacije BiH“, br. 27/12, 74/13 i 4/15). Navedenom Uredbom predviđena su sredstva za podršku sportistima za postignute rezultate u paraolimpijskim sportovima.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2014.</u> Odlukom o usvajanju Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Budžetom FBiH za 2014. godinu FMKS („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/14), predviđeno je sufinansiranje sportskih manifestacija i klubova u oblasti invalidskog sporta. Na osnovu navedene Odluke, raspisan je Javni poziv za odabir programa i projekata koji će se sufinansirati iz Budžeta FBiH u 2014. godini, kako bi se između ostalih, dodjelila sredstva i udruženjima i OSI.

	<u>2015.</u> Kontinuirano provođenje Odluke o usvajanju Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Budžetom FBiH za 2015. godinu FMKS („Službene novine Federacije BiH“, broj: 59/15). Također, shodno navedenoj Odluci, raspisan je Javni poziv za odabir programa i projekata koji će se sufinansirati iz Budžeta FBiH u 2015. godini, na osnovu kog će se, između ostalih, dodjeljivati sredstva udruženjima i OOSI.
II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2014.</u> - FMKS nije provodilo programe koji direktno ili indirektno unapređuju položaj OSI. <u>2015.</u> - I u 2015. godini nije bilo programa koji unapređuju položaj OSI.
II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2014.</u> - FMKS nije imalo aktivnosti u izradi informativno/edukativnih materijala, namjenjenih za informisanje, podršku i unapređenje mogućnosti OSI. <u>2015.</u> - Također, ni u 2015. godini, nije ništa poduzeto po ovom pitanju.
II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2014.</u> - FMKS u 2014. godini, nije provodilo odgovarajuću edukaciju stručnjaka, nabavku opreme, prilagođavanje prostora sa fokusom ili indirektnim efektom na OSI. Želimo istaći da je Ministarstvo, prije par godina, prilagodilo prostor OSI, na način da je adaptiran ulaz u objekat, kao i mogućnost korištenja toaleta. <u>2015.</u> - U 2015. godini Ministarstvo nije poduzimalo aktivnosti koje se odnose na naprijed navedene aktivnosti.
II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2014.</u> - U 2014. godini FMKS nije održavalo, podržalo niti sudjelovalo na tematskim radionicama, konferencijama, okruglim stolovima, debatama, medijskim sadržajima i promotivnim materijalima. <u>2015.</u> - U 2015. godini Ministarstvo nije učestvovalo u aktivnostima koje se odnose na promicanje i zagovaranje prava i potreba OSI.

	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2014.</u> - FMKS nije uspostavilo saradnju sa drugim vladinim organizacijama, NVO i OOSI, za unapređenje položaja OSI. <u>2015.</u> - U 2015. godini, Ministarstvo nije uspostavilo međusektorsku saradnju, u svrhu iznalaženja rješenja za unapređenje položaja OSI.
	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2014.</u> - Nije bilo uspostavljanja saradnje sa međunarodnim institucijama i organizacijama koje promovišu i zastupaju prava i bolje uslove života OSI. <u>2015.</u> - U 2015. godini nije bilo uspostavljanja i razvijanja saradnje sa međunarodnim institucijama i organizacijama, koje promovišu i zastupaju prava i bolje uslove života OSI.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2014.</u> - Mjere koje imaju za cilj eliminaciju i umanjeње diskriminacije OSI, uvedene su u Odluci o usvajanju Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Budžetom FBiH za 2014. godinu FMKS („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/14). <u>2015.</u> - Shodno Odluci o usvajanju Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Budžetom FBiH za 2015. godinu FMKS („Službene novine Federacije BiH“, broj: 59/15), raspisan je Javni poziv za odabir programa i projekata koji će se sufinansirati iz Budžeta FBiH u 2015. godini, na osnovu kog će se dodjeljivati sredstva udruženjima i OOSI.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2014.</u> - Da, kako je navedeno u odgovoru pod tačkom II.9.). <u>2015.</u> - Da, kako je navedeno u odgovoru pod tačkom II.9.).

Institucija		Federalno ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno -oslobodilačkog rata (FMBIZ)
		Prikazane informacije samo iz prvog Upitnika jer drugi nisu vratili
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2012.</u> - Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. Navodi se da se mjere predviđene Strategijom implementiraju kroz Program rada Ministarstva. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - Ministarstvo nije uvelo posebna budžetski kod za implementaciju Strategije. U napomeni se navode budžetske linije koje se planiraju za podršku udruženjima i za izvršenje Zakonom propisanih obaveza: - Transfer za pomoć u liječenju pripadnika branilačkih populacija i članova njihovih porodica; - Transfer za temeljna udruženja – udruge proistekle iz poslednjeg domovinskog rata; - Transfer za sufinansiranje troškova sahrana i dženaza pripadnika braniteljske populacije; - Transfer za obilježavanje značajnih datuma, događaja i ličnosti iz perioda odbrambeno oslobodilačkog/domovinskog rata; - Transfer za jednokratnu novčanu podršku pripadnicima oružanih snaga BiH; - Transfer pojedincima – automobili RVI 100% (nabavka putničkih automobila za ratne vojne invalide 100% prve grupe (pokretanje postupak se pokreće u aprilu); - Transfer za podršku Fondaciji za pružanje pomoći u rješavanju stambenih pitanja pripadnika boračke populacije. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> - Podaci se ne navode. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012.

	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Navode se budžetske linije navedene u I.2.). <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • Putem transfera za podršku udruženjima RVI daje se podrška programima koji unapređuju položaj ove populacije. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • Aktivnosti izrade edukativnog materijala korisnog za OSI, organizovanje sportskih aktivnosti i pomoć članovima udruženja provedene u okviru transfera za podršku udruženjima RVI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku osobama sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Navodi se da su ove aktivnosti u nadležnosti kantona. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • Navodi se da je u evaluacijskom razdoblju u okviru transfera za pomoć udruženjima i transfera za obilježavanje značajnih datuma finansijski podržavalo organizaciju okruglih stolova i štampanje promotivnih materijala. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Navodi se da postoji redovna suradnja sa udruženjima AR BiH i HVO. <u>2013.</u> Odgovor kao u 2012.

	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Podaci se ne navode. <u>2013.</u> • Podaci se ne navode.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Navodi se da ministarstvo vodi računa da propisi iz ove oblasti ne sadrže diskriminirajuće odredbe. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • Ministarstvo ima bazu podataka korisnika prava ratnih vojnih invalida i porodica poginulih boraca u kojoj se vode podaci o spolu, dobu i stepenu invaliditeta kao i iznos novčanih naknada. Podaci se koriste za potrebe vršenja isplate mjesečnih novčanih naknada, za izradu analiza i informacija o stanju u oblasti. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • Navodi se da je ministarstvo finansijski podržalo aktivnosti uključivanja ratnih vojnih invalida u sportske, kulturne i društvene aktivnosti i sadržaje <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.

Institucija	Federalno ministarstvo finansija (FMF)
	Nisu vratili nijedan upitnik, niti su dostavili bilo kakav odgovor.

Institucija	Federalno ministarstvo prostornog uređenja (FMPU)
	Nisu vratili nijedan upitnik, niti su dostavili bilo kakav odgovor.

Institucija	Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta (FMRPO)
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina <u>2012.</u> - Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. U napomeni se navodi da se nije prišlo izradi sektorskog Akcionog plana zato što su obaveze iz Strategije koje se odnose na ovo ministarstvo već sadržane u postojećem strateškom aktu Ministarstva- Akcionom planu realizacije Projekta „Razvoj malog i srednjeg poduzetništva u F BiH“ (20013-20015). U okviru strateškog cilja 8. „Poticanje poduzetništva ciljnih skupina“ kao aktivnost je planirano i poticanje poduzetništva OSI. Financiranje projekata iz ove oblasti planira se u skladu s raspoloživim sredstvima. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> - Nije urađen sektorski akcioni plan za implementaciju Strategije. Međutim, obveze iz Strategije koje se odnose na ovo ministarstvo su već sadržane u postojećem strateškom aktu Ministarstva. Akcionim planom realizacije Projekta „Razvoj malog i srednjeg poduzetništva u Federaciji BiH“ (2013-2015), u okviru 8. strateškog cilja – „Poticanje poduzetništva ciljnih skupina“ planirana je aktivnost poticanja poduzetništva osoba sa invaliditetom. <u>2015.</u> -II-
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina <u>2012.</u> - Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.

II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Navodi se da u nadležnosti Ministarstva nema propisa koje bi trebalo posebno uskladiti sa UN Konvencijom o pravima OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • U nadležnosti FMRPO ne nalaze se propisi koje bi trebalo posebno uskladiti sa UN Konvencijom o pravima OSI. <u>2015.</u> /-/
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da je u rješavanju pitanja iz nadležnosti Ministarstva pokazan senzibilitet za OSI. Ministarstvo svake godine provodi javni natječaj za odabir korisnika poticajnih sredstava na koji su mogli konkurirati subjekti malog gospodarstva, a između ostalog i poduzetnici koji su OSI gdje je pokazan senzibilitet za ovu kategoriju poduzetnika na način da je jedan od kriterija za odabir projekta koji je donosio određeni broj bodova bila i pripadnost ovoj populaciji. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • U djelokrugu poslova koji su u nadležnosti ovog ministarstva pokazan je senzibilitet za OSI. FMRPO svake godine provodi javni natječaj za odabir korisnika poticajnih sredstava na koji mogu konkurirati subjekti malog gospodarstva, a između ostalog i poduzetnici koji su OSI gdje je pokazan senzibilitet za ovu kategoriju poduzetnika na način da je jedan od kriterija za odabir projekata, koji je posebno bodovan, bila i pripadnost ovoj ciljnoj skupini. Također su dodatno vrednovani projekti koji predviđaju upošljavanje OSI. <u>2015.</u> /-/
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • FMRPO provodi programe koji su u funkciji podrške i unapređenja položaja OSI. Na temelju Odluke o usvajanju Programa utroška dijela sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava Tekućeg transfera utvrđenog Budžetom FBiH za tekuću godinu FMRPO, svake godine raspisuje se javni natječaj za odabir korisnika poticajnih sredstava na koji mogu aplicirati i poduzetnici koji su OSI o čemu se posebno vodi

		računa prilikom odabira projekata na način opisan u II.2. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Da, indirektno, na način opisan u točki b) Upitnika kroz provođenje Programa utroška sredstava s kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Budžetom FBiH za 2014. godinu FMRPO koji čini više projekata. („Tehničko usklađivanje“, „Poticaji tradicionalnim i starim obrtima“, „Poticaj poduzetništvu žena“, „Poticaj poduzetništvu mladih“, „Subvencioniranje kamata na poduzetničke kredite“, „Poticaj novoosnovanim subjektima malog gospodarstva“ i „Poticaj poduzetnicima izvozniciima“ i dr.). <u>2015.</u> /-/
		Na pitanja od II.4. do II.11. u prvom upitniku nema odgovora, a u drugom upitniku odgovor na sva navedena pitanja je „Ne“.

Institucija		Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom Federacije BiH (FPRFBiH)
		Prikazane informacije samo iz drugog Upitnika, prvim krugom prikupljanja informacija nije obuhvaćen.
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2014.</u> • Fond je u okviru svog godišnjeg plana rada za 2014. godinu ugradio i konkretizirao aktivnosti predviđene Strategijom iz Poglavlja 6. (Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje) u kojem se Fond navodi kao nosilac aktivnosti. <u>2015.</u> • Fond je u okviru svog godišnjeg plana rada za 2015. godinu ugradio i konkretizirao aktivnosti predviđene Strategijom iz Poglavlja 6. (Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje) u kojem se Fond navodi kao nosilac aktivnosti.

II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2014.</u> • Ne, Fond nije budžetski korisnik i prema tome i nije uveo budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2015.</u> -//-
	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2014.</u> • Pravilnici kojima se uređuje raspoređivanje i raspodjela sredstava Fonda prema sljedećim namjenama: - programi/projekti razvoja privrednih društava, zaštitnih radionica, ustanova i radnih centara; - programi/projekti održivosti nivoa zaposlenosti OSI; - programi/projekti profesionalne rehabilitacije nezaposlenih OSI; - dodjela novčanih stimulansa za novo zapošljavanje i samozapošljavanje OSI; - isplate novčanih naknada po osnovu uplaćenih doprinosa i poreza na dohodak i isplate subvencije neto plate za OSI u zaštitnim radionicama. <u>2015.</u> • Pravilnici kojima se uređuje raspoređivanje i raspodjela sredstava Fonda prema sljedećim namjenama: - programi/projekti razvoja privrednih društava, zaštitnih radionica, ustanova i radnih centara; - programi/projekti održivosti nivoa zaposlenosti OSI; - programi/projekti profesionalne rehabilitacije nezaposlenih OSI; - dodjela novčanih stimulansa za novo zapošljavanje i samozapošljavanje OSI; - isplate novčanih naknada po osnovu uplaćenih doprinosa i poreza na dohodak i isplate subvencije neto plate za OSI u zaštitnim radionicama.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2014.</u> • U cilju boljeg informisanja i savjetovanja OSI u Fondu su razvijeni novi pristupi u radu kao što su: • web stranica Fonda je prilagođavana potrebama OSI i učinjena je pristupačnijom osobama sa intelektualnim poteškoćama te slijepim i slabovidnim osobama; • stvorena je mogućnost da OSI dobiju potrebne informacije

		neposredno, putem telefona, mail-a, društvenih mreža; • posebno se vodilo računa o neposrednom odnosu sa OSI prilikom njihovog dolaska u prostorije Fonda; • uklonjene su fizičke barijere za OSI koje imaju poteškoće u kretanju (napravljena rampa za osobe u kolicima, te adaptiran sanitarni čvor za potrebe OSI); • organizuju se kursevi znakovnog jezika za uposlenike Fonda. <u>2015.</u> • web stranica Fonda je prilagođavana potrebama OSI i učinjena je pristupačnijom osobama sa intelektualnim poteškoćama te slijepim i slabovidnim osobama; • stvorena je mogućnost da OSI dobiju potrebne informacije neposredno, putem telefona, mail-a, društvenih mreža; • posebno se vodilo računa o neposrednom odnosu sa OSI prilikom njihovog dolaska u prostorije Fonda; • uklonjene su fizičke barijere za OSI koje imaju poteškoće u kretanju (napravljena rampa za osobe u kolicima, te adaptiran sanitarni čvor za potrebe OSI); • organizuju se kursevi znakovnog jezika za uposlenike Fonda; • organizuju se radne posjete svim kantonima u FBiH, a u cilju promocije rada Fonda te razvijanja saradnje sa lokalnim zajednicama, relevantnim ustanovama, poslodavcima i OOSI.
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2014.</u> • Dva puta godišnje Fond raspisuje Javni poziv za dodjelu novčanog stimulansa za novo zapošljavanje/samozapošljavanje OSI; • Dva puta godišnje Fond raspisuje Javne pozive za finansiranje/sufinansiranje programa/projekata: a) razvoja privrednih društava za zapošljavanje OSI, zaštitnih radionica, radnih centara i ustanova; b) održivost nivoa zaposlenosti OSI u privrednim društvima za zapošljavanje OSI, zaštitnim radionicama; c) održivost zaposlenosti OSI koje obavljaju samostalnu djelatnost; d) profesionalne rehabilitacije nezaposlenih OSI; e) razvoja novoosnovanih privrednih društava za zapošljavanje OSI. <u>2015.</u> • Dva puta godišnje Fond raspisuje Javni poziv za dodjelu novčanog stimulansa za novo zapošljavanje/samozapošljavanje OSI;

		- Jednom godišnje Fond raspisuje Javne pozive za finansiranje /sufinansiranje programa/projekata: a) razvoja privrednih društava za zapošljavanje OSI, zaštitnih radionica, radnih centara i ustanova; b) održivost nivoa zaposlenosti OSI u privrednim društvima za zapošljavanje OSI, zaštitnim radionicama; c) održivost zaposlenosti OSI koje obavljaju samostalnu djelatnost; d) profesionalne rehabilitacije nezaposlenih OSI.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2014.</u> - Izrada promotivnog materijala „Put do zapošljavanja osoba s invaliditetom uz podršku Fonda; - Izrada promotivnog materijala „Vodič kroz Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju OSI; - Izrada promotivnih plakata; - Objavljivanje na web stranici Fonda svih neophodnih akata, javnih poziva i drugih informativno-edukativnih sadržaja za OSI i poslodavce. <u>2015.</u> - Izrada promotivnog materijala „Put do zapošljavanja OSI uz podršku Fonda; - Izrada promotivnog letka „Zapošljavanje osoba s invaliditetom: Koristi i obaveze poslodavaca“; - Kontinuirano se ažurira web stranica Fonda sa svim relevantnim informacijama.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2014.</u> - Napravljena rampa za osobe u kolicima; - Adaptiran mokri čvor za potrebe OSI; - Uposlenici Fonda pohađali edukaciju najveće ustanove za profesionalnu rehabilitaciju u Evropi „BBRZ“ u Beču, Linzu i Sarajevu; - U saradnji sa češkom Agencijom za razvoj i češkom ambasadam u Sarajevu organizovana studijska posjeta centrima za profesionalnu rehabilitaciju, ministarstvima, preduzećima za zapošljavanje OSI u Češkoj Republici; - Nabavljen software za evidenciju zaposlenih OSI i poslodavaca; - Edukacija zaposlenika za upotrebu navedenog software-a.

		<u>2015.</u> • Uposlenici Fonda pohađali kurs znakovnog jezika; • Planirana nabavka software-a za internu bazu podataka svih poticaja i korisnika Fonda; • Edukacija zaposlenika za upotrebu navedenog software-a.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2014.</u> • Pod nazivom“ Zapošljavanje u vrijeme ekonomske krize“, 21.05.2014. godine u Čapljini, otvorena je dvodnevna konferencija koju su organizovali FMRSP, FPRFBiH, FZZZ i Ured atašea za rad i socijalna pitanja jugoistočne Evrope Republike Austrije; • U Čapljini uspješno je apsolvirana i Međunarodna konferencija pod nazivom: „Razvoj sistema profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom u FBiH“, održana 28.11. i 29.11.2013. godine; <u>2015.</u> • 22.10.2015. godine u Goražde FPRFBiH u saradnji sa Uredom premijera Bosansko-podrinjskog kantona i Savezom ratnih vojnih invalida Bosansko-podrinjskog kantona organizovao javnu prezentaciju na temu: „Mogućnosti, perspektive i koristi zapošljavanja osoba s invaliditetom“; • FPRFBiH, u saradnji sa Uredom premijera Srednjobosanskog kantona i Savezom ratnih vojnih invalida Srednjobosanskog kantona 16.10.2015. godine organizovao javnu prezentaciju na temu: „Mogućnosti, perspektive i koristi zapošljavanja osoba s invaliditetom“; • Pod pokroviteljstvom austrijskog BBRZ-a, vodeće institucije za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje OSI Republike Austrije, predstavnici FPRFBiH učestvovali su u periodu 21– 23 aprila 2015. godine na trening programu razmjene znanja na temu „Profesionalna rehabilitacija, prekvalifikacija i zapošljavanje osoba s invaliditetom“; • Predstavnici FPRFBiH su u periodu od 25-26 februara 2015. godine učestvovali na Okruglom stolu pod nazivom „Unapređenje položaja osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini“, organizovanog u okviru projekta kojeg implementira Savez SUMERO,a koji je finansijski podržan od strane USAID-a; • Na zahtjev Koordinacionog odbora organizacija osoba s invaliditetom Unsko-sanskog kantona predstavnici FPRFBiH su 12. februara 2015. godine obavili posjetu ovom kantonu, gdje je upriličen radni sasatanak sa predstavnicima OOSI, predstavnicima LV i OSCE-om; • Na poziv Udruženja slijepih kantona Sarajevo, koordinatora

		programa Implementacije SIMOI uFBiH 2011-2015. godina, FPRFBiH je u periodu 27- 29 januara 2015. godine uzeo aktivno učešće na konferenciji pod nazivom „Konferencija o pravima osoba s invaliditetom i Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom”, održanoj u Neumu;
	II.7.) Uspostvaljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2014.</u> • Kontinuirano i svakodnevno sarađujemo i komuniciramo sa OOSI i NV sektorom vezano za pitanja oko primjene Zakona i ostvarivanja prava OSI. • U okviru implementaciju programa „Akcioni planovi za ostvarivanje ciljeva strategije u oblasti invalidnosti u FBiH” predstavnici Fonda su učestvovali na okruglim stolovima, trening modulima i drugim aktivnostima koje su organizovale KOOSI na području svojih kantona pri čemu je promovisano pravo OSI na zapošljavanje kako bi ono u što više kantona bilo prihvaćeno kao jedan od pet prioriteta koje su definisale koalicije u okviru svojih akcionih planova. <u>2015.</u> • Kontinuirana saradnja i komunikacija sa svim organizacijama OSI i NV sektorom. • U okviru implementaciju programa „Akcioni planovi za ostvarivanje ciljeva strategije u oblasti invalidnosti u FBiH” predstavnici Fonda su učestvovali na okruglim stolovima, trening modulima i drugim aktivnostima koje su organizovale KOOSI na području svojih kantona pri čemu je promovisano pravo OSI na zapošljavanje kako bi ono u što više kantona bilo prihvaćeno kao jedan od pet prioriteta koje su definisale koalicije u okviru svojih akcionih planova.
	II.8.) Uspostvaljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2014.</u> • Fond još od 2013. godine ostvaruje saradnju sa Fondom iz Republike Hrvatske kao i sa vodećom ustanovom za profesionalnu rehabilitaciju u Evropi „BBRZ” iz Republike Austrije kroz aktivnosti koje smo naveli u ranijim pitanjima. <u>2015.</u> • Fond još od 2013. godine ostvaruje saradnju sa Fondom iz Republike Hrvatske kao i sa vodećom ustanovom za profesionalnu rehabilitaciju u Evropi „BBRZ” iz Republike Austrije kroz aktivnosti koje smo naveli u ranijim pitanjima.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2014.</u> • Sve mjere i aktivnosti koje Fond provodi su usmjerene prema OSI. Ostvaren je izdiferenciran pristup u pogledu podrške, shodno težini i vrsti invaliditeta kako normativno tako i faktički. Navedeno se odnosi na dodjelu novčanog stimulansa i finansiranje programa i

		projekata. Pri sačinjavanju naših poticaja koristimo informacije i spoznaje od OSI i OOSI u neposrednoj komunikaciji i na terenu. <u>2015.</u> -//-
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2014.</u> • Od početka rada Fonda kontinuirano se radi na unosu podataka u internu bazu podataka o korisnicima. Baza sadrži sve relevantne informacije o korisniku, kao što su: • osnovne informacije o subjektu (naziv, adresa, ovlašteno lice, kapital, dobit); • osnovni podaci o osobi/OSI (ime, prezime, adresa, JMBG, stepen i vrsta invaliditeta); • podaci o poticaju (iznos, vremenski okvir, namjene, trajanje ugovora o radu sa OSI). <u>2015.</u> • Nastavlja se ažuriranje interne baze podataka o korisnicima. • Pored navedenog u 2015. godini Fond je propisao i Uputstvo i Obrazac za vođenje evidencija o poslodavcima, platama i iznosu posebnog doprinosa te zaposlenim OSI (Obrazac EP). Obrazac se propisuje radi uspostave i vođenja evidencija o poslodavcima, platama i iznosu posebnog doprinosa te zaposlenim OSI, kako bi FPRFBiH poslužile kao osnova podataka koji će se koristiti za provođenje politike razvoja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja ove grupacije građana u FBiH, kao i u cilju praćenja ispunjavanja obaveza iz Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju OSI od strane poslodavaca u FBiH. • Planirana je nabavka software-a za internu bazu podataka Fonda koja će obuhvatiti sve relevantne podatke o korisnicima sredstava po svim osnovima od početka rada Fonda, pa nadalje.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2014.</u> • U okviru svojih nadležnosti, a u skladu sa Zakonom, Fond finansijski podržava samo one aktivnosti OSI i organizacija koje se odnose na profesionalno osposobljavanje, rehabilitaciju i zapošljavanje osi. <u>2015.</u> -//-

Institucija		Unsko-sanski kanton Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. Godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. U napomeni se navodi da je Ministarstvo imalo suradnju sa KOOSI, koja je formirana po Programu FMRSP „Stvaranje preduslova za ostvarivanje ciljeva strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011.-2015.“, sa zadatkom da pripremi Akcioni plan za implementaciju Strategije u Unsko-sanskom kantonu. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> - Akcioni plan za implemetaciju ciljeva Strategije uradilo je radno tijelo KOOSI USK-a. Putem Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike USK-a je dostavljen Vladi na razmatranje s prijedlogom Zaključka o prihvatanju istog. Vlada je donijela Odluku o prihvatanju istog u maju mjesecu 2015. god. Akcionim planom su obuhvaćene slijedeće tri prioritetne oblasti: <i>podizanje nivoa svijesti o pitanjima invalidnosti, pristupačnost i obrazovanje.</i> Još prije prihvatanja ovog dokumenta OOSI su počele održavati konferenciju međunarodnog karaktera u Sanskom Mostu o pravima OSI, a koja se planira održati i ove godine u oktobru mjesecu. Ista je postigla svoju svrhu u vezi podizanja nivoa svijesti o OSI. U osnovnim školama je uvedeno inkluzivno obrazovanje. Uklanjanje arhitektonskih barijera i omogućavanje pristupa, ugradnja prilaza, rampi, je utvrđena Zakonom o građenju USK-a. Finansijska sredstva se planiraju u budžetima općina Kantona i urađeni su pristupi za OSI u dosta institucija na području Kantona. Znači, usvojena je zakonska regulativa.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2012.</u> Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. U napomeni se navodi da se planira uvesti u budžetu za 2014. godinu. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.

II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. Godina		<u>2014.</u> - Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike uvelo je u budžetu USK-a za 2014. godinu budžetski kod i planiralo sredstva u iznosu od 50.000,00 KM. Ista nisu realizovana iz razloga što Vlada nije u 2014. godini razmatrala niti prihvatila Akcioni plan. <u>2015.</u> - U 2015.godini planirano je na tom budžetskom kodu iznos od 20.000,00 KM. Planirano je ista utrošiti u oktobru mjesecu u svrhu održavanja Međunarodne konferencije u oblasti invalidnosti u Sanskom Mostu. Na istoj se mogu čuti pozitivna iskustva (primjeri dobre prakse) drugih zemalja koje su egzistirale u sastavu SFRJ.
	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> Navodi se suradnja sa Federalnim ministarstvom rada i socijalne politike u vezi pripreme reformskih propisa. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> Navodi se da je Ministarstvo finansijski podržavalo programe udruženja OSI koji su kreirani u funkciji unapređenja položaja ove populacije. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> Kao i u prethodnom pitanju, navodi se da Ministarstvo finansijski podržava programe udruženja OSI koji su kreirani u funkciji unapređenja položaja ove populacije, te da sudjeluje na sastancima koje iniciraju udruženja.

		<u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Da. Ministarstvo je još 1998. godine uvelo u budžet ekonomski kod za sufinansiranje programa rada udruženja OSI iz sastava Koordinacionog odbora. Ministar razmatra programe rada i daje saglasnost na iste, a zatim nakon što Vlada utvrdi program utroška sredstava, isti se doznaju na račun udruženja. Zakonom o izvršavanju budžeta utvrđeno je da se polugodišnje vrši pravljenje tih sredstava. U sastavu KOOSI Unsko-sanskog kantona je devet udruženja OSI. Uglavnom su to Programske aktivnosti i to: rehabilitacija OSI, rekreacija, odlasci na razne edukativne sadržaje OSI, obuka za rad na kompjutorima, obuka za primjenu Brajevog pisma i slično. Sredstva se takođe koriste za aktivnosti koje oni provode u vezi sa lobiranjem za izradu zakona koji svojom tematikom obuhvataju OSI. <u>2015.</u> • Kao i prethodnih godina i u 2015. godini sufinansirali smo njihove programe.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • Nije rađen edukativni i informativni materijal. U napomeni se navodi da Ministarstvo daje saglasnost na Program konferencije OSI koje se godišnje održava u Sanskom Mostu i po kojoj se izdaje Bilten pod nazivom „Djelujmo zajedno“. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • U vezi sa provođenjem programskih aktivnosti udruženja OSI iz sastava KOOSI finansirano je štampanje biltena Kampanja „Djelujmo zajedno“, a u vezi održavanja Konferencije o statusu i pravima OSI. <u>2015.</u> /-/
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku osobama sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Navodi se da se kroz finansijsku podršku OOSI pruža podrška programima podizanja kapaciteta za kvalitetniju brigu o ovoj populaciji. <u>2013.</u> • Navodi se da je u cilju jačanja kadrovskih kapaciteta Ministarstvo

		imenovalo stručnu osobu za rad sa nevladinim organizacijama, a obezbjeđenjem računara izvršena je i tehnička oprema ovog referata. <u>2014.</u> Finansiranjem programa rada udruženja OSI sa područja Unsko-sanskog kantona sufinansirali smo nabavku komjutorske opreme. U listu pomagala koja se finansiraju iz budžeta Zavoda zdravstvenog osiguranja uvrstili smo ručne satove za slijepa lica. <u>2015.</u> /-/
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> - Navodi se da je Ministarstvo sudjelovalo u TV i radijskim emisijama na teme iz oblasti invaliditeta. Također su sudjelovali na Konferenciji za OSI u Sanskom Mostu. <u>2013.</u> - Sudjelovanje na Konferenciji za OSI u Sanskom Mostu. - Sudjelovanje na radionici "Budžetske novčane naknade za socijalnu zaštitu u BiH - Šta funkcioniše, a šta ne". <u>2014.</u> - Sudjelujemo svake godine na međunarodnoj konferenciji u Sanskom Mostu o poboljšanju statusa i prava OSI. <u>2015.</u> - Planirano je i ove godine održavanje ove konferencije polovinom oktobra mjeseca.
	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> - Navodi se da postoji redovna suradnja sa KOOSI USK-a. <u>2013.</u> Odgovor kao u 2012. <u>2014.</u> - Uspostavljena je saradnja sa Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta u Vladi Unsko-sanskog kantona u pogledu inkluzije u obrazovanju. - Saradnja se udruženjem slijepih Unsko-sanskog kantona u vezi sufinansiranja putnih troškova slijepih i slabovidnih osoba na školovanje u Sarajevski kanton. <u>2015.</u> /-/

	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Navodi se da nije bilo međunarodne suradnje. <u>2013.</u> Odgovor kao u 2012. <u>2014.</u> • Nismo provodili međunarodnu suradnju u cilju unapređenja položaja OSI. <u>2015.</u> /-/
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Navodi se da Ministarstvo vodi računa o potrebama OSI. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> • U ovoj godini Programom rada Vlade Unsko-sanskog kantona planirano je usvajanje Odluke Vlade da se iz sredstava budžeta finansiraju projekti udruženja OSI i to na osnovu javnog poziva kojim bi svi na transparentan način mogli učestvovati u natječaju.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • Vode se podaci u okviru baze SOTAC i koriste se za potrebe kreiranja finansijskih izvještaja i planova. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Prema istraživačkim podacima radne grupe za izradu Akcionog plana u oblasti invalidnosti na području Unsko-sanskog kantona prema nezvaničnim podacima ima 5.990 OSI. Od toga je 1.169 osoba sa 90% invaliditetom, a 2.737 sa 100% invaliditetom. Prema vrsti invaliditeta najveći broj je osoba sa fizičkim invaliditetom 1.128, a sa senzornim invaliditetom 293 osobe. Veliki broj OSI živi izolirano u institucijama zatvorenog tipa što predstavlja neprihvatljiv oblik diskriminacije u savremenom društvu. <u>2015.</u> /-/

	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • Navodi se da Ministarstvo finansijski podržavalo programe OOSI. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Od 1998. godine redovno do danas vršimo sufinansiranje programa rada OOSI na području Unsko-sanskog kantona i to uglavnom svake godine sufinansiramo rad devet ovakvih udruženja sa područja USK. <u>2015.</u> • U 2015. godini sufinansirani su sa 100.000,00 KM.
--	---	---

Institucija		Unsko-sanski kanton Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Prikazane informacije samo iz prvog Upitnika jer drugi nisu vratili
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2012.</u> • Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2012.</u> • Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Navodi da je donijelo novi Zakon o srednjem obrazovanju u kojem je detaljno obrađen pristup, upis, nastavni rad i ocjenjivanje svih učesnika sa preprekama u učenju i učešću. Ovaj Zakon prati smjernice vezane za OSI naznačene u Okvirnom zakonu o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH iz 2003. godine. Na temelju ovog Zakona PPZ USK-a je kreirao novu metodologiju izrade Školskih razvojnih planova na temelju Indeksa inkluzivnosti. Metodologija je upućena srednjim školama na upotrebu. • Suradnja sa FMRSP u vezi pripreme reformskih propisa.

		<u>2013.</u> Navodi da je urađen Pravilnik o upisu u srednje škole na području UISK-a, u kojem je detaljno utvrđen način i pravo upisa učenika sa invaliditetom. Od maja 2013. godine na snazi je i Zakon o obrazovanju odraslih USK-a, kojim je omogućeno i odraslim OSI da učestvuju u obrazovnom procesu.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da je uspostavilo komunikaciju sa kantonalnim aktivom defektologa/edukatora - rehabilitatora uposlenih u odgojno - obrazovnim ustanovama na području kantona, kao stručnim tijelom koje se ministarstvu zvanično obraća sa sugestijama i prijedlozima koji se tiču unapređenja rada sa učenicima sa preprekama u učenju i učešću. <u>2013.</u> Podaci se ne navode.
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • Ministarstvo je okončalo trogodišnji projekat uvođenja Metodologije indeksa inkluzivnosti, kao osnove za izradu školskih razvojnih planova. Uz podršku Save the Children ministarstvo je organizovalo obuku članova školskih razvojnih timova iz svih osam općina kantona, kao i za predstavnike uprave škole kako za samu primjenu metodologije tako i za druge oblasti koje utiču na senzibilitet prema potrebama djece sa invaliditetom. Nakon toga je započeto sa prvim ciklusom razvojnog planiranja po školama. <u>2013.</u> Kroz identičnu obuku navedenu u 2012. godini, prošli su timovi i menadžment srednjih škola, koji su dobili zakonsku obavezu izrade školskih razvojnih planova. U oktobru 2013. godine formirana je i započela sa radom radna grupa za izradu nastavnih planova i programa za obrazovanje odraslih, uz analizu tržišta rada i saradnju sa poslodavcima koji nude aktuelna zanimanja.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da je ministarstvo okončalo projekat uvođenja metodologije indeksa inkluzivnosti za izradu školskih razvojnih planova u osnovne škole na području USK i da je po tom pitanju provedena ciljnana medijska kampanja kojoj je jedan od osnovnih ciljeva bio promicanje prava na obrazovanje djece sa preprekama u učenju i učešću. U tu svrhu štampan je prigodan oglasni materijal. <u>2013.</u> Podaci se ne navode.

	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da je Ministarstvo uključilo svoje kadrove u provedbu i sudjelovanje u aktivnostima, seminarima, radionicama, konferencijama i obukama iz oblasti rada sa djecom i osobama koja imaju prepreke u učenju i učešu. <u>2013.</u> • Početkom 2013. godine Ministarstvo je sistematiziralo radno mjesto savjetnika za inkluzivno obrazovanje, što predstavlja direktnu kadrovsku podršku odgojno-obrazovnom procesu OSI. Na ovom mjestu od novembra 2013. godine radi stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila. Navodi se i da su tokom 2013. godine predstavnici Ministarstva su uzeli učešće u istoj vrsti aktivnosti kakve su opisane u prethodnoj godini.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • Navodi se sudjelovanje na konferenciji KOOSI USK, koja je održana u Sanskom Mostu. • Okončanjem projekta uvođenja metodologije Indeksa inkluzivnosti za izradu Školskih razvojnih planova u osnovne škole na području USK, provedena je ciljana medijska kampanja kojoj je jedan od ciljeva bio promocija prava na obrazovanje djece sa preprekama u učenju i učešću. U okviru toga štampan je i prigodni oglasni materijal. <u>2013.</u> Sudjelovanje na Konferenciji za OSI u Sanskom Mostu.
	II.7.) Uspostvaljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Navodi se daje Ministarstvo uzelo učešće u radu Radne grupe za izradu Akcionog plana za implementaciju Startegije na nivou USK. <u>2013.</u> • Sa Ministarstvom zdravstva, rada i socijalne politike USK potpisan Protokol o suradnji u oblasti unapređenja ranog rasta i razvoja djece u USK, kao početak koordiniranog i integriranog djelovanja na unapređenju ranog rasta i razvoja djece, s posebnim naglaskom na marginalizirane grupe.

	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Navodi se da je uz podršku i suradnju Save the Children Int. okončan trogodišnji projekat IFI za osnovne škole. • Odvija se i kontinuirana suradnja sa službenicima za obrazovanje OSCE, terenski ured u Bihaću. • Program podrške djeci školskog uzrasta • priprema za školu (općina Cazin) koji se provodi u suradnji sa UNICEF-om uključuje i rad sa djecom koja imaju prepreke u učenju i učešću; • obuke odgajatelja. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Navodi se da su sve aktivnosti, koje su navedene za evaluacijsko razdoblje, bile i u funkciji ovog cilja, te ispunjenja propisane zakonske obaveze (čl. 4 i 35) zabrane diskriminacije po bilo kojoj osnovi. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • Podatke vodi Pedagoškog zavoda USK, a Ministarstvo ima mogućnost da ih koristi za potrebne planove, analize, informacije. <u>2013.</u> • Ministarstvo je započelo sa formiranjem sopsstvene baze podataka o učenicima iz ove populacije, nezavisno od Pedagoškog zavoda. Ova baza bi u konačnici trebala da ponudi sveobuhvatnije i detaljnije podatke, npr. I o načinu rada sa ovim učenicima, poput angažmana asistenata u nastavi i sl.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • Navodi se da Ministarstvo nije pružalo finansijsku podršku OOSI, ali da su aktivnosti koje je provodilo djelomično mogle imati i efekte ovoga cilja. <u>2013.</u> • Podaci se ne navode.

Institucija	Unsko-sanski kanton Ministarstvo privrede
	Prvi upitnik nisu vratili, niti su dostavili bilo kakav odgovor. Drugi upitnik nisu vratili, nego su dostavili dopis u kojem navode da nisu imali aktivno učešće u pripremi Strategije, te da u skladu sa propisima i nadležnostima nisu direktno odgovorni za implementaciju određenih obaveza i aktivnosti koje su istom planirane. Također navode da kroz dodjelu poticajnih sredstava podržavaju privredne subjekte koji dominantno imaju zaposlene osobe sa invaliditetom, ukoliko ispunjavaju uslove predviđene Javnim pozivom.

Institucija	Unsko-sanski kanton Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
	Prikazane informacije samo iz prvog Upitnika jer drugi nisu vratili
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god. <u>2012.</u> - Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> - Navodi se da je Ministarstvo imenovalo predstavnika u radnu grupu koja je pripremila kantonalni Akcioni plan u oblasti unvalidnosti, koji je pripremljen u okviru Programa „Stvaranje preduslova za ostvarivanje ciljeva Strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom“.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god. <u>2012.</u> Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom <u>2012.</u> - Podaci se ne navode. <u>2013.</u> - Podaci se ne navode. U napomeni se navodi da je u 2011. godini donesen Zakon o prostornom uređenju i građenju („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ br. 10/11,13/11 i 19/11), kojim je u članu 82. regulisalo uklanjanje arhitektonskih barijera. Također, u postupku izdavanja akata o građenju Ministarstvo primjenjuje federalnu Uredbu o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za lica sa umanjanim tjelesnim mogućnostima.

	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Kao mjera podrške OSI navodi se zakon spomenut u II. 2. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • Nije bilo programa za podršku i unapređenje položaja OSI. <u>2013.</u> • Navodi da je u 2012. godini započelo sa izradom Prostornog plana Unsko-sanskog kantona za period 2012.-2032. godine, te će se kroz odluku o provođenju Prostornog plana utvrditi i mjera zaštite prava osoba sa smanjenim tjelesnim sposobnostima u skladu sa federalnom Uredbom o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprečavanje stavljanja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za lica sa umanjenim tjelesnim mogućnostima.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • Nije rađen edukativni i informativni materijal. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2012.</u> • Nije bilo aktivnosti na jačanju kapaciteta za kvalitetniju podršku OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • Nije bilo ovakvih aktivnosti. <u>2013.</u> • Navodi sudjelovanje na Konferenciji za OSI u Sanskom Mostu i sastanak sa predstavnicima KOOSI USK, gdje je prezentiran akcioni plan za implementaciju Strategije u ovom kantonu.
	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Nije bilo međusektorske suradnje. <u>2013.</u> • Postojala suradnja po pitanjima navedenim u II.6. a u narednom periodu planira se suradnju sa KOOSI u vezi Prostornog plana USK-a, za period 2012.-2030.

	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Nije bilo međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Odgovor kao u II.1. i II.7. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • Ne vode se podaci. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • Nije bilo planiranih sredstava u budžetu za ove namjene. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
		Drugi upitnik nisu vratili, nego su dostavili dopis u kojem navode da su u navedenom periodu, a i ranije, uzimali učešće u brojnim radnim sastancima i radionicama koje su tretirale oblast izjednačavanja mogućnosti za OSI, te pokušalo dati konkretne smjernice i pomoć, iz svog zakonskog domena. Također, Ministarstvo je prilikom pripreme zakonodavstva iz oblasti prostornog uređenja i građenja i vodilo računa o pravima osoba sa umanjnim tjelesnim sposobnostima. U tom smislu važeći Zakon o prostornom uređenju i građenju – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Unsko – sanskog kantona“, broj: 12/13), u članu 82. stav 1. propisuje da građevine sa više stambenih jedinica, javni objekti, te uslužni i privredni objekti moraju biti projektovani i izgrađeni tako da je osobama sa umanjnim tjelesnim sposobnostima trajno nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad. Uslovi iz stava 1. ovog člana definisani su Uredbom o prostornim standardima, urbanističko – tehničkim uslovima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko – urbanističkih prepreka za osobe sa umanjnim tjelesnim sposobnostima („Službene novine Federacije BiH“, broj: 48/09).

		Navode i da je Ministarstvo imalo u vidu obavezu da akti o građenu koje izdaju organi nadležni za poslove prostornog uređenja i građenja sadrže obaveze u odnosu na osobe sa umanjenim tjelesnim sposobnostima, pa je članom 72. stav 1. tačka h) Zakon o prostornom uređenju i građenju propisno da rješenje o urbanističkoj saglasnosti sadrži obaveze u odnosu na susjede i prava drugih osoba, posebno u odnosu na prava osoba sa umanjenim tjelesnim sposobnostima. Ministarstvo po službenoj dužnosti, prilikom izdavanja akata o građenju, ali i prilikom drugostepenog rada na predmetima izdavanja akata o građenju, posebno vodi računa da prava OSI ne budu ugrožena. Također, u 2012. godini se započelo sa izradom Prostornog plana Unsko - sanskog kantona za period 2012.-2032. godina, te će nakon okončanja postupka donošenja Plana, odnosno kroz Odluku o provođenju Plana, utvrditi i mjere zaštite OSI, a sve u skladu sa Uredbom o prostornim standardima, urbanističko – tehničkim uslovima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko – urbanističkih prepreka za osobe sa umanjenim tjelesnim sposobnostima.
--	--	--

Institucija		Posavski kanton Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa
		Prikazane informacije samo iz drugog Upitnika jer prvi nisu vratili
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.- 2015. godina	<u>2014.</u> - Donesen je Akcioni plan za ostvarivanje ciljeva Strategije u oblasti invalidnosti u Posavskom kantonu za razdoblje 2013.-2016. godina. Dokument je uradila radna grupa sačinjena od predstavnika udruga sa područja Posavskog kantona a usvojila ga je Vlada Posavskog kantona. <u>2015.</u> - Analiza Akcionog plana za ostvarivanje ciljeva Strategije u oblasti invalidnosti Posavskom kantonu nije urađena. Udruge sa područja Posavskog kantona su uradile veliki broj promotivnih aktivnosti, a to su: rampa u Općini Orašje, rekonstrukcija toaleta u Omladinskom domu u Orašju, provela projekt život u lokalnoj zajednici u Odžaku te je primijenjeno korištenje ljudskih resursa iz vladinog sektora.

II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2014.</u> - Nije uveden Budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2015.</u> - Nije uveden Budžetski kod za implementaciju Strategije.
	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2014.</u> - Zakoni su usuglašeni s UN Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom. - Elementima i kriterijima za upis u srednju školu u 2013.-2014. godini je definiran izravan upis u srednju školu OSI. <u>2015.</u> - Zakoni su usuglašeni s UN Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom. - Elementima i kriterijima za upis u srednju školu u 2014.-2015. godini je definiran izravan upis u srednju školu OSI.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2014.</u> - Sve škole u Posavskom kantonu imaju pedagoge koji olakšavaju i rad OSI. - Mreža osnovnih i srednjih škola pokrivena je radom logopeda, defektologa ili socijalnih pedagoga. - Na području Posavskog kantona formirano je 5 specijalnih odjela pri osnovnim školama. <u>2015.</u> -//-
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2014.</u> Ministarstvo jednim djelom financira potrebe OSI te preuzima troškove prijevoza. <u>2015.</u> -//-
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2014.</u> - Ministarstvo nije pravilo promotivni materijal ali su udruge u toj aktivnosti bile aktivne realizirale različiti projekti. <u>2015.</u> - Ministarstvo nije pravilo promotivni materijal, ali su udruge bile jako uspješne i na toj aktivnosti su se realizirali različiti projekti, kao što su „ŽIVJETI RAZLIČITOSTI“ i „RUKE PRIJATELJSTVA“.

	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2014.</u> • Uposleni stručnjaci u osnovnim školama redovno provode različite vrste obuke u okviru redovne djelatnosti <u>2015.</u> • Uključeni su stručnjaci u srednje škole radi pružanja podrške nastavnicima i roditeljima te radi individualnog i individualiziranog rada s učenicima.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2014.</u> • Ministarstvo sudjeluje u radu udruga građana OSI i uključuje se zajedno s njima na tematskim radionicama u okviru svojih mogućnosti. <u>2015.</u> -/-
	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2014.</u> • Donošenjem akcionog plana uspostavljena je međusektorska suradnja u cilju unapređenja položaja osoba sa invaliditetom. Ta aktivnost je posebno izražena s ministarstvom zdravstva, rada i socijalne politike i lokalnom zajednicom. <u>2015.</u> • U 2015. godini smo u suradnji s ministarstvom zdravstva, rada i socijalne politike na uspostavi protokola o suradnji u oblasti unaprjeđenja ranog rasta i razvoja djece u županiji posavskoj.
	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2014.</u> • Jedan od ciljeva obrazovanja utvrđen zakonom je osiguranje optimalnog razvoja za svaku osobu, uključujući i one s posebnim potrebama, sukladno njihovom uzrastu, mogućnostima i duševnim i tjelesnim sposobnostima te shodno tomu se nastojimo i ophoditi. Prava djeteta koja se odnose na: osnovni odgoj i obrazovanje u skladu sa Konvencijom i dječjim pravima skrb za dobrobit njegovog tjelesnog i duševnog zdravlja i sigurnosti u školama i na svim mjestima gdje se obrazuju, imaju prvenstvo nad svim drugim pravima.

		<u>2015.</u> -//-
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2014.</u> Ministarstvo od udruga i škola ima podatke o broju osoba s invaliditetom. <u>2015.</u> -//-
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2014.</u> • Financijska podrška udrugama. • Podrška u realiziranju projekata. <u>2015.</u> • Financijska podrška udrugama se daje svake godine. • Podrška u realiziranju projekata na koje apliciraju škole i udruge. • Prijevoz za korisnike udruga se osigurava. • Podrška i sudjelovanje u aktivnostima vezanim za osobe s invaliditetom.

Institucija		Tuzlanski kanton Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.- 2015. godina	<u>2012.</u> • Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. Planirana je izrada u 2014. godini. <u>2013.</u> Odgovor kao 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Ovaj dokument nije urađen, ali je u 2015.godini urađen i usvojen od strane Vlade TK-a, Akcioni plan zapošljavanja OSI Tuzlanskog kantona. Akcioni plan je nastao kao rezultat aktivnosti u okviru projekta „Najbolji model zapošljavanja osoba sa invaliditetom baziran na bazi isplativosti“ a kojeg su u saradnji sa Ministarstvom za rad, socijalnu politiku i povratak TK-a, implementirala udruženja Centar za razvoj i podršku (CRP) Tuzla i Inicijative preživjelih od mina Tuzla. Akcioni plan je rađen u okviru interesorne radne grupe, koju su sačinjavali predstavnici relevantnih kantonalnih ministarstava i institucija, predstavnici OOSI kao i predstavnici poslodavaca.

II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina		Neki od ključnih dokumentata koji su korišteni pri izradi akcionog plana su: - UN-ova Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, Evropska strategija za osobe sa invaliditetom, - UN standardna pravila za izjednačavanje mogućnosti osoba sa invaliditetom, - Politike u oblasti invalidnosti u BiH, kao i Strategija za izjednačavanje mogućnosti osoba sa invaliditetom FBiH, kao i drugi dokumenti koji se odnose na oblast zapošljavanja i profesionalne rehabilitacije. • Takođe, urađen je Nacrt lokalnog akcionog plana u oblasti invalidnosti za područje TK-a, a nosilac izrade je KOOSI u TK-a.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> • Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Zbog teške situacije u budžetu i nedostatka finansijskih sredstava, budžetski kod nije uveden.
	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Ministarstvo je donijelo Pravilnik o bližim uslovima za rad ustanova za profesionalnu rehabilitaciju, kao i Pravilnik o sadržaju i načinu provođenja nadzora nad zakonitošću rada, opštih akata i stručnog rada ustanova, privrednih društava, zaštitnih radionica i radnog centra. • Urađen Elaborat o društvenoj opravdanosti osnivanja Centra za autizam. <u>2013.</u> Aktivnosti vezane za osnivanje Centra za autizam. • 2012. godine doneseni su: - Pravilnik o bližim uslovima za rad ustanova za profesionalnu rehabilitaciju - Pravilnik o sadržaju i načinu provođenja nadzora nad zakonitošću rada, opštih akata i stručnog rada ustanova, privrednih društava, zaštitnih radionica i radnog centra. Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa

invaliditetom FBiH propisana je obaveza kantonalnim ministrima za rad i socijalnu politiku da donesu podzakonske akte kojim se blize uređuju tehnički i prostorni uslovi za osnivanje centara za rehabilitaciju, osposobljavanje prekvalifikaciju i dokvalifikaciju OSI. U Tuzlanskom kantonu je u 2012. godini Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak donijelo Pravilnik o bitnim uslovima za rad ustanova za profesionalnu rehabilitaciju, kao i Pravilnik o sadržaju i načinu provođenja nadzora nad zakonitošću rada, opštih akata i stručnog rada ustanova, privrednih društava, zaštitnih radionica i radnog centra.

- 2015. godine donešen Pravilnik o procjeni sposobnosti i određivanju podrške djeci sa posebnim potrebama („Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj 2/15) koji se primjenjuje od 27.03.2015. godine.

Pravilnik je donešen kao rezultat realizacije projekta pod nazivom „Stvaranje pretpostavki za inkluzivni odgoj i obrazovanje djece s posebnim potrebama u Općini Tuzla». Projekat je realiziralo Udruženje Društvo Ujedinjenih Građanskih Akcija (DUGA), u partnerstvu sa Ministarstvom obrazovanja, nauke i sporta Tuzlanskog kantona, uz finansijsku i tehničku podršku Open Society Institute (OSI). Predstavnica Ministarstva je bila dio Savjetodavnog tima za inkluzivno obrazovanje i učestvovala u izradi Situacione analize. Osnovni cilj istraživanja bio je sticanje uvida u stanje u predškolskim ustanovama i osnovnim školama na području općine Tuzla kroz mapiranje i procjenu inkluzivnih praksi koje podržavaju odgoj i obrazovanje djece sa posebnim potrebama. Istraživanje je provedeno u periodu januar-mart 2013. godine i uključivalo je primjenu kvalitativnih i kvantitativnih istraživačkih metoda.

Prema navedenom Pravilniku postupak za utvrđivanje sposobnosti i određivanje podrške djeci sa posebnim potrebama pokreće i vodi mjesno nadležni CSR.

Značajno je istaći određene novine koje su uvedene ovim Pravilnikom:

- Propisan je uzrast djece koja se obuhvataju postupkom utvrđivanja procjene sposobnosti i određivanja podrške djece sa posebnim potrebama (djeca do navršene 18. godine života djeteta, a izuzetno obuhvataju se lica koja su navršila 18. godina života i za koje nije utvrđena procjena sposobnosti do navršenih 26. godina, pod uslovom da je to potrebno zbog ostvarivanja prava na osposobljavanje za život i rad po osnovu Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom FBiH.

		- Sastav Stručne komisije je definisan na način da prvostepena i drugostepena stručna komisija imaju po pet članova, a čine ih: pedijatar, ljekar odgovarajuće specijalnosti zavisno od vrste posebne potrebe, klinički psiholog, stručnjak za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku odgovarajuće specijalnosti i diplomirani socijalni radnik, od čega su tri člana stalna: diplomirani socijalni radnik, pedijatar i klinički psiholog. Ljekar određene specijalnosti i stručnjak za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku odgovarajuće specijalnosti uključuju se u rad Stručne komisije zavisno od posebne potrebe djeteta, o čemu odlučuju stalni članovi Stručne komisije - Centar za socijalni rad prikuplja potrebnu stručnu dokumentaciju koja pored socijalne i zdravstvene anamneze, obavezno obuhvata i mišljenje obrazovnih ustanova i dnevnih centara, ukoliko je dijete uključeno u iste: ▪ Vrsta i stepen posebnih potreba su takođe na drugačiji način definisane. Djeca sa posebnim potrebama su: ▪ djeca sa oštećenjem vida ▪ djeca sa oštećenjem sluha ▪ djeca sa govorno-jezičkim teškoćama ▪ djeca sa motoričkim poremećajima ▪ djeca sa intelektualnim i razvojnim teškoćama ▪ djeca sa psihičkim teškoćama ▪ djeca sa višestrukim teškoćama ▪ U okviru djece sa intelektualnim i razvojnim teškoćama definisana su i djeca sa poremećajima autističnog spektra.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da je Ministarstvo pripremlilo Izmjene i dopune Zakona radi regulisanja prava na novčanu naknadu za pomoć i njegu od strane drugog lica, u skladu sa izmjenama federalnog propisa. <u>2013.</u> Podaci se ne navode. <u>2014. i 2015.</u> • Ministarstvo u okviru svoje nadležnosti pruža podršku OSI, kroz realizaciju zakonskih prava, zatim realizaciju programa podrške licima sa invaliditetom, kao što je Program raspodjele sredstava za materijalno zbrinjavanje lica u stanju socijalne (koji je

obrazložen u tački c.), subvencija troškova prijevoza za učenike i studente, podrška NVO-a koje se bave pitanjima OSI i dr. aktivnosti.

U skladu sa usvojenim Elaboratom o društvenoj opravdanosti izgradnje Centra za autizam i Projektom adaptacije prostora za potrebe Centra za autizam, kao i prateće dokumentacije i dozvola koje su neophodne za realizacije navedenog Projekta, ovo Ministarstvo u partnerstvu sa općinom Tuzla i organizacijom „Hilfswerk“ Austrija, nastavilo je aktivnosti na realizaciji projektnih aktivnosti i iznalaženju finansijskih sredstava za potpunu izgradnju Centra za autizam. U skladu sa Elaboratom, Vlada TK-a je izdvojila 300.000,00 KM, od kojih je izgrađen „depadans“, pored objekta koji je potrebno renovirati. U daljem procesu izgradnje čekaju se donatorska sredstva organizacije „HILFSWERK“ Austria, kako bi se objekat potpuno izgradio i opremio potrebnom specifičnom opremom i pomagalicama za sprovođenje rehabilitacije i osposobljavanja djece do samopomoći.

- Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak je donijelo novi Pravilnik o procjeni sposobnosti i određivanju podrške djeci sa posebnim potrebama (Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj 2/15) koji se primjenjuje od 27.03.2015. godine U toku izrade Pravilnika konsultirani su predstavnici: Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Pedagoškog zavod Tuzlanskog kantona i Edukacijsko rehabilitacijskog fakulteta.

U zajedničkom procesu izrade Pravilnika došlo se do spoznaje da je u svrhu primjene navedenog Pravilnika i međusektorske saradnje u pružanju adekvatne podrške djeci sa posebnim potrebama, shodno Nalazu i Pravilniku o procjeni sposobnosti i određivanju podrške djeci sa posebnim potrebama, neophodna izrada dodatnog dokumenta „Preporuke za procjenu potrebnih mjera, obima i načina pružanja podrške djeci sa posebnim potrebama Tuzlanskog kantona“. Ovakav zaključak je donešen jer su u praksi zapažene slijedeće poteškoće:

- Rad Komisije nije redovno finansiran što je rezultiralo dužim trajanjem postupka do donošenja Nalaza i mišljenja.
- Primijećeno je da škole u određenim slučajevima ne postupaju u skladu sa Nalazom i mišljenjem Komisije. Kao obrazloženje navodi se da škola ne može odgovoriti potrebama djeteta i da škola ne podliježe zakonskoj obavezi za pružanjem posebne vrste pomoći za djecu koja ne podliježu kategorizaciji prema važećem Pravilniku.

Zbog navedenih poteškoća Vlada TK-a, na inicijativu ovog

	ministarstva krajem 2014. godine donijelo Odluku o imenovanju članova Interresorne radne grupe za izradu dokumenta „Preporuke za procjenu potrebnih mjera, obima i načina pružanja podrške djeci sa posebnim potrebama Tuzlanskog kantona“. Radna grupa je uradila Prijedlog navedenog dokumenta koji se nalazi u završnoj fazi izrade.
II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> - Ministarstvo je realiziralo Program pomoći i njege u kući u partnerstvu sa kantonalnim i općinskim crvenim križem. Program je realiziran uz finansijsku podršku Ministarstva i angažman volontera. <u>2013.</u> Odgovor kao u 2012. <u>2014. i 2015.</u> - Donešeni su Programi raspodjele sredstava za materijalno zbrinjavanje lica u stanju socijalne potrebe za 2014 i 2015.godinu. Sredstva su raspoređena za podršku realizacije programa i projekata koji između ostalog imaju i sledeće cilje: a) Podrška djeci i mladima sa višestrukim i najtežim oblicima invaliditeta kroz provođenje procesa rehabilitacije i rehabilitacije, usluga boravka i drugih vaninstitucionalnih usluga podrške i usluga ranog rasta i razvoja; b) Osnaživanje osoba sa invaliditetom, profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje i drugih oblika usluga i podrške ovih lica i njihovih porodica koje preveniraju institucionalni smještaj OSI; c) Poboljšanje kvaliteta življenja starijih lica putem vainstitucionalnih usluga i drugih U okviru ovog cilja realizuju se program pomoći i njege u kući u partnerstvu sa Kantonalnim i općinskim crvenim križevima. Programi se realiziraju uz finansijsku podršku ovog Ministarstva i uz angažman i edukaciju volontera. U 2014 godini donešen je Program raspodjele sredstava subvencija za djecu, učenike i studente za 2014.godinu. Ovim programom je uređeno da pravo na subvencioniranje troškova prijevoza imaju i djeca korisnici uvećanog dodatka na djecu (djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju).
II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> U partnerstvu sa Informativnim centrom Lotos, radi se Časopis i drugi informativni materijali za koje Ministarstvo pruža finansijsku podršku.

		<u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Realizira se u partnerstvu sa Informativnim centrom Lotos, uz finansijsku podršku ovog Ministarstva radi se Časopis i drugi informativni materijal.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da je ovaj cilj realizira u partnerstvu sa Informativnim centrom Lotos i centrima za socijalni rad. Aktivnosti nisu navedene. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Ministarstvo je u okviru obavljanja stručnog nadzora nad stručnim radom ustanova socijalne zaštite redovno ukazivalo na nedostatak kadrovskih i tehničkih uslova za pružanje usluga licima u stanju socijalne potrebe, a među kojima su i OSI, te u izvještaju o obavljenom stručnom nadzoru predlagalo mjere za otklanjanje nedostataka i rokove za njihovo izvršenje. S obzirom da ministarstvo zbog teške situacije u budžetu nije moglo obezbijediti sredstva za edukaciju stručnjaka, ista se realizirala u partnerstvu sa nevladinim organizacijama i centrima za socijalni rad u okviru realizacije projekata, aktivnosti ovih udruženja.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • Navodi se da ove aktivnosti provode NVO-je, a da je Ministarstvo pružalo podršku za te namjene. Također, Ministarstvo ima partnerstvo sa NVO CRP u projektu „Najbolji model zapošljavanja osoba sa invaliditetom baziran na analizi isplativosti“, a sudjeluje i u kampanji „Ovako više ne može“, koju provodi FMRSP. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Ove aktivnosti realiziraju NVO-e uz podršku Ministarstva i drugih donatora.

	II.7.) Uspostvaljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Navodi se da je Ministarstvo podržavalo pružanje usluga OSI putem rehabilitacije i integracije u dnevnim centrima: centar za djecu sa višestrukim smetnjama „Koraci Nade“, Udruženje majke hendikepirane djece TK i udruženje roditelja djece i lica sa onesposobljenjem – URODIOL. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Ministarstvo u partnerstvu sa NVO-a kontinuirano podržava pružanje usluga OSI putem rehabilitacije i integracije u Dnevnim centrima: - Centar za djecu sa višestrukim smetnjama „Koraci Nade“, Tuzla - Udruženje majke hendikepirane djece TK - Udruženje roditelja djece i lica sa onesposobljenjem - URODIOL, Tuzla, - Centar za djecu sa višestrukim smetnjama „Vrati mi osmijeh“, Živinice, - Udruženje „Kutak radosti“ Gradačac, - Udruženje „Životna pomoć“, Tuzla - Udruženje „Korak po korak“ Tuzla.
	II.8.) Uspostvaljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Navodi da je u partnerstvu sa Međunarodnim forumom solidarnosti – EMMAUS, uspostavilo i održavalosuradnju sa Institutom za rehabilitaciju Agazi iz Italije. Saradnja uključuje Sektor zdravstva i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Tuzli. Cilj suradnje je razmjena iskustava u oblasti rehabilitacije OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao u 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Nevladine organizacije realizuju brojne projekte u partnerstvu, a ministarstvo daje pisma podrške za realizaciju projekata.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Navodi se da je Ministarstvo izdvojilo 90.000,00 KM za podršku projekata NVO-a koji su namjenjeni unapređenju položaja OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.

		<u>2014. i 2015.</u> • U okviru Programskih aktivnosti i podrške projekta NVO-a odvojena su posebna sredstva za namjene podrške i unapređenja položaja OSI: - U 2014.godini, izdvojeno je 90.000,00 KM - U 2015. godini izdvojeno je 60.000,00 KM.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • Putem centara i službi socijalne zaštite Ministarstvo prikuplja i vodi podatke o OSI, razvrstane po spolu. Podaci se koriste za izradu analiza, informacija i u naučne svrhe. Na bazi ovih podataka u 2012. godini je urađena analiza o zaštiti OSI 2013. godini je pripremljen naučni članak iz ove oblasti. <u>2013.</u> • Putem centara i službi socijalne zaštite Ministarstvo prikuplja i vodi podatke o OSI, razvrstane po spolu. Podaci se koriste za izradu analiza, informacija i u naučne svrhe. Na bazi ovih podataka u 2013. godini je pripremljen naučni članak iz ove oblasti. <u>2014. i 2015.</u> • Ministarstvo u okviru baze podataka „SOTAC“, a putem centara za socijalni rad, vodi bazu podataka za neratne invalide i cžr. Putem Službe za zapošljavanje TK-a, vode se podaci o OSI koje se nalaze na evidenciji Službe za zapošljavanje TK-a. Takođe, ministarstvo redovno dostavlja statističke izvještaje FMRSP o OSI.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • U partnerstvu sa NVO Ministarstvo je kontinuirano podržavalo integraciju OSI u dnevnim centrima ali i putem podrške rekreativnih, sportskih i dr. aktivnosti Udruženja: - Klub specijalnih sportova TK, - Centar za djecu sa višestrukim smetnjama „Koraci Nade“, - Udruženje majke hendikepirane djece TK, - Udruženje roditelja djece i lica sa onesposobljenjem – URODIOL i - dnevnih centara u općinama Živinice, Gradačac i Kalesija. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u>

		- Ministarstvo u partnerstvu sa NVO-a kontinuirano podržava integraciju OSI u Dnevnim centrima ali i putem podrške kreativnih, sportskih i drugih aktivnosti slijedećih Udruženja: - Kluba specijalnih sportova TK - Centra za djecu sa višestrukim smetnjama „Koraci Nade“ - Udruženja majke hendikepirane djece TK - Udruženje roditelja djece i lica sa onesposobljenjem- URODIOL - Dnevnih centara u drugim općinama (Živinice, Gradačac, Kalesija).
--	--	---

Institucija		Tuzlanski kanton Ministarstvo za boračka pitanja
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> - Nije rađeno usklađivanje zakonodavstva sa UN konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> U napomeni se navodi da nije bilo mjera podrške u skladu sa Strategijom ali jeste u skladu sa Zakonom o dopunskim pravima boraca i članova njihovih porodica TK-a i federalnim propisima. Mjere se ne navode. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.

	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da je Ministarstvo za boračka pitanja Tuzlanskog kantona realiziralo program obezbjeđenja higijensko-sanitetskog materijala za osobe sa paraplegijom, program stambenog zbrinjavanja putem bespovratnih i beskamatnih sredstava, program odrađivanja pripravničkog staža, program stipendiranja djece za srednje i visoko obrazovanje, a u toku je program zapošljavanja boraca i članova njihovih porodica. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi se da je Ministarstvo u evaluacijskom razdoblju provodilo edukaciju o korištenju i upotrebi higijensko-sanitetskog materijala za osobe sa paraplegijom, te edukaciju o korištenju kompjutera za slijepe osobe. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da nije bilo aktivnosti na jačanju kapaciteta za kvalitetniju podršku OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da nije bilo ovakvih aktivnosti. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	II.7.) Uspostvaljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da postoji redovna suradnja sa NVO – RVI Tuzlanskog kantona, a po potrebi i sa drugim vladinim i NVO. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.

	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da nije bilo međunarodne suradnje ove vrste. <u>2013.</u> Odgovor kao u 2012.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> U napomeni se navodi da se pri kreiranju programa i aktivnosti vodi računa o potrebama OSI. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da Ministarstvo vodi podatke o RVI, razvrstane po stepenu invalidnosti. Podatke koristi prilikom izrade godišnjih programa i planova, informacija stanja u oblasti, formalnih analiza o stanju socijalno-statusnih pitanja boračke populacije . <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da je Ministarstvo finansijski podržalo organizacije RVI, koje su provodile programe kulturnih, sportski, rekreativnih i drugih društvenih sadržaja. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
		Nisu vratili drugi upitnik, nego su dostavili dopis u kojem navode da Ministarstvo za boračka pitanja Tuzlanskog kantona, u skladu sa zakonskim propisima kojima je ustanovljeno i organizirano, vodi brigu o boračkoj populaciji sa područja Tuzlanskog kantona, u okviru koje su i RVI, ali nema resornu brigu o osobama sa neratnim invaliditetom, pa samim tim ni obavezu da provodi implementaciju ciljeva „Strategije za izjednačavanje invalida“, za koju je, kako navode, odgovorno FMRSP. Iz navedenog smatraju da je bezpredmetno da vrše izradu Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011-2015. godina, što podrazumijeva i svako drugo izvještavanje koje traži FMRSP.

		Također navode da cijene brigu za osobe sa neratnim invaliditetom i podržavaju da ove osobe ostvaruju propisana im prava, ali da razlika između „ratnih i neratnih invalida“ u pogledu vrste i obima prava mora postojati i to u korist ratnih vojnih invalida, te da će takvo stajalište u daljem radu podržavati.
--	--	---

Institucija		Tuzlanski kanton Ministarstvo razvoja i poduzetništva
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> - Nije urađen navedeni dokument na nivou Ministarstva. <u>2015.</u> -//-
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> - Nisu planirana budžetska sredstva za izradu dokumenta. <u>2015.</u> -//-
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> - Nije vršeno usklađivanje zakonodavstva sa UN konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> - Nisu doneseni propisi, samim tim nisu ni usklađivani sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom. <u>2015.</u> -//-

	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> - Ministarstvo je usvojilo kriterij prema kojem se boduje uključivanje ranjivih kategorija stanovništva, gdje su navedene i OSI, za dodjelu grant sredstava prema pojedinim programima. Također, kroz subvencije su finansijski podržana udruženja koja u svoj rad i svoje programe uključuju OSI. <u>2013.</u> - Četiri programa za dodjelu grant sredstava po Javnom pozivu uključivala su kriterije koji afirmišu uključivanje OSI u projekte. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> - Ministarstvo je implemetniralo sljedeće programe po Javnom pozivu za odabir korisnika grant sredstava „Podrška razvoju Kantona“ za 2012. godinu, gdje je jedan od kriterija za dodjelu grant sredstava bio uključivanje u redovne tokove života ranjivih kategorija stanovništva, gdje se ubrajaju i OSI: - Program 2 - Subvencija za podršku udruženjima koja se bave promocijom i razvojem poduzetništva; - Program 5. - Subvencija za podršku udruženjima koja svojim programima/projektima potiču tradicionalna i rijetka zanimanja; - Program 7. - Subvencija za projekte koji imaju cilj podizanje poduzetničkog duha u području TK. <u>2013.</u> - Ministarstvo je implemetniralo sljedeće programe po Javnom pozivu za odabir korisnika grant sredstava „Podrška razvoju Kantona“ za 2013. godinu, gdje je jedan od kriterija za dodjelu grant sredstava bio uključivanje u redovne tokove života ranjivih kategorija stanovništva, gdje se ubrajaju i OSI: - Program 2 - Subvencija za podršku udruženjima koja se bave promocijom i razvojem poduzetništva; - Program 4 – Sufinansiranje programa/projekata Udruženja inovatora; - Program 5. - Subvencija za podršku udruženjima koja svojim programima/projektima potiču tradicionalna i rijetka zanimanja;

		- Program 6. - Subvencija za podršku novoosnovanim MSP i obrtima. <u>2014.</u> • Da. Ministarstvo je provelo programe raspodjele grant sredstava sa pozicije „Podrška razvoja Kantona“ kojima se finansiraju projekti OOSI. <u>2015.</u> Ne.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • Ministarstvo je pružilo finansijsku podršku u iznosu od 15.000,00 KM udruženju HO „Lotosice“ Tuzla za implementaciju projekta „Učimo zajedno-djelujmo zajedno“. • Također je sa 15.000,00 KM podržalo Udruženje samostalnih obrtnika općine Tuzla u implemetnaciji projekta „Agro-market“ u okviru kojeg je održana manifestacija i promocija tradicionalnih jela, pića i domaćih proizvoda obrtnika koji se bave uzgojem i proizvodnjom zdrave hrane i promocija starih tradicionalnih zanata i drugih obrta. Uključeno je 90 izlagača članica HO „Lotosice“. Manifestacija je bila edukativnog, humanitarnog i zabavnog karaktera. <u>2013.</u> • Objavljen je Javni poziv „Podrška razvoju Kantona“ za 2013. godinu (ostaje otvoren do 18.11.2013), nakon čega slijedi odabir projekata. <u>2014.</u> • Da. Izrada afiša o radu i nadležnosti ministarstva, kao i prava koja se mogu ostvariti u ministarstvu. <u>2015.</u> • Ne.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da je, pored programa iz prethodnog cilja koji su bili i u funkciji podizanja kapaciteta, Ministarstvo sa 4.000,00 KM podržalo udruženje Kreativa iz Tuzle, koje je provelo program edukacije za 20 OSI na temu „Kada ekološki otpad postane tipični proizvod“. Cilj ovog projekta bio je da se OSI obuče za samostalan rad i učešće u projektima rada sa vunom koji su ekonomski održivi. • Ministarstvo je odobrilo i sredstva u iznosu od 2.750,00 KM

		Udruženju za zaštitu flore i faune Lukavac, u svrhu organizacije okruglog stola na temu „Razvoj eko-turizma na području Tuzlanskog kantona – potencijali i prednosti“. Učestvovalo je 40 OSI iz ruralnih područja, koja su informisana o mogućnostima razvoja djelatnosti iz oblasti turizma, a kao informativni materijal štampane su prigodne brošure. - Sa 4.000,00 KM podržan je i Ekonomski fakultet Univerziteta u Tuzli po pitanju organizacije 3. Međunarodne konferencije „Ekonomija i integracija“ gdje je jedna od tema bila „Jačanje poduzetničkog duha u BiH i regionu“. Uključeno 40 OSI. <u>2013.</u> - Objavljen je Javni poziv „Podrška razvoju Kantona“ za 2013. godinu (otvoren do 18.11.2013), nakon čega slijedi odabir projekata. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> - Ponovo se navode aktivnosti kao u II.5., smatrajući da su utjecale i na ostvarivanje ovog cilja. <u>2013.</u> - Navodi se da je planirana ali još nije realizirana podrška najkvalitetnijih projekata udruženja na temu konferencija, okruglih stolova, debata, medijskih sadržaja i promotivnih materijala koji bi mogli doprinijeti uključivanju OSI i koji bi uključivali OSI u samu realizaciju. <u>2014.</u> - Sudjelovanje na tematskim radionicama (3 puta) u organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak TK, u vezi sa izradom akcionog plana zapošljavanja OSI. <u>2015.</u> - Sudjelovanje na tematskoj radionici u organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak TK, u vezi sa izradom akcionog plana zapošljavanja OSI.

	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Nije bilo međusektorske suradnje. <u>2013.</u> • Ministarstvo je uspostavilo suradnju sa NVO „Centar za razvoj i podršku – CRP“ i „Inicijativa preživjelih od mina“. Uspostavljena suradnja je u funkciji izrade Akcionog plana zapošljavanja OSI. Suradnja je dio projekta „Najbolji model zapošljavanja osoba sa invaliditetom baziran na analizi isplativosti“, koji se finansira iz sredstava Evropske komisije. U cilju podrške zapošljavanju OSI Ministarstvo je uzelo učešće i u projektu izbora poslodavca godine za OSI u TK 2013. <u>2014.</u> • Saradnja sa Ministarstvom za rad, socijalnu politiku i povratak TK, nevladinom organizacijom „Centar za razvoj i podršku“ Tuzla, Udruženjem građana oštećenog vida Tuzla, na izradi Akcionog plana zapošljavanja OSI. <u>2015.</u> /-/
	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Nije bilo međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Nije ostvarena međunarodna suradnja u cilju unapređenja položaja OSI. <u>2015.</u> -//-
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Navodi se da Ministarstvo ima kontinuirani proaktivni odnos prema populaciji OSI u većini projekta ima za cilj da ublaži i eliminira diskriminaciju OSI. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • OSI su izjednačene u pogledu ostvarivanja svih prava u Ministarstvu.

		• Omogućena je jednakost svih osoba u dodjeli grant sredstava sa pozicije „Podrška razvoju Kantona“. <u>2015.</u> • OSI su izjednačene sa drugim osobama u pogledu ostvarivanja prava u Ministarstvu razvoja i poduzetništva TK.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • Ne vode se podaci. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • Ministarstvo je pružalo finansijsku podršku i podsticalo uključivanje osoba sa invaliditetom kroz programe u okviru grant sredstava „Podrška razvoju kantona“. U ovim okvirima podržani su: - Program „Subvencija za podršku udruženjima koja se bave promocijom i razvojem poduzetništva“ podržan je sa 133.822,00 KM, - Program „Subvencija za podršku udruženjima koja svojim programima/ projektima potiču tradicionalna i rijetka zanimanja“ podržan je sa 9.000,00 KM; - Program „Subvencija za projekte koji imaju cilj podizanje poduzetničkog duha u području TK podržan je sa 76.220,00 KM. Kriterij za bodovanje programa je uključivanje OSI u projekat. <u>2013.</u> • Ministarstvo planira da podrži: - Program „Subvencija za podršku udruženjima koja se bave promocijom i razvojem poduzetništva“ podržan je sa 100.000,00 KM, - Program „Sufinansiranje programa/projekata udruženja inovatora“ podržan je sa 20.000,00 KM, - Program „Subvencija obrtnicima za očuvanje starih tradicionalnih zanata“ podržan je sa 30.000,00 KM i - Program „Subvencija za podršku novoosnovanim MSP i

		obrtima“ podržan je sa 60.000,00 KM. Kriterij za bodovanje za prva tri programa je uključivanje OSI u projekat, dok je za program 6. jedan od kriterija broj zaposlenih OSI. <u>2014.</u> • Da. Podržani različiti projekti udruženja putem dodjele grant sredstava sa pozicije „Podrška razvoju kantona“. <u>2015.</u> Ne.
--	--	--

Institucija		Zeničko - dobojski kanton Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice
		Prikazane informacije samo iz drugog Upitnika jer prvi nisu vratili.
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2014.</u> • Kod za implementaciju Strategije, nije uveden u Budžet ZE-DO kantona za 2014. godinu. Izvršenje obaveza Ministarstva vrši se u skladu sa Budžetom ZE-DO kantona, Zakonom o izvršenju Budžeta ZE-DO kantona, Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ZE-DO kantona i Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom FBiH. <u>2015.</u> • Kod za implementaciju Strategije, nije uveden u Budžet ZE-DO kantona za 2015. godinu. Izvršenje obaveza Ministarstva vrši se u skladu sa Budžetom ZE-DO kantona, Zakonom o izvršenju Budžeta ZE-DO kantona, Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ZE-DO kantona i Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom FBiH.

II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2014.</u> • Pokrenute procedure vezano za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ZE-DO kantona; • Na osnovu Sporazuma o saradnji zaključenog 30.9.2013. godine između ZE-DO kantona - Ministarstva i Ustanove socijalne zaštite "Sumero centar za podršku osobama s invaliditetom u zajednici", ovo Ministarstvo je u 25.08.2014. godine potpisalo Ugovor o načinu realizacije prvog koraka u decentralizaciji i transformaciji postojećeg institucionalnog smještaja OSI iz ZE-DO kantona; • Izrada Elaborata o opravdanosti osnivanja ustanove za dnevno zbrinjavanje djece i odraslih osoba s posebnim potrebama; • Provedena javna rasprava za osnivanje kantonalne ustanove za dnevno zbrinjavanje djece i odraslih osoba s posebnim potrebama na području ZE-DO kantona, nakon čega je uslijedilo donošenje Odluke o osnivanju JU Centar za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama ZE-DO kantona. <u>2015.</u> • Donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ZE-DO kantona vezano za ostvarivanje novčane naknade za njegu i pomoć od strane drugog lica. Nakon stupanja zakona na snagu, sa krajem aprila 2015. godine, za sve korisnike (1219 lica) donijeta su rješenja o prestanku prava, nakon čega je svim ovim korisnicima isto pravo priznato po Federalnom zakonu i nastavili su pravo ostvarivati putem Federalnog ministarstva za rad i socijalnu politiku; • Potpisan Ugovor sa JU Centar za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama ZE-DO kantona; • Potpisan Protokol o saradnji u oblasti unapređenja ranog rasta i razvoja djece od strane ovog Ministarstva, Ministarstva zdravstva i Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta na području ZE-DO kantona; • U toku su aktivnosti na unapređenju Pravilnika o otkrivanju, ocjenjivanju sposobnosti, razvrstavanju i evidenciji djece i mladih ometenih u fizičkom ili psihičkom razvoju na području ZE-DO kantona.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2014.</u> • Pokrenuti procesi za uvođenje usluge stanovanja u zajednici za OSI; • Pokrenuti procesi na donošenju izmjena u zakonodavstvu; • Kontinuirana podrška razvoju usluga dnevnog zbrinjavanja i ranog

		podsticaja razvoja i ranu intervenciju za djecu i odrasle OSI; • Inicirani sastanci sa predstavnicima zdravstva i pravosuđa s ciljem adekvatne zaštite osoba s duševnim smjetnjama. <u>2015.</u> • JU Centar za djecu i odrasle OSI ZE-DO kantona počela sa djelovanjem; • Kontinuirana podrška razvoju usluga dnevnog zbrinjavanja i ranog podsticaja razvoja i ranu intervenciju za djecu i OSI; • Dostupna usluga stanovanja u zajednici za OSI u Zenici. Izvršeno izmještanje 12 osoba iz ustanova; • Potpisan Protokol o saradnji u oblasti unapređenja ranog rasta i razvoja djece.
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2014.</u> Ministarstvo je omogućilo: • novčanu pomoć socijalno intervenirajućeg karaktera i za OSI (za liječenje, nabavku ortopedskih pomagala, poboljšanje uslova življenja, infrastrukture i ukoliko se nalaze u teškoj materijalnoj situaciji, također); • finansiranje usluge Ustanove Dnevni centar za djecu sa posebnim potrebama Maglaj, za korisnike iz općina Žepče, Zavidovići i Maglaj; • sufinansiranje projekata „Dnevni centar za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama Visoko“ za pružanje usluga osobama sa područja općina: Kakanj, Visoko, Breza, Vareš i Olovo; • sufinansiranje projekta „Centar za rano podsticanje razvoja i ranu intervenciju za djecu sa posebnim potrebama Zenica“; • finansiranje usluge JU Centar za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama ZE-DO kantona; • finansiranje projekta Dnevnog centra pri JU Škola za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju osoba sa poteškoćama u psiho-fizičkom razvoju Zenica; • jednokratne pomoći putem centara za socijalni rad i nadležnih općinskih službi i dr.; • uspostavu JU Centar za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama ZE-DO kantona; • Ministarstvo je podržalo uspostavu Ustanove socijalne zaštite “Sumero centar za podršku osobama s invaliditetom u zajednici“, podružnica u Zenici; • Program povodom obilježavanja „Dječije nedjelje“ u kojem su djeca s posebnim potrebama jedna od ciljnih grupa;

- Podrška nevladinim organizacijama osoba s invaliditetom;
- Iniciranje međusektoralne saradnje zbog rješavanja problematike i omogućavanja adekvatnog ostvarivanja prava OSI.

2015.

Ministarstvo omogućava:

- novčanu pomoć socijalno intervenirajućeg karaktera i za OSI (za liječenje, nabavku ortopedskih pomagala, poboljšanje uslova življenja, infrastrukture i ukoliko se nalaze u teškoj materijalnoj situaciji, također);
- finansiranje usluge Ustanove Dnevni centar za djecu sa posebnim potrebama Maglaj, za korisnike iz općina Žepče, Zavidovići i Maglaj;
- sufinansiranje projekata „Dnevni centar za djecu i odrasle OSI potrebama Visoko“ za pružanje usluga osobama sa područja općina: Kakanj, Visoko, Breza, Vareš i Olovo;
- finansiranje usluge JU Centar za djecu i odrasle OSI ZE-DO kantona
- finansiranje projekta Dnevnog centra pri JU Škola za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju osoba sa poteškoćama u psiho-fizičkom razvoju Zenica;
- jednokratne pomoći putem centara za socijalni rad i nadležnih općinskih službi i dr.;
- od 01.01.2015. godine počela je sa radom JU Centar za djecu i odrasle OSI ZE-DO kantona;
- su pokrenute aktivnosti na projektu „Izgradnja zgrade Dnevni centar za djecu i odrasle s posebnim potrebama u Žepču“ za korisnike iz općina Zavidovići, Žepče i Maglaj. Za sufinansiranje ovog projekta, Vlada ZE-DO kantona je planirala sredstva u iznosu od 100.000,00 KM za 2015. godinu;
- Ministarstvo finansira smještaj korisnika u Ustanove socijalne zaštite “Sumero centar za podršku osobama s invaliditetom u zajednici”, podružnica u Zenici.
- Program povodom obilježavanja „Dječije nedjelje“ u kojem su djeca s posebnim potrebama jedna od ciljnih grupa;
- Podrška OOSI;
- Iniciranje međusektoralne saradnje zbog rješavanja problematike i omogućavanja adekvatnog ostvarivanja prava OSI.

	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2014.</u> • Plakati iz projekta „Govorimo o mogućnostima – pridružite nam se“, USAID, EU i UNICEF, postavljeni u prostorijama Ministarstva; • Informativni pamfleti izrađeni od strane NVO su također postavljeni u prostorijama Ministarstva. <u>2015.</u> • Ministarstvo je distribuiralo u CSR i nadležne općinske službe socijalne zaštite publikacije dostavljene od strane FMRSP: 1. Preporuke završne Konferencije SPIS projekta koja je održana 27.01.2015. godine pod nazivom „Naučene lekcije u implementaciji integrativnog modela socijalne zaštite i inkluzije u Bosni i Hercegovini – primjeri s lokalnih nivoa“; 2. „Priručnik o lokalnom modelu socijalne zaštite“; 3. „Smjernice o djelovanju centara za pružanje usluga socijalne zaštite dnevnog zbrinjavanja djece s invaliditetom“.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2014.</u> • U Ministarstvu nije uspostavljen program edukacije stručnjaka. Ministarstvo finansira i sufinansira projekte ustanova/NVO u kojima se vrši nabavka opreme kojima se unapređuju uslovi rada sa OSI; konkretna podrška osobama za uklanjanje arhitektonskih barijera za pristup i kretanje u stambenim objektima. <u>2015.</u> • U Ministarstvu nije uspostavljen program edukacija stručnjaka. Finansijskom podrškom projekata i programskih aktivnosti udruženja OSI omogućeno je jačanje kapaciteta i podrška OSI; konkretna podrška osobama za uklanjanje arhitektonskih barijera za pristup i kretanje u stambenim objektima.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2014.</u> Ministarstvo je: • učestvovalo u pripremi razvojnih strateških dokumenata od direktnog ili indirektnog značaja za OSI; • provelo javnu raspravu na ZE-DO kantonu vezano za razmatranje Odluke o osnivanju JU Centar za djecu i odrasle OSI ZE-DO kantona; • učestvovalo, između ostalog i na edukacijama: - „Deinstitucionalizacija sistema dječije zaštite u FBiH“ u organizaciji Hope&Homes for Children i FMRSP; - „Jednake mogućnosti za studente sa posebnim potrebama u

		visokom obrazovanju“ u organizaciji Univerziteta Zenica; - „Smještaj osoba sa duševnim smetnjama u ustanove socijalne zaštite“ u organizaciji Fondacija Centar za javno pravo. • Finansijska podrška NVO u obilježavanju datuma od značaja za OSI. <u>2015.</u> Ministarstvo je: • učestvovalo u pripremi razvojnih strateških dokumenata od direktnog ili indirektnog značaja za OSI; • učestvovalo, između ostalog i na okruglom stolu “Unapređenje položaja osoba s invaliditetom u BiH” u organizaciji Saveza Sumero; • Finansijska podrška NVO u obilježavanju Međunarodnog dana gluhih i nagluhih osoba.
	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2014.</u> • Finansijskom podrškom projekata i programskih aktivnosti udruženja osoba s invaliditetom omogućeno je jačanje kapaciteta i podrška OSI; • Saradnja i podrška u izradi Nacrta Akcionog plana u oblasti invalidnosti ZE-DO kantona; • Iniciranje međusektoralne saradnje zbog rješavanja problematike i omogućavanja adekvatnog ostvarivanja prava OSI. <u>2015.</u> • Finansijskom podrškom projekata i programskih aktivnosti udruženja OSI omogućeno je jačanje kapaciteta i podrška OSI; • Saradnja i podrška u izradi Nacrta Akcionog plana u oblasti invalidnosti ZE-DO kantona; • Iniciranje međusektoralne saradnje zbog rješavanja problematike i omogućavanja adekvatnog ostvarivanja prava OSI.
	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2014.</u> • Saradnja sa organizacijama civilnog društva iz SR Njemačke, putem Udruženja „Humanost-sociates humanitatis“ iz Zenice, na razvoju usluga dnevnog zbrinjavanja djece i odraslih OSI, te usluga ranog poticaja i rane intervencije za djecu OSI; • Saradnja sa UNICEF-om vezano za Protokol o saradnji u oblasti unapređenja ranog rasta i razvoja djece; • Saradnja sa organizacijom Hope&Homes for Children vezano za deinstitutionalizaciju;

	• Saradnja sa OSCE-om. <u>2015.</u> • Saradnja sa organizacijama civilnog društva iz SR Njemačke, putem Udruženja „Humanost-sociates humanitatis“ iz Zenice, na razvoju usluga dnevnog zbrinjavanja djece i odraslih OSI, te usluga ranog poticaja i rane intervencije za djecu OSI; • Saradnja sa UNICEF-om vezano za Protokol o saradnji u oblasti unapređenja ranog rasta i razvoja djece; • Saradnja sa organizacijom Hope&Homes for Children po pitanju deinstitucionalizaciju; • Saradnja sa OSCE-om.
II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2014.</u> • Da. <u>2015.</u> • Da. Donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ZE-DO kantona vezano za ostvarivanje novčane naknade za njegu i pomoć od strane drugog lica. • Planiraju se sredstva za pružanje i razvoj usluga za osobe s posebnim potrebama.
II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2014.</u> • Da. Prava CŽR ostvarivalo je 878 korisnika i pravo na osposobljavanje za samostalan život 48 korisnika, dok je usluge dnevnog zbrinjavanja ostvarivalo 266 djece i odraslih OSI. O razvrstavanju podataka po spolu i dobi nisu vođeni statistički podaci, ali su podaci o broju korisnika i pruženim uslugama korišteni za planove Ministarstva i razmatranje za unapređenje statusa OSI. <u>2015.</u> • Da. Obzirom da se provodi revizija prava CŽR, do polovine ove godine broj korisnika je smanjen na 860 osoba, a broj korisnika prava na osposobljavanje za samostalan život 36 osoba, dok se usluge dnevnog zbrinjavanja u kontinuitetu pružaju u postojećim kapacitetu za 266 djece i odraslih OSI.
II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2014.</u> • Da. Navedeno prije u upitniku. <u>2015.</u> • Da. Navedeno prije u upitniku.

Institucija		Zeničko - dobojski kanton Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport
		Na pitanja u poglavlju I) „Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina“, odgovori se ne navode.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> - Podaci se ne navode. <u>2013.</u> - Podaci se ne navode. U napomeni se navodi da se u zakonima iz oblasti obrazovanja, kao jedno od načela promovira načelo inkluzivnosti i u tom smislu sačinjeni su planovi i programi podrške inkluzivnog obrazovnog sistema. Djeca i mladi sa preprekama u učenju i učešću uključuju se u redovno obrazovanje, u skladu sa ocjenom komisije, pohađaju nastavu po prilagođenim nastavnim programima. Na nivou škole se formiraju stručni timovi za praćenje i pomoć ovim učenicima, kako bi postigli maksimalne obrazovne rezultate.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> Navodi se da je ova vrsta aktivnosti u nadležnosti Pedagoškog zavoda, što je on i radio, ali je i Ministarstvo provelo čitav niz aktivnosti na senzibilizaciji javnosti, škola, stručnjaka, učenika i roditelja u pogledu inkluzije djece sa preprekama u učenju i učešću u redovne škole. Rezultat ovih aktivnosti Ministarstva je i taj da škole prave trogodišnje planove razvoja škole, u koje trebaju biti uključene aktivnosti u oblasti inkluzivne kulture, politike i prakse. Ove planove priprema i donosi školski razvojni tim, u koji ulaze predstavnici svih zainteresiranih aktera – nastavnici, učenici, roditelji, menadžment škole, predstavnici lokalne zajednice i nevladinih organizacija). Također, u Nacrtu zakona o obrazovanju odraslih, kao jedno od osnovnih načela je „uvažavanje različitosti potreba i mogućnosti...“, a jedan od ciljeva je „obrazovanje i stjecanje znanja, vještina i kompetencija u skladu sa ličnim sposobnostima...“. <u>2013.</u> -II-
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> - Podaci se ne navode. <u>2013.</u> - Podaci se ne navode.

	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • Podaci se ne navode. <u>2013.</u> • Podaci se ne navode.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2012.</u> • Podaci se ne navode. <u>2013.</u> • Podaci se ne navode.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • Navodi da je kroz podršku i sudjelovanje na niz okruglih stolova nastojalo upoznati širu javnost sa filozofijom i osnovnim načelima inkluzivnog obrazovanja, ukazati na značaj partnerstva sa roditeljima, važnosti saradnje škole, roditelja i relevantnih stručnih institucija i ukazati na obavezu osiguranja jednakih prava za sve u oblasti obrazovanja. <u>2013.</u> -II-
		Na pitanja II.7. i II.8. podaci se ne navode.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Navodi se da je u Nacrtu zakona o obrazovanju odraslih, koji je pripremljen za daljnju proceduru, kao jedno od osnovnih načela, navedeno „b) uvažavanje različitosti potreba i mogućnosti...“. Također, predviđeno je da neformalno obrazovanje mogu provoditi i ustanove za smještaj i brigu o osobama s posebnim potrebama, čime se povećavaju mogućnosti da što širi krug lica dobije znanja i vještine za rad sa osobama sa posebnim potrebama. <u>2013.</u> -II-
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • Ne vode se podaci. <u>2013.</u> -II-
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • Nije bilo planiranih sredstava u budžetu za ove namjene.

		<u>2013.</u> -II-
		Za 2014. i 2015. godnu, nisu vratili popunjen Upitnik nego su dostavili dopis u kojem su dali odgovore na sljedeća pitanja: II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, Zakon o osnovnoj školi i Zakon o srednjoj školi Zeničko-dobojskog kantona usklađeni su sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom. II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona tokom 2014. godine preporučilo je angažovanje pripravnika nastavnika kao vid podrške inkluzivnom obrazovanju i pomoć učenicima sa invaliditetom u osnovnim školama. Tokom školske 2015-2016 godine planirano je upošljavanje stručnih saradnika – defektologa u svim osnovnim školama u kojima je prisutan značajan broj učenika sa invaliditetom. II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI Kontinuirano se realizuju edukacije nastavnog kadra u odgojno – obrazovnim ustanovama u saradnji sa domaćim i međunarodnim organizacijama. Također, radi se na uklanjanju arhitektonskih barijera. II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije Kao vid podrške školama i nastavnicima u provođenju inkluzivnog obrazovanja Pedagoški zavod, kao stručna institucija Ministarstva, je samostalno ili u partnerstvu sa domaćim i međunarodnim organizacijama, u proteklm godinama proveo čitav niz obuka u cilju senzibiliziranja škola za prihvatanje različitosti i osnaživanje nastavnika za rad sa osobama sa preprekama u učenju i učešću, za izradu individualiziranih nastavnih programa, plana razvoja škole na inkluzivnim principima, kao i obuka iz užestručnih tema vezanih za rad sa osobama sa preprekama u učenju i učešću. Kao rezultat dosadašnjih aktivnosti na ovom polju, uspostavljen je sistem da škole prave vlastite planove razvoja škole (PRŠ) na trogodišnjem nivou u kojima planiraju realizaciju niza aktivnosti i postizanje rezultata u oblasti inkluzivne kulture, politike i prakse. Utvrđivanje prioriteta za razvoj u okviru plana razvoja škole zasniva se,

		također, na inkluzivnim principima jer PRŠ donosi školski razvojni tim koga čine predstavnici svih onih koji su zainteresirani za rad škole (učenici, roditelji, nastavnici, menadžment škole, predstavnici lokalne zajednice i NVO. Pomoć i podršku radu školskog razvojnog tima pruža Pedagoški zavod. Također, kroz organiziranje okruglih stolova nastojalo se širu javnost upoznati sa filozofijom i osnovnim načelima inkluzivnog obrazovanja, prezentirati dosadašnja iskustva inkluzivnog obrazovanja, ukazati na značaj partnerstva sa roditeljima, važnost saradnje škole, roditelja i relevantnih stručnih institucija, i ukazati na potrebu osiguranja jednakih prava za sve u oblasti obrazovanja. I pored čitavog niza do sada održanih obuka i drugih vidova podrške, podrška provođenju inkluzivnog obrazovanja je kontinuirana i nastavlja se sa daljnjim pružanjem raznih vidova stručne pomoći i provođenja obuka. II.10.) Statistika i izvještavanje Na početku svake školske godine, tokom mjeseca septembra i oktobra, prikupljaju se podaci o učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama u svim odgojno-obrazovnim ustanovama. Podaci se razvrstavaju prema: nivou školovanja, općinama, školama/predškolskim ustanovama, dobi, spolu, vrsti posebne obrazovne potrebe i vrsti dokumentacije o posebnoj obrazovnoj potrebi. Podaci se koriste za planiranje vrste stručne podrške školi/predškolskoj ustanovi s ciljem unapređenja odgoja i obrazovanja učenika sa posebnim obrazovnim potrebama. II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport je finansijski podržalo sportska udruženja osoba sa invaliditetom tokom 2014. godine sa 71.700,00 KM, a tokom 2015. godine sa 66.100,00 KM.
--	--	--

Institucija	Zeničko - dobojski kanton Ministarstvo za privredu
	Prvi upitnik nisu vratili, niti su dostavili bilo kakv odgovor. Drugi upitnik nisu vratili, nego su dostavili dopis u kojem navode da nisu imali aktivno učešće u pripremi Strategije, te da u skladu sa propisima i nadležnostima nisu direktno odgovorni za implementaciju određenih obaveza i aktivnosti koje su istom planirane. Također navode da kroz dodjelu poticajnih sredstava podržavaju privredne subjekte koji dominantno imaju zaposlene OSI, ukoliko ispunjavaju uslove predviđene Javnim pozivom.

Institucija		Bosansko - podrinski kanton Goražde Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> - Navodi se da je u toku izrada kantonalnoga akcijskog plana za implementaciju Strategije, a ova aktivnost se odvija u okviru programa „Podrška izrade lokalnih akcionih planova za implementaciju Strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011. – 2015.“ koji implementira FMRSP. <u>2014. i 2015.</u> U martu 2015. godine, a u cilju implementacije Strategije za izjednačavanje mogućnosti za OSI, urađen je nacrt Akcionog plana u oblasti invalidnosti Bosansko-podrinjskog kantona Goražde za period 2015 – 2017. godina. Koalicija OOSI BPK Goražde zajedno sa FMRSP, te Kantonalnim ministarstvom za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice tokom 2013. i 2014. godine implementirala je programa „Akcioni planovi za ostvarivanje ciljeva strategije u oblasti invalidnosti FBiH“. Jedna od aktivnosti Koalicije OOSI BPK Goražde uz suradnju kantonalnih organa vlasti bila je i izrada nacrta lokalnog Akcionog plana u oblasti invalidnosti, koji je i urađen. U izradi ovog akcionog plana korišteni su svi domaći i međunarodni zakoni i akti a metodologija za izradu predmetnog dokumenta zasnovana je na Agendi 22. Akcioni plan u oblasti invalidnosti BPK Goražde sadrži: pravno-institucionalni okvir za donošenje Akcionog plana, metodologiju izrade Akcionog plana, analizu trenutnog stanja u oblasti invalidnosti u BPK Goražde, plan mjera i rješenja koje treba provesti, prioritetne oblasti (podizanje nivoa svijesti o pitanjima invalidnosti, pristupačnost i obrazovanje), te monitoring i evaluaciju realizacije Akcionog plana. Trenutno je u toku procedura za usvajanje pomenutog dokumenta od strane Vlade i Skupštine BPK Goražde.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2012.</u> - Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> S obzirom na činjenicu da u većini kantona u FBiH još uvijek nisu usvojeni Akcioni planovi ili se oni nalaze u formi nacrta, kao što je

		slučaj i na području BPK Goražde, nisu uvedeni ni posebni budžetski kodovi za implementaciju Strategije. Predviđene mjere i aktivnosti iz Strategije realiziraju se u okviru postojećih budžeta kantonalnih organa uprave, odnosno ministarstava nadležnih za pojedinu oblast utvrđenu predmetnom Strategijom. Preporuka za koncipiranje rješenja u narednom strateškom dokumentu u ovom segmentu je da sredstva za implementaciju strategije trebaju biti osigurana prema nadležnostima sa svih nivoa vlasti, ali i učešćem OOSI kroz različite projekte, zatim volonterskim radom u zajednici, te donatorskim sredstvima.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. Godina	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> • U okviru svojih nadležnosti i odgovornosti Ministarstvo je dosljedno i redovno ispunjavalo obaveze u procesu pripreme federalnih propisa iz oblasti socijalne zaštite, porodične i dječije zaštite, zaštite civilnih žrtava rata, kao i propisa koji će regulisati socijalni minimum i propisa o temeljnim novčanim naknadama OSI. Te obaveze su se sastojale u sudjelovanju na tematskim radionicama, raspravama i davanju mišljenja, prijedloga i sugestija na predložena rješenja. Također je bilo uključeno u pripremu i donošenje kantonalnog Akcionog plana za provedbu Strategije razvoja BiH i Strategije uključivanja BiH 2013-2014., zatim Akcionog plana za provedbu politike zaštite djece bez roditeljskog staranja i porodica pod rizikom od razdvajanja u FBiH 2006-2016, na području BPK Goražde za period 2013-2014. godine. U skladu sa odredbama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju OSI u FBiH, Ministarstvo je 2011. godine izradilo i usvojilo dva podzakonska akta: Pravilnik o bližim uslovima za osnivanje i rad ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i Pravilnik o sadržaju i načinu provođenja nadzora u ustanovama za profesionalnu rehabilitaciju. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> Prema SIMOI u FBiH 2011-2015 godina, u oblasti socijalne zaštite jedna od predviđenih mjera odnosila se na donošenje novih zakona o socijalnoj zaštiti na nivou FBiH i kantona. S tim u vezi FMRSP pristupilo je izradi seta zakona, te u novembru 2009. godine svim kantonima u FBiH dostavila Prednacrte četiri nova zakona (Zakon o osnovama socijalne zaštite i minimum socijalne sigurnosti, Zakon o zaštiti porodice sa djecom, <u>Zakon o zaštiti civilnih žrtava rata</u> i <u>Zakon o temeljnim pravima osoba sa invaliditetom</u>) zatraživši od Vlada i Skupština kantona da rasprave predložene prednacrte zakona i dostave svoje pismene stavove radi provođenja daljnje procedure. Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice

	BPK Goražde dalo je svoje mišljenje kao i Vlada, te Skupština kantona, uz dostavljanje konkretnih primjedbi, prijedloga i sugestija na prednacrt zakona. U periodu 2010-2012 predloženi zakoni nisu se našli u proceduri usvajanja na Parlamentu FBiH, nakon čega je FMRSP u 2012. godini imenovalo Radnu grupu za izradu prijedloga Zakona o osnovama socijalne zaštite i Zakona o zaštiti porodice sa djecom, koja je uradila nove tekstove ova dva zakona. Resorno kantonalno ministarstvo je 01.04.2013., te 01.07.2013. godine zaprimilo od FMRSP nove prednacrt dvaju zakona, nakon čega je resorno kantonalno ministarstvo u maju, odnosno augustu 2013. godine dostavilo mišljenje sa konkretnim prijedlozima, komentarima i sugestijama na ponuđene tekstove zakona. Tokom 2014 - 2015. godine predstavnici resornog kantonalnog ministarstva aktivno su učestvovali u Radnoj grupi formiranoj od strane FMRSP koja je radila na izradi novih reformskih zakona i javnih politika u oblasti socijalne politike. U okviru oblasti pristupačnog života u zajednici i stanovanja, jedna od utvrđenih mjera Strategijom je i obezbjediti uslove za sveobuhvatno rješavanje stambenih pitanja OSI, odnosno stvoriti pravni okvir za razvijanje i implementaciju programa socijalnog stanovanja. Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice u saradnji sa resornim kantonalnim ministarstvom za urbanizam te uz podršku nevladine organizacije CRS, tokom 2012 godine intenzivno je radilo na izradi kantonalnog zakona o socijalnom stanovanju. Rezultat ovih aktivnosti je donošenje pravnog okvira, odnosno usvajanje Kantonalnog zakona o neprofitno-socijalnom stanovanju 29.07.2013.godine („Službene novine BPK Goražde“, broj: 10/13). Također, na kantonalnom nivou u 2012. i 2013. godini urađeni su i usvojeni: Kantonalni Akcioni plan za provedbu Strategije razvoja BiH i Strategije socijalnog uključivanja BiH, zatim Akcioni plan za provedbu politike zaštite djece bez roditeljskog staranja i porodica pod rizikom od razdvajanja u FBiH 2006-2016 na području BPK Goražde za period 2013-2014. godina. Shodno odredbama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom u FBiH, Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice BPK izradilo je i usvojilo još 2011. godine dva podzakonska akta i to: Pravilnik o bližim uslovima za osnivanje i rad ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i Pravilnik o sadržaju i načinu provođenja nadzora u ustanovama za profesionalnu rehabilitaciju. U periodu 2014. - 2015.godina urađen je Prijedlog Strategije neprofitno-socijalnog stanovanja BPK Goražde za period 2015 – 2020.godina. Osim toga od početka 2015. godine intenzivno se radi i na izradi Strategije razvoja BPK Goražde za period 2016 – 2020. god.
--	---

	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Aktivnosti za ovaj cilj se ne navode. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> U razdoblju 2014. – 2015. godina, kao i ranijih godina u oblasti socijalne zaštite dominiraju mjere usmjerene na novčanu podršku i institucionalno zbrinjavanje OSI. Ova oblast većinom je bazirana na pravima i statusima, a ne na individualnim potrebama OSI. Među najznačajnijim mjerama podrške OSI su: njega i pomoć u kući, dnevni centri u oblasti mentalnog zdravlja, fizikalne medicine, psihosocijalne podrške djeci i mladima sa smetnjama u razvoju i dr. U okviru zdravstvene zaštite postoji razvijen sistem centara za rehabilitaciju u zajednici (CBR) kao i centri za mentalno zdravlje. U okviru prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja OSI se također garantira zdravstvena zaštita pod jednakim uslovima kao i ostalim osiguranim osobama, što podrazumjeva pravo na primarnu zdravstvenu zaštitu, specijalističko-konzilijarnu, bolničko-zdravstvenu zaštitu, pravo na korištenje lijekova, pravo na stomatološko-protetsku pomoć, pravo na ortopedsku i druga pomagala. Na primarnom nivou zdravstvene zaštite, pri domovima zdravlja organizirani su i funkcioniraju, odnosno pružaju usluge centri za mentalno zdravlje i centri za fizikalnu rehabilitaciju, s ciljem ostvarivanja jednakih uslova za provođenje obaveznog zdravstvenog osiguranja za sve osiguranike, pa tako i za OSI, te u cilju što dostupnije primarne zdravstvene zaštite.
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • Konstatuje se da dominira pristup zasnovan na statusu i pravima a ne na individualnim potrebama OSI (kao što je bilo i ranije, op.a.). Među najznačajnijim mjerama podrške OSI su: njega i pomoć u kući, dnevni centri u oblasti mentalnog zdravlja, fizikalne medicine, psihosocijalne podrške djeci i omladini sa smetnjama u razvoju i dr. U okviru zdravstvene zaštite postoji razvijen sistem centara za rehabilitaciju u zajednici (CBR), kao i centara za mentalno zdravlje (CMZ). U okviru prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja OSI se garantira zdravstvena zaštita pod jednakim uslovima kao i ostalim osiguranim osobama, što podrazumijeva pravo na primarnu zdravstvenu zaštitu, specijalističko-konzilijarnu i bolničko-zdravstvenu zaštitu, pravo na korištenje lijekova, pravo na stomatološko-protetsku pomoć, pravo na ortopedsku i druga pomagala. Na primarnom nivou zdravstvene zaštite, pri domovima zdravlja, organizirani su i pružaju usluge centri za mentalno zdravlje i

		centri za fizikalnu rehabilitaciju, s ciljem ostvarivanja jednakih uslova za provođenje obaveznog zdravstvenog osiguranja za sve osiguranike, pa tako i za OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> Kao u II.2.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da Ministarstvo nije vršilo aktivnosti iz okvira ovog cilja, ali je u skladu sa raspoloživim budžetskim sredstvima pružalo podršku organizacijama OSI koje su, između ostalih, provodile i ovu aktivnost. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Edukativno-informativni programi i projekti uglavnom se provode od strane organizacija i udruženja koja okupljaju OSI. Resorno kantonalno ministarstvo, kao i Vlada kantona kontinuirano i u 2014 i 2015. godini u skladu sa raspoloživim budžetskim sredstvima podržavala je ovakve i slične aktivnosti.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku osobama sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Navodi se da Ministarstvo tokom 2012-2013 godine provodilo aktivnosti koje su bile u funkciji jačanja kompetencija stručnjaka i podizanje stručnih kapaciteta, kako iz oblasti socijalne tako i iz oblasti zdravstvene zaštite. Jačanje tehnički kapaciteta se odvijalo u više dimenzija i programa a značajno je napomenuti projekat podrške mrežama socijalne sigurnosti i zapošljavanja (SSNESP), u okviru kojeg se izvršila nabavka informatičke opreme u resornom kantonalnom ministarstvu i Kantonalnom centru za socijalni rad, a jedan od najvećih koraka u ovom smislu je rekonstrukcija Kantonalne bolnice Goražde i nabavka medicinske opreme. Sve ove aktivnosti imaju direktan ili indirektan utjecaj na OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> U periodu 2014-2015.godina poduzimane su aktivnosti na profesionalnom osnaživanju stručnih radnika kako u institucijama i ustanovama socijalne zaštite, tako i u zdravstvenim ustanovama. Jačanje kadrovskih kapaciteta uglavnom se odvijalo kroz učešće

		odnosno sudjelovanje na mnogobrojnim edukativnim seminarima, radionicama, okruglim stolovima i drugim stručnim skupovima. Nekoliko njih imali su direktni ili indirektni fokus na OSI kao što je Trening program – Akcioni planovi za ostvarivanje ciljeva strategije u oblasti invalidnosti FBiH, zatim Konferencija o socijalnoj zaštiti i inkluziji u BiH, potom „Razvoj, testiranje i vođenje implementacije novih metodologija za ciljanje nedoprinosnih novčanih naknada u BiH“, te mnogi drugi. Kontinuirana edukacija svih radnika u zdravstvu je obavezna, te se ista provodi u okviru edukativnih zdravstvenih programa i projekata, odnosno u skladu sa propisima za stručno usavršavanje, kao i odredbama stručnih komora u vezi kontinuiranih edukacija za svaku pojedinu djelatnost. Kada je u pitanju jačanje tehničkih kapaciteta, u suradnji sa međunarodnim nevladinim organizacijama realizirani su određeni projekti koji su imali i komponentu tehničke opremljenosti. Tako je realiziran projekat podrške mrežama socijalne sigurnosti i zapošljavanja (SSNEP) u okviru kojeg je izvršena nabavka i distribucija nove informatičke opreme u resornom kantonalnom ministarstvu, te Kantonalnom centru za socijalni rad. Osim toga okončani su i radovi na rekonstrukciji Kantonalne bolnice Goražde, te aktivnosti oko nabavke medicinske opreme. Ovi i drugi slični projekti imaju i indirektni uticaj na same OSI u smislu pružanja kvalitetnijih usluga i adekvatnijeg pristupa institucijama.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • Navodi se da je Ministarstvo tokom 2012. i 2013. godine podržalo i sudjelovalo u nekoliko konferencija, okruglih stolova i radionica koje su imale za cilj promicanje i zagovaranje prava i potreba OSI, a među najvažnijim su: “Obilježavanje 17. oktobra – Dana osoba sa cerebralnom paralizom u FBiH”, „Uspostavljanja platforme djelovanje unutar mreže NETSI – NETwork to Support Inclusion in BiH“, „Akcioni planovi za ostvarivanje ciljeva strategije u oblasti invalidnosti u FBiH“, „Socijalna zaštita i inkluzija u BiH“, „Njegovom do aktivnog startenja“, „Metodologija za izradu prvog izvještaja baziranog na smjernicama za prepoznavanje socijalno isključanih osoba i djece u BiH“. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Tokom 2014 i 2015. godine održano je i podržano nekoliko konferencija, okruglih stolova, radionica s ciljem promicanja i zagovaranja prava i potreba OSI, na kojima su aktivno sudjelovali i

		predstavnicima kantonalnog ministarstva socijalne politike. Navodimo samo neke: „Stanovanje uz podršku za osobe sa intelektualnim poteškoćama“, „Život u lokalnoj zajednici osoba sa invaliditetom“, „Akcioni planovi za ostvarivanje ciljeva strategije u oblasti invalidnosti FBiH“, „Konferencija posvećena provedbi Strategije za izjednačavanje mogućnosti osoba sa invaliditetom i izradi lokalnih akcionih planova“, „Uklonimo arhitektonske barijere“.
	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Navodi se da u utvrđivanju politike za ostvarivanje programa socijalne zaštite, Kantonalni organi vlasti ostvaruju suradnju sa udruženjima OSI. Kroz Program utroška budžetskih sredstava ovog ministarstva pruža se finansijska podrška i pomoć O, kako bi se osigurali odgovarajući uvjeti za rad i stvorile pretpostavke za osnaživanje i jačanje uloge ovih organizacija u reformskim procesima. Pored toga, svrha ovog programa utroška sredstava je i unapređenje i poboljšanje saradnje sa nevladinim sektorom u cilju osiguranja podrške i pomoći vulnerabilnim skupinama stanovništva, među kojima su i OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> • U utvrđivanju politike za ostvarivanje programa socijalne zaštite, Kantonalni organi vlasti ostvaruju saradnju sa udruženjima OSI. Kroz Program utroška budžetskih sredstava Ministarstva za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice za neprofitne organizacije pruža se podrška i pomoć OOSI kako bi se osigurali adekvatni uslovi za rad i stvorile pretpostavke za osnaživanje i jačanje uloge ovih organizacija a sve u cilju jačanja saradnje i aktivnijeg učešća OOSI u reformskim procesima. Također svrha ovog programa utroška sredstava je i unapređenje i poboljšanje saradnje sa nevladinim sektorom u cilju osiguranja podrške i pomoći vulnerabilnim skupinama stanovništva, među kojima su i OSI.
	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Navodi se da Ministarstvo ima kontinuiranu suradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama koje na direktan ili indirektan način zastupaju prava i položaj OSI. Saradnja se uglavnom ogleda kroz zajedničku implementaciju određenih projekata i programa. Među najznačajnijima su: - „Projekat razvoja socijalno-neprofitnog stanovanja i donošenja Zakona o socijalnom stanovanju“, koji se provodi u suradnji sa organizacijom Catholic Relief Services (CRS), koji uključuje stambeno zbrinjavanje osjetljivih kategorija stanovništva među

	kojima su i OSI; - „Projekat podrške umrežavanju za pomoć procesu inkluzije u BiH – NETSI“, realiziran od strane međunarodne organizacije HELP, koji je imao za cilj ojačati i podržati uključivanje djece s teškoćama u razvoju u redovni školski sistem, te umrežavanje relevantnog vladinog i nevladinog sektora; - Projekat SPI – Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH“, u čijoj implementaciji su pored glavnog nosioca UNICEF-a učestvovala sva ministarstva nadležna za oblast socijalne zaštite i obrazovanja, kao i mnogobrojni partneri iz nevladinog sektora i civilnog društva. Cilj projekta je unapređenje sistema socijalne zaštite i inkluzije socijalno isključene djece i omladine. - Projekat „Razvoj, testiranje i implementacija nove(ih) metodologije(a) za ciljanje nedoprinosnih novčanih naknada u Bosni i Hercegovini“, koji provode entitetskaministarstva nadležna za psolove socijalne i boračko-invalidske zaštite (FMRSP, MZSZRS i MRBIZRS) u suradnji sa Svjetskom Bankom (WB). <u>2013.</u> • Odgovor kao u 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice ima kontinuiranu saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama koje na indirektan ili direktan način zastupaju prava i položaj OSI. Saradnja se uglavnom ogleda kroz zajedničku implementaciju određenih projekata i programa. Navodimo samo neke: „Projekat razvoja socijalno-neprofitnog stanovanja i donošenje Zakona o socijalnom stanovanju“ – projekat realiziran u saradnji sa organizacijom Catholic Relief Services (CRS), koji je podrazumjevaao stambeno zbrinjavanje osjetljivih kategorija stanovništva, među kojima i OSI; • „Projekat podrške umrežavanja za pomoć procesu inkluzije u BiH - NETSI“ realiziran od strane međunarodne humanitarne organizacije HELP koji je imao za cilj ojačati i podržati uključivanje djece s teškoćama u razvoju u redovni školski sistem, te umrežavanje relevantnog vladinog i nevladinog sektora. • „Projekat SPIS – Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH“ u čijoj implementaciji su pored glavnog nosioca UNICEF-a učestvovala sva resorna ministarstva nadležna za oblast socijalne zaštite i obrazovanja, kao i mnogobrojni partneri iz nevladinog sektora i civilnog društva. Cilj projekta je unapređenje sistema socijalne zaštite i inkluzije socijalno isključene djece i njihovih
--	--

		porodica. • „Projekat – Razvoj, testiranje i vođenje implementacije novih metodologija za ciljanje nedoprinosnih novčanih naknada u BiH“ realiziran od strane IBHI-a.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Navodi se da se kod izrade programa, projektnih i drugih aktivnosti uglavnom vodi računa o potrebama OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> • Kod izrade programa, projektnih i drugih aktivnosti uglavnom se vodi računa o potrebama OSI. Naime, kao primjer može se uzeti kreiranje Programa utroška sredstava za neprofitne organizacije u socijalnom i zdravstvenom sektoru koji se rade svake budžetske godine. Upravo uvažavajući potrebe OSI koncipiraju se ovi programi koji omogućuju finansijsku podršku neprofitnim i nevladinim organizacijama u realizaciji projekata usmjerenih između ostalog i na zadovoljavanje potreba OSI.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • Navodi se da se u okviru utvrđenih metodologija za prikupljanje podataka na nivou kantona i Federacije BiH, vode statistički podaci razvrstani po spolu i dobi i to: - Podaci o korisnicima prava iz socijalne zaštite; - Podaci o korisnicima prava iz zaštite CŽR; - Podaci o korisnicima prava po osnovu „neratnog“ invaliditeta; - Podaci o korisnicima prava iz zaštite porodice sa djecom; - Podaci o korisnicima prava na zdravstveno osiguranje starijih osoba preko 65 godina starosti, te djece do polaska u osnovnu školu, ako nisu osigurana po drugom osnovu. Ovi, kao i drugi statistički podaci koriste se prilikom izrade raznih izvještaja, informacija, istraživanja, analiza, kao i u zvaničnim izvještajima o radu i programima rada u svakoj pojedinoj oblasti iz nadležnosti. Osnovni problem je što na nivou FBiH ne postoje jedinstvene standardizirane statistike OSI, zatim nedovoljno razvijeni i ograničeni kapaciteti postojećih elektronskih baza podataka, te nemogućnost uvezivanja podataka različitih sistema (PIO/MIO, boračko-invalidska zaštita, socijalna i zdravstvena zaštita) <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.

		<u>2014. i 2015.</u> • U okviru utvrđenih metodologija za prikupljanje statističkih podataka na nivou kantona i FBiH, vode se statistički podaci, koji su razvrstani po spolu i dobi i to: - Podaci o korisnicima prava iz socijalne zaštite; - Podaci o korisnicima prava iz zaštite ČŽR; - Podaci o korisnicima prava po osnovu „neratnog“ invaliditeta; - Podaci o korisnicima prava iz zaštite porodice sa djecom; - Podaci o korisnicima prava na zdravstveno osiguranje starijih osoba preko 65 godina starosti, te djece do polaska u osnovnu školu, ako nisu osigurano po drugom osnovu. Ovi kao i drugi podaci koriste se prilikom izrada raznih izvještaja, informacija, istraživanja, analiza, kao i u zvaničnim izvještajima o radu i programima rada u svakoj pojedinoj oblasti iz nadležnosti. Osnovni problem je što na nivou FBiH ne postoje jedinstvene i standardizirane OSI statistike, zatim nedovoljno razvijeni i ograničeni kapaciteti postojećih elektronskih baza podataka, te nemogućnost uvezivanja podataka različitih sistema (PIO/MIO, boračka invalidska zaštita, socijalna i zdravstvena zaštita).
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • Navodi se da Ministarstvo kontinuirano, svake budžetske godine, finansijski podržava programe, projekte i aktivnosti OOSI. Neke od finansiranih aktivnosti ovih organizacija u evaluacijskom razdoblju su: - Sufinansiranje dijela godišnjih operativnih troškova rada OOSI; - Sufinansiranje projekta rekonstrukcije i adaptacije „Zaštitne radionice“ Udruženja oboljelih od cerebralne paralize i distrofije BPK; - Sufinansiranje održavanja okruglog stola povodom 17. oktobra – Dana osoba sa cerebralnom paralizom i distrofijom u F BiH. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014. i 2015.</u> Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice kontinuirano svake budžetske godine finansijski podržava programe, projekte i aktivnosti OOSI. Navodimo neke od finansijski podržanih aktivnosti OOSI: - Sufinansiranje dijela godišnjih operativnih troškova rada OOSI; - Sufinansiranje projekata i programa koje implementiraju OOSI a imali su za cilj promicanje interesa OSI.

Institucija		Bosansko - podrinski kanton Goražde Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoliša
		Prikazane informacije samo iz prvog Upitnika jer drugi nisu vratili
		Na pitanja u poglavlju I) „Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina“, odgovori se ne navode.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.- 2015. godina	2011.- II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Navodi se da je Vlada Bosansko–podrinjskog kantona Goražde donijela Uredbu o urbanističko-tehničkim uvjetima, prostornim standardima i normativima za otklanjanje i sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih barijera za kretanje osoba sa invaliditetom koje koriste tehnička i ortopedska pomagala („Službene novine BPK Goražde“ broj 14/1), koja propisuje elemente za urbanističko i arhitektonsko planiranje i projektovanje, izgradnju i izvođenje drugih zahvata u prostoru, kako bi se omogućio što lakši pristup OSI sredstvima prevoza, javnim pješačkim površinama, javnim i zgradama kolektivnog stanovanja. S tim u vezi je za OSI izvršena izgradnja adekvatnog prilaza institucijama Bosansko-podrinjskog kantona Goražde. Također je i pozitivnim zakonskim propisima, kako FBiH, tako i Bosansko-podrinjskog kantona Goražde propisana obaveza da projektna dokumentacija mora sadržavati planiranu izgradnju nesmetanog prilaza objektu za OSI. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
		Na pitanja od II.2. do II.11. nisu dali odgovor.

Institucija		Srednjo - bosanski kanton Ministarstvo zdravstva i socijalne politike
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.		Na pitanja od I.1. do II.2. nisu dali nikakv odgovor.
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi se da je Ministarstvo pružalo finansijsku podršku OOSI koji djeluju u interesu ove populacije na području kantona. <u>2013.</u> • Podaci se ne navode.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da Ministarstvo nije imalo ovih aktivnosti ali je pružalo podršku NVO u ovakvim programima. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.

	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku osobama sa invaliditetom	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da je po ovom pitanju Ministarstvo pružalo podršku OOSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
		Na pitanja od II.6. do II.11. nisu dali nikakv odgovor.
		Drugi upitnik nisu vratili, nego su dostavili dopis u kojem navode da na razini SBK nije donesena Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH za razdoblje 2014.-2015. prvenstveno iz razloga što nije bilo suradnje između ministarstava i drugih relevantnih institucija, odnosno, inputa Vlade SBK. Predlažu da FMRSP ili VFBiH upute preporuku Vladi SBK da imenuje interesornu radnu grupu da uradi Strategiju za oblast invalidnosti u SBK, kojom bi se obavezala sva ministarstva u SBK i druge nadležne institucije da svako u okviru svoje odgovornosti osigura implementaciju tog dokumenta. Također se navodi da je ovo ministarstvo, kroz primjenu zakona iz svoje oblasti, radilo na pružanju pomoći i zaštite OSI, saradnji sa OOSI i finansijskoj podršci njihovih programa, kao i da je sudjelovalo na radionicama, okruglim stolovima i konferencijama koje su organizovane s ciljem podrške i unapređenja položaja OSI. (Napomena: u okviru promocije SIMOI u FBiH 2011. - 2015., koja je za SBK provedena na okruglom stolu na Vlašiću, pozvani su predsjednik i dopredsjednik Skupštine SBK, Premijer SBK, svi nadležni ministri u Vladi SBK, predstavnici NVO, gdje im je, između ostalog, predstavljena potreba izrade kantonalne Strategije i Akcionog plana za oblast invalidnosti. Prilikom evaluacije implementacije SIMOI u FBiH 2011. - 2015., za razdoblje 2012-2013, također je upućen dopis Premijeru Vlade SBK i svim nadležnim ministarstvima da prezentiraju rezultate izvršenja svojih obaveza, ali kao i u ovom odgovoru nisu prezentirani nikakvi rezultati, niti su nadležna ministarstva dostavila ikakav odgovor, izuzev ovog ministarstva koje je dostavilo sličan odgovor).

Institucija	Srednjo - bosanski kanton Ministarstvo financija/finansija
	Prvi upitnik nisu vratili, niti su dostavili bilo kakav odgovor. Drugi upitnik su vratili, ali odgovorili su samo na prva dva pitanja, gdje su naveli da zbog ograničenih budžetskih sredstva nisu uradili sektorski Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, niti su uveli budžetski kod. Navode i da je trenutno u proceduri donošenje Zakona o upotrebi znakovnog jezika u SBK, a nakon stupanja na snagu ovog zakona i odgovarajućih podzakonskih akata, za njihovu provedbu će se planirati sredstva u Budžetu SBK.

Institucija	Srednjo - bosanski kanton Ministarstvo prostornog uređenja, obnove i povratka
	Prikazane informacije samo iz drugog Upitnika jer prvi nisu vratili
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	
I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2014.</u> • Navodi se da Ministarstvo prostornog uređenja, obnove i povratka SBK uopće nije nikada ovu temu uzelo u razmatranje <u>2015.</u> • Ostalo je još tri mjeseca da se nešto uradi po ovom pitanju.
I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	
II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> • U Zakonu o održanju zajedničkih dijelova građevina • Zakon o građenju
	Na sva ostala pitanja (od II.2. do II.11.) odgovorili su „Ne“.

Institucija		Srednjo - bosanski kanton Ministarstvo prostornog uređenja, obnove i povratka
		Prikazane informacije samo iz drugog Upitnika jer prvi nisu vratili
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2014.</u> - Ministarstvo prostornog uređenja, obnove i povratka SBK uopće nije nikada ovu temu uzelo u razmatranje <u>2015.</u> - Ostalo je još tri mjeseca da se nešto uradi po ovom pitanju.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> - U Zakonu o održanju zajedničkih dijelova građevina. - Zakon o građenju.
		Na sva ostala pitanja (od II.2. do II.11.) odgovorili su „Ne“.

Institucija	Srednjo - bosanski kanton Ministarstvo privrede
	Prikazane informacije samo iz drugog Upitnika jer prvi nisu vratili. Drugi upitnik su vratili ali su dali odgovor samo na prva dva pitanja, gdje su naveli da nisu uradili sektorski Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, niti su uveli budžetski kod. Kao razlog navode da Ministarstvo privrede nema u resoru direktnu brigu o zapošljavanju OSI, već je to u sklopu zapošljavanja svih kategorija nezaposlenih osoba. Direktna resorna nadležnost u SBK je u okviru resora Ministarstva zdravstva i socijalne politike.

Institucija		Srednjo - bosanski kanton Kantonalna uprava za pitanje borca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	I.1.) Izrada sektorskog Aktionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2014.</u> • Ne. <u>2015.</u> • Ne.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2014.</u> • Nema Budžetskog koda. <u>2015.</u> • Nema Budžetskog koda.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina		Na pitanja od II.1. do II.3. nisu dali odgovor.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • Da. <u>2013.</u> • Da.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku osobama sa invaliditetom	<u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> • Finansijska podrškaza izgradnju psihosocijalnog centra za liječenje RVI-a.
		Na pitanja od II.6. do II.11. nisu dali odgovor.

Institucija		Hercegovačko - neretvanski kanton Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
		Prikazane informacije samo iz drugog Upitnika jer prvi nisu vratili.
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> • Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Kantonalno ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta nije pripremilo Akcioni plan za implementaciju aktivnosti za koje je zaduženo Strategijom ali je u svoje redovne aktivnosti djelovanja integrisalo podršku u obrazovanju OSI (Aktivnosti u radu stručnih mobilnih Timova, saradnja sa osnivačima u oblasti osiguranja asistencije). • Ministarstvo je pružilo podršku Istraživanju u oblasti stanja inkluzivnog obrazovanja u HNK/Ž. • U okviru manifestacije Sajma srednjih škola prezentiran je i dokument „Smjernice za razvoj inkluzivnog obrazovanja u srednjim školama. <u>2015.</u> • Kantonalno ministarstvo obrazovanja , nauke, kulture i sporta, u djelovanju od oktobra 2015.godine definisalo je izradu zakonskih i podzakonskih akata za naredni period s planom usklađivanja sa Strategijom. • U procesu preporuka za apliciranje na projekte Ministarstvo je prednost davalo projektima usmjerenim unapređenju mogućnosti OSI. • U procesu izrade projektne dokumentacije organizacije/javne ustanove i NVO dobivale su i stručnu pomoć od strane stručnih savjetnika Ministarstva. • Saradnja sa predstavnicima Koalicije OSI bila je kontinuirana.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> • Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije.

II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. Godina		<u>2015.</u> • U periodu od oktobra do decembra 2015. Ministarstvo obrazovanja će potraživati sredstva za unapređenje djelovanja u narednom periodu.
	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Navodi se da su zakoni i propisi iz nadležnosti Ministarstva usklađeni sa UN konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, te da Pedagoški standardi uvažavaju složenost odgojno-obrazovnog rada, a planira se i dopuna standarda. U toku je izmjena pravilnika o odgoju i obrazovanju djece sa invaliditetom. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Zakoni i propisi iz nadležnosti Ministarstva usklađeni sa UN konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom. • Pedagoški standardi uvažavaju složenost odgojno- obrazovnog rada u smislu uvažavanja umanjena brojnost u odjeljenju, finansijska valorizacija rada nastavnika. <u>2015.</u> • Iniciran je proces kreiranja nove metodologije izrade Školskih razvojnih planova na temelju Indeksa inkluzivnosti. Metodologija je upućena svim ustanovama/predškolskim, osnovnim i srednjim školama. • Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju i Izmjene zakona određuje Osnovni cilj obrazovanja djece s invaliditetom u skladu sa UN konvencijom (Član 24.). Ustanove koje obrazuju djecu sa invaliditetom imaju pravo na dodatna (posebna) budžetska sredstva. • Prepoznati su članovi Pravilnika o odgoju i obrazovanju djece s posebnim potrebama koje je potrebno dodatno usaglašavati.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da je osiguranje jednakih mogućnosti zasnovano na normativima i standardima, pitanje pristupačnosti i opreme je kontinuiran proces i kao takav zahtjeva kontinuirana ulaganja, a u nadležnosti je općina kao osnivača škola. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Mjere podrške se na nivou Ministarstva ostvaruju kroz aktivnosti

		Stručnog mobilnog tima. U svom djelovanju Tim nailazi na poteškoće specifične za ovaj kanton: nedostatak stručnih osoba/edukatora – rehabilitatora, defektologa, logopeda. Organizacija novih pristupa u radu koji su senzitivni na potrebe osoba sa invaliditetom su u nadležnosti pedagoških zavoda (PZ Mostar i Zavod za školstvo Mostar). • Orijentacijom na primjenu metodologije Indeksa inkluzivnosti Ministarstvo je iniciralo izradu Trogodišnjih planova razvoja škole, u koje trebaju biti uključene aktivnosti u oblasti inkluzivne kulture, politike i prakse. Ove planove priprema i donosi školski razvojni tim kroz preporučenu afirmaciju načela „uvažavanje različitosti potreba i mogućnosti...“, a jedan od ciljeva je „obrazovanje i stjecanje znanja, vještina i kompetencija u skladu sa ličnim sposobnostima...“. <u>2015.</u> • Analizirajući školske razvojne planove osnovnih i srednjih škola uočava se povećan nivo senzibiliziranosti za potrebe OSI, konkretno su ostvarene i određene mikro – školske aktivnosti (prilaz školi, oprema i slično).
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da je Ministarstvo povećalo broj asistenata u nastavi, sa planom integracije pripravničkog staža u proces asistencije, a Ministarstvo je pripravnike oslobodilo plaćanja polaganja pripravničkog ispita. U skladu sa Pravilnikom stručnu podršku školama pruža stručni Mobilni tim ministarstva. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Primarno Ministarstvo se usmjerilo na osiguranje podrške u oblasti asistencije. Postojeći pravilnik određuje obavezu Vlade u kreiranju ove podrške, što ista nije prepoznala kao prioriteni problem. U saradnji sa osnivačem i kroz aktivnosti djelovanja stručnog mobilnog Tima kontinuirano se povećava broj asistenata u nastavi. • Ministarstvo je u procesu osiguranja uslova za realizaciju pripravničkog volonterskog staža oslobodilo plaćanja pripravnike – volontere pa se broj istih znatno povećao i uključio u prosek podrške razvoju inkluzivnog obrazovanja. <u>2015.</u> • Ostvaren je kontinuitet angažovanja psihologa u osnovnim i srednjim školama u procesu pružanja usluga razvoju inkluzivnog obrazovanja. • Broj angažovanih stručnih saradnika (psihologa i socijalnih radnika) je u porastu.

		Ministarstvo se aktivno uključilo u programe razvoja kompetencija menadžmenta u oblasti primjene Metodologije Indeksa inkluzivnosti i izrade Projekata koje u osnovi imaju osiguranje dostupnosti usluga za OSI (oprema škola).
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> - Podaci se ne navode. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> - Ministarstvo kontinuirano provodi aktivnosti koje promovišu potrebu i značaj izjednačavanja mogućnosti za OSI. - Dio edukativnog materijala je kreiran na osnovu dokumenata iz Metodologije indeksa inkluzivnosti. - Korišteni su edukativni materijali sa Konferencije „Inkluzivno obrazovanje bez diskriminacije“. - Konferencije KOMA, Centra za prava djeteta. <u>2015.</u> Podrška koja je pružana u kontinuitetu jeste: - Podrška Udruženju sa DS, Podrška Udruzi Cvijet, Udruženju Orhideja, Udruženju Susret, Udruženju Mladih psihologa, Udruga Djeca nade, ALTRUIST, Udruženje Novi put, Sigurna mreža. - Korišteni su edukativni materijali sa Konferencije UNICEF-a „Rano učenje“, Centra civilnih inicijativa, - Do kraja 2015.godine bit će urađena analiza programa Kulturne i javne djelatnosti škola u cilju kreiranja preporuka unapređenja u oblasti integracije mjera u programa djelovanja škola.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku osobama sa invaliditetom	<u>2012.</u> - Navodi se da su pitanja iz ovog cilja na nivou škola i da se glavnom na tom nivou i rješavaju uz podršku NVO. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> - Predstavnici sektora Ministarstva su učestvovali na setu aktivnosti profesionalnog razvoja (OSCE, UNICEF. Kreiran je sporazum o edukaciji direktora, pedagoga, roditelja i predstavnika učenika u oblasti primjene Indeksa inkluzivnosti. - U saradnji sa UG Duga ostvarena je edukacija u oblasti osnaživanja

		profesionalnih kompetencija nastavnika. • Dvije OŠ su uključene u program SBS u oblasti društvene pravde. <u>2015.</u> • U okviru uključanja škola u program SBS na nivou projekta Društvene pravde škole su ostvarile izuzetnu pomoć u opremi. • U oblasti Ranog učenja posredstvom UNICEF-a otvoreni su i opremljeni Centri za rano učenje. • Ministarstvo je kreiralo radnu verziju Programa usavršavanja asistenata.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • Navodi se da su pitanja iz ovog cilja na nivou škola, da se odvija stalna suradnja sa porodicama, a da su djeca uključena u kulturne aktivnosti škole. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ministarstvo je kontinuirano podržalo sve aktivnosti u oblasti podizanja svijesti o promicanju, zagovaranju prava, potreba i mogućnosti OSI. (Učešće na Regionalnoj konferenciji „Inkluzivno obrazovanje bez diskriminacija za sve“, Konferenciji SUMERO; KOMA; učešće u istraživačkim aktivnostima Centra za prava djeteta, Vaša djeca, SEC. • Učešćem na niz okruglih stolova nastojalo upoznati širu javnost sa filozofijom i osnovnim načelima koje promoviše strategija, filozofijom inkluzivnog obrazovanja, te ukazati na značaj i potrebu povećane brige svih aktera društvene zajednice <u>2015.</u> • Ova godina je obilježila pojačanu saradnju sa Koalicijom OSI, ostvarilo je animaciju udruženja i škola za koncept korištenja sredsava iz UN projekta Dijalog za budućnost, Učešćem na Regionalnom forumu „Inkluzivno, interkulturalno obrazovanje u BiH“, predstavnicima ministarstva je prezentirala izazove i prepreke u implementaciji Strategije. • Učešće u javnoj debati „Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednakih mogućnosti, te kontinuirana saradnja u okruglim stolovima Koalicije OOSI HNK/Ž „Zajedno smo jači“. • U okviru realizacije projekta „Povećajmo mogućnosti djeci u BiH za rano učenje“. Snimljen je i kratkometražni edukativni film u OŠ

		Čelebići. • Prema Uredu za Evropske integracije iskazane su potrebe za osiguranje asistencije.
	II.7.) Uspostvaljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Navodi se da postoji suradnja između redovnih i specijalnih odgojno-obrazovnih ustanova, no ista nije sistemski riješena, postoji plan kreiranja protokola o suradnji. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ministarstvo je uzelo učešće u radu Radne grupe za izradu Akcionog plana za implementaciju Startegije na nivou HNK/Ž. <u>2015.</u> • Sa Ministarstvom zdravstva, rada i socijalne politike HNK/Ž potpisan Protokol o suradnji u oblasti unapređenja ranog rasta i razvoja djece u HNK/Ž, kao početak koordiniranog i integriranog djelovanja na unapređenju ranog rasta i razvoja djece, s posebnim naglaskom na marginalizirane grupe. • Saradnja se ostvarivalau oblasti stručnog usavršavanja nastavnika (UG DUGA, UDS).
	II.8.) Uspostvaljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Podaci se ne navode. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Saradnja u ovoj oblasti po pravilu se usmjerava na direktne korisnike (udruženja). U ovoj oblasti bi se mogla izdvojiti saradnja sa predstavnicima Komune SUND, Norveška u kontinuiranoj podršci Dnevnog centra Konjic. <u>2015.</u> • Kontinuitet usmjeravanja saradnje sa direktim korisnicima, s predstavnicima Komune SUND-Norveška, posebno u oblasti opreme.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Podaci se ne navode. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.

		<u>2014.</u> - Sve aktivnosti, koje su navedene za evaluacijsko razdoblje, bile i u funkciji ovog cilja, te ispunjenja propisane zakonske obaveze - zabrane diskriminacije po bilo kojoj osnovi. <u>2015.</u> - Sve aktivnosti, koje su navedene za evaluacijsko razdoblje, bile i u funkciji ovog cilja, te ispunjenja propisane zakonske obaveze: zabrane diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Nova vrijednost u ovoj oblasti ostvarena je u učešćem škola HNK u programu CIVITASA – „Izbor najdemokracije škole u BiH“, gdje njihova metodologija ima jasno kreirane izvore verifikacije u ovoj oblasti.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> - Navodi se da se statistika i izvještavanje vodi u okviru inkluzivnog obrazovanja, te da se podaci odnose na hronološku dob, uzrast, pol i procjenu postignuća. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> - Navodi se da se statistika i izvještavanje vodi u okviru inkluzivnog obrazovanja, te da se podaci odnose na hronološku dob, uzrast, pol i procjenu postignuća. <u>2015.</u> - Navodi se da se statistika i izvještavanje vodi u okviru inkluzivnog obrazovanja, te da se podaci odnose na hronološku dob, uzrast, pol i procjenu postignuća.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> - Podaci se ne navode. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> - Nažalost Ministarstvo nije bilo u mogućnosti da finansijski podrži aktivnost ove prirode. - Podrška se ogledala u oblasti usluga ljudskih resursa ministarstva. <u>2015.</u> - Ministarstvo je kroz Javni poziv, oblast Sport, podržalo manifestacije tri udruženja; Klub invalida, Klub Neretva i Klub invalida Jablanica. - Osim finansijske, podrška se ogledala u oblasti usluga ljudskih resursa

		ministarstva. • Na nivou predškolskih i osnovnih ustanova njeguje se princip inkluzivnosti bez diskriminacije u oblasti sportskih manifestacija i kulturnog djelovanja.
--	--	--

Institucija		Hercegovačko - neretvanski kanton Ministarstvo građenja i prostornog uređenja
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2012.</u> • Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2012.</u> • Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Navodi se da je Ministarstvo donijelo novi Zakon o građenju („Službene novine HNK“ broj 4/13), kojim je propisana obaveza, kako kod izgradnje novih objekata, tako i kod već izgrađenih, uklanjanje arhitektonskih barijera i osiguranje nesmetanog pristupa i kretanja OSI. Ministarstvo je pripremilo i u proceduri je usvajanja i donošenja novog Zakona o prostornom uređenju, koji na adekvatan način izjednačava mogućnosti OSI u dijelu koji se reguliše predmetnim zakonom. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
		Na pitanja od II.2. do II.11. nisu dali odgovor.
		Drugi upitnik nisu vratili, nego su dostavili dopis u kojem navode da je ovo ministarstvo u okviru svoje nadležnosti, odredbama Zakona o prostornom uređenju („Narodne novine HNŽ“, broj 4/2004) i Zakona o gradnji („Narodne novine HNŽ“, broj 4/2013) propisalo mjere kojima se uklanja i sprječava stvaranje arhitektonsko-urbanističkih prepreka za osobe sa umanjanim tjelesnim mogućnostima.

		Kako bi se osiguralo provođenje Zakonom propisanih mjera u toku je donošenje Pravilnika o uvjetima za neometano kretanje osoba sa teškoćama u kretanju. Također, predstavnici ovog ministarstva aktivno surađuju sa NVO i OOSI s područja Hercegovačko – neretvanskog kantona, te sudjeluju u svim aktivnostima za usvajanje Akcionog plana u oblasti invalidnosti HNK.
--	--	---

Institucija	Hercegovačko - neretvanski kanton Ministarstvo za pitanja boraca
	Prvi upitnik nisu vratili niti su dostavili bilo kakav odgovor. Drugi upitnik nisu vratili, ali su dostavili dopis u kojem navode da ovo ministarstvo nema izrađen Akcioni plan za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina, niti je uvelo poseban budžetski kod, kako je predviđeno Općim ciljevima Strategije. Navode da ministarstvo putem redovnih mjesečnih grantova, utvrđenih u Budžetu HNK za tekuću godinu, boračkim udruženjima pruža podršku za programe koji unapređuju položaj ove populacije.

Institucija	Zapadno - hercegovački kanton Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata
	Prvi upitnik nisu vratili niti su dostavili bilo kakv odgovor. Drugi upitnik su vratili ali su odgovorili samo na prvo pitanje, gdje su naveli da nije urađen Akcioni Plan, zbog stalnog nedostatka sredstava u budžetu.

Institucija	Zapadno - hercegovački kanton Ministarstvo gospodarstva
	Prvi upitnik nisu vratili niti su dostavili bilo kakv odgovor. Drugi upitnik nisu vratili, nego su dostavili dopis u kojem navode da je Zapadno-hercegovački kanton izradio integriranu Strategiju razvoja za razdoblje 2014.-2020., koju je usvojila Skupština ZHK 13. 12.2013. godine. Strategija ima tri strateška cilja. U drugom strateškom cilju - „Društveno odgovorna županija“ u sedam mjera obuhvaćena je navedena problematika. Počinje od Prioriteta 2.3. Socijalno zbrinute, zaposlene i društveno povezane OSI, osobe s posebnim potrebama i socijalno ugrožene osobe, te Mjere 2.3.1. Poticanje zapošljavanja i samozapošljavanja OSI, osoba s posebnim potrebama i socijalno ugroženih osoba, gdje su navedeni nositelji/odgovorne institucije: Zavod za zapošljavanje, Ministarstvo zdravstva i socijalne zaštite ZHK,

		NVO sektor; udruženje poslodavaca. Završava sa Mjerom 2.3.7. Osiguranje besplatnih ortopedskih pomagala i lijekova za djecu s invaliditetom, gdje su nositelji Ministarstvo zdravstva i socijalne zaštite ZHK, Zavod zdravstvenog osiguranja, NVO sektor, općinski centri za socijalnu zaštitu. Sve mjere opisane i razrađene mogu se naći na web stranici ministarstva :www.mg-zzh.com. Ministarstvo gospodarstva i odsjek za upravljanje i koordiniranje sredstava za razvitak i evropske integracije priprema i koordinira provođenje projekata iz nadležnosti Ministarstva, sa drugim relevantnim institucijama i ustanovama.
--	--	--

Institucija		Zapadno - hercegovački kanton Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša
		Prikazane informacije samo iz prvog Upitnika jer drugi nisu vratili
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. god.	<u>2012.</u> Podaci se ne navode. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> Podaci se ne navode. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012..
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> Navodi se da je Ministarstvo donijelo novi Zakon o prostornom uređenju i gradnji („Narodne novine ŽZH“ broj:13/13), te je na temelju ovog zakona u pripremi Pravilnik o uklanjanju arhitektonskih barijera kojim se utvrđuju prostorni standardi, urbanističko-tehnički uvjeti i normativi za sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka koje mogu sprečavati ili ometati ili u znatnoj mjeri otežati kretanje, boravak i rad OSI. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012.
		Na pitanja od II.2. do II.11. nisu dali odgovor.

Institucija		Sarajevski kanton Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. Godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. U napomeni se navodi da izradu Akcionog plana za implementaciju Strategije u Sarajevskom kantonu vodi Koalicija OOSI u okviru Programa „Podrška izrade lokalnih akcionih planova za implementaciju Strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH 2011. - 2015.“, koji implementira FMRSP. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> - Vlada Kantona Sarajevo je na 14. sjednici održanoj 04.08.2015. godine usvojila Akcioni plan za izjednačavanje mogućnosti za OSI u Kantonu Sarajevo 2015. - 2017. Navedeni dokument je sačinjen u saradnji vladinog i nevladinog sektora na način da je u izradi istog učestvovao KOOSI u Kantonu Sarajevo u saradnji sa jednim brojem udruženja koja nisu članovi ovoga tijela, te uz konsultacije sa ministarstvima u Vladi Kantona Sarajevo. Navedeni dokument se fokusirao na četiri ključna prioriteta koja su definisana, a to su: pristupačnost, servisi-službe podrške, socijalno stanovanje-socijalna zaštita, ortopedska, tiflotehnička, surdoaudioška i druga pomagala. U toku je implementacija predmetnog dokumenta i osnivanje tima ili komisije, u koji će biti uključeni predstavnici Vlade Kantona Sarajevo i predstavnici Koordinacionog odbora udruženja OSI u Kantonu Sarajevo, a koji će pratiti njegovu implementaciju.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> - U 2014. godini nije bio uveden budžetski kod za implementaciju Strategije, obzirom da je Akcioni plan za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom u Kantonu Sarajevo 2015. - 2017. Vlada Kantona Sarajevo usvojila 04.08.2015. godine. <u>2015.</u> - U 2015. godini nije bio uveden budžetski kod za implementaciju

II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. Godina		Strategije, obzirom da je Akcioni plan za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom u Kantonu Sarajevo 2015. - 2017. Vlada Kantona Sarajevo usvojila 04.08.2015. godine. Napominjemo da za realizaciju aktivnosti izrade baze podataka o OSI u Kantonu Sarajevo koji nemaju riješeno stambeno pitanje, a za čiju je izradu zaduženo ovo ministarstvo i čiji je rok izrade decembar 2015. godine, nisu potrebna budžetska sredstva.
	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da se Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom Sarajevskog kantona redovno usklađuje sa federalnim zakonom iz ove oblasti.. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ovo ministarstvo redovno usklađuje svoje propise sa propisima sa nivoa FBiH, obzirom da prema Ustavu BiH osnove u oblasti socijalne politike utvrđuju entiteti. <u>2015.</u> /-/
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Nije bilo aktivnosti na uvođenju elemenata i mjera podrške OSI. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Iz budžeta Kantona Sarajevo sa pozicije ovog ministarstva redovno se sufinansira/finansira rad udruženja OSI koja za svoje članstvo realizuju brojne aktivnosti primjerene njihovim potrebama i mogućnostima. Sa ovim udruženjima Ministarstvo ima dobru saradnju i ista konsultuje u svim slučajevima razmatranja pitanja koja su od interesa za populaciju OSI, a koja ova udruženja okupljaju. <u>2015.</u> /-/
	II.3.) Implementacij a programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • Kao aktivnost ovog cilja u napomeni se navodi da je Ministarstvo sufinansiralo programe OOSI koji svojim aktivnostima djeluju u najboljem interesu populacije koju zastupaju.

		<u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Kao što je ranije navedeno, Ministarstvo finansijski podržava rad OOSI, a samim tim i sve aktivnosti i programe koji unapređuju položaj OSI, a koje ova udruženja realiziraju za svoje članstvo. <u>2015.</u> /-/
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da sufinansiranje programa udruženja OSI između ostalog uključuje i štampanje informativno-edukativnih materijala. Ministarstvo nije radilo edukativne i informativne materijale. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ne. <u>2015.</u> • Ovo ministarstvo je u okviru obilježavanju Dječije nedelje u Kantonu Sarajevo za 2015. godinu finansiralo projekat izrade brošure "Integracija djece sa invaliditetom u otvorenu sredinu", a koja je distribuirana građanima i institucijama u Kantonu Sarajevo. Također, Ministarstvo je u okviru obilježavanju Dječije nedelje u Kantonu Sarajevo za 2015. godinu finansiralo i projekte drugih udruženja koja okupljaju ISI, a koji su u okviru ove manifestacije realizovali značajne aktivnosti za svoje najmlađe članstvo.
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku osobama sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Nije bilo aktivnosti na jačanju kapaciteta za kvalitetniju podršku OSI. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.

	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da Ministarstvo nije imalo ovakvih aktivnosti, ali su predstavnici ministarstva prisustvovali svim aktivnostima ove vrste koje su organizovali relevantni subjekti. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Uposlenici Ministarstva su na poziv raznih subjekata učestvovali u radu konferencija, okruglih stolova i dr. <u>2015.</u> /-/
	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Postoji međusektorska suradnja. U napomeni se navodi da Ministarstvo ima redovnu suradnju sa udruženjima OSI, koja konsultuje po pitanjima koja se tiču ove populacije. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ovo ministarstvo ima dobru saradnju sa Koordinacionim odborom udruženja OSI u Kantonu Sarajevo i drugim udruženjima koja okupljaju ovu populaciju, a koja konsultuje u svim pitanjima koja su od značaja za OSI, kao i institucijama koje se bave njihovom zaštitom. <u>2015.</u> • Ovo ministarstvo ima dobru saradnju sa KOOSI u Kantonu Sarajevo i drugim udruženjima koja okupljaju ovu populaciju, a koja konsultuje u svim pitanjima koja su od značaja za OSI, kao i institucijama koje se bave njihovom zaštitom. Kao rezultat ove dobre saradnje ističemo izradu i donošenje Akcionog plana za izjednačavanje mogućnosti za OSI u Kantonu Sarajevo 2015. - 2017. Također, značajno je učešće KOOSI u Kantonu Sarajevo u davanju prijedloga i sugestija na Izmjene i dopune Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom, a koje je ovo ministarstvo u potpunosti uvažilo.

	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> Nije bilo međunarodne suradnje. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • Postoje mjere eliminacije diskriminacije. U napomeni se navodi da Ministarstvo imaredovnu suradnju sa udruženjima OSI, koja konsultuje po pitanjima koja se tiču ove populacije. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> • U 2016. godini programska orijentacija ovog Ministarstva bit će, između ostalog, usmjerena i na razvijanje servisa za podršku djeci sa poteškoćama u razvoju i njihovim roditeljima na području svih općina Kantona Sarajevo.
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • Vode se statistički podaci. U napomeni se navodi da JU Centar za socijalni rad vodi statističke podatke o OSI po starosnoj i spolnoj strukturi, vrsti i stepenu invaliditeta (SOTAC baza), a Ministarstvo ove podatke koristi kod izrade informacija, analiza, izvještaja i drugih dokumenata iz ove oblasti. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ministarstvo raspolaže sa podacima koji se odnose na strukturu odraslih lica i djece sa invaliditetom prema općini prebivališta, godinama starosti, spolu i vrsti invaliditeta. Navedene evidencije vodi JU “Kantonalni centar za socijalni rad”, a podaci se odnose na osobe sa invaliditetom koji su u ovoj ustanovi ostvarili neko od prava iz oblasti socijalne zaštite.

		<u>2015.</u> /-/
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • Navodi se da Ministarstvo redovno, svake godine finansijski podržava rad udruženja OSI koja za dobrobit ove populacije djeluju u Kantonu Sarajevo. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Kao što je ranije navedeno, Ministarstvo finansijski podržava rad udruženja OSI, a samim tim i sve aktivnosti i programe koji unapređuju položaj OSI, a koje ova udruženja realiziraju za svoje članstvo. <u>2015.</u> /-/

Institucija		Sarajevski kanton Ministarstvo zdravstva
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> • Navodi se da Ministarstvo nema vlastitu strategiju. Ona će biti u sklopu zajedničke (međusektorske) strategije za Kanton Sarajevo, čija je izrada u toku. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Uredba o obimu, uvjetima i načinu ostvarivanja ili prava osiguranih lica na korištenje ortopedskih i drugih pomagala, endoproteza, stomatološko-protetske pomoći i stomatološko-protetskih nadomjestaka („Službene novine Kantona Sarajevo: 38/07, 29/08, 40/14). <u>2015.</u> • Akcioni plan za izjednačavanje mogućnosti za OSI u Kantonu Sarajevu 2015-2017. • Odluka o pozitivnoj , bolničkoj i magistralnoj listi lijekova Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 39/15). • <u>Pristupačnost</u> u 2015.godini:

II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina		- u toku je rekonstrukcija Dom zdravlja Novi Grad „Kumrovec“ JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo. - planirana je rekonstrukcija u 2015.godini sljedećih ambulanti: Semizovac i Grbavička 131.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> • Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> • Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije.
	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> • Podaci se ne navode. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Podaci se ne navode. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Urađen je prvi Akcioni plan u oblasti invalidnosti 2010. godine. Isti je korišten u izradi Strategije. <u>2015.</u> • Vlada Kantona Sarajevo na 14. sjednici održanoj 04.08.2015. godine usvojila Akcioni plan za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom u Kantonu Sarajevu 2015. - 2017.

II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da OSI kontinuirano ostvaruju prava na ortopedska pomagala u Zavodu zdravstvenog osiguranja KS što je u skladu sa Uredbom o obimu, uslovima i načinu ostvarivanja prava osiguranih lica na korištenje ortopedskih i drugih pomagala, endoproteza, stomatološko – protetske pomoći i stomatološko – protetskih nadomjestaka (“Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 38/07 i 29/08). Ministarstvo radi na planu proširenog obima prava iz oblasti zdravstvene zaštite a koji se odnosi na lijekove, ortopedska pomagala za RVI, konkretno, radi na implementaciji Odluke o proširenom obimu prava za korištenje ortopedskih pomagala, lijekova, medicinsko-sanitetskih sprava i materijala za RVI sa područja Kantona Sarajevo (»Službene novine Kantona Sarajevo«, br: 13/04, 11/06, 16/11). OSI kao i drugi korisnici zdravstvenu zaštitu na primarnom nivou u Kantonu Sarajevo mogu ostvariti u JU Dom zdravlja KS koja djeluje u: 1. Ambulantama porodične/obiteljske medicine na 75 lokaliteta - kroz timove porodične/obiteljske medicine 227, 2. Centrima za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju pri Domovima zdravlja općina na 7 lokaliteta, 3. Centrima za mentalno zdravlje na 7 lokaliteta. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo ima službu koja kontinuirano radi na implementaciji Odluke o proširenom obimu prava za korištenje ortopedskih pomagala, lijekova, medicinsko-sanitetskih sprava i materijala za ratne vojne invalide sa područja Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo„ br: 13/ 04, 11/ 06 i 16/ 11). Na ime implementacije ove Odluke iz budžeta se godišnje izdvaja cca 1.600.000 KM. <u>2015.</u> • Akcioni plan za izjednačavanje mogućnosti za OSI u Kantonu Sarajevu 2015.-2017. • Ministarstvo zdravstva je provelo Javni poziv za finansiranje/ sufinansiranje projekata iz oblasti zdravstva, na koji su aplicirala i udruženja koja okupljaju OSI. U tu namjenu izdvojena su sredstva od cca 25.000,00 KM.
--	--

	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da su putem Zavoda zdravstvenog osiguranja štampane brošure i plakate o pravima na ortopedska pomagala. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Na planu informisanja Ministarstvo zdravstva izradilo je više brošura za pacijente koje se bave prevencijom i edukacijom iz oblasti pojedinih stanja i bolesti. <u>2015.</u> /-/
	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku OSI	<u>2012.</u> • Navodi se da u smislu ovog cilja Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo, u razdoblju 2011.-2013. godina, ima 6 novootvorenih ambulanti (Velešići, Tarčin, Rakovica, Binježevo, Brijesće i Mrakovo), sa dobro riješenim arhitektonskim barijerama. • U toku je Projekat informatizacije u javnim zdravstvenim ustanovama na Kantonu Sarajevo, čijim okončanjem će biti moguće zakazivanje medicinskih pregleda elektronskim putem, što je za OSI od velikog značaja. • Također, JU Zavod za žene i materinstvo je na zahtjev NVO- a, nabavila pokretni ginekološki sto za izvođenje ginekološkog pregleda za potrebe žena sa invaliditetom. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Kontinuirana edukacija na planu medicinske rehabilitacije u CMZ i CBR. • U toku je informatizacija u javnim zdravstvenim ustanovama u Kantonu. <u>2015.</u> • U toku je rekonstrukcija, nadziđivanje i izmjena elemenata i materijala OJ Dom zdravlja Ilijaš – obezbjeđenje uslova za rad nedavno otvorenog CMZ, te obezbjeđenje prostornih uslova za otvaranje Centra za fizikalnu rehabilitaciju, te osposobljenje RTG kabineta i ugradnja fasadnog lifta u Domu zdravlja Ilijaš. Ovim projektom biće obezbjeđeni prostor (cca 538,85m²) za rad

	Centara nadziđivanjem dva sprata nad dijelom zgrade Doma zdravlja. Ukupna proračunska vrijednost projekta rekonstrukcije, nadziđivanje i izmjene elemenata Vlada Kantona Sarajevo- razdjel Ministarstvo zdravstva i Općina Ilijaš obezbjedila je budžetom sa uračunatim PDV-om 777.513,88KM. Ministarsvo zdravstva Kantona Sarajevo je rebalansom Budžeta Kantona Sarajevo za 2015.godinu planirala inicijalna sredstva od 300.000,00KM za sufinansiranje izvođenja radova prve faze.
II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • Navodi se da u javnim zdravstvenim ustanovama Kantona Sarajevo prilikom ostvarivanja zdravstvene zaštite OSI imaju pravo prvenstva. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Predstavnik Ministarstva zdravstva kontinuirano učestvuje u radu Mješovitog savjeta a u vezi sa Sporazumom o saradnji sa NVO. Sporazum o saradnji sa NVO Vlada Kantona Sarajevo potpisala je u martu. 2010. godine. • Isto tako stručni saradnik je bio dio radne grupe za izradu Akcionih planova u oblasti invalidnosti u ranijim periodima. <u>2015.</u> /-/
II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • Navodi se da prilikom kreiranja i usvajanja zakonskih propisa koji se odnose na Listu ortopedskih pomagala kao i Listu lijekova što je u skladu sa novčanim mogućnostima ZZO Kantona Sarajevo, postoji kontinuirana saradnja sa OOSI. Tako je kreirana i Uredba o obimu, uslovima i načinu ostvarivanja prava osiguranih lica na korištenje ortopedskih i drugih pomagala, endoproteza, stomatološko – protetske pomoći i stomatološko – protetskih nadomjestaka ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 38/07 i 29/08).Nije bilo međusektorske suradnje. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Uspostavljanje saradnje sa obrazovanjem, socijalnim sektorom kao i NVO sektorom, kroz radne sastanke i okrugle stolove kao i

		aktivnosti na izradi Akcionog plana u oblasti invalidnosti u 2010. godini, kao pilot projekat u ovoj oblasti; te nadalje izrade i implementacije Akcionih planova do ovog poslednjeg koji je usvojen na Vladi Kantona Sarajevo u julu 2015. godine. <u>2015.</u> /-/
	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo nema značajne saradnje sa međunarodnim organizacijama <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da u javnim zdravstvenim ustanovama Kantona Sarajevo prilikom ostvarivanja zdravstvene zaštite imaju pravo prvenstva pri ostvarivanju zdravstvene zaštite OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • U zdravstvenim ustanovama OSI imaju pravo prvenstva na ostvarivanja zdravstvene zaštite, s tim da je ipak na vidnim mjestima istaknuto da RVI imaju pravo prvenstva. • Ministarstvo zdravstva ima posebnu službu za rad sa ovom populacijom. • Isto tako veliki broj OSI u javnim zdravstvenim ustanovama oslobođeno je učešća u participaciji za plaćanje pojedinih dijagnostičkih i terapijskih procedura, a što je skladu s Odlukom o maksimalnim iznosima neposrednog učešća osiguranih lica u troškovima korištenja pojedinih vidova zdravstvene zaštite u osnovnom paketu zdravstvenih prava <u>2015.</u> /-/

	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • Navodi se da Zavod zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo ima Evidenciju osiguranika Kantona Sarajevo po sistemu jedinstvenog matičnog broja a koji ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu, pravo na ortopedska pomagala i lijekove. Evidencija se vodi u odnosu na ostvarena prava na ortopedska pomagala koja osiguranik ostvari prema medicinskimindikacijama, što je u skladu sa Uredbom o ortopedskim pomagalima i Listi lijekova. Ministarstvo zdravstva ima Evidenciju RVI po sistemu jedinstvenog matičnog broja koji ostvaruju pravo na prošireni obim prava i to na ortopedska pomagala, lijekove što je uskladu sa Odlukom o proširenom obimu prava. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo svake godine podnosi Izveštaj Vladi i Skupštini Kantona Sarajevo o implementaciji Odluke o proširenom obimu prava. • ZZO Kantona Sarajevo vodi evidenciju po sistemu jedinstvenom matičnog broja, stim u vezi vodi evidenciju o vrsti ortopedskih pomagala na koje je osiguranik ostvario pravo sa Liste ortopedskih pomagala i medicinsko - sanitetskih sprava i naprava važeće Uredbe, i o istom kroz godišnji Izveštaj o radu ZZO podnosi Vladi i Skupštini Kantona Sarajevo. <u>2015.</u> /-/
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da je Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo u proteklim godinama kroz Javni poziv za projekte nevladinih organizacija iz oblasti zdravstva finansijski podržalo projekte OOSI. Finansijska sredstva za provođenje postupka Javnog poziva za NVO i projekte iz oblasti zdravstva Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo su bila skromna. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ovo Ministarstvo je duži niz godina ostvarivalo saradnju kroz Javni poziv za finansiranje projekata iz oblasti zdravstva. Na ovaj poziv

		su aplicirala i OOSI <u>2015.</u> Ministarstvo zdravstva je provelo Javni poziv za finansiranje/ sufinansiranje projekata iz oblasti zdravstva u 2015.godini, na koji su aplicirale i OOSI. U tu namjenu izdvojena su sredstva od cca 25.000,00 KM.
--	--	---

Institucija		Kanton 10. Ministarstvo graditeljstva, obnove, prostornog uređenja i zaštite okoliša
I) Opći ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	I.1.) Izrada sektorskog Akcionog plana za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> Nije urađen sektorski Akcioni plan za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	I.2.) Uvođenje budžetskog koda za implementaciju SIMOI u FBiH 2011.-2015. godina	<u>2012.</u> - Nije uveden budžetski kod za implementaciju Strategije. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
II) Sektorski ciljevi SIMOI u FBiH 2011.-	II.1.) Usklađivanje zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom	<u>2012.</u> - Navodi se da Ministarstvo pokrenulo aktivnosti na izradi Nacrta zakona o prostornom uređenju, koji je upućen općinama na razmatranje, a u toku su aktivnosti i na pripremi zakona o gradnji. <u>2013.</u> - Odgovor kao za 2012.

		<u>2014.</u> • Zakon o prostornom uređenju Kantona 10. usvojen. <u>2015.</u> • Zakon o građenju Kantona 10. – nacrt.
	II.2.) Uvođenje elemenata ili mjera podrške OSI	<u>2012.</u> • Ne navode se relevantni podaci. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Održavani sastanci na kojima se razgovaralo o problematici i davanju preporuka za rješavanje problematike. <u>2015.</u> -//-
	II.3.) Implementacija programa za podršku i unapređenje položaja OSI	<u>2012.</u> • Nije bilo programa za podršku i unapređenje položaja OSI. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	II.4.) Izrada edukativnog i informativnog materijala korisnog OSI	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da nisu provedeni posebni programi od strane Ministarstva koji bi rezultirali edukativne i informativne materijale. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.

	II.5.) Jačanje kapaciteta (kadrovskih i tehničkih) za kvalitetniju podršku osobama sa invaliditetom	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da nije vršena edukacija stručnjaka, nabavka opreme, niti je vršeno prilagođavanje prostora. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	II.6.) Promicanje i zagovaranje prava, potreba i mogućnosti OSI, te podizanje društvene svijesti o ovim pitanjima	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da je podržano održavanje okruglih stolova, davane su sugestije za poboljšanje položaja OSI, ali se konkretne informacije i podaci ne navode. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ministarstvo je podržalo inicijativu u svrhu ostvarivanja ovog cilja kroz sudjelovanje na okruglim stolovima i tematskim sjednicama. <u>2015.</u> -//-
	II.7.) Uspostavljanje međusektorske suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da postoji suradnja sa ministarstvom zdravstva i socijalne zaštite Kantona 10. <u>2013.</u> • Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> • Ministarstvo je uspostavilo suradnju kroz aktivno sudjelovanje na tematskim sjednicama i okruglim stolovima, koje su organizirale OOSI <u>2015.</u> -//-

	II.8.) Uspostavljanje međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste	<u>2012.</u> • U napome ni se navodi da nije bilo međunarodne suradnje u cilju unapređenja položaja OSI – kreiranje i provođenje programa ove vrste. <u>2013.</u> • Odgovor kao u 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	II.9.) Mjere eliminacije diskriminacije	<u>2012.</u> • U napomeni se navodi da se vodi direktna briga o OSI kroz donošenje potrebne zakonske regulative. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> /-/ <u>2015.</u> /-/
	II.10.) Statistika i izvještavanje	<u>2012.</u> • U napomeni navode da Ministarstvo ne vodi ovu vrstu stat. podataka <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Ne. <u>2015.</u> Ne.
	II.11.) Podrška i podsticaj uključivanja OSI u društvo	<u>2012.</u> • U napomeni navode da u budžetu nisu planirana sredstva za ove namjene. <u>2013.</u> Odgovor kao za 2012. <u>2014.</u> Da. <u>2015.</u> Da.

